

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**DUİSBURG/ESSEN ÜNİVERSİTESİ'NDE ÖĞRENİM GÖREN
TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ İKİ DİLLİLİK
OLGUSUNA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖKHAN HALDUN DEMİRDÖVEN

DANIŞMAN:

DOÇ. DR. ALPASLAN OKUR

TEMMUZ 2016

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**DÜİSBURG/ESSEN ÜNİVERSİTESİ'NDE ÖĞRENİM GÖREN
TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ İKİ DİLLİLİK
OLGUSUNA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖKHAN HALDUN DEMİRDÖVEN

DANIŞMAN:

DOÇ. DR. ALPASLAN OKUR

TEMMUZ 2016

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Gökhan Haldun DEMİRDÖVEN

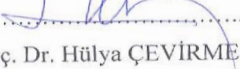

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“Duisburg/Essen Üniversitesi’nde Öğrenim Görmekte Olan Türkçe Öğretmeni Adayları İki Dillilik Olgusuna Yönelik Görüşleri” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Türkçe Eğitimi A Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan.......... (imza)
Doç. Dr. Alpaslan OKUR

Üye.......... (imza)
Doç. Dr. Mehmet Barış HORZUM

Üye.......... (imza)
Yrd. Doç. Dr. Hülya ÇEVİRME

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

02.07.2016

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Tarihsel süreklilikte göç, ticaret, savaş vb. olguların doğal bir sonucu olarak insan ilişkileri birbirini etkilemiş ve bu durum iki ya da çok dilli bireylerin karşımıza çıkmasına katkı sağlamıştır. Teknolojide meydana gelen gelişmeler iletişim araçlarının boyutunu değiştirmiş ve çağımızda bilgi akışı açısından sınırlar ortadan kalkmıştır. Günümüzde bir zenginlik olarak kabul edilen iki ya da çok dillilik aynı zamanda toplumsal çeşitliliğin oluşturduğu bir mozaik olarak değerlendirilebilir. İlk ya da ikinci dil edinim süreçlerini sağlıklı geçirmiş bireylerin farklı dilleri öğrenebilme potansiyelleri kuşkusuz ki daha yüksektir. Çift ayaklı bir terazi olan iki dillilikte dengeyi sağlayabilmek için terazinin iki tarafının da sağlıklı ve kaliteli girdilerle beslenmesi gerekmektedir. Duisburg/Essen Üniversitesi Türkistik bölümü Almanya'da yaşayan Türkçe konuşucularının terazisinin Türkçe ayağını oluşturmak için Türkçe öğretmeni yetiştirmektedir. Bu bağlamdan hareketle bu araştırmada yurt dışında yetiştirilen Türkçe öğretmeni adaylarının iki dillilik olgusuna yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma süresince bana destek veren tez danışmanım Doç Dr. Alpaslan Okur'a, tez sürecinde yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Mehmet Barış Horzum ve Yrd. Doç. Dr. Bekir İnce'ye, görüşmelerin gerçekleştirilmesi sırasında misafirperverlik ve hoşgörülerinden dolayı başta Dr. Işıl Uluçam-Wegman ve Berin Uyar olmak üzere Duisburg/ Essen Üniversitesi Türkistik bölümü ailesine ve ses kayıtlarının yazıya aktarımı sırasında Almanca-Türkçe çevirilerdeki yardımlarından dolayı Lina Büscher'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

DUISBURG/ESSEN ÜNİVERSİTESİ'NDE ÖĞRENİM GÖREN TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ İKİ DİLLİLİK OLGUSUNA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Demirdöven, Gökhan Haldun

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Alpaslan Okur

Temmuz, 2016. xvi+165 Sayfa.

1960'lı yılların başından itibaren Türkiye'den Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya büyük bir işçi göçü yaşanmıştır. Bu göç neticesinde, göç olgusunun doğal bir sonucu olarak iki dilli ve iki kültürlü bir nesil ortaya çıkmıştır. Bilim ve teknolojide meydana gelen gelişmelere paralel olarak insanlar arasındaki iletişim ve bilgi akışının boyut değiştirmesi, toplumsal yaşamı da etkilemiş ve iki dilli ya da çok dilli insanlar bir zenginlik göstergesi olarak kabul edilmiştir. İki dilliliği ya da çok dilliliği destekleyen dil eğitim politikaları, insanların dilsel ve kültürel yönde gelişim potansiyellerinin farkına varmalarını sağlayarak bu potansiyeli olumlu yönde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Küreselleşen dünyada en az iki ya da daha fazla dil bilmek çağımızın gerekliliklerinden kabul edilmektedir. Almanya'daki eğitim sistemi eyaletlere göre farklılık gösterdiği için Huber'in (2008) deyimiyile "göç çocuklarının" Türkçe eğitimi kimi zaman Milli Eğitim Bakanlığından gönderilen uzman kişiler tarafından kimi zaman ise Almanya'da Türkçe öğretmeni yetiştirmek için yoğun mesai harcayan Duisburg/Essen Üniversitesi Türkistik bölümünde eğitim gören Türkçe öğretmenleri aracılığı ile yürütülmektedir. Türkistik bölümünde yetiştirilen Türkçe öğretmenleri, gerek kendilerinin de iki dilli olmaları gerekse, Almanya'da yaşayan Türk soylu insanların Türkçe eğitimleri sırasında yaşadıkları sorunlara tanık olmaları bakımından Almanya'da bulunan Türkçe konuşucularına Türkçe eğitimi verilmesi konusunda önemli ve aktif bir rol oynamaktadır. Bu düşüncelerden hareket ile yurt dışında yetiştirilen Türkçe öğretmeni adaylarının iki dillilik olgusuna yönelik görüşlerini ortaya koymak, Türkçe eğitimi verecek olan bu öğretmen adaylarının hem Türkçe ve Almancaya hem de iki dillilik olgusuna bakış açılarının durum tespitinin yapılmasını sağlayacaktır. Bu durum tespiti, Türkçe-Almanca bilen iki dilli

bireylerin daha sağlıklı ve dengeli yetişebilmesi için neler yapılması gerektiği konusunda bizleri fikir sahibi edecek ve yönlendirecektir.

Bu bağlamdan yola çıkararak araştırmanın konusunu "Yurt Dışında Yetiştirilen Türkçe ğretmeni Adaylarının İki Dillilik Olgusuna Yönelik Görüşleri" oluşturmaktadır.

Araştırmada Türkçe ğretmeni adaylarının araştırma sırasında uygulanan lme araçlarına samimi ve doğru cevaplar verdikleri varsayılmıştır. Araştırmanın rneklemini Duisburg/Essen Üniversitesi Türkistik bölümünde okuyan otuz dört ğrenci oluşturmaktadır. Araştırma çerçevesinde konuyla ilgili olarak yerli ve yabancı literatür taranmış ve konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar incelenmiştir. Araştırmanın kapsamı ve içeriği nitel araştırma yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler 01-18 Aralık 2015 tarihleri arasında öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Araştırmanın nitel verileri olan görüşme kayıtları içerik analizi, içerik analizi türlerinden de kategorisel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Kategorisel analizde önce veriler kodlanmış, ardından kodları genel düzeyde açıklayan kategoriler belirlenmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çok Kültürlülük, G, İki Dillilik, Tek Dillilik, Türkçe ğretimi.

ABSTRACT

PERCEPTIONS OF PRE-SERVICE TURKISH LANGUAGE TEACHERS STUDYING AT DUISBURG/ESSEN UNIVERSITY TOWARDS THE CONCEPT OF BILINGUALISM

Demirdöven, Gökhan Haldun

Master Thesis, Department of Turkish Education

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Alpaslan Okur

June, 2016. xvi+165 Pages.

Since the beginning of 1960's, Turkey has experienced a huge migration of workers to Europe, in particular to Germany. As a result of this migration, as a natural result of immigration has emerged a generation of bilingual and bicultural. Changing the size of the communication and information flow between people occurred in parallel to the advances in science and technology has affected the social life, and bilingual or multilingual people has been recognized as a wealth indicator. Language education policies that supporting bilingualism or multilingualism aims enabling people to realize their development potential in the cultural aspects and evaluate this potential in a positive direction. In a globalized world, knowing at least two or more languages is considered the requirements of our age. Because of education system in Germany vary by state, with the Huber's phrase of 'migration childrens' (2008) Turkish education sometimes is provided by experts by the Ministry of Education and sometimes is carried out by Turkish teachers studying at Department of Turkistik at Duisburg/Essen University, which takes great pains to educate Turkish teachers in Germany. For both to be bilingual and witness the problems experience by Turkish origin people living in Germany during the Turkish education, Turkish teachers educated in Turkistik department play a major and active role in giving Turkish education to Turkish speakers in Germany. Based on this idea, putting forward the views of abroad trained Turkish teacher candidates on bilingual notion, will allow that prospective teachers who will give Turkish education, to detect of both Turkish and German perspectives on the state of bilingualism in both cases. This assesment will give us an opinion about what should be done in order to bring up more healthy and balanced Turkish-German bilingual individuals.

In this context, the subject of the research is 'Perception's of Pre-service Turkish Language Teachers Studying at Duisburg/Essen University Towards the Concept of Bilingualism'.

In the study, Turkish teacher candidates are assumed to provided sincere and accurate answers to measuring tools applied during the investigation. The research sample is including thirty-four students of Duisburg/Essen University, Department of Turkistik. As a part of the research domestic and foreign literature relevant to subject are scanned and earlier studies on subject are examined. The scope and content of the research was carried out in accordance with the qualitative research methods. Qualitative data were obtained as a result of interviews with students between 01-08 December 2015. Content analysis of call records, that is, qualitative research data was analyzed using categorical analysis. In categorical analysis first data was encoded, then codes at the global level that describes the categories determined, and the findings were interpreted.

KeyWords: Bilingualism, Migration, Monolingualism, Multiculturalism, Turkish Education.

İthaf

Çalışmamı hayatım boyunca maddi ve manevi yardımlarını benden esirgemeyen, canım annem Nermin DEMİRDÖVEN'e ve canım babam Haşim DEMİRDÖVEN'e ithaf ediyorum.

İyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

Bildirim	i
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	ii
Önsöz ve Teşekkür	iii
Özet	iv
Abstract	vi
İthaf	viii
İçindekiler	ix
Tablolar Listesi.....	xv
Şekiller Listesi.....	xvi
Bölüm I, Giriş	1
1. 1. Amaç	3
1. 2. Alt Amaçlar	3
1. 3. Önem	4
1. 4. Sınırlılıklar	4
1. 5. Kısaltma ve Simgeler	5
Bölüm II, Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ile İlgili Araştırmalar.....	6
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	6
2. 2. Yurt Dışına Göçen Türk ve Beden İş Gücü	17
2. 3. Yurt Dışında Türkçe Öğretimi	19
2. 4. İki Dillilik (Bilingualism)	21
2. 5. İki Dillilik Türleri.....	24
2. 5. 1. İkinci Dilin Edinilmesi Koşulları Açısından İki Dillilik.....	25
2. 5. 2. Bilişsel Yapılanış Açısından İki Dillilik	25
2. 5. 2. 1. Bileşik İki Dillilik (Compound Bilingualism)	25
2. 5. 2. 2. Sıralı İki Dillilik (Coordinate Bilingualism)	26

2. 5. 2. 3. Alt Sıralı İki Dillilik (Subordinate Bilingualism)	27
2. 5. 3. Dil Becerileri Açısından İki Dillilik.....	28
2. 5. 3. 1. Dengeli İki Dillilik (Balanced Bilingualism)	28
2. 5. 3. 2. Baskın İki Dillilik (Dominant İki Dillilik)	28
2. 5. 3. 3. Sınırlı İki Dillilik (Semibilingualism)	29
2. 6. İki Dilliliğe İlişkin Kavramlar.....	29
2. 6. 1. Girişim (Interference)	29
2. 6. 2. Kod Değişirme (Code Switching)	30
2. 6. 3. Kod Karıştırma (Code Mixing)	30
2. 7. İki Dilliliğin Olumlu Yönleri	31
2. 7. İki Dilliliğin Olumsuz Yönleri.....	33
3. Bölüm III, Yöntem.....	37
3. 1. Araştırmanın Modeli	37
3. 2. Çalışma Grubu	37
3. 3. Veri Toplama Araçları	38
3. 3. 1. Katılımcılara Ait Genel Bilgiler Formu	38
3. 3. 2. Görüşme Kayıtları.....	39
3. 4. Verilerin Toplanması	41
3. 5. Verilerin Analizi.....	42
3. 6. Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği	42
Bölüm IV, Bulgular.....	44
4. 1. Katılımcılara Ait Genel Bilgiler (Betimsel Analizler)	44
4. 2. Nitel Verilerin Analiz Edilmesiyle Elde Edilen Bulgular.....	52
4. 2. 1. İkinci Dilin Edinilme Koşulları.....	52
4. 2. 1. 1. Eş Zamanlılık	52
4. 2. 1. 2. Ard Zamanlılık.....	55

4. 2. 2. Konuşma Eğitimi	56
4. 2. 2. 1. Kod Değiştirimi.....	56
4. 2. 2. 1. 1. Almanca Kod Değiştirimi Yapanlar.....	56
4. 2. 2. 1. 2. Türkçe Kod Değiştirimi Yapanlar.....	57
4. 2. 2. 1. 3. İki Dilde de Kod Değiştirimi Yapanlar	58
4. 2. 2. 1. 4. Kod Değiştirimi Yapmayanlar	59
4. 2. 2. 2. Ani Tepki Dili	59
4. 2. 2. 2. 1. Türkçe Tepki Verenler	59
4. 2. 2. 2. 2. Almanca Tepki Verenler	60
4. 2. 2. 2. 3. Bağlama Göre Tepki Dili Değişenler.....	61
4. 2. 2. 3. Dil Sürçmesi.....	61
4. 2. 2. 3. 1. Türkçe Dil Sürçmesi Yaşayanlar	61
4. 2. 2. 3. 2. Almanca Dil Sürçmesi Yaşayanlar	62
4. 2. 2. 3. 3. İki Dilde de Dil Sürçmesi Yaşayanlar.....	63
4. 2. 2. 3. 4. Dil Sürçmesi Yaşamayanlar	63
4. 2. 2. 4. Sunum Dili	64
4. 2. 2. 4. 1. Almancayı Tercih Edenler	65
4. 2. 2. 4. 2. Türkçeyi Tercih Edenler	65
4. 2. 2. 4. 3. İki Dili de Tercih Edenler	67
4. 2. 2. 4. 4. Konuya Bağlı Olarak Dil Tercihi Yapanlar	67
4. 2. 2. 5. Rüya Dili	68
4. 2. 2. 5. 1. Türkçe Konuşanlar	68
4. 2. 2. 5. 2. İki Dili de Konuşanlar	69
4. 2. 2. 5. 3. Almanca Konuşanlar	69
4. 2. 2. 5. 4. Rüya Dilini Hatırlamayanlar	69
4. 2. 3. Okuma Eğitimi	70

4. 2. 3. 1. Akademik Metin Okuma Dili	70
4. 2. 3. 1. 1. Almancayı Tercih Edenler	70
4. 2. 3. 1. 2 Türkçeyi Tercih Edenler	72
4. 2. 3. 1. 3 İki Dili de Tercih Edenler	72
4. 2. 3. 2. Sözlük Kullanımı	72
4. 2. 3. 2. 1. Türkçe Sözlük Kullanımı	72
4. 2. 3. 2. 2. Almanca Sözlük Kullanımı	73
4. 2. 3. 2. 3. İki Dilde de Sözlük Kullanımı	74
4. 2. 3. 2. 4. Sözlük Kullanmayanlar	75
4. 2. 3. 3. Akademik Metin Okuma Becerisi/Hızı.....	75
4. 2. 3. 3. 1. Türkçe Akademik Metinlerde Daha Çok Süre Harcayanlar	75
4. 2. 3. 3. 2. Almanca Akademik Metinlerde Daha Çok Süre Harcayanlar	77
4. 2. 3. 3. 3. Bağlama Göre Okuma Süresi Değişenler	77
4. 2. 3. 3. 4. Karşılaştırma Yapmakta Zorlananlar	77
4. 2. 3. 4. Okuduğunu Anlama Becerisi/Hızı	78
4. 2. 3. 4. 1. Türkçeyi Tercih Edenler	78
4. 2. 3. 4. 2. Almancayı Tercih Edenler	79
4. 2. 3. 4. 3. İki Dili de Tercih Edenler	80
4. 2. 3. 4. 4. Bağlama Göre Dil Tercihi Değişenler.....	80
4. 2. 4. Dinleme/İzleme Eğitimi	80
4. 2. 4. 1. Dinlediğini/İzlediğini Anlama Becerisi/Hızı	80
4. 2. 4. 1. 1. Almancayı Tercih Edenler	80
4. 2. 4. 1. 2. Türkçeyi Tercih Edenler	83
4. 2. 4. 2. Medya Dili	83
4. 2. 4. 2. 1. Türkçeyi Tercih Edenler	83
4. 2. 4. 2. 2. Almancayı Tercih Edenler	85

4. 2. 4. 2. 3. İki Dili de Tercih Edenler	86
4. 2. 5. Yazma Eğitimi	86
4. 2. 5. 1. Akademik Metin Yazabilme Becerisi	86
4. 2. 5. 1. 1. Almancayı Tercih Edenler	86
4. 2. 5. 1. 2. Türkçeyi Tercih Edenler	88
4. 2. 5. 2. Kısaltma Dili	88
4. 2. 5. 2. 1. Türkçe Kısaltma Yapanlar	88
4. 2. 5. 2. 2. Almanca Kısaltma Yapanlar	90
4. 2. 5. 2. 3. İki Dilde de Kısaltma Yapanlar	90
4. 2. 5. 2. 4. Kısaltma Yapmayanlar	90
4. 2. 6. Kişisel Görüşler.....	91
4. 2. 6. 1. İki Dillilik Kavramına Yönelik Görüşler	91
4. 2. 6. 1. 1. Dil Becerileri Açısından Yaklaşım	91
4. 2. 6. 1. 2. Dil Becerileri ve Kültürel Öğeler Açısından Yaklaşım	92
4. 2. 6. 1. 3. Kültürel Öğeler Açısından Yaklaşım	94
4. 2. 6. 1. 4. Kültürel ve Ekonomik Değerler Açısından Yaklaşım	94
4. 2. 6. 2. İki Dilliliğin Olumlu/Olumsuz Yönlerine Yönelik Görüşler.....	95
4. 2. 6. 2. 1. Olumlu Görüşler.....	95
4. 2. 6. 2. 2. Olumsuz Görüşler	98
4. 2. 6. 3. Türkçe-Almanca İki Dilli Olmaya Yönelik Görüşler	100
4. 2. 6. 3. 1. Olumlu Görüşler.....	100
4. 2. 6. 3. 2. Olumsuz Görüşler	103
4. 2. 6. 3. 3. Fikri Olmayanlar	105
4. 2. 6. 4. Türkçenin Almanya'daki Diğer Diller Arasındaki Durumuna Yönelik Görüşler.....	105
4. 2. 6. 4. 1. Olumlu Görüşler.....	105

4. 2. 6. 4. 2. Olumsuz Görüşler	107
4. 2. 6. 4. 3. Fikri Olmayanlar	108
4. 2. 6. 5. Farklı Dil Tercihlerine Yönelik Görüşler.....	108
4. 2. 6. 6. İki Dili de Kullanmaktan Dolayı Yaşanılan Sorunlara Yönelik Görüşler.....	111
4. 2. 6. 6. 1. Sorun Yaşayanlar	111
4. 2. 6. 6. 2. Sorun Yaşamayanlar	114
4. 2. 6. 7. Almanya'daki Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Görüşler.....	115
4. 2. 6. 7. 1. Sorunlar ve Öneriler	116
4. 2. 6. 8. Almanya'daki Türklere Almanca Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlara ve Çözüm Önerilerine Yönelik Görüşler	126
4. 2. 6. 8. 1. Sorunlar ve Öneriler	127
Bölüm V, Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	137
5. 1. Sonuç ve Tartışma.....	137
5. 1. 1. Görüşme Kayıtlarının Değerlendirilmesi ile İlgili Sonuçlar	137
5. 2. Öneriler	145
5. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	145
Kaynakça.....	147
Ekler	158
Özgeçmiş ve İletişim Bilgileri	165

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Dar Kod ve Geniş Kod.....	12
Tablo 2. Yaş	44
Tablo 3. Cinsiyet.....	45
Tablo 4. Doğum Yeri	45
Tablo 5. Babanın Doğum Yeri.....	45
Tablo 6. Annenin Doğum Yeri.....	46
Tablo 7. Evde Konuşulan Dil.....	46
Tablo 8. Türk Arkadaşlarla Konuşulan Dil.....	46
Tablo 9. Yabancı Arkadaşlarla Konuşulan Dil	47
Tablo 10. İş Ortamında Türk Arkadaşlarla Konuşulan Dil.....	47
Tablo 11. İş Ortamında Yabancı Arkadaşlarla Konuşulan Dil	48
Tablo 12. Babanın Almanya’da En Son Bitirdiği Okul	48
Tablo 13. Babanın Türkiye’de En Son Bitirdiği Okul	49
Tablo 14. Annenin Almanya’da En Son Bitirdiği Okul.....	49
Tablo 15. Annenin Türkiye’de En Son Bitirdiği Okul.....	50
Tablo 16. Almanya’da Yaşanan Yıl Sayısı	50
Tablo 17. Türkiye’de Eğitim Alınması/Alınmaması	51
Tablo 18. İşlevsel Olarak İki Dillilik	51
Tablo 19. Dil Tercihleri.....	108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bileşik İki Dillilik	26
Şekil 2. Sıralı İki Dillilik.....	27
Şekil 3. Alt Sıralı İki Dillilik.....	27
Şekil 4. Berry'nin Dört Adaptasyon Modeli	36

BÖLÜM I

GİRİŞ

Farklı dillere ve kültürlere sahip insanlar savaş, göç, eğitim ve ticari ilişkiler gibi nedenlerden dolayı birbirleriyle iletişime geçmek durumundadır. Yılmaz (2014), farklı toplumların bir arada yaşama zorunluluğunun, dil ilişkilerinin temelini oluşturduğunu ifade etmektedir. Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler de göz önüne alındığında iletişim araçlarının yaygınlaşması farklı dil konuşucularının birbirleriyle olan iletişimlerini etkilemiş ve dil ilişkilerinin hızlanmasına katkıda bulunmuştur. Okur (2014), bu durumun doğal bir sonucu olarak iki dillilik, çok dillilik ve çok kültürlülük gibi konularda çalışmalar yapmanın kaçınılmaz bir hale geldiğini ifade etmektedir.

1960'lı yılların başından itibaren Türkiye'den Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya büyük bir işçi göçü yaşanmıştır. Başlangıçta kısa süreli olarak planlanan göç, sonraları kişilerin gittikleri yerlere uyum sağlaması ve geri dönüş isteklerinin azalması gibi nedenlerden dolayı boyut değiştirmiş ve kalıcı bir hale dönüşmüştür.

Göç olgusu neticesinde; ilk ya da ikinci dili Türkçe fakat toplum içinde yaygın olarak konuştuğu dil, yaşadığı ülkeye göre farklılık gösteren iki dilli ya da çok dilli bireyler yetişmeye başlamıştır. Bunun sonucunda, dil bilimi ve toplum dil biliminin kesişim noktasının özelliklerini barındıran iki dillilik kavramı, 1960'lı yıllardan sonra göç olgusunun doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmıştır.

Huber (2008), dilin özellikle okul öncesinde, aile ve yakın toplumsal çevre içinde geliştiğini ve bu nedenle çocukların dil ediniminde kuramsal eğitimden önce toplumsal etmenlerin rol oynadığını ifade etmektedir.

Almanya'da yetişen Türk çocuklarının topluma sağlıklı bir şekilde uyum sağlayabilmeleri için Almancaya etkin bir biçimde hâkim olmaları son derece önemlidir. Çocukların dil gelişimleri ne ölçüde gelişme gösterirse, okul

hayatlarındaki akademik başarıları da o ölçüde gelişme göstermektedir. Etkili bir dil eğitimi süreci geçirebilmek için sağlıklı bir (ilk) dil edinimi süreci geçirmek gerekir. Bu bağlamdan yola çıkarak, yurt dışında yetişen Türk çocuklarının buldukları ülkenin dilini ya da daha fazla dili öğrenebilmek için öncelikle kendi dillerine önem vermeleri gerektiği söylenebilir.

Günümüz küreselleşen dünyasında iki dillilik ya da çok dillilik kavramları, dil ve kültür aktarımı açısından önemli görev üstlenmektedir. Avrupa Birliği üye ülkeleri, dil konusunda uyguladıkları politikalarla vatandaşlarını çok dilli ve çok kültürlü bireyler haline getirmeyi amaçlamaktadır.

"Dil, bir kültür içerisinde var olan tüm unsurları, yani 'gösterilenleri', simgelere veya sembollere dönüştürerek onları gerçekler ve bunların, yani gösterilenlerin, tümü aslında kültürün ta kendisidir. Simgeleri ve sembolleri oluşturan gösterilenler bütünü, bir toplumun sosyal gerçekliğini ortaya koyar, yani kültürün kendisini" (Cengiz, 2006: 8).

"Kültürel ve demografik yönden Almanya kendini bir göçmen ülkesi saymamakla beraber, barındırdığı göçmen sayısı ile karışık bir yapı sergilemektedir. 2005 yılı rakamlarıyla Almanya'da 14 milyon yabancı yaşamakta olup bu sayı Alman nüfusunun yaklaşık % 9.2'sini oluşturmaktadır. Çok dilli ve çok kültürlü olarak tanımlanabilen bu yapı içerisinde 1960'lı yıllardan itibaren yer almaya başlayan Türk nüfusu, günümüzde üç milyona ulaşmıştır ve AB sınırları içerisinde yaşayan toplam Türk sayısı beş milyon civarındadır. AB içerisinde yaşayan göçmen sayısı ise 19 milyon olup bu toplam nüfusun % 5.1'ini oluşturmaktadır. Bu gerçekten yola çıkılarak Almanya'da yaşayan iki dillilerin eğitiminin önemli bir konu olduğu söylenebilir" (Yılmaz, 2014: 1648).

Almanya'da yaşamını devam ettiren yabancılara yönelik dil eğitimi sistemleri eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Almanya'daki vatandaşlarımızın Türkçe eğitimi eyaletlere göre; ya Türkiye'den gönderilen öğretmenler tarafından ya da eyalet yönetimleri tarafından atanan öğretmenler aracılığıyla yürütülmektedir. Duisburg/Essen Üniversitesi Türkistik bölümünde yetiştirilen Türkçe öğretmenleri eyalet yönetimleri tarafından görevlendirilen Türkçe öğretmenleri arasında bulunmaktadır.

Duisburg/Essen Üniversitesi'nde yetiştirilen Türkçe öğretmenleri aracılığı ile verilen Türkçe eğitimi daha sağlıklı ve verimli bir biçimde gerçekleşmektedir. Çünkü bu öğretmenler de iki dillidir ve dolayısıyla hedef kitlelerinin Türkçe eğitimleri sırasında yaşadıkları ya da yaşayabilecekleri sorunlarına daha hâkimdir. Bu bağlamdan yola çıkarak araştırmanın konusunu; 'Duisburg/Essen Üniversitesi'nde Öğrenim Görmekte Olan Türkçe Öğretmeni Adaylarının İki Dillilik Olgusuna Yönelik Görüşleri' oluşturmaktadır.

1. 1. AMAÇ

Çağımızda birey bağlamında iki dilli, çok dilli ve çok kültürlü nesiller yetiştirme'nin önemi anlaşılmıştır ve bu durum bir zenginlik olarak görülmektedir. Ülkeler vatandaşlarını çok dilli küresel dünyaya uyum sağlayabilecek şekilde yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Duisburg/Essen Üniversitesi Türkistik bölümünde yetiştirilen Türkçe öğretmenleri, gerek kendilerinin de iki dilli olmaları gerekse, Almanya'da yaşayan Türk soylu insanların Türkçe eğitimleri sırasında yaşadıkları sorunlara tanık olmaları bakımından Almanya'da bulunan Türkçe konuşucularına Türkçe eğitimi verilmesi konusunda önemli ve aktif bir rol oynamaktadır. Duisburg/Essen Üniversitesi'nde yetiştirilen Türkçe öğretmeni adaylarının iki dillilik olgusuna yönelik görüşlerini ortaya koymak, Türkçe eğitimi verecek olan bu öğretmen adaylarının hem Türkçe ve Almancaya hem de iki dillilik olgusuna bakış açılarının durum tespitinin yapılmasını sağlayacaktır. Bu durum tespiti, daha sağlıklı ve dengeli iki dilli bireyler yetiştirme konusunda bizleri fikir sahibi edecektir. Bu çalışmanın amacı Duisburg/Essen Üniversitesi'nde öğrenim görmekten olan Türkçe öğretmeni adaylarının iki dillilik olgusuna yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaktır.

1. 2. ALT AMAÇLAR

Araştırmanın amacı dâhilinde bir takım alt amaçlar tespit edilmiştir.

Bu alt amaçlar şunlardır:

1. Duisburg/Essen Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Türkçe öğretmeni adaylarının iki dillilik olgusuna yönelik işlevsel açıları nelerdir?
2. Duisburg/Essen Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Türkçe öğretmeni adaylarının iki dillilik olgusuna yönelik olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?
3. Duisburg/Essen Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Türkçe öğretmeni adaylarının iki dili de kullanmaktan / iki dilli olmaktan dolayı yaşadığı sorunlar var mıdır?

4. Duisburg/Essen Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Türkçe öğretmeni adaylarının iki dili de kullanmaktan / iki dilli olmaktan dolayı yaşadığı sorunlara yönelik çözüm önerileri var mıdır?

1. 3. ÖNEM

İki dilliliği ya da çok dilliliği destekleyen dil eğitim politikaları, insanların dilsel ve kültürel yönde gelişim potansiyellerinin farkına varmalarını sağlayarak bu potansiyeli olumlu yönde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Küreselleşen dünyada en az iki ya da daha fazla dil bilmek çağımızın gerektirdiklerinden olarak kabul edilmektedir. Almanya'da yetiştirilen Türkçe öğretmeni adayları, hem iki dilli olmaları hem de toplumda konuşulan baskın dilin farklı olduğu bir ortamda Türkçe eğitimi vermeleri açısından özel bir konuma sahiptirler. Bu düşünceden hareket ile Duisburg/Essen Üniversitesi'nde yetiştirilen Türkçe öğretmeni adaylarının iki dillilik olgusuna yönelik görüşlerini ortaya koymak, ana dili eğitimi verecek olan bu öğretmen adaylarının hem Türkçe ve Almancaya hem de iki dillilik olgusuna bakış açılarının durum tespitinin yapılmasına sağlayacak ve bu durum tespiti hareketle daha sağlıklı ve dengeli Türkçe-Almanca iki dilli bireylerin yetişebilmesi için neler yapılabileceği ve yapılması gerektiği konularında bizleri fikir sahip edecek ve yönlendirecektir.

1. 4. SINIRLILIKLAR

Araştırmanın kapsamını, Duisburg/Essen Üniversitesi Türkistik bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrenci grupları arasında dilsel beceriler açısından seviye farkı bulunmaktadır. Araştırma 01-18 Aralık 2015 tarihleri arasında otuz dört kişi ile yapılan görüşmelerle sınırlıdır.

1. 5. KISALTMA VE SİMGELER

Akt: Aktaran

Çev: Çeviren

D1: İlk Edinilen Dil (Ana dili)

D2: İkinci Edinilen Dil

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

Unesco: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)

Vd: Ve diğerleri

Yy: Yüzyıl

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2. 1. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bloomfield'a (1933) göre dil, çok eski kahramanların buluşu ya da halkın gizemli ruhunun bir ürünüdür. Bu ürün, ilk insandan bu yana birikerek ve değişime uğrayarak gelişmektedir. Günay (2004), var olan bilgiler ışığında ilk insanın Afrika kıtasından dünyaya yayıldığıнын, tek bir yerden dağılma ile birlikte, insanın sahip olduğu dilini de götürerek dünyanın diğer bölgelerine genişlediğinin söylenebileceğini belirtmektedir. Günay'a göre, bu genişleme ve dağılma insan dilinin ve dilsel çeşitliliklerinin açıklanmasını sağlayan çerçeveyi oluşturur. Renan (1848/2011) ise, dilin birliğini, insanın akıllı ruhundan ve kullandığı usullerden başka yerde aramanın ve bütün dillerin tek bir dilden türediğini farz etmenin, olguların sınırlarını aşmak ve tahmin yürütme zeminine geçmek olduğunu ifade etmektedir. Renan'a göre dilin kesinlikle tek bir kökeni yoktur. Aynı anda birçok noktada paralel olarak üretilmiştir. Bu noktalar birbirine çok yakın olabilir, tezahürler hemen hemen eş zamanlı olabilir, ama ayrı ayrı oldukları kesindir ve eski dil ekolünün şu ilkesi asla akıldan çıkarılmamalıdır: *'Bütün diller, tek bir dilin diyalektleridir.'* Hengirmen (2009), diyalekt, yani lehçeyi; ana dilden koparak farklılaşan, ses ve biçim yönünden önemli ayrılıklar gösteren dil olarak tarif etmektedir. Araştırmacıya göre dilciler, lehçeleri saptarken karşılıklı anlaşmanın boyutuna bakarlar. Belirli bir dili konuşan için diğer dili anlaması yok denecek kadar azsa, bunların birer dil olduğu kabul edilir.

"Eski çağda dilin kökeni ile ilgili fikir yürütenler genellikle filozoflar olmuştur. Romalılarda, Lucretius Carus insanları dilin türlü seslerini çıkarmaya sevk edenin tabiat olduğu görüşünü savunur, ona göre eşyaların isimlerini doğuran şey de ihtiyaçtır. Vitruvius, dilin doğuşunu şiddetli bir rüzgâr nedeniyle ağaçların birbirine sürterek ateş almasıyla birlikte insanların

önce korkup daha sonra birbirlerine bunun faydalarını anlatmaya çalışmasıyla açıklar. Bazı düşünürler ise dilin doğuşunu doğrudan doğruya taklidi sözlere bağlamışlardır. Türkiye'de dilin kökeni ile ilgili teorileri Ragıp Hulusi Özdem, *Dil Türeyişi Teorilerine Toplu Bir Bakış* adlı makalesinde ele almıştır. Michael Corballis'in *İşaretten Konuşmaya Dilin Kökeni ve Gelişimi*, Meritt Ruhlen'in *Dilin Kökeni*, Ernest Renan'ın *Dilin Kökeni Üzerine*, Steven Roger Fischer'in *Dilin Tarihi* adlı kitapları ise konu ile ilgili dilimize tercüme edilen eserlerden bazılarıdır" (Tombul, 2014: 239-240).

Aydar ve Ulutaş (2010), dilin nasıl doğduğu konusunun modern dilbilimi ile bu bilime yakın olarak çalışan antropoloji ve nöroloji gibi bilim dallarının da araştırma konusu olduğunu ve bu üç bilim dalı arasında probleme bir çözüm bulmak için iş birliği de yapıldığını ifade etmektedir.

"Nörolojik açıdan değerlendirildiğinde, dil için özelleşmiş beyin alanları, sol yarımküredeki sylvianfissure'un etrafındaki bölgede yer alır. Larynx (hançere), ağız ve yüzün hareket kaslarının kontrolü, dokunma algısı ve işitsel algı için gerekli olan merkezler de bu bölgede yer alır. Hareket kaslarıyla ilgili alanın arkasında yer alan Broca ve işitmeye ilgili bölgenin arkasında bulunan Wernicke alanı en çok dille ilgili olan bölgelerdir. Bu bölgeler çeşitli konuşma kayıplarına neden olan beyin hasarlarına sahip hastaların incelenmesiyle belirlenmiştir" (Türk, 1998: 530).

Beals ve Hoijer (1972/1991), sosyal ve kültürel antropolojinin önemli bir yönünün de dil antropolojisi olduğunu ve bu bilim dalının, adından da anlaşılacağı gibi, bugün dünyada konuşulan birçok dille ilgilendiğini ifade etmektedir. Araştırmacılara göre dil antropolojisi, hem dillerin belirli gruplarının tarihini ya da tarih öncesini hem de bugün konuşulan dilleri inceler. Dil antropolojisi, dili sadece dil için irdelemekle yetinmez. Dilin içinde doğduğu toplumun kültürel öğelerini de dikkate alır. Çünkü bu kültürel öğeler dilin oluşumundaki bileşenlerdendir.

Topbaş (2007) dil biliminin, dili bilimsel olarak inceleyen alan; dil bilimcilerin ise, dili oluşturan birimleri betimleyen ve bu birimlerin birbiriyle nasıl etkileştiklerine ve nasıl bir ilişki içinde olduklarına yönelik kuramlar öne süren kişiler olduğunu belirtmektedir. Vardar (2001), dil bilimini, genel olarak dil olayını ele alan, özel olarak da dilin çeşitli gerçekleştirmeleri sayılan doğal dillerin hem belli bir evredeki işleyiş düzenlerini, hem de çeşitli evreler arasındaki değişimlerini inceleyen bir insan bilimi olarak tanımlamaktadır. Hengirmen (2009) ise, dil bilimini; dilin ses, anlam, dizim gibi yönlerini ele alan dilbilgisini içermesi yanında dili bireysel, toplumsal, uzamsal, kültürel, tarihsel vb. çeşitli açılardan ele alan bir bilim dalı olarak açıklamaktadır. Temel olarak, bu alan dilin doğası ve iletişim ile ilgilidir (Akmajian, Demers, Farmer ve Harnish, 2010). Yani, dil bilimi dile özgü bir bilimdir ve dil bilimsel öğeler üzerine odaklanır.

"Dil biliminin belirlenmiş bir nesnesi, dil yetisi ve doğal dillerde tanımlanabilen, aktarılabilen, yeniden oluşturulabilen, uygulanabilen belli yöntemleri vardır. Kısaca, dil

biliminin konusu ya da nesnesi dildir, bu nesneyi de eş zamanlı bir yöntemle kendi içinde ve yalnız kendisi için incelemeyi amaçlar" (Kıran ve Eziler Kıran, 2002: 38).

Aksan (2009), yeryüzünde dili ele alan çalışmaların bilinen en eskilerinin Eski Hint'e, Eski Yunan'a kadar uzandığını; Eski Hint'te, Hint edebi dilinin en eski ürünleri olan ve İ.Ö. X. yüzyıldan önceye ait olması gerektiği kabul edilen dini bilgi derlemeleri Veda'ların yanlış saptanmasından, hatalı okunmasından ve zamanın aşınmasına uğramasından kaçınmak için çaba sarfedildiğini; Eski Yunan'da ise İ. Ö. VI. yüzyıldan başlayarak dilbilgisi, dilbilimi ve bugünkü dil felsefesinin çerçevesi içinde görülen konular incelemeler ve tartışmalarla aydınlatılmaya çalışıldığını belirtmektedir.

Kerimoğlu (2014), dil incelemelerinin ikinci önemli dönüm noktasını, Avrupalıların diğer kıtalardaki keşiflerinin arttığı ve matbaanın bulunduğu 15. yüzyıl olarak kabul etmektedir. Seyyahların, misyonerlerin öteki kültürleri tanımak için yazdıkları gramerlerin, sözlüklerin ve bunların kolaylıkla basılıp yayılmasının dil incelemeleri için yeni bir dönemin başlaması anlamına geldiğini ifade etmektedir.

"Geleneksel yaklaşımlar çerçevesinde dil olgusu çeşitli biçimlerde ele alınırken, XVIII. yüzyıl sonlarına doğru karşılaştırmalı betikbilimin doğuşu ve Sanskritçenin bulunuşuyla yeni bir dönem başlar. Sanskritçe, sonradan Hint-Avrupa dilleri diye adlandırılacak diller arasında benzerlikler saptanmasını, özellikle eski Yunancayla Latince'nin o güne değin aydınlatılmamış olan ilişkilerinin belirlenmesini sağlar. Dili yazınsal yapıtlardaki görünümüyle ele alan betikbilim ise bu dönemde karşılaştırmalı araştırmalara yönelir. 1780'lerde F.A. Wolf (1759-1824) karşılaştırmalı betikbilimi kurar. Araştırmacılar, 'dili nasıl kullanmalı?' sorusunun yerine 'dil nasıl kullanılmıştır?' sorusuna yanıt aramaya, yeni betikbilimin gösterdiği doğrultuya uygun olarak dilleri karşılaştırmaya başlarlar" (Vardar, 2001: 25-26).

Perrot (1953/1997), A. Meillet'in 13 Şubat 1906'da College de France'daki karşılaştırmalı dil bilgisi dersinin açılış konuşmasında 'tarih, dil bilimci için amaç değil, araç olabilir' derken, salt tarihsel araştırmanın bitişinin de habercisi olduğunu ifade etmektedir. Aynı yıl Cenevre Üniversitesi'nde F. De Saussure'ün daha sonraki araştırmaların temel ilkelerini oluşturan düşüncelerini anlatmaya başladığının altını çizen Perrot, bilginin Cours de linguistique generale (Genel Dilbilim Dersleri) adlı yapıtı ancak 1916'da, ölümünden sonra yayımlandığını belirtmektedir. Saussure'ün öğretisi genel dilbilimine bir yandan büyük bir canlılık, öte yandan da yeni ve verimli bir dil anlayışı getirmiştir.

Saussure, dilin içeriği ile ilgilenilmesi yönündeki düşünceleriyle dil bilimi alanına yeni ve farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Achard'a (1993/1994) göre dilin her toplumsal nesne gibi göstergesel ve uygulayıcı olmak üzere iki yönü vardır. Uygulayıcı yönü Saussure'cü dil anlayışıyla

tanımlanabilir. Göstergesel yönüyle söylemler tarafından oluşturulmaktadır ve anlaşılabilirlik sınırını kaydırmak, ayırmak, sınırlandırmak üzere belli bir görevi vardır.

Vardar (2001), modern dil biliminin kurucularından biri olarak kabul edilen Saussure'ün, dil olgularını toplumsal nitelikli dil ya da bireysel nitelikli söz olarak iki başlık altına indirgediğini belirtmektedir. Değınilen ayırım çerçevesinde 'toplumsal nitelikli dilin'; hem toplumsal bir kurum, hem de bütünlük gösteren, anlamla işıtim imgesinin anlksal birleşimini içeren bir göstergeler dizgesi olduğunu, bireylerin üstünde yer alarak toplumsal bir anlaşma, uzlaşma görevi taşıdığını; 'sözün' ise dilin bir bölümünü geçici olarak eylemli kıldığını, somut tümceler kurulmasını sağladığını, bireye dili kullanma olanağı verdiğini ifade etmektedir. Yani, toplumsal nitelikli dilin genele ait olanı; bireysel nitelikli sözün ise kişiye ait olanı ifade ettiğı söylenebilir.

"Bir bireyin dil kullanımına ve dilsel davranışına birey dili adı verilir. Ancak belirli bir toplumsal kesime özgü dil kullanımı ise, topluluk dilidir. Dil ile toplum arasındaki ilişkiyle topluluk dili ve topluluk arasındaki ilişki karşılıklı olarak birbirini etkiler. Topluluk dilleri, karmaşık bir topluluk yapısı ile birlikte toplumsal bir gerçekliğı yansıttıkları gibi, toplumsal ilişkilerin dille sürdürülmesine ve kurulmasına katkıda bulunur. Dilin bu değışik biçimlerinden birini bilmek ya da bilmemek, bireyin coğrafi ve toplumsal kökeninin, eğitiminin, yaşam biçiminin bir sonucudur" (Toklu, 2011: 140).

Demircan (1999), Amerikan dil bilimci E. Sapir'in, XVIII. ve XIX. yüzyılda Herder ve Humboldt tarafından geliştirilen 'her dilin, gerçeğı ayrı biçimde yansıttığı ve kişinin dünyayı, konuştuğı dil aracılığıyla algıladığı' görüşünden esinlenerek Amerikan yerli dillerinde yaptığı incelemelerle bugün kendisinin ve çağdaşı Whorf'un (1897-1941) adıyla anılan 'dilsel görecelik' yorumunu geliştirdiğini ifade etmektedir. Araştırmacı 'Sapir- Whorf Savı' olarak anılan bu görüşe göre bir kimse dünyayı, konuştuğı ana dilinde bulunan ayrımlar (ulamlar) ve bu ayrımlar arasındaki ilişkiler aracılığıyla algıladığı ve açıkladığını belirtmektedir.

Ozil (1999), dil biliminde Amerikan yapısalcılığın kurucularından olan Bloomfield'in Amerikan dil bilimine uzun süre egemen olacak görüşlerinin yer aldığı *Language* (Dil) başlıklı yapıtının 1933'te yayımlandığını ve bu yapıtta karşınlıkçı tutumu benimseyerek davranışçı bir yaklaşımla dili ele alan bilginin yalnızca gözlemlenebilen olgularla ilgilendiğini, insan davranışının özel bir biçimi olarak nitelediğı dili uyaran-yanıt ilişkisi içinde açıkladığını dile getirmektedir.

Senemoğlu (1999), yirminci yüzyıl dil biliminin öncülerinden biri olan R. Jakobson'un, tüm yaşamı boyunca değişik alanlarda yaptığı geniş kapsamlı çalışmalarla ses bilimi, yazın bilimi ve yazın tarihi kaynakçalarında önemli bir yer tuttuğunun altını çizmektedir. Araştırmacı Moskova'da doğan R. Jakobson'un, betikbilim öğreniminden sonra Rus biçimcilerine ilgi duyduğunu, ardından Trubetskoy ve Karsevski'yle birlikte Prag Dil Bilimi çevresindeki etkinlikleriyle yapısal dil biliminin temelini oluşturacak bir dalın, ses biliminin kurulmasına büyük katkılarda bulunduğunu ifade etmektedir.

Perrot'a (1953/1997) göre, dil biliminin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki gelişiminin en belirgin düşünce akımı, Noam Chomsky adının egemen olduğu, üretici dilbilgisi adıyla tanınan akımdır. Harris'in öğrencisi olan Chomsky 1957'de 'söz dizimsel yapılar kuramını' oluşturmuştur. Chomsky'ye (1972) göre dilin normal kullanımı, bu bağlamda, bir yaratıcı aktivitedir. Normal dil kullanımının bu yaratıcı bakış açısı temel faktör olarak görülür ve insan dilini bütün bilinen hayvan iletişimlerinden ayırır.

Sözel (1999), Chomsky'nin ilk büyük yapıtı olan *Syntactic Structures*'dan (Sözdizimsel Yapılar) sonra olumlu- olumsuz pek çok eleştiri aldığını, yöneltelen eleştiriler ve gerçekleştirilen yeni uygulamalar doğrultusunda kuramını geliştirdiğini ve anlama yer vermeyen dil görüşünü bırakarak, derin yapıya dayalı anlam boyutunu da kapsayan ikinci büyük yapıtını *Aspects of the Theory of Syntax*'ı (Söz Dizim Kuramının Görüşleri) yazdığını belirtmektedir.

"Bugün artık dil bilimciler, tarih ve felsefe niteliği taşıyan araştırmalardan uzaklaşarak belli bir durum içindeki oluşumu incelemeye yönelmişlerdir. Çağdaş dil biliminin getirdiği en büyük yenilik, inceleme konusunun ve alanının belirlenmesidir. Böylece, dil bilimci bütün ilgisini doğal dillerin betimlenme yolları, bu dillerin işleyişi ve yapısı konusundaki incelemelere vermiştir" (Kıran ve Eziler Kıran, 2002: 39).

Perrot'a (1953/1997) göre dil incelenmesi, içinde kullanıldığı ve evrim geçirdiği toplumsal koşullar nedeniyle toplumların bilimsel incelenmesi biçiminde tanımlanan toplum biliminin alanına girer.

Sağ (2003), toplumu, ortak bir kültürü kabullenen, bir coğrafi alanda yayılan ve kendi kendinin devamlılık sürecini kazanabilmiş ilişkiler bütünlüğü olduğunu ifade etmektedir. Bu ilişki bütünlüğü, toplumun dinamiğini oluşturan bireyler arasındaki benzerlikleri, farklılıkları aynı noktada sentezleyerek kişiler üstü bir norm halini alır. Toplum bilimi ise bu ilişki bütünlüğü sonucu ortaya çıkan toplumsal olayları ve

olguları mercek altına alır. Vardar (2001), konusu, toplumların yapısını, işleyişini ve gelişmesini incelemek olan toplum biliminin, bütün bilimlerin toplumsal hayatın bir ürünü olduğunu ve toplumsal olaylara bağlı olarak ele alınmaları gerektiğini gösterdiğini ve bilimsel gelişmenin toplumsal gelişmeyle olan ilintilerini ortaya koyduğunu belirtmektedir. Dolayısı ile 'dil' de toplum biliminin inceleme alanındadır ve bu noktada köklerini toplum biliminden alan toplum dil bilimi devreye girer. Toplumsal dil bilimi, dil ve toplum adına ortada bulunan her türlü varlığın kesişim kümesini oluşturan elemanlarının sebep-sonuç ilişkisine dayalı tüm olgularını derinlemesine inceleyen dilbilim dalıdır (Güven, 2012: 55). Altmışlı yıllardan bu yana toplum dil bilimi olarak yaygınlaşmış ve kısa sürede büyük bir hızla gelişmiş, dallanıp budaklanmıştır (İmer, 1990: 15). Hengirmen (2009) ise, toplum dil bilimini; dili cinsiyet, yaş, katman, statü gibi toplumsal faktörlere bağlı olarak inceleyen bilim dalı olarak açıklamakta ve kadın ve erkeklerin dil kullanım farklılıklarının, yaş farkına bağlı olarak hitap seçimlerinin, bireyin müdür, baba, kardeş vb. statüsünün dil kullanımına olan etkilerinin toplum dil biliminin konuları arasında olduğunu ifade etmektedir. Araştırmacı, son zamanlarda toplum dil bilimi alanında iki dillilik ve dil değiştirimi gibi konuların da çok önem kazandığının altını çizmektedir.

Aksan (2009), toplum açısından, toplum bilimci gözüyle bakınca dilin, yine en başta anılması gereken bir kurum olduğunu, dil olmadan insanların birlikte yaşamaları, anlaşabilmeleri, dolayısıyla bir toplumu oluşturmalarının söz konusu olamayacağından, dilin bu açıdan da önemli olduğunu ve bir topluluğu topluma dönüştürdüğünü vurgulamaktadır. Aksan'a göre dilin toplumla olan bağları, onun bir 'toplumsal kurum' olarak nitelenmesine yol açar ve dil olayları, dil konularıyla toplumsal sorunlar arasındaki paralellikleri, ilişkileri inceler.

Dil, toplumsal olguların ekseninde şekillenir ve gelişim gösterir. Toplumsal hayatta meydana gelen her türlü değişim, uzun süreçte dili de etkilemekte ve şekillendirmektedir. İmer (1990), toplum dil bilimi alanında toplumsal katmanlara göre dil kullanımının incelenmesinin, toplumsal sürecin dile etkisi konusunun incelenmesini de birlikte getirdiğini, bu alanda yapılan çalışmaların birbirinden ayrılmadığı gibi birbirini bütünler nitelikte iç içe girdiğini ifade etmektedir.

Birey, önce aileden başlayarak sırasıyla okul ve iş hayatıyla toplumsallaşma sürecine girer ve çevreden aldığı girdiler sonucu toplumda üstlenmesi gereken dilsel sorumlulukları kazanır.

İmer (1990), 1950'lerde İngiliz meslek okullarında öğretmenlik yapan eğitim bilimci Bernstein'ın, işçi ailelerin çocuklarının okulda küçümsenemeyecek ölçüde düşük başarı göstermelerinin nedenlerini araştırdığını ve 1959 yılında yayımladığı *A public language, some sociological implications of a linguistic form* (Halk dili, dilsel biçimi belirleyen bazı toplumbilimsel belirtiler) başlıklı yazısında halk dili ile kurallı dil arasındaki ayrılığa değindiğini belirtmektedir. İmer'e göre, eksiklik kuramının yaratıcısı olan Bernstein; her şeyden önce toplumsal gruplara özgü dil kullanımı bulunduğundan yola çıkmakta, alt katman üyelerinin dil davranışlarının orta katman üyelerininkinden ayrı olduğunu söylemektedir. Bu tez içinde alt katmanın dil davranışını orta katmanın dil davranışından ayıran özellikler eksiklik olarak yorumlanmaktadır.

"Bernstein, alt katman ve orta katman üyeleri için ayrı iki tür dil kullanım biçimi saptar ve bunları dar kod ve geniş kod olarak adlandırır. Bu kodlar aynı dilsel toplulukta ayrı ayrı dil kullanımları bulunduğu gerçeğine dayanır. Dar kodun geniş koda oranla bazı eksikliklerinin bulunması nedeniyle de bu kurama eksiklik kuramı denir" (Toklu, 2011: 148).

Tablo 1'de 'dar kod' ve 'geniş kod' konuşucularının dilsel becerileri arasındaki farklar verilmiştir.

Tablo 1. Dar Kod ve Geniş Kod (Toklu, 2011: 148-149).

DAR KOD	GENİŞ KOD
-Kısa ve çoğunlukla tamamlanmamış tümceler	-Uzun ve çoğunlukla eksiksiz tümceler
-Sıklıkla tek yüklemlerle basit cümle kullanımı	-Daha karmaşık bir söz dizimine dayalı ve çeşitli bağlaçların kullanımıyla oluşturulmuş tümcelerle anlatımda mantıksal değişiklikler sağlama
-Dar söz varlığı	-Geniş bir söz varlığı
-Sınırlı ve kalıplaşmış sıfat ve belirteç kullanımı	-Daha çeşitli sıfat ve belirteçlerin kullanımı
-Ben adının daha az kullanımı	-Ben adının daha sık kullanımı
-Dilsel klişelerin sıklıkla kullanımı	-Daha az dilsel klişe kullanımı
-Daha çok somut betimleme	-Soyut anlatım eğilimi
-Örtük, anlaşılması güç anlatım	-Açık anlatım
-Daha fazla duygusal olma	-Duygusalığa daha az yer verilmesi
-Söze daha az yer verme ve dinleyici	-Söze daha sık yer vererek dinleyici için açıklamalar yapma
-Kısa buyurmlar ve soruların sıkça	

kullanımı	-Karşısındaki daha fazla dikkate alma
-Söylediklerin onaylanmasına yönelik soru kalıplarının sık kullanımı	-Onaylanmaya yönelik kalıp sözlerin daha az kullanımı
-Genel geçer görüşlerin yinelenmesi	-Daha çok bireysel görüşler

"Diğer yandan, Bernstein'ın eksiklik kuramı çok çeşitli eleştirilere de hedef olmuştur. Bu eleştiriler arasında, kuramda dil bilimsel ölçütlerin kullanımında yanlışlıkların bulunduğu, duygusal konuşmanın daha basit bir düşünme biçimini gösterdiği görüşünün geçerliliğinin tartışılabilir nitelikte olduğuna ilişkin görüşlerin yanı sıra, toplumsal katmanların belirlenmesinde uygulanan deneysel ve toplum bilimsel yöntemlerin güvenilirliğinin kuşku uyandırıcı nitelikli olması bulunmaktadır" (Toklu, 2011: 149).

Yukarıda belirtilen eleştiriler ayrılık kuramının oluşmasına temel hazırlamıştır.

"William Labov'un ABD'deki büyük kentlerde ölçünlü İngilizce (Standart English) ve ölçünlü olmayan İngilizce (Nonstandart Neger English) çalışmalarının merkeze alındığı kuram, eksiklik kuramına karşı çıkılmasıyla oluşmuştur. Ayrılık kuramına göre standart olmayan dili kullananların (zenciler ya da işçi çocukları) başarılarıyla kullandıkları dil arasında bir ilişki söz konusu değildir. Alt katmana mensup denilen bu kişilerin sözel ifadeleri karmaşık ve kendilerine özgü bir üsluptadır" (Güven, 2015: 25).

"Labov daha önceki araştırmalarda olduğu gibi toplumda lehçeyi iyi konuşan bireyleri seçerek dillerinin bazı yönlerini araştırmak yerine, günlük dilde devamlı kullanılan ve en çok toplumsal bilgi taşıyan, kişiler arasında en çok değişkenlik gösteren birkaç ses birimsel ve dil bilimsel biçimi seçmiş ve bu biçimleri birtakım resmi ve resmi olmayan durumlarda kaydetmiştir. Böylece, lehçe değişkelerinin dağılımı stilistik değişkenlik ve bireylerin sosyal kimliği boyutlarında ele alınınca, lehçe değişkelerinin dağılımının hem sosyal sınıfın ve hem de etnik kimliğin göstergesi olduğu ortaya çıkmıştır" (König, 1985: 38).

İmer (1990), Labov'un araştırmasının eksiklik kuramına göre yapılmış olsaydı, ölçünlü olmayan Zenci İngilizcesinin, ölçünlü İngilizceden bozuk ve yanlışlarla dolu bir alt katman seçimi olarak değerlendirileceğini vurgulamaktadır.

Toklu'ya (2011) göre, ayrılık kuramcıları, bir kuram üretmek yerine, deneysel ve gözlemsel çalışmalar yürütmeyi yeğlediler. Amerikan budun dil bilimi yöntemini benimseyerek dil kullanım türlerini geniş bir biçimde ele aldılar. Her dil kullanım türünün kendine özgü bir kural dizgesi olduğu ve ölçünlü dilden sapmaların bu kural dizgesi içinde açıklanabileceği görüşünü benimsemişlerdir. Toklu, bu görüşü savunanların kodlar arası ayrılığın belirlenmesinde dil bilimsel değerlendirmeler bir ölçüt olma niteliği taşımadığını ve dilbilgisinin ancak karşılaştırma yapmaya yarayan bir araç olduğunu belirttiğini ifade etmektedir.

Downes'e (2003) göre dil karmaşık bir iştir. Günlük konuşmalarımızda 'dil' sözcüğünü çok farklı şekillerde kullanırız.

Martinet (1979/1998), dili; insan deneyiminin topluluktan topluluğa değişen biçimlerde, anlamsal bir içerikle sessel bir anlatım kapsayan birimlere, başka bir

deyişle anlam birimlere ayrıştırılmasını sağlayan bir bildirişim aracı olarak tarif etmektedir.

Güneş (2014), dili en genel anlamıyla, insanların duygu, düşünce ve gözlemlerini işaret veya kelimelerle paylaştıkları bir sistem olarak tanımlamaktadır. Bu sistemin ses, kelime, cümle, işaret gibi çeşitli öğelerle dile özgü kural, yöntem beceri ve tekniklerden oluştuğunu ve bunlardan yararlanarak insanlar arasında iletişim ve etkileşim sağlandığını belirtmektedir. Corballis (2002/2003) ise, bu iletişim ve etkileşim aracılığıyla insanların birbirlerinin düşüncesini biçimlendirdiğine işaret etmektedir.

"Dil, mekânları, insanları, diğer nesnelere, olayları ve hatta düşüncelerle duyguları betimlemek için özel olarak kurgulanmış bir araçtır. Dili kullanmak suretiyle talimatlar verir, geçmişi yeniden yorumlar ve geleceği tahmin eder, hayali öyküler anlatır, abartır ve kandırırız. Dedikodu yapar ve böylece başka insanlar hakkında bilgi edinmenin işe yarar bir yolunu kullanmış oluruz. Dili diğer insanlarda dolaylı tecrübeler oluşturmak için kullanırız. Tecrübelerimizi paylaşarak öğrenme sürecini daha verimli ve çoğunlukla da daha az tehlikeli bir hale getiririz" (Corballis, 2003: 12).

Günay (2004), kaynağını toplumun dinamitlerinden alan bir uzlaşma aracı olarak nitelediği dil denen soyut iletişim dizgesinin toplumsal yaşamda insanların birbirleriyle anlaşmasını sağladığını ifade etmektedir. Cengiz'e (2006) göre dil, evrensel olarak insanın kurmuş olduğu sosyal yapılar içerisinde bir iletişim aracı görevi görmektedir. İnsanın diğer türlerle olan fiziki ilişkilerinde bilgi akışını sağlayan köprü görevini üstlenmektedir. Aksan (2004), toprak olmadan tarımdan söz edilemeyeceği, hava olmadan ateş yakılamayacağı gibi, dil olmadan da uygarlıktan söz edilemeyeceğini ifade etmektedir. Hengirmen (2009), uygarlık dilini; belirli bir uygarlığı geliştirmiş toplumun, bu uygarlığı diğer toplumlara da taşıyan dili olarak açıklamaktadır. Uygarlık ve kültürün birike birike, insanlar ve kültürler arası aktarıla aktarıla geliştiği göz önüne alındığında, dil, bu birikim ve aktarımın olmazsa olmazı durumundadır.

Vardar'a (2001) göre, dil, çok değişik görünüşler sunan, ancak bir soyutlama işlemiyle birbirinden ayrı olarak ele alınabilecek yönler içeren karmaşık bir bütündür. Bu bütün, toplumsal çevre ile yakından ilişkilidir ve diğer insanlarla olan iletişimimizin gerçekleşmesini sağlar. Vardar, bir yanı sıra toplum hayatının bütün görünüşlerini kapsayan dilin, bir yanı sıra da bilincin köklerine, bilinçaltının derinliklerine uzandığını ifade eder. Yani dil, bir taraftan kişinin biricikliği ile ilgilenirken bir taraftan da bu biriciklikten yola çıkarak genele ulaşmayı hedeflemektedir.

Gündoğan (2002), dili, bir düşünme biçiminin dışı vurulduğu, o düşünme biçiminin somutlaştırıldığı, başka özneler için bir düşünme konusu haline getirildiği kültürel kalıp olarak ifade etmektedir. Renan'a (1848/2011) göre ilk dilin özellikleri, ilk düşüncelerin özellikleriyle aynıdır ve diller varoluşunun farklı dönemlerinde insan zekâsının kuşandığı ardışık formlar olarak, belirli bir tarihsel anda ve belirli bir yerde faaliyette bulunan insanın sahip olduğu kudretlerin ürünü olarak değerlendirilmektedir.

"Evrendeki her şey, zaman ve mekân içinde sabitlik, hareket bağlantılarını algılama ve mantıkla kurgulamaya dayalıdır. Bu ilişkilerin öğrenimi gelecekteki benzer nitelikteki nesne ve olayların algılanıp tanınmasında temel oluşturur. Tekrarlanan bu yaşantılar, çocukların zihninde bir kayıt gibi biçimlenir, benzerlikler ve farklılıklardan anlam çıkarılır, giderek soyutlamalara ulaşılır ve bu bilgi bellek için önemli kavramları, bilişsel yapıları, kısaca düşünceyi oluşturur. Çevrede kullanılan dilin bu yaşantı sürecine katılmasıyla birlikte, sözcükler veya işaretlerin anlam kazanmaları, birbiriyle ilişkide bulunmaları; zihinde algılanan, soyutlanan ve kurgulanan biçimleriyle bağımlı hale gelir. Böylece düşünce-dil ilişkisi doğar" (Topbaş, 2007: 15).

Benyelles (2010), dilin, kişinin kimliğini tamamlayan bir parça olduğunu ve bu oluşumda önemli bir rol oynadığını belirtirken, Günay (2004), dilin toplumsal bir olgu olarak iletişim amacıyla var olduğunu ifade ederek, konuşan kişinin siyasal kimliği ve toplumsal katmanı ile ilgili özellikleri de açıkladığını ifade etmektedir. Dil, birey bazında ayırt edici bir özellik, kişinin imzası gibidir. Aksan (2009) ise dilin aynı zamanda toplumu oluşturan fertlerin imzası olduğunu şu şekilde belirtmektedir:

"Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri ve hatta tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerinde hiçbir bilgimiz olmasa, yalnızca dil bilimi incelemeleriyle, bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek bütün bu konularda çok değerli bilgiler ve güvenilir ipuçları edinebiliriz."

Güneş'e (2014) göre kültürü öğrenme ve aktarma sürecinde dilin ayrı bir önemi vardır. Dilin amacı öğrenci için gerekli bilgi, beceri ve tutumları oluşturmak, bunları kullanarak gelişmesini sağlamaktadır. Böylece öğrencinin, dili okul ve günlük yaşamında kimlik oluşturmak ve bir kültür alanı yaratmak için kullandığını belirten Güneş, bu durumun öğrencinin içinde yaşadığı kültürü öğrenmesini ve ona uyum sağlamasını kolaylaştırdığının altını çizmektedir.

"Toplumların kolektif bilinci dil sayesinde oluşmakta, varlığını dil sayesinde devam ettirmektedir. Dil sayesinde toplumun bireyleri ortak değerleri kazanır, ortak bilince ulaşırlar. Milletlerin ortak kültürel değerleri, gelenek ve göreneklere dil sayesinde işlenerek nesilden nesile aktarılmaktadır. Toplum meydana getiren fertler de dil sayesinde kendilerine ulaşan millî değerlere sahip çıkmakta, onlar etrafında kenetlenerek, ortak bilinçleri gelişmektedir" (İlhan, 2012: 1520). "Dil, millet ve kültürün yakın ilişkisine en iyi örneklerden birisi de Konfüçyüs'ün '*Bir ülkeyi yönetmeye çağrılıydınız yapacağınız ilk iş ne olurdu?*' sorusuna verdiği cevaptır. Büyük filozof, şöyle cevap vermiştir: '*Hiç kuşkusuz, dili gözden geçirmekle işe başladım. Şöyle ki: Dil kusurlu olursa, sözcükler düşünceyi iyi anlatamaz. Düşünce iyi anlatılamazsa, yapılması gereken işlemler doğru yapılamaz. Ödevler*

gereği gibi yapılamazsa, töre ve kültür bozulur. Töre ve kültür bozulursa, adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. İşte bunun içindir ki dil, çok önemlidir!" (Güzel, 2014: 19-20).

Kısaca söylenecek olursa dil, aynı zamanda her yönüyle bir ulusun kültürünün de aynasıdır; insanın ve uygarlığın en önemli belirtisi ve aracı, dildir (Aksan, 2009: 13).

"Dünyamızda dil öğretiminde günümüze kadar çeşitli yaklaşımların uygulandığı görülmektedir. Bunlar geleneksel, davranışçı, bilişsel yapılandırıcı gibi sıralanmaktadır. Bütün eski dil öğretim yaklaşımları geleneksel olarak ele alınmıştır. Davranışçı yaklaşımda dil bir davranıştır ve diğer davranışlar gibi öğretilir. Bilişsel dil yaklaşımında dil edinim süreci insanlarda genetik bir donanımla gerçekleşir. Çocukların dil edinmek için (bilgisayar) gibi özel olarak programlandığı ve çocuklarda dil edinim sürecinin zihinsel işlemlerden bağımsız geliştiği açıklanır. Yapılandırıcı dil yaklaşımında ise dil, bireyin aktif çabalarıyla öğrenilir ve zihninde yapılandırılır. Gelişimsel yapılandırıcılık dilin öğrenilmesini zihinsel işlem ve becerilerin gelişimiyle ilişkilendirir. Sosyal yapılandırıcılık, dil öğrenme sürecinde çocukla çevresi arasındaki sosyal etkileşim üzerinde durmaktadır. Etkileşimsel yapılandırıcılığa göre çocuklar tek başına değil, başkalarıyla etkileşerek dili öğrenmekte ve zihnini geliştirmektedir" (Güneş, 2007; 2014).

Topbaş'a (2007) göre, çocuğun yüksek düzey bilişsel işlevleri, çevresindeki önemli kişilerle kurduğu kültürel etkileşimlerle başlar. Çocuk düşüncelerini nasıl işleyeceğini, yapacağı işlerin kültürel açıdan kabul edilebilir olup olmadığını, bunların nasıl yapılması gerektiğini bilen yetişkinlerle öğrenir. Çocuk kendisinden daha çok bilgisi, deneyimi ve yetenekleri olan yetişkinlerin yardımına gereksinim duyar.

Arslan (2007), Vygotsky'nin çalışmasının, eğitim alanında sosyal yapılandırıcılığın temelini oluşturduğunu ve özellikle de Vygotsky'nin öğrenmede başkalarının veya sosyal ortamın rolü konusundaki vurgusunun eğitimcilerin, öğrenmenin ne dereceye kadar bireysel bir süreç olduğunu tekrar düşünmelerine neden olduğunu ifade etmektedir.

"Anlamlar toplumsal açıdan inşa edilir. Öğrenme ve bilişsel gelişme, bireylerin daha nitelikli ve bilgili olanlarla gerçekleştirdiği ilişkilerden etkilenir. Bilişsel gelişimin kaynağı çocuğun içindeki bilişsel süreçlerden çok, çevredeki insanlar ve kültür ile çocuğun bunlarla etkileşimidir. Psikolojik süreçler sosyal süreçle başlar. Örneğin dil. Sosyal çevre insanı bir kategoriye yerleştirir: uzun, akıllı, zengin, (dın, milliyet, cinsiyet) vs. Çocuk, bu kategorilere göre dünyaya bakar, buna göre algılar ve kendisine sunulan hazır kalıpları benimser. Yani 'sosyal bilgi' sahibi olur. Sosyal bilgi sonunda bireysel bilgi olur, bireysel bilgi gelişir ve daha karmaşık olur" (Ergün ve Özsüer, 2006).

Dil-sosyal çevre ilişkisi aynı zamanda çocuğun aldığı girdilerin kalitesini, dolayısıyla çocuğun dil becerilerinin kalitesini belirler. Dil edinim sürecinde kaliteli girdiler alan çocuk, dil kullanımında bu duruma paralel olarak kalite çıktı yani; gelişmiş dil becerileri ortaya koyar.

2. 2. YURT DIŞINA GÖÇEN TÜRK VE BEDEN İŞ GÜCÜ

Kaysılı (2013), göç ve göçmenliğin, insanlık tarihiyle eşzamanlı gelişen kavramlar olduğunu ve semavi dinlerde Âdem ile Havva'nın cennetten kovularak dünyaya gönderilmesinin bir çeşit göç olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. İslam takvimine başlangıç eden olayın, Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü olduğu vurgulayan Kaysılı, göç hareketlerinin böylesine uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen, sosyolojik olarak derin bir şekilde incelenmesinin uzun bir geçmişe sahip olmadığına dikkat çekmektedir. Göker (2015), tarihsel süreç içerisinde başlayan ve süregiden bir göç olayını açıklamanın, sosyal bir olgu olarak göçü anlamayı gerektirdiğini belirtmektedir. Bütün toplumlar içerisinde, bugüne kadar tecrübe edilmiş bir hareketlilik olarak göçün olgusal düzeyde kendine özgü bir çerçevesi olduğunu ifade eden Göker'e göre, bu durum göçün her zaman ve mekânda, her toplum ve toplulukta aynı düzlemde gerçekleşeceği anlamına gelmemektedir. Araştırmacıya göre bir olgu olarak göç, kendine özgü kanunlarını her göç deneyiminde farklı şekillerde ortaya koyarken, buna paralel olarak göçün faili olan bireyler, toplumlar ve onların hareket tarzından da etkilenir ve dolayısıyla göçün, özgül koşullarda gerçekleşen bir olay düzleminde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Özdemir (2008), göçün tüm toplumları ve toplulukları etkileyen, pozitif ve negatif yönlere sahip olan bir olgu olduğuna dikkat çekerken Kandemir (2010) literatürde yapılan göç tanımlarının ortak özelliğini, insanların belli amaçlarla, belli bir zaman dilimi içinde yaşadıkları coğrafik alandan ayrılarak başka bir coğrafik alana yerleşmesi olarak belirtmektedir.

20. yy. boyunca ulus-devletler göçü, nüfuslarını bağdaşık hale getirme projelerinde çok önemli bir araç olarak kullanmışlardır (Şentürk, 2010: 12). Kandemir'e (2010) göre birçok çalışma uluslararası ve iç göç akışını genellikle göçün ekonomik belirleyicilerine odaklanarak dikkate alır.

"Yirminci yüzyılın ikinci yarısı, İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra ülkeler arasındaki ilişkilerde son derece büyük değişimler ve gelişmelere sahne olmuştur. Özellikle kıta Avrupa'sının bu yıllarda gerçekleştirmeye başladığı ağır sanayi hamleleri, işgücü potansiyeli ile ters orantılı bir süreç yaşamıştır. Başlangıçta bu ülkeler, iş gücünü kendi öz insan kaynaklarından karşılama yoluna gitmişlerdir. Ancak, yavaş artan hatta artmayan nüfuslarına karşılık hızla gelişen endüstrilerine iş gücü sağlayamaz duruma gelmişlerdir. Söz konusu Avrupa ülkelerinin daha önce işgücü sağladıkları sömürgelerinin bağımsız devletler olarak

ayrılması ve refah seviyesi gittikçe artan mevcut işgücü potansiyelinin, önerilen işleri düşük ücretleri nedeniyle kabul etmemeleri de bu ülkelerin işgücü bulmakta sıkıntı çekmesine sebep olmuştur" (Kaysılı, 2013: 33).

İki büyük savaşta milyonlarca insan kaybeden Batı'nın, yeniden inşası için gerekli olan insan gücünü ilk önceleri komşu ülkelerden karşıladığını belirten Yılmaz (2014), bunlar yetersiz kalınca doğudan ve güneyden toplu göçlerin başladığını ve Türkiye örneğinde olduğu gibi sağlıklı, güçlü insanların seçilerek çalışmak üzere götürüldüğünü ifade etmektedir. Yılmaz'a göre, ilk bakışta 'götürüldüler' gibi edilgen bir kelime, gönüllü, bir başka deyişle isteyerek yapılan bir göç hareketiyle uyuşmuyor gözükabilir. Ancak, Batı'nın gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeleri sömürsü sonucu ortaya çıkan gelir eşitsizlikleri nedeniyle, yaşadıkları bölgelerde arzu ettikleri refah seviyesine kavuşamayan insanlar için göç etmekten başka çare kalmamaktadır.

Güzel (2014), göç kavramının Türkler için genel olarak ele alınması durumunda 1960'lı yıllarda 1. nesil olarak adlandırılan grubun Avrupa ülkelerine iş bulmak amacıyla gittiği bir topluluk ile SSCB'nin dağılması ile ortaya çıkan Türk Cumhuriyetlerinden bahsedilebileceğini ifade etmektedir.

"Almanya Federal Cumhuriyeti'nin batı kesimine yapılan iş göçünde Akdeniz ülkeleri önemli bir yer tutmuştur. Alman İş ve İşçi Bulma Kurumu 1955 yılında geçici iş gücü talebiyle aralarında Türkiye'nin de bulunduğu İtalya, İspanya, Portekiz, Yugoslavya, Yunanistan ve Fas gibi ülkelerle anlaşmalar yapmış ve bu anlaşmalar sonucunda kısa sürede Almanya'ya kayda değer işçi göçü başlamıştır. Başlangıçta geçici bir karakter arz eden iş gücü göçünün ardından, 60'lı yıllardan başlamak kaydıyla bilhassa 70'li yılların başında, ailelerin de ülkeye gelmeye başlamasıyla bir göç patlaması olmuş ve nihayet 1973 yılında iş gücü kabulü durdurulmuştur (Yıldız, 2012: 7). Anadolu'nun muhtelif köşelerinden birçok Türk, başlangıçta turist adı altında Orta Avrupa ülkelerine çalışmaya gelmiş, daha sonra da mahalli kanunların müsaadesiyle 'işçi' sıfatını almışlardır" (Güzel, 2014: 39).

1961 yılında Almanya ile imzalanan anlaşma doğrultusunda hem kendileri hem de gelecek nesilleri için daha iyi yaşam koşulları arzulayan Türk soyları dış göç olgusunun doğal bir sonucu olarak kültürel ve dilsel alanlarda birtakım sorunlarla yüz yüze kalmışlardır.

"Yaşadığı ülkenin dilini bilmek kuşkusuz adaptasyon, yani o topluma uyum için gereklidir. Almanya'da yaşayan insanlarımız, çocuklarının iyi bir eğitim almaları ve sosyal çevrelerinde yer alan Almanlarla aralarında dilsel bir kopukluğun olmaması için iyi derecede Almanca bilmelerini istemektedirler. Bu nedenle birçoğu, aile ortamında dahi Türkçenin yanı sıra Almaca konuşmayı tercih etmektedirler. Fakat insanların ailelerinden edindikleri dil olarak adlandırılan ana dil, sanıldığı gibi Almanca öğrenimine engel teşkil etmemekte, aksine iyi derecede Almanca öğrenilmesi için ön koşul durumundadır" (Koçak, 2012: 305).

1. nesil olarak adlandırılan Almanya'ya göç eden işçilerle birlikte Türkçe Almanya'da bir göçmen/azınlık dili konumuna gelmeye başlamıştır.

2. 3. YURT DIŞINDA TÜRKE ÖĞRETİMİ

Aksan (2004), ana dilini, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireyin bir toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dil olarak tanımlamaktadır. Özdemir (1983), konuya ana dili-ulus ilişkisi açısından yaklaşmakta ve ana dilini; bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumu geliŐi güzel insan yığını olmaktan çıkartıp ulusallaŐtıran en önemli etkenlerden birisi olarak ifade etmektedir. Özdemir, dil bilimcinin ana dili olan ilişkisine ise aŐaĖıdaki Şekilde değinmektedir.

"Dil bilimciler, ana dili teriminin anlam yükünü belirlemek ve açıklamak için önce terimin yapısı içinde yer alan ana sözcüğünden yola çıkmıŐlardır. Çünkü çocuğun dilsel oluŐum ve gelişiminde ananın etkisi, ananın payı oldukça büyüktür. Öyle ki çocuk doğduğu ve içinde solumaya başladığı dil ortamını anasınınkiyle özdeŐleyerek geliştirir. Algıladığı sesler; ses kalıpları, vurgulama, tonlama gibi dile özgü öğeler ananın dilinden kaynaklanır. Bunlar örüntülenerek başka bir deyişle dilsel edimlere dönüŐerek çocuğun bilinçaltına yerleŐmeye başlar. Böylece anadilin altyapısı bilinçaltında kurulmaya başlar. Bilinçaltında kurulmaya başlayan bu dilsel altyapı, bütün bir yaşam boyu kolay kolay değişmez. Nitekim çoğu yetişkinlerin dillerinde gözlemlediğimiz ağız ve Őive izleri çocukluk dilimizin bugüne uzantısından başka bir Şey değildir" (Özdemir, 1983: 19-20).

Clark'a (2003) göre, ana dili aynı zamanda çocuğun öğrendiği ilk dildir. Çünkü bebek henüz anne karnındayken annesinin sesini duymaya baŐlamakta ve bu seslere tepkiler vermektedir. Yani dış dünya, dolayısıyla dil ile olan etkileŐimi henüz dünyaya gelmeden başlamış olmaktadır. Araştırmacı, çocukların birinci dili öğrendikleri zaman, önceden var olan kavramların dil için neyi temsil ettiğinin yanı sıra iletişimin evvelki kavramlarını da temellendirebildiğini ifade etmektedir. Ana dili eğitiminin, dilin iletişimsel etkinlikleri diye adlandırılan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini kapsadığını belirten Güneyli'ye (2007) göre, sözü edilen dört temel dil becerisinin birbirini bütünleyen ve ayrılamayan bir ilişki ağı içerisinde düşünölmektedir. Ana dili eğitimi, dilbilgisi, sözcük ve yazım çalıŐmaları ile beslenerek eğitimin değişik aŐamalarında sürdürölmektedir. Demir ve Yapıcı (2007) ise, ana dili eğitimi ve öğretimini, dil becerisi açısından belli bir sıralama izlemesi gerektiği için kendiliğinden iŐleyen eğitim-öğretim sürecine dışarıdan yapılan 'iyileŐtirme girişimi' olarak değerlendirmektedir.

Kara'ya (2004) göre, yaşayan dillerin öğretimi; ana dilini, yani yaşadığı çevrenin dilini aŐamalı olarak edinen çocuğun davranıŐlarıyla bir yabancı dili öğrenmeye yönelen öğrencinin davranıŐları arasında tam bir karŐıtlık olmasa da birtakım benzerlikler vardır. Şavlı ve Kalafat'a (2014) göre, bir dili edinmek, öncelikle o dilin

yapısal ve anlamsal kurallarını öğrenmekle gerçekleşir. Böylece, çocuk ana dilinde özne, yüklem ve nesne ile nasıl cümle kuracağını öğrenir. Daha sonra, yabancı dediğimiz yeni bir dil öğrenmeye başladığında, artık onun için ikinci dilin işlevlerini öğrenmek daha kolaydır (Şavlı, 2009: 180 akt. Şavlı ve Kalafat, 2014). Cummins (2001), ana dil eğitimi ile ikinci dil gelişimini akademik başarı açısından ele almıştır.

"Çocuğun ana dilinin gelişmişlik düzeyi, onun ikinci dil gelişiminin güçlü bir belirleyicisidir. Kendi ana dillerinde sağlam bir temel ile gelen çocuklar okul dilindeki okuryazarlık becerilerini güçlü bir şekilde geliştirir. Ebeveynler ve diğer bakıcılar (örneğin; dede ve büyükanne) çocuklarıyla zaman geçirebildikleri zaman ve hikâye anlattıklarında ya da onların ana dili kelime ve kavramlarını geliştirecek bir şekilde onlarla bu konuları tartıştıklarında, çocuklar okula okul dillerini öğrenebilmek için iyi hazırlanmış bir şekilde gelir ve eğitimsel yönden başarılı olur" (Cummins, 2001: 16-17).

Belet (2009), uluslararası ölçekte iki dilli çocuklara ana dili öğretimine ilişkin ilk çalışmaların 1950'lerin başlarında UNESCO tarafından gündeme getirildiğini ve UNESCO'nun (2003) yayımladığı bildiri de eğitimin niteliğinin artırılmasında ana dili öğretiminin bir araç olarak desteklendiği belirtilmiş ve farklı dillerin kullanıldığı toplumlarda, toplumsal eşitliğin sağlanmasına yönelik bir araç olarak tüm eğitim basamaklarında iki dilliğin ve/veya çok dilli eğitimin gerekliliği ortaya konulduğunun altını çizmiştir. Aynı zamanda Dünya Bankası'nın (2005) 'Herkes İçin Eğitim' konulu raporunda dünyada okul çağındaki çocukların %5'inin okulda ve evde kullandıkları dillerin farklı olduğu belirtildiğini ifade eden Belet, ana dili öğretiminin, öğretim ortamlarına katılımını artırmada, çok kültürlü toplumlarda eğitimde göreceli bir eşitlik yaratmada, daha yüksek öğrenme çıktılarına ulaşmada, yıl tekrarını azaltmada, öğrencilerin eğitim sisteminin dışına çıkma oranlarını düşürmede, çok kültürlü toplumlara ve bireylere sosyo-kültürel yararlar üretmede ve eğitim maliyetini düşürmede sürdürülebilir bir etkililik yarattığına dikkat çekildiğine vurgu yapmaktadır.

Yılmaz'a (2014) göre, bugün yurt dışında üçüncü nesle ulaşan Türkler de ana dilleri olan Türkçeyi, diğer iki dilliler gibi, yaşadıkları toplumun diliyle beraber yeterli düzeyde öğrenmelidirler. Bu durumda Türkiye'nin Avrupa'daki Türklerin ana dillerini yeterli seviyeye çıkartmak için uygun eğitim şartlarının oluşturulmasına önem vermesi gerekmektedir. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı 2009-2010 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlamış ve yurt dışındaki Türk çocukları için yeni bir anlayışı ortaya koymuştur. Mevcut programdaki dersler

öğrencinin mevcut ders saatleri dışında, seçmeli bir ders olup not değeri taşımamaktadır.

"Almanya'da yabancı göçmen çocuklarına Alman devletinin sunmuş olduğu ana dili dersleri için Kültür Bakanları Konferansı'nın 1971 ve 1976 yıllarında almış olduğu kararlar, yasal alt yapı teşkil etmektedir ve halen bu kararlar geçerlidir. Bu kararlara göre ana dili dersi "ana dilinde tamamlama (takviye) dersi (Muttersprachlicher Ergänzungsunterricht) adı altında haftada 2-5 saat arasında isteğe bağlı ek ders olarak öğrencilere sunulmaktadır. Ana dili dersi bugün en yaygın olarak bu şekliyle uygulanmakta, ancak derslerin daha çok alt sınır olan 2 saatlik zaman diliminde sunulması neredeyse kurallaşmış hâlde görülmektedir" (Yıldız, 2012: 8).

Çevirme (2012), Türkçe ve Türk Kültürü dersine kimi zaman '*Türk göçmenlerin uyumuna engel oluyor.*' gerekçesiyle kısıtlamalar getirildiğini fakat göçmen Türkler için bu dersin asimilasyon karşısında önemli bir savunuyu olarak görüldüğünü ifade etmektedir.

Almanya'daki eğitim sistemi eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Eyalet yönetimlerinin eğitim sistemi konusundaki tutumu, Almanya'daki göçmen çocuklarının ana dili eğitimi konusunda belirleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla Almanya'da yaşayan Türklerin Türkçe eğitimi eyaletlerin uygulamış olduğu dil politikalarına göre kimi zaman Türkiye'den uzmanlar tarafından yürütülmekte, kimi zaman ise eyalet yönetimleri tarafından atanan öğretmenler tarafından yürütülmektedir. Duisburg/Essen Üniversitesi Türkistik bölümünde yetiştirilen Türkçe öğretmenleri eyalet yönetimleri tarafından atanan ve Türkçe eğitimi derslerini gerçekleştiren Türkçe öğretmenleri arasında bulunmaktadır.

2. 4. İKİ DİLLİLİK (BILINGUALISM)

"Bugün başta dil bilim olmak üzere eğitim bilimlerinin birçok dalında iki dillilik, ana çalışma alanını meydana getirmektedir. İki dillilik, en basit tanımıyla bir kişinin iki ayrı dili aynı beceri düzeyinde konuşabilmesi ve her iki dilde de başka bir bireyle karşılıklı iletişim kurabilmesidir" (İnce, 2011: 38).

İnsanların ikinci dili nasıl edindiklerinin sistematik çalışmasının yirminci yüzyılın ikinci yarısına ait oldukça yeni bir olgu olduğunun ve onun bu zamanlarda ortaya çıkmasının belki de bir rastlantı olmadığının altını çizen Ellis (1997), insanlar arasındaki iletişimin, yerel konuşmanın, topluluklarının ötesine genişlemesinin, dünyanın küresel köy şeklinde bir ağa dönüşmesini sağladığını dile getirmektedir.

İkinci dil; eğitim, istihdam ve diğer temel amaçlar için gerekli olan genellikle resmi ya da toplumsal olarak baskın olan dildir (Saville ve Troike, 2009: 4). İkinci dil edinimi, ana dili öğrenildikten sonra öğrenilen başka bir dili öğrenme sürecini ifade

eder (Gass ve Selinker, 2008: 7). Tokdemir (1997), ikinci dil edinimini ana hatlarıyla yönlendirme olmaksızın gerçekleşen ikinci dil edinimi ve yönlendirme yolu ile gerçekleşen ikinci dil edinimi olmak üzere iki açıdan ele almaktadır. Yönlendirme olmaksızın gerçekleşen dil edinimi kavramı ile kişinin dil öğrenme sürecini etkileyecek araç, gereç, ders ve öğretmen olmaksızın doğal çevrede öğrenilen dilin ifade edildiğini belirten Tokdemir, yönlendirme yolu ile gerçekleşen ikinci dil ediniminin ise, dil öğrenme süreci doğal yoldan değil, araç, gereç, öğretmen, ders gibi vasıtalar yardımıyla gerçekleştiğini ifade etmektedir.

Çoşkun (2009), iki dilliliğin son yüzyılın en önemli sosyal sorunlarından biri olduğuna, farklı kültürlerden insanların birlikte yaşamaya başladığını ve zaman geçtikçe dünyada iki dilli toplumların sayısının arttığına dikkat çekmektedir.

İki dillilikle ilgili çalışmalar yürüten bütün dil uzmanları iki dillilik kavramını, kavrama bakış açılarına göre farklı şekillerde tanımlamaktadır. İmer (1990) bunun gerekçesi olarak bu kavramın hem bireysel hem toplumsal nitelikli olabilmesini, dolayısıyla bireyle ve toplumla ilgilenen bilim dallarının ortak yaklaşımını gerektirdiğini ifade etmektedir.

Karaağaç (2011), bireysel iki dillilik ile toplumsal iki dilliliğin, epeyce farklı olgular olduğuna ve oldukça değişik kaynaklardan doğduğuna vurgu yapmaktadır. Bireysel iki dilliliğin, bir bireyin hayat akışına; toplumsal iki dilliliğin ise, toplumun hayat akışına, toplumun benimsediği dinden göçlere, politik nedenlerden modalaşmalara kadar oldukça değişik nedenlere bağlı olduğunu belirtmektedir. Baker'a (2001) göre, iki dillilik ve çok dillilik bireye ait olan olarak incelenebilir. Örneğin; iki dilli olunup olunmadığı tartışmaları, bireysel tek dillilik ve iki dillilik üzerine yapılan çalışmaların gerektirdiği düşünce sistemini etkiler. Diğer yandan iki dilli ve çok dilliler, ülke içerisinde ayrı grup olarak analiz edilebilir. Örneğin; dil bilimciler iki dilli grupların kelimelerinin zaman içinde nasıl değiştiğini çalışır. Coğrafyacılar, ülke içindeki iki dillilerin yoğunluğunun grafiğini çizer. Eğitimciler, azınlık dil grupları için iki dilli eğitim politikası ve koşulunu inceler.

Güzel (2014), bazılarının iki dilliliği, kişinin bu dilleri nasıl ve hangi şartlar altında öğrendiğini göz önünde bulundurmadan, her iki dile de çok iyi bir şekilde hâkim olma şekli olarak tarif ettiğini, bazılarının da ikinci dili belli miktarda elde eden bir kişiyi de iki dilli olarak kabul ettiğini ifade etmektedir. Cengiz (2006), bu kavramın İngilizce karşılığı olan 'bilingualism' için Latince iki anlamına gelen 'bi' ve dil bilim

anlamına gelen 'lingualism' kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluştuğunu ifade etmektedir.

Romaine (1989), iki dilliliğin genellikle yeterlik ve işlev gibi farklı unsurlara bağlı olarak ideal- kısmi ve düzenli-bileşik gibi çeşitli kategorilerde ve kapsamlarda açıklanabildiğini belirtmektedir. Bloomfield (1933), iki dilliliğin tanımlanmasında bir ölçüt olarak her iki dilin de iyi bir şekilde kullanılabilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Diebold (1961), bu kavramı tanımlarken her iki dilin birbiri ile iletişime geçmesini ölçüt olarak almıştır. Hockett (1958), kişinin diğer bir dil üzerinde üretici kontrolünün olamayabileceğini fakat o dildeki ifadeleri anlayabileceğini belirtir ve araştırmacı bu durum için yarı iki dillilik terimini kullanır. Mackey (1968), dil gruba aitse, iki dilliliğin bireye ait olduğunu belirtmekte ve iki dilliliği derece, işlev, değişiklik ve karışma olmak üzere dört boyutta incelemektedir. Derece, bireyin konuşabildiği dillerdeki yeterlilikleriyle; işlev, bireyin her iki dilde yaptığı konuşmaların işlevlerinin ne olduğuyla; değişiklik, bireyin konuşabildiği iki dilde de yaptığı bireysel dil değişikliklerinin boyutlarıyla; karışma ise bireyin konuşabildiği her iki dili de hangi derecede ayrı tutup birleştirdiği ile ilgilidir. Hengirmen (2009), iki dilliliği; bir kişinin iki dili birbirlerine yakın derecede bilmesi veya bir toplumda iki dilin yaygın bir kısıtlama, engel, baskı olmadan kullanılması durumları olarak tanımlamaktadır. Özdemir (1988), iki dilliliğin bireyin iki dil sistemiyle özdeşleşmesi sonucu ortaya çıktığını dile getirmektedir. Yılmaz (2014), doğan her çocuğun öğrendiği ilk dilin ana dili olmasına rağmen bazen bireylerin ülkelerinden çeşitli nedenlerle uzak olmaları, ülkelerinde birden fazla dilin kullanılması, yaşam koşullarının gerekliliği gibi nedenlerle birden fazla dili edinmek mecburiyetinde kaldığını ve bu durumda olan bireylere iki dilli ve bu durum için de iki dillilik denildiğini ifade etmektedir. Tokdemir (1997), iki dillilik kavramını her iki dilin doğuştan itibaren öğrenilmesi ve iki dilde de ana dili performansının gösterilmesi olarak açıklamıştır. Güzel (2014) ise bu kavramı, bulunduğu yabancı bir ülkenin toplumunda, hayatın herhangi bir evresinde ana dilinden başka ikinci bir dil olan toplumun dilini kusursuz bilmesi, kullanması fakat kendi milli dili ve kültürünü de yeterince bilmesi ve hayata geçirmesi, şeklinde tanımlamaktadır.

İki dillilik ve tek dillilik kavramları arasında sadece grinin farklı tonları değil, farklı renklerin geniş renk aralığında tonları vardır (Baker, 1988: 2). Bu bağlamda aynı zaman diliminde doğmuş iki çocuğu tek ve iki dillilik düzleminde ele alırsak; tek dilli çocuk sadece bir dilin öğrenme alanları ile yoğrulurken, iki dilli çocuk ise iki

dilin de öğrenme alanları ile yoğrulur ve her iki dili toplumsal hayata uygun bir biçimde kullanır.

İki dillilik toplumlarda insanların farklı diller geliştirerek birbirlerini anlayamaz duruma gelişinin yarattığı engelleri ortadan kaldırmak açısından büyük önem taşımaktadır (Temel ve Bekir, 2005: 66). Özellikle erken çocukluk döneminde çocukların dilsel ve zihinsel becerileri gelişime ve değişime açıktır ve özellikle bu dönemde ana dili, toplumun genelinin konuştuğu dilden farklı olan çocuklara verilecek eğitim toplumun refahı açısından da önem taşımaktadır.

"Din, politika ve aile gibi kültürel unsurlar, iki dilli bireyleri yeni bir kültür kimliği arayışına itmiştir. Aile eğitiminin baskınlığı ya da diğer kültürün etkinliği durumunda bu bireyler her iki kültürel yapı değerlerinin kazanılmasından yoksun bırakılmaktadırlar. Ön yargılara dayalı bir düşünce sistemi insanları dil konusunda pek çok yanılgıya düşürebilir oysaki doğru şekilde gerçekleşmiş iki dillilik edinimi/öğreniminde bireyler yeni fikirler, yeni bakış açıları edinir ve farklı kültürlere karşı ön yargısız bir pencereden bakabilir" (Kara ve Ağırman, 2015: 899).

2. 5. İKİ DİLLİLİK TÜRLERİ

Cengiz (2006), iki dillilik tiplerinin ele alınırken, araştırmacılarca ortaya konulan bilgilerin doğrudan iki dilliliğin ortaya çıkış nedenlerine bağlı olarak ve araştırmacıların çalışma alanları doğrultusunda belirlendiğini belirtmektedir. İki dillilikle ilgili çalışmalar yürüten bütün dil uzmanları bu olguyu, olguya bakış açılarına göre farklı şekillerde tanımlamakta ve sınıflandırmaktadır. Bu olgunun tanımına yönelik olarak öncelikle bireysel iki dillilik ve toplumsal iki dillilik olmak üzere iki temel düzeyden söz edilmektedir.

Karaağaç (2011), bireysel iki dilliliği bireyin iki dilli oluş durumu; iki dilli bireyi, dil edinimi çok değişik nedenlerle oluşmuş iki dilli bir çevrede gerçekleşen kişi veya iki dil bilen kimseler olarak tanımlamıştır. Toplumsal iki dilliliği ise, toplumun hayat akışından, toplumun benimsediği dinden göçlere, politik nedenlerden modalaşmalara kadar oldukça değişik nedenlerle, bir toplumun iki dilli oluşu şeklinde açıklamıştır. Okur (2014), bireysel iki dillilerin daha ileri düzeyde eğitime sahip olup eğitiminin bir kısmını ikinci dil yoluyla aldığını belirtirken; toplumsal iki dillilerin ise, ikinci dili çeşitli sebeplerle konuşmak zorunda olduklarını ve sözü edilen dili temel düzeyde iletişim kurmak için kullandıklarını ifade etmektedir.

Uzun (2011) temel boyutlarıyla iki dillilik olgusunu bireysel özellikler ve toplumsal etmenler başlığı altında incelemekte, bireysel özellikleri ise dil ediniminin yaşı ve iki

dilin edinim sırası, iki dilin bilişsel yapısını, bireylerin dilsel yeterlik düzeyi, başlıkları altında kategorize etmektedir.

2. 5. 1. İkinci Dilin Edinilmesi Koşulları Açısından İki Dillilik

Baker'a (2001) göre iki dillilik, ikinci dilin edinildiği yaş ölçüt alınarak eş zamanlı iki dillilik (simultaneous bilingualism) ve birbirini izleyen iki dillilik (sequential bilingualism) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gauthier (2010) bu ikisi arasındaki asıl farkı, bireyin ikinci dili öğrendiği ya da ikinci dilin sunulduğu zaman olarak açıklamaktadır.

Thompson'a (2000) göre, eş zamanlı iki dillilik; çocuğun her iki dili de hayatının erken yıllarında edinmesini ifade etmektedir. Örneğin bir aile çocukla bir dili, diğer aile de farklı bir dili konuşursa, çocuk iki dili de eş zamanlı olarak öğrenebilir. Diğer taraftan çocuğun evde konuşulan dili öğrenmesinden sonra anaokulu ya da ilkokula giderek ikinci bir dili öğrenmesi ise birbirini izleyen iki dilliliğe örnektir.

Yılmaz (2014), ikinci dilin edinim şekline göre iki dilliliği; doğal ve kültürel ya da yapay, güdümlü veya okul iki dilliliği olarak ayırmaktadır. Doğal iki dillilikte, çocuğa herhangi bir resmi eğitimin verilmediğini ve çocuktan dili, ana dili konuşucularıyla iletişim kurarak edinmesi beklendiğini ifade etmektedir. Kültürel/yapay/ güdümlü ya da okul iki dilliliğinde ise resmi ya da resmi olmayan bir ikinci dili edinmesi beklendiğini dile getirmektedir.

2. 5. 2. Bilişsel Yapılanış Açısından İki Dillilik

Yağmur (2007), bilişsel becerilerin gelişiminin akademik başarının temeli olduğunun her eğitimci tarafından bilindiğini ve dil gelişimi ve bilişsel gelişim arasındaki ilişkinin iki dilli çocukların okul başarılarıyla yakından ilgili olduğunu ifade etmektedir. Uzun (2011), bilişsel yapılanış açısından iki dilliliğin; bileşik iki dillilik, sıralı iki dillilik ve alt sıralı iki dillilik kavramlarını barındırdığını belirtmektedir.

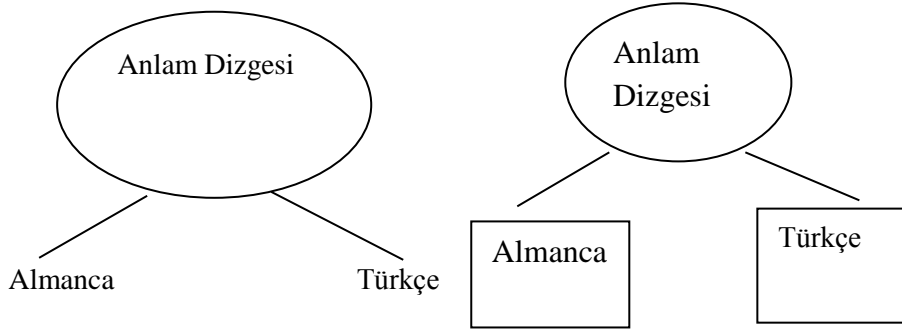
2. 5. 2. 1. Bileşik iki dillilik(Compound bilingualism)

Uyar'a (2012) göre bileşik iki dillilik kavramı, tek bir anlam dizgesine bağlı iki ayrı dilsel koda sahip olma durumudur. Bu kavram, genellikle iki dili eş zamanlı olarak ve ortak çevrede, ancak bu diller için özerk bağlamlar oluşturmadan, yani aynı bağlamı kullanarak edinen bireylere gönderim yapar. Birey, diller arasındaki kavramsal farklılıkları fark etmeksizin her iki dil için ortak bir anlam evreni

oluşturur. Yani, Türkçedeki 'anne' sözcüğü ile Almandaki 'mutter' sözcüğü birey için aynı çağrışıma yapar ve aynı kavram ağında birleşir. Liddicoat (1991), bileşik iki dillilerin iki dil arasında değişimin nadiren yapıldığı ortamlarda kendilerini geliştirmeye eğilimli olduklarını ifade etmektedir. Manuel-Dupont ve diğerleri (t.y.), tek bir anlam sistemini kullanan bu iki dillilerin kendilerini her iki dilde de yazılı ve sözlü olarak ifade edebilecek kapasiteye sahip olduklarını vurgulamaktadır.

"Çeşitli araştırmalar, bileşik iki dillilik görünümünün özellikle anne-babanın da iki dilli olması ya da anne-babanın çocukla iki dilde, dilleri birbirlerinden işlevsel olarak ayırmadan, karışık olarak konuşması durumunda ortaya çıktığına işaret etmektedir. Böyle bir ortamda yetişen çocuk, konuşurken iki dilde de fazlaca zorlanmamakta, ancak dillerin ayrılaşmış özelliklerine çoğu zaman hâkim olamamaktadır" (Uzun, 2011: 73).

Şekil 1'de görüldüğü üzere bileşik iki dilliler tek bir anlam dizgesine bağlı iki ayrı dilsel koda sahiptir.

Şekil 1. Bileşik İki Dillilik (Uzun 2011'den çalışmaya uyarlanmıştır).

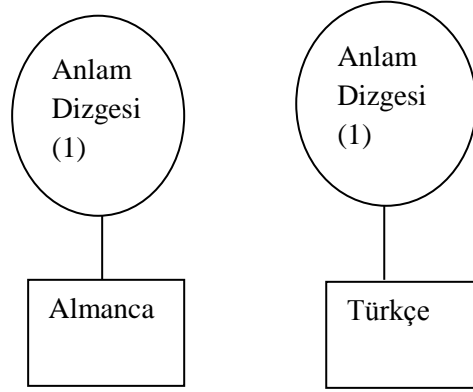
2. 5. 2. 2. Sıralı iki dillilik (Coordinate bilingualism)

Uzun (2011), sıralı iki dillilikte beynin iki ayrı anlam dizgesi, iki ayrı anlamlar dünyası geliştirdiğini ve bunların her birinin ilgili olduğu dille ilişkilendirildiğini belirtmektedir. Bu iki ayrı anlam dizgesi ve anlamlar dünyası birbirlerine bağımlı değil, aksine özerk bir yapılanma sergiler. Dolayısıyla sıralı iki dilliler her iki dil ile de özel bağlamlarında karşılaşmış olurlar. Birey oluşturmuş olduğu iki anlam evreni sayesinde her iki dil arasındaki kavramsal farkları fark edebilir. Her iki dilde de nitelikli girdilerle beslenen bireyler, bu iki dillilik türünün tabanını oluşturur.

Liddicoat'a (1991) göre, sıralı iki dilliler, farklı bağlamlarda edindikleri tecrübeler aracılığıyla kendilerini geliştirirler.

Manuel-Dupont ve diğerleri (t.y.), sıralı iki dillilerin her dil için ayrı işaret sistemleri (ses, görüntü, anlam birimleri) geliştirdiğini, yani; iki dillilerin dinlerken de konuşurken de bağlamın koduna göre bu işaret sistemlerinden birini kullandığını belirtmektedir.

Şekil 2'de görüldüğü üzere sıralı iki dillilerin iki ayrı anlam dizgesi, iki ayrı anlamlar dünyası bulunmaktadır.

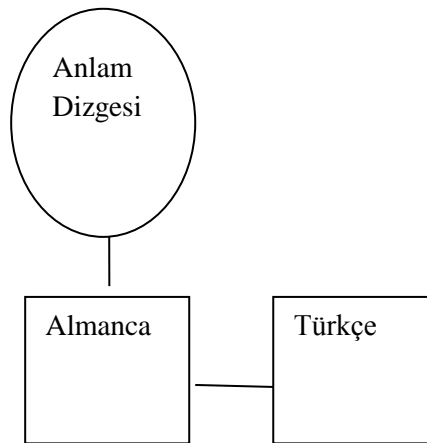
Şekil 2. Sıralı İki Dillilik (Uzun 2011'den çalışmaya uyarlanmıştır).

2. 5. 2. 3. Alt sıralı iki dillilik (Subordinate bilingualism)

Alt sıralı iki dillilikte, dillerden biri diğer dile göre daha kaliteli girdilerle beslenmiştir ve bu durumun doğal bir sonucu olarak diğerine göre daha zayıf olan dil, güçlü olanın hakimiyeti altındadır. Yani zayıf olan dil, güçlü olan dilin özünden yararlanarak filizlenmeye çalışır fakat bu durum zayıf dilin bağımsız olarak gelişmesine engeller. Güçlü olan dilden aktarımlar aracılığı ile diğer dil şekillendirilmeye çalışılır. Manuel-Dupont ve diğerleri (t.y.) ise, alt sıralı iki dillilerin ana dillerinin anlam birimine ilişkin yazılı ve sözlü ifadelerle kendilerini dile getirdiklerine vurgu yapmaktadır.

Uzun (2011), çeşitli araştırmacıların hiçbir iki dillinin ne salt bir iki dilli ne de salt bir alt sıralı iki dilli olabileceğini belirttiğini vurgulamaktadır.

Şekil 3'te görüldüğü alt sıralı iki dilliler üzere bir anlam dizgesine ait iki ayrı dilsel koda sahiptir.

Şekil 3. Alt Sıralı İki Dillilik (Uzun 2011'den çalışmaya uyarlanmıştır).

2. 5. 3. Dil Becerileri Açısından İki Dillilik

Liddicoat (1991), iki dillilik derecelerinin bireyin her iki dilde de dinleme, konuşma, yazma ve okuma becerilerine göre değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Uzun (2011), dil becerileri açısından iki dilliliğin; dengeli iki dillilik, baskın iki dillilik ve sınırlı iki dillilik olmak üzere üç başlık altında incelenebildiğini, ifade etmektedir.

2. 5. 3. 1. Dengeli iki dillilik (Balanced bilingualism)

Uyar (2012), dengeli iki dilliliği; bireyin iki dilin kullanım bağlamlarını ayırt ederek, dilleri birbirine karıştırmadan her iki dili de eşit yetkinlik düzeyinde ve başarıyla kullanabilmesi durumu olarak tanımlamaktadır. Moradi (2014), dengeli iki dillilerin her iki dilde de aynı derecede yeterlilik ve ustalığa sahip olduğunu ifade etmektedir. Reyes'e (t. y.) göre dengeli iki dillilik kolayca ulaşılabilir bir kavram değil, aksine bireyin sosyal, eğitimsel ve dilsel bağlamlarla olan ilişkisine göre dil yeteneğinin sürekli değiştiği bir süreklilik olarak anlaşılmalıdır.

"Dengeli iki dilli terimi genellikle her iki dilde de kaliteli bir dil edinimi süreci geçirmiş ve bu süreci bilişsel olarak tamamlamış bireyler için kullanılır. Bir başka deyişle, birey, aynı yaşta her iki dilin de doğal konuşucusu olarak dil becerilerini geliştirmiştir" (Uzun, 2011: 75).

Bu iki dillilik türüne ait olan kişiler her iki dille de eşit oranda etkileşime girerler ve aldıkları kaliteli girdiler sayesinde dinleme, okuma, konuşma ve yazma gibi temel dil becerilerinde her iki dili de etkin bir şekilde kullanabilirler.

2. 5. 3. 2. Baskın iki dillilik (Dominant bilingualism)

Bu iki dillilik türünde, birey iki dilden birinde temel dil becerilerine daha hakimdir ve bu dilde duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade etmektedir. Moradi (2014), baskın iki dillilerin bir dilde diğer dile göre daha yüksek yeterliliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak birey, genellikle daha yetkin olduğu dili kullanmayı tercih etmektedir.

Uzun (2011), baskın iki dilliliğin dilsel azınlık çocukları açısından özenle gözden geçirilmesi gereken bir durum olduğunu, çocuğun hiç fark etmeden ana dili kayması ile karşı karşıya gelebileceğini ifade etmektedir. Yani, çocuk sadece yaşadığı ülkenin dilini bilen bir tek dilli olma durumu ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bilişsel yapılanış açısından bileşik ve alt sıralı iki dillilik gelişimi göstermiş bireyler, dil beceri düzeyi açısından baskın iki dilli olmaya adaydır.

Baskın iki dillilerde kod değiştirimine sıklıkla rastlanır. Bu durum, onların zayıf olan ikinci dillerinin anlam evreninin, güçlü olan dilin anlam evreninin hâkimiyeti altında kalmasından kaynaklanmaktadır.

2. 5. 3. 3. Sınırlı İki Dillilik (Semibilingualism)

Hockett (1958), kişinin diğer bir dil üzerinde üretici kontrolünün olamayabileceğini fakat o dildeki ifadeleri anlayabileceğini belirtir ve araştırmacı bu durum için yarı iki dillilik (semibilingualism) terimini kullanır. Rolffs (2009), eğer karşıdaki kişi, kişinin kendisinin bildiği iki dilden sadece birini biliyorsa, kişinin muhatabını tatmin edecek şekilde kendisini ifade edebilmede zorlanabileceğini ve böyle bir durumda her iki dili de yarım yamalak bilme ya da bilmeme (sınırlı iki dillilik) olgusunun karşımıza çıktığını ifade etmektedir. Sınırlı iki dillilerde, kod değiştirimi ve özellikle bir dilin dil bilgisel ve söz dizimsel yapılarının doğrudan diğer dile aktarımı olan 'girişim' sıklıkla görülür. Özellikle, Almanya'da yaşayan Türklerin 'sınava girmek, televizyon izlemek, devam etmek' gibi söz dizimsel yapılar yerine Almancanın söz dizimsel yapısını Türkçeye uygulayarak 'sınav yazmak, televizyon bakmak, devam gitmek' gibi söz dizimsel yapılarını kullanmaları, yaygınlıkla görülen girişim hatalarıdır.

2. 6. İKİ DİLLİLİğE İLİşKİN KAVRAMLAR

Brisk ve Harrington (2000), okuryazarlık eğitimi çalışmaları sırasında, konuşma ya da metnin dili göz önüne alınmadan gerçekleştirilen dil seçimi, kod değiştirme ve her iki dilin de kullanımının iki dilliler arasında gözlemlenen doğal olgular olduğunu ifade etmektedir.

2. 6. 1. Girişim (Interference)

Romaine (1989), girişimi; günlük etkileşim içinde birden fazla dili kullanan iki dilli bireylerin ürünü olarak ifade etmektedir. Girişim, diller arasındaki iletişimden kaynaklanan çok yaygın bir olgudur. Buradaki kaygı, birinci dilden ikinci dile yapılan uygun olmayan kelime transferleridir (Benyelles, 2010: 19).

Vardar (2002), girişim olgusunun hem sözlük ve söz dizim hem de sesbilim düzleminde görüldüğünü; aktarım ve ödünçleme olgularıyla söz dizim kurallarında ve sesbirimlerde ortaya çıkan kimi değişimlerin bu olguya bağlandığını ifade etmektedir.

İmer'e (1990) göre ruh bilimi açısından girişim; edinilmiş olan dilsel yapıların öğrenilenleri olumsuz bir biçimde etkilemesi olarak belirlenmiştir. Araştırmacı, edinilmiş olan dil bilgisi dizgesinin, bir başka dildekilerin görülmesi, alınıp algılanması konusunda bir süzgeç ortaya koyduğunu belirtmektedir.

Aşçı'ya göre (2013), iki dilli ortamlarda yetişen bireyde, iki dillilik olgunlaşınca kadar dil karışması (interference) görülmesinin doğaldır. Şayet birey bu süreci başarıyla atlarsa, onun için iki dilli olmak, bulunduğu toplumun gereksinimleri için büyük bir avantaj haline gelir. Başarısızlık ise bireyin dilinde yozlaşmaya, toplumda ise melez, karma, karışık dilin ortaya çıkmasına neden olur.

2. 6. 2. Kod Değiştirme (Code Switching)

Kod değiştirme; iki dilli bir kişinin tek bir konuşma dizgesi içinde birden fazla dil sistemini alternatif olarak kullanma isteği sonucu ortaya çıkmaktadır. Brisk ve Harrington'a (2000) göre dil değiştirme, konuşma dilinde yazılı dile göre daha yaygındır, tesadüfi değildir ve genellikle işlevsel ve dil bilimsel kurallar çerçevesinde gerçekleşir.

"Birçok iki dilli bireyde belirli konuların D1'de, bazı konularında D2'de ele alındığını söyleyebiliriz. Konuşucu bunu bilinçli olarak değiştirmez. Ancak kod değiştirmenin uzun süreli değişimini, ilgili iki dili birbirinden ayıramama bireyin edinç düzeyinin yetersizliğine işaret eder. Birey iki dilin kod değiştirmesini en iyi biçimde gerçekleştirebiliyorsa dengeli iki dillilikten de söz edilebilir" (Uyar, 2012: 23).

Aşağıda Türkçe-Almanca iki dilli bireylerin kod değiştirme örneklerine yer verilmiştir.

"Kendimi bekant yapmaya çalışayım biraz. Zu Hause, annem babam bana Ahmet Taner diyorlar. Dedemin de ismi Ahmet Taner'miş. Aber so baldich in der Schule bin, nennmanmich Tama. Was ich vorziehe? Onu ben de tam olarak bilmiyorum açıkçası" (Yalçın, 2008: 1).

"... dinim islam naturlich... schweine fleischa elimi sürmemişim bugüne kadar... Orucumu da hin und wieder aksatsam da regalmassig tutarım. Özellikle de ramazanda içim besonders huzurlu oluyo. Ama bu huzur ramazandan sonra yerini vicdan azabına bırakıyor" (Yalçın, 2008: 1).

"Annem ben konuşurken hep kızıyor: 'Konuşacaksan adam gibi konuş, zirt pirt Almanca kelimeler sokuşturup durma' diye. Wass ollich machen, başka türlü konuşamıyorum. Zwei sprachigkeit zenginliktir diyor birçok insan. Ya insan her iki dili de yarım biliyorsa? Ist es dann immer noch zenginlik?..." (Yalçın, 2008: 2).

2. 6. 3. Kod Karıştırma (Code Mixing)

Oladosu'ya (2011) göre, kod karıştırma; bir dilin diğer dilde kullanımı, iki ya da daha fazla dilin karıştırılması ya da konuşmadaki dil değişmeleridir. Kod karıştırma çeşitli

dil birimlerinin karıştırılmasını (biçimbirimler, sözcükler, düzenleyiciler, deyimler, yan cümleler, cümleler), iki dil bilgisi sisteminin bir cümlede kullanılmasını ifade eder.

"Bireyde tam kavramlaştırma varsa kod değiştirimi, yarı kavramlaştırma varsa kod karıştırma olur" (Uyar, 2012: 23).

2. 7. İKİ DİLLİLİĞİN OLUMLU YÖNLERİ

Bilim ve teknolojide meydana gelen gelişmeler dünyamızın küresel bir ağ şeklini almasını sağlamış, insanlar arası iletişim ve etkileşimin hızlanmasına katkıda bulunmuştur. Teknolojik gelişmeler beraberinde dünyanın küçülmesini yani, insanların birbirlerine yakınlaşmasını sağlamıştır. Bu durum toplumları oluşturan bireylerin birden fazla dil ve kültürle etkileşim haline girmesi sonucunu doğurmuştur. Çünkü küreselleşen dünyamızda farklı millet ve kültürlere ait insanlar birlikte yaşamak ve birbirleriyle bilgi, duygu ve düşünce alışverişine geçmek durumundadır. Dolayısıyla çok dilli bireylerin yetişmesi gün geçtikçe önem kazanmaktadır.

Saydı (2013), çok dilli bireylerin özellikleri arasında dil dönüşümü yapabilmenin yer aldığını belirtmekte ve dil dönüşümü özelliğini ise, bireyin belli bir iletişim anında, iletişim kurabilmek için birden fazla dile başvurması olarak açıklamaktadır.

Gumperz (1982), iki dilli olmanın faydalarına iletişimsel açıdan yaklaşmaktadır. Çeşitli iletişim durumlarını yönetmenin, bu iletişim durumlarına uyum sağlamanın ve kişisel ve sosyal bir yapı çerçevesinde iletişim kurmanın oldukça önemli bir hale geldiğini ifade etmektedir. Bu tür bir sermayeyi gerçek bir zenginlik olarak kabul etmektedir.

Kovacs ve Mehler (2009), iki dilli ve tek dilli çocukların dil yapılarını edinmelerini inceledikleri araştırmalarında sözcük öncesi dönemdeki 12 aylık iki dilli çocukların tek dilli çocuklara göre daha kolay ve esnek bir biçimde dil edindikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Deak (2003), esnekliği; dilsel ve dilsel olmayan çevreden seçilen bilgiye dayalı (benzerlikler, ipuçları, ilişkiler) dinamik yapı, simgelerin ve yanıtların değiştirilmesi olarak tanımlamıştır. Yani bu dinamik yapı, iki dilli çocukların üretici yanlarına vurgu yapmaktadır. Eş zamanlı olarak her iki dilin kurallarını öğrenme fırsatı verildiğinde, iki dilli çocuklar her iki dilin kurallarını da öğrenirken tek dilli çocuklar sadece bir dilin kurallarını öğrenebilmiştir.

Petitto ve Kovelman (2003), iki dilli çocukların erken dil öğrenimi dönemlerinde dil becerilerinde gecikme olup olmadığı ve dil karışması yaşayıp yaşamadıkları üzerine bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre iki dilli çocukların dil becerileri edinmede her iki dilde de bir problem ve dil gecikmesi yaşamadıkları fakat anlamsal yönden her iki dilde de birbirine benzeyen kelimeleri karıştırdıkları bulgularına varılmıştır.

Ianco ve Worral (1972), yaş aralığı 4-6 ve 7-9 arasında değişen 14'ü kız, 16'sı erkek olmak üzere toplam 30 İngilizce ve Güney Afrika Hollanda lehçesi konuşan iki dilli çocuk üzerinde yaptıkları araştırmada her bir iki dilli çocuğu, tek dilli iki çocukla eşleştirmiş ve çocuklara birbirine benzer ses yapılarından oluşan ve üç kelime içeren sekiz kelime gurubunun anlamını sormuştur. Araştırma sonucunda 4-6 yaş aralığındaki iki dilli çocukların %54'ünün benzer sesleri ayırt edebildiği, Afrika Hollanda lehçesini konuşan tek dilli çocukların benzer sesleri ayırt edemediği ve İngilizce tek dilli olan çocukların ise iki dilli çocukların seçimlerine benzer davranışlar sergilediği ifade edilmiştir.

Cummnis (1978), 80 tane 3. sınıf ve 26 tane 6. sınıf öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada, her iki sınıf düzeyinde de iki dilli çocukların kelimelerin gönderimde bulunduğu kavramlarla olan ilişkileri ve çelişen yapıları fark etmede daha başarılı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Beceren (2010), Türkçe-İngilizce ardışık iki dilli bir çocuk ile Türkçe tek dilli bir çocuğun üst dil bilimsel gelişimini, kelime farkındalık ve fonolojik farkındalık ile ilgili üçer görev uygulayarak karşılaştırmıştır. Çalışmaya 8 yaşında iki tane ilkokul ikinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Kelime farkındalık ile ilgili görevlerin sonuçlarına göre Türkçe-İngilizce ardışık iki dilli çocuk kelime ayırma ve kelime yer değiştirme görevinde Türkçe tek dilli çocuktan daha başarılıdır. Kafiye tanıma, son fonem düşürme ve fonem harmanlama görevlerini içeren fonolojik farkındalık ölçümlerinin sonuçlarına göre ise iki dillilik herhangi bir fark yaratmamıştır.

Kao ve Pinter (2011), aktif olarak kullanılan dilin çeviri için önemini araştırmayı ve iki dilliler için yeni bir ölçüt geliştirmeyi amaçlamışlardır. İlk olarak Tayvanca-Macarca iki dilli ikiz erkek çocukların doğal dillerindeki kelime ve cümle çevirilerinin altı aylık süreç içerisinde fiziksel bağlamda nasıl değiştiğini araştırmışlar ve sonrasında ise, bu iki dilli ikiz ile dört tane tek dilli çocuğun ana dillerinde kelimeleri nasıl tarif ettiklerini araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, iki dilli çocukların kelime çevirileri, onların üst dil bilimsel yetilerinin

gelişmişliğine işaret etmektedir. İki dilli çocuklar, kelime tanımlama görevini tek dilli eşlerine göre her iki dilde de daha hızlı ve doğru bir şekilde yerine getirmiştir.

Japha ve diğerleri (2010), iki dilli çocukların bilişsel esnekliğini belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında 4-5 yaş aralığındaki Arapça-İbranice ve İngilizce İbranice iki dilli çocuklar ile onların tek dilli akranları üzerinde çalışmışlardır. Örneklem gurubundan bir çiçek ve ev çizimleri istenmiştir. İki dilli ve tek dilli grup arasındaki karmaşık anlatım düzeyleri benzerken, iki dillilerin çizimlerinin esneklik oranında ve yaratıcılıklarında önemli ölçüde bir yükselme gözlemlenmiştir (Örneğin; 'zürafa çiçeği', 'sandalye ev').

Bakırlı (2008), iki dilli olmanın özelliklerini göz önünde bulundurarak ana dilinin yanı sıra ikinci dili de aynı biçimde konuşabilen bir bireyde bu dillerin beyinde aynı ya da farklı temsil edilip edilmediğini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; iki dillilerdeki beyin fonksiyonlarının dil edinim ve dil öğrenme süreçleriyle kimi durumlarda farklılaştığı saptanmış, iki dillilerin dilsel davranışlarında beyinsel yapılarının rolü olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, iki dilliliğin zekâyı olumsuz yönde etkilediği görüşünün tamamen geçerli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Zeev (1977), iki dilli çocukların her iki dilde de karşılıklı olarak yapmış oldukları girişim hatalarının bilişsel gelişimi etkileyip etkilemediği üzerine yaptığı araştırmasında; iki dillilerin sözel gelişim süreçlerinin daha ileri düzeyde olduğu, daha ayırt edici kavramsal ayrımlara sahip oldukları, kavramsal durumların yapılarını araştırmada daha fazla eğilim gösterdikleri ve karşılıklı iletişim sırasında düşünce ve algılarını yeniden düzenlemede daha fazla kapasiteye sahip oldukları bulgularına ulaşmıştır.

2. 8. İKİ DİLLİLİĞİN OLUMSUZ YÖNLERİ

Bugüne kadar yapılan birçok çalışma iki dilli olmanın birçok olumlu özellikleri beraberinde getirdiğini işaret etse de, bazı çalışmalar iki dilli olmanın olumsuz yönlerinin de bulunduğuna vurgu yapmaktadır.

Sözcük dağarcığı özellikle çocukların bilişsel gelişimleri için oldukça önemlidir. Çünkü sözcük bilgisi, dili anlamının geliştirilmesinde temel oluşturur (Guagnano, 2008:41). Oller ve Eilers (2002), iki dillilerin genel olarak her iki dilde de tek dillilere göre daha küçük bir kelime kontrol sistemi bulunduğunu ifade etmektedir. Bialystok (2009), bu bulgunun özellikle çocukların gelişimlerini tanımlamada çok

önemli olduğunu vurgulamakta ve bu durumu sözcük hazinesinin büyüklüğünün çocukların hem sözlü hem yazılı dil gelişimlerinde merkez ölçüt olarak alınmasına dayandırmaktadır. Bu duruma paralel olarak Sorace (2011), iki dilli çocukların kelimeleri geri hatırlama düzeyinde tek dilli çocuklara göre daha yavaş olduklarını ifade etmektedir. Guagnano (2008), iki dillilerin ilk ya da diğer dillerinde kelime üretmek istedikleri zaman kullanmaya ihtiyaç duydukları dildeki sözlüksel öğelerin seçiminde problem yaşadığını belirtmektedir. Doğru sözcük seçimi, aynı beyinde iki tane dilsel yapı barındıran iki dilli kimselerde daha karmaşık bir süreç izlemektedir. Sadat ve diğerleri (2012), yaptıkları araştırmada iki dillilerin çoklu ifadelerde herhangi bir dezavantaj yaşayıp yaşamadıklarını ve hangi boyutta hece başlangıçlarında gecikmeler yaşadıklarını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın bulguları, iki dillilerin tek dillilere göre hece başlarında daha uzun zaman harcadıkları ve isim tamlaması üretmekte zorlanarak basit ifadeler üretmeye yöneldiklerini işaret etmektedir.

Hoff ve diğerleri (2011), iki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişimlerini karşılaştırmayı amaçladıkları çalışmalarında yaş aralığı 1-10 ve 2-6 arasında değişen çocuklar üzerinde çalışmıştır. Araştırma sürecinde bir grup sadece İngilizce ile etkileşime geçerken, diğer grup ise İngilizce ve İspanyolca ile etkileşime sokulmuştur. Araştırma sonucunda; İngilizce ve İspanyolca ile eş zamanlı olarak etkileşime sokulan çocukların dil edinimlerinin, sadece İngilizce ile etkileşime giren çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gollan ve diğerleri (2005), İngilizce tek dilli ve İngilizce-İspanyolca iki dilli çocuklar üzerinde yaptıkları araştırmalarında; çocuklardan gösterilen resimleri adlandırma ve sınıflandırmalarını istemişlerdir. Araştırma sonucunda, resim isimlendirme görevinde iki dillilerin tek dillilere göre daha çok zaman harcadığı ve hata yaptığı fakat resim sınıflandırma görevinde ise iki grup arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

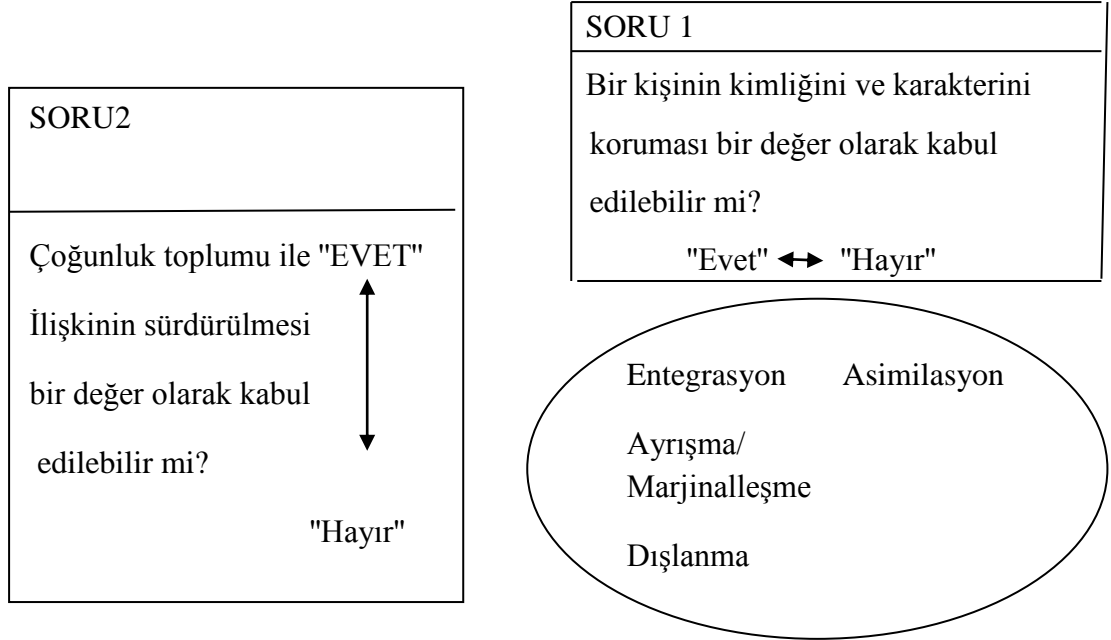
Özellikle iki dillilerin konuşma sistemleri ele alındığında, dil karışması (girişim) ve kelime ödünç alma birbirleri ile iç içe geçmiş kavramlar gibi görünmektedir (Cengiz, 2006: 65). Mackey (1968), dil karışmasını istem dışı ve bireysel bir olgu görürken, ödünç almayı ise daha çok kollektif ve sistematik bir yapı olarak değerlendirmektedir. Clye (1967), ise dil karışması terimi yerine transfer terimini kullanmayı tercih etmektedir. Romaine (1989), transfer işleminin iki dil arasındaki

benzerlik ve farklılıklara bağılı olarak negatif ve pozitif yönde olabileceğini ifade etmektedir. Romaine, bu durum ile ilgili Fince'de edat ve tanımlıklarla ilgili bağımsız dil bilimsel kategorilerin bulunmadığını ve Fince öğrenen İngilizlerin edat ve tanımlık kullanımlarında önemli derecede birçok hata yapabileceğini belirtmektedir. Transfer işlemini Türkçe-Almanca dilleri arasında ele alırsak; ana dili Türkçe olan ve Almanca ile anaokulunda karşılaştıran bir çocuk cinsiyet belirten öğelerin kullanımında sıkıntı yaşayabilmektedir. Çünkü Türkçede cinsiyet belirten öğeler bulunmamaktadır. Cengiz (2006), iki dillilik ile ilgili dezavantajların birçoğunun genellikle sosyal ve kültürel alanlar üzerinde ele alındığını ifade etmektedir.

Hamers ve Blanc (1989), yeni bir dili öğrenme sürecinde o dili iyi bir şekilde öğrenen kişinin akıcı bir konuşmaya sahip olurken kendi ana dilinde zayıflamalar yaşadığını ve bu durumun kültürel adaptasyonun bütünsel bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Bu şekilde bir adaptasyon süreci geçiren kişi ana dilinde yaşadığı zayıflamalara paralel olarak kimliğini oluşturma sürecinde de birtakım problemler yaşamaktadır. Çünkü ana diline etkin bir biçimde hâkim olamayan birey, aynı zamanda kültürünü öğrenebileceği dili de göz ardı etmektedir. Bu durumda toplum içerisinde baskın olan dil, birey için daha önemli bir hale gelecek ve azınlık dili daha az kullanılacak ya da geri planda tutulacaktır. Grosjean (2001), toplumda hâkim olan (dominant language) dilin toplumun genel olarak büyük bir çoğunluğu tarafından öğrenilip kullanılırken azınlık dilinin (minority language) sadece o toplum içerisinde yer alan azınlıklar tarafından öğrenilip kullanıldığını ifade etmektedir. Ayrıca, ana dili edinim sürecinde kaliteli girdilerle beslenmemiş iki dilli çocuklar, evlerinde ve toplumsal yaşamda farklı diller konuşmak durumunda kaldıkları için farklı kültürlerin ayrımlarına da ulaşamamakta ve kültür şoku yaşayabilmektedirler. Kültür şoku, genel olarak bir kültürden başka bir kültüre giden bireylerin, yeni kültüre uyum sağlamakta karşılaştıkları güçlükler, sıkıntı ve bunalımlar, gösterdikleri tepkilerdir (Güvenç, 2010: 121). Toplumu oluşturan farklı kültürlerden bireylerin birbirleri ile huzur içinde yaşayabilmeleri için toplum içinde kültürleşmenin gerçekleşmesi gerekmektedir. Kültürleşme kavramı, farklı kültürlere sahip bireylerin birbirleri ile temas haline girmesi sonucu orijinal kültür kalıplarında meydana gelen değişiklikler olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamdan yola çıkarak öz kültür bilinmeden sağlıklı bir kültürleşme süreci geçirilmesinden bahsetmek mümkün değildir. Kendi dili ve

kültürüne yabancı olan birey, dolayısıyla diğer dil ve kültür içinde asimile olacak ve aslı ile çatışma durumuna girecektir.

Şekil 4'te Berry'nin Dört Adaptasyon Modeli verilmiştir.

Şekil 4. Berry'nin Dört Adaptasyon Modeli (Berry, 1997:10).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3. 1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Yurt dışında yetiştirilen Türkçe öğretmeni adaylarının iki dillilik olgusuna yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak için araştırmanın kapsamı ve içeriği gereği nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. "Her ne kadar tüm bu yönelimleri, yöntemleri, süreçleri ve özellikleri kapsayan bir tanım yapmak güç ise de, 'nitel araştırma', gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir" (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45). Kuş'a (2009) göre nitel araştırmaların temel karakteristiği, araştırma öznelerinin bakış açılarını, anlam dünyalarını ortaya koyma, dünyayı araştırma öznelerinin gözleriyle görmektir. Araştırmanın nitel verileri yapılandırılmış mülakat (görüşme) formu ile elde edilmiştir. Al'a (2010) göre, mülakatta bireylere birebir görüşülmesi, araştırmacıya bazı imkânlar sunmaktadır. En önemli avantajı araştırmacıya esneklik sağlamasıdır. Araştırmanın modelini nitel araştırma desenlerinden olgubilim oluşturmaktadır.

"Olgubilim (fenemoloji/phenomenology) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde çıkabilmektedir" (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78).

3. 2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 öğretim yılında Duisburg/Essen Üniversitesi (Almanya) Türkistik bölümünde öğrenim görmekte olan otuz bir lisans öğrencisi, (dokuz öğrenci birinci dönem; on iki öğrenci üçüncü dönem; üç öğrenci beşinci dönem; iki öğrenci altıncı dönem; üç öğrenci yedinci dönem; bir öğrenci onuncu dönem; bir öğrenci on üçüncü dönem) bir yüksek lisans öğrencisi ve iki lisans dönemi yeni tamamlanmış öğretmen adayı olmak üzere otuz dört kişi

oluşturmaktadır. Öğrencilerin dokuzu, Türkçe öğretmenliği programının yanında matematik öğretmenliği; sekizi, Almanca öğretmenliği; beşi, kimya öğretmenliği; dördü, tarih öğretmenliği; ikişeri, biyoloji ve İspanyolca öğretmenliği ve bireri de, sosyal bilimler öğretmenliği, fizik öğretmenliği, teknik öğretmenliği ve İngilizce öğretmenliği programlarına da devam etmektedir.

3. 3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada katılımcılara ait genel bilgileri toplayabilmek ve onların iki dilliliğe karşı olan işlevsel bakış açılarını ortaya koyabilmek amacıyla Yıldız'ın (2012) *'Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi (Almanya Örneği)'* adlı çalışmasında kullanılan 'Katılımcılara Ait Genel Bilgiler Formu'ndan, 'Gardner'ın Sekizlisi'nden' (Gardner, 1983 akt. Yüksek, 2013) ve 'Baker'ın İki Dilliliğe Karşı Tutum Testi'nden' (Baker, 1992 akt. Yüksek 2013) yararlanılmıştır. Öğrencilerin iki dillilik olgusuna yönelik görüşlerini ortaya çıkartabilmek için ise, *'İkinci Dilin Edinilme Koşulları'*, *'Konuşma Eğitimi'*, *'Okuma Eğitimi'*, *'Dinleme Eğitimi'*, *'Yazma Eğitimi'* ve *'Kişisel Görüşler'* başlıkları olmak üzere toplam yirmi üç sorudan oluşan, uzman görüşlerinden yararlanılarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Cemaloğlu (2009), bu tür görüşmenin yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeden farklı olarak görüşme formunun yarısı yapılandırılmış, yarısı da yapılandırılmamış bir biçimde hazırlandığını ifade etmektedir. Al'a (2010) göre, yarı yapılandırılmış (yarı biçimsel) görüşmede sorular ana hatlarıyla tespit edilir ancak mülakat sırasında sorulardan bir kısmı sorulmayabilir veya yeni sorular yöneltilebilir. Görüşmenin gidişatına göre yeni soruların da sorulabilmesi araştırmacıya büyük bir kolaylık oluşturmaktadır.

3. 3. 1. Katılımcılara Ait Genel Bilgiler Formu

Genel bilgiler formu; 'Katılımcılara Ait Genel Bilgiler' ve 'İşlevsel Olarak İki Dillilik' başlıklarından oluşmaktadır. *'Katılımcılara Ait Genel Bilgiler'* başlığı altında belirlenmeye çalışılan öğrenci bilgileri şunlardan oluşmaktadır: Yaş, cinsiyet, doğum yeri, anne/babanın doğum yeri, evde/Türk arkadaşlarla/yabancı arkadaşlarla/iş ortamında Türk-yabancı arkadaşlarla/konuşulan bilgiler, anne/babanın Türkiye ve Almanya'da en son bitirdiği okul, Almanya'da yaşanan yıl sayısı ve Türkiye'de eğitim alınıp/alınmaması.

'İşlevsel Olarak İki Dillilik', başlığı altında ise, öğrencilerden iki dillilik kavramının 'iletişim becerileri', 'ekonomik refah', 'iş hayatı ve kariyer', 'insanların saygı duyması', 'akademik başarı' ve 'farklı kültürleri tanıma' maddelerine göre önem sırasına koyulması istenmiştir.

3. 3. 2. Görüşme Kayıtları

"Toplumsal araştırmalarda en çok kullanılan tekniklerden biri de görüşme (mülakat) tekniğidir. Teknik olarak niteliksel araştırma sınıfında olan görüşme iletişim araştırmalarında yoğun olarak kullanılmaktadır. Tekniğin çıkış noktası, 'insanların ne düşündüğünü öğrenmek istiyorsan, onlara sor' ilkesidir" (Geray, 2006: 164).

Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniğinin belirleyici özelliğinin, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarma olduğunu ifade eden Kuş'a (2009) göre görüşülenlerin anlam dünyalarını, duygu ve düşüncelerini anlamak nicel görüşmelerden farklı olarak yüzeysel değil daha derin bilgi edinmek esastır. Seidman (1991), görüşmenin insanların davranışlarının bağlamına giriş sağladığını ve böylelikle araştırmacılara o davranışın anlamını anlama için bir yol sunduğunu ifade ederek derin görüşmedeki temel sayıltının, insanların deneyimlerini oluşturan anlamın, o deneyimi insanların yaşam tarzını etkilediğini ifade etmektedir. Araştırmada kullanılan görüşme formuyla Duisburg/Essen Üniversitesi'nde eğitim alan otuz dört Türkçe öğretmeni adayının iki dillilik olgusuna yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Görüşme soruları önceden oluşturulmuş ve uzman görüşlerinden yararlanılarak sorulara son hâli verilmiştir.

"Araştırmada yapı bakımından standartlaştırılmış açık uçlu görüşme soruları kullanılmıştır. Bu yaklaşım, bazı insanlardan daha yoğun ve çok, bazı insanlardan ise daha az sistematik ve yüzeysel bilgi edilmesine yol açabilecek olan 'görüşmeci yanlılığını ve öznelliğini' azaltır. Bu anlamda bu yaklaşım, bir araştırmada birden fazla görüşmecinin kullanılacağı durumlarda etkili bir biçimde kullanılabilir. Aynı şekilde; yanıtlarda görüşmecilerin becerileri, yanlılıkları veya öznelliklerinden kaynaklanabilecek farklılıkları da azaltır. Duruma göre anlık tavır ve esneklik önemli ölçüde sınırlanırken, aynı soruların sistematik bir sıra içinde bütün deneklere aynı şekilde sorulması yoluyla görüşmeci etkisini ve öznel yargılarını en aza indirdiği için, bu yaklaşım yoluyla elde edilen verilerin karşılaştırılması ve analizi daha kolaydır" (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 151).

Arslantürk'e göre; (2004) görüşmede, söylenenlerin yüzeysel anlamları yanında gerçek ve derinliğine anlamları da çıkarılabilir. Yapmacık cevapların ayıklanabilmesi ve gerçeklerin ortaya çıkarılabilme ihtimali yüksektir. Araştırmacı, karşılaştığı her karanlık noktayı anında soracağı sorularla aydınlatma imkânına sahiptir. Görüşmede ses tonu, mimikler ve soruları cevaplama gösterilen istek söylenenlerin değerlendirilmesinde önemli ipuçları niteliğindedir.

Görüşme kayıtları sırasında katılımcılara *'İkinci Dilin Edinilme Koşulları'*, *'Konuşma Eğitimi'*, *'Okuma Eğitimi'*, *'Dinleme/İzleme Eğitimi'*, *'Yazma Eğitimi'* ve *'Kişisel Görüşler'* başlıklarından oluşmak üzere aşağıda belirtilen şekilde toplam yirmi üç soru yöneltilmiştir.

'İkinci Dilin Edinilme Koşulları'

1. Türkçeyi nerede ve ne zaman öğrendiniz?
2. Almancayı nerede ve ne zaman öğrendiniz?

'Konuşma Eğitimi'

3. Konuşma sırasında genellikle hangi dilin kullanımında kod değiştirimi yapıyorsunuz? Ne sıklıkla?
4. Üzüldüğünüzde, sevindiğinizde ya da öfkelendiğinizde verdiğiniz ani tepkiler genellikle hangi dilde oluyor?
5. Dil sürçmesi yaşıyor musunuz? Genellikle hangi dilde olduğunu belirtiniz.
6. Bir sunum gerçekleştireceğiniz zaman kendinizi hangi dilde daha rahat hissedersiniz? Neden?
7. Rüyalarınızda genellikle hangi dilde konuşuyorsunuz?

'Okuma Eğitimi'

8. Akademik bir metin okurken hangi dili kullanmayı tercih edersiniz?
9. Hangi dildeki metinleri okurken daha sık sözlük kullanıyorsunuz?
10. Hangi dildeki akademik metinleri okurken daha çok süre harcıyorsunuz?

'Dinleme/İzleme Eğitimi'

11. Alt yazılı bir film/video izlerken seçme şansınız var ise, hangi dili (Türkçe-Almanca) tercih edersiniz?
12. Orijinal dili Türkçe ya da Almanca olmayan bir film/videonun hangi dildeki dublajlı halini izlemeyi tercih edersiniz?
13. Haber/spor/siyaset/eğlence vb. konularla ilgili herhangi bir programı izlerken/dinlerken genellikle hangi dili tercih ediyorsunuz?

'Yazma Eğitimi'

14. Akademik bir metin oluştururken hangi dili kullanmayı tercih edersiniz?
15. Arkadaşlarınızla olan yazışmalarınızda (telefon/internet) genellikle hangi dildeki sözcüklerin kısaltmasını yapıyorsunuz?

'Kişisel Görüşler'

16. İki dillilik kavramı size göre ne ifade etmektedir?
17. İki dilli olmak size göre bir avantaj/dezavantaj mıdır? Neden?
18. Türkçe- Almanca iki dilli olmak sizce bir avantaj mıdır? Neden?
19. Almanya'da Türkçe-Almanca iki dilli olmanın Almanya'daki diğer dillilere göre avantajları var mıdır? Belirtiniz.
20. Farklı dillerde iki dilli olmayı seçebilseydiniz, hangi dilleri tercih ederdingiz? Neden?
21. İki dili de kullanmaktan dolayı yaşadığınız sorun(lar) var mıdır? Belirtiniz.
22. Size göre;
- a.) Almanya'daki Türkçe öğretiminde okuma/yazma/dinleme/konuşma beceri alanlarında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- b.) Bu sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?
23. Size göre;
- a.) Almanya'daki Türklere Almanca öğretiminde okuma/yazma/dinleme/konuşma beceri alanlarında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- b.) Bu sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?

3. 4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın çalışma grubunu Duisburg/Esse n Üniversitesi Türkistik bölümünde eğitim gören otuz dört öğrenci oluşturmaktadır. Ulaşılmak istenen veriler, 01-18 Aralık 2015 tarihleri arasında 'Katılımcılara Ait Genel Bilgiler Formu' ve 'Yarı

Yapılandırılmış Görüşme Formu' aracılığı ile katılımcılar ile yüz yüze görüşmeler yapılarak elde edilmiştir.

3. 5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın nitel verileri olan görüşme kayıtları yazıya dökülerek incelenmiştir. Öğrencilerin mülakat sorularına verdikleri cevapların değerlendirilmesinde içerik analizi uygulanmıştır.

"İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir" (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259).

Bu amaç doğrultusunda içerik analizi türlerinden kategorisel analiz kullanılmıştır.

"Kategorisel analiz, genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin önceden saptanmış ölçütlere göre kategoriler hâlinde gruplandırılmasıdır" (Tavşancıl ve Aslan, 2001:90). Kategorisel analizde önce veriler kodlanmıştır. Bu kodlama, daha önceden belirlenmiş kavramların yanı sıra verilerin kodlanması esnasında ortaya çıkan kavramlara göre yapılmıştır. "Kodlama, uzun cevapların özgün yanıt kategorileri içerisinde seçilmesi ve azaltılması işlemidir" (B. Sommer ve R. Sommer, 1997: 121). Ardından kodları genel düzeyde açıklayan kategoriler (temalar) belirlenmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Görüşme formlarından öğrencilere ait cümleler aktarılırken her bir öğrenci belirli bir numara ile kodlanmış, bu kod numarasının önüne her öğrenci için 'K' getirilmiştir.

3. 6. VERİLERİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ

Yıldırım ve Şimşek (2013), sonuçların inandırıcılığının bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edildiğini ve 'geçerlik' ve 'güvenirliğin' bu açıdan araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki ölçüt olduğunu ifade etmektedir. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi için görüşmeler öğrencilerle birebir bir şekilde ses kaydı altına alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme kayıtları yazıya aktarıldıktan sonra katılımcıların teyidi alınmış ve katılımcı görüşleri alıntı şeklinde kodlanarak verilmiştir. Verilerin analizi esnası ve sonrasında uzman

görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmanın güvenilirliği hesaplanırken Miles ve Huberman (2015) tarafından geliştirilen görüş birliği formülü kullanılmıştır.

Güvenirlik = Görüş Birliği Sayısı/Toplam Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı Sayısı

Formül kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda Güvenirlik = %93 bulunmuş ve çalışma güvenilir kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4. 1. KATILIMCILARA AİT GENEL BİLGİLER (BETİMSSEL ANALİZLER)

Tablo 2'de katılımcılara ait yaş dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
19 yaş	4	11,76
20 yaş	5	14,70
21 yaş	8	23,52
22 yaş	2	5,88
23 yaş	5	14,70
24 yaş	5	14,70
26 yaş	2	5,88
27 yaş	1	2,94
27 yaş	1	2,94
30 yaş	1	2,94
Toplam	34	100,00

Tablo 2'de görüldüğü üzere, çalışma grubunun dördü (%11,76) on dokuz yaşında, beşi (%14,70) yirmi yaşında, sekizi (%23,52) yirmi yaşında, ikisi (%5,58) yirmi iki yaşında, beşi (%14,70) yirmi üç yaşında, beşi (%14,70) yirmi dört yaşında, ikisi (%5,88) yirmi altı yaşında, biri (%2,94) yirmi yedi yaşında, biri (%2,94) yirmi sekiz yaşında ve biri ise (%2,94) otuz yaşındadır.

Tablo 3'te katılımcılara ait cinsiyet dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
Kız	28	82,35
Erkek	6	17,64
Toplam	34	100,00

Tablo 3'te görüldüğü üzere, çalışma grubunun yirmi sekizi (%82,35) kız, altısı (%17,64) erkektir.

Tablo 4'te katılımcılara ait doğum yeri dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
Türkiye	6	17,64
Almanya	28	82,35
Toplam	34	100,00

Tablo 4'te görüldüğü üzere, çalışma grubunun yirmi sekizi (%82,35) Almanya'da, altısı (%17,64) Türkiye'de dünyaya gelmiştir.

Tablo 5'te katılımcıların babalarına ait doğum yeri dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
Türkiye	29	14,70
Almanya	5	85,29
Toplam	34	100,00

Tablo 5'te görüldüğü üzere, katılımcıların beşi (%14,70) babalarının Almanya, yirmi dokuzu (%85,29) ise Türkiye doğumlu olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 6'da katılımcıların annelerine ait doğum yeri dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
Türkiye	31	91,17
Almanya	3	8,82
Toplam	34	100,00

Tablo 6'da görüldüğü üzere, katılımcıların üçü (%8,82) annelerinin Almanya, otuz biri (91,17) ise, Türkiye doğumlu olduğunu ifade etmiştir.

Tablo7'de katılımcıların evlerinde konuşulan dillere ait dağılımlar verilmiştir.

Gruplar	F	%
Almanca	4	11,76
Türkçe	24	70,58
Karma	6	17,64
Toplam	34	100,00

Tablo 7'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin dördü (%11,76) evde genellikle konuşulan dilin Almanca, yirmi dördü (70,58) Türkçe, altısı (17,64) ise, karma dil olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 8'de katılımcıların Türk arkadaşlarıyla konuştukları dillere ait dağılımlar verilmiştir.

Gruplar	F	%
Almanca	4	11,76
Türkçe	16	47,05
Karma	14	41,17
Toplam	34	100,00

Tablo 8'de görüldüğü üzere, çalışma grubunun dördü (%11,76) Türk arkadaşlarla genellikle konuşulan dilin Almanca, on altısı (%47,05) Türkçe, on dördü (%41,17) ise, karma dil olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 9'da katılımcıların yabancı arkadaşlarıyla konuştukları dillere ait dağılımlar verilmiştir.

Gruplar	F	%
Almanca	34	100,00
Türkçe		
Karma		
Toplam	34	100,00

Tablo 9'da görüldüğü üzere, katılımcıların tamamı (%100,00) yabancı arkadaşlarla konuşulan dilin Almanca olduğunu belirtmiştir.

Tablo 10'da katılımcıların Türk arkadaşlarıyla iş ortamında konuştukları dillere ait dağılımlar verilmiştir.

Gruplar	F	%
Almanca	13	38,23
Türkçe	14	41,17
Karma	7	20,58
Toplam	34	100,00

Tablo 10'da görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin on üçü (%38,23) iş ortamında Türk arkadaşlarla konuşulan dilin Almanca, on dördü (%41,17) Türkçe, yedisi (20,58) ise karma dil olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 11'de katılımcıların yabancı arkadaşlarıyla iş ortamında konuştukları dillere ait dağılımlar verilmiştir.

Gruplar	F	%
Almanca	34	100,00
Türkçe		100,00
Karma		
Toplam	34	100,00

Tablo 11'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin tamamı (%100) iş ortamında yabancı arkadaşlarla konuşulan dilin Almanca olduğunu belirtmiştir. Bir öğrenci (2,94) Almancaya ek olarak iş ortamında yabancı arkadaşlarıyla İngilizce de konuştuğunu ifade etmiştir.

Tablo 12'de katılımcıların babalarının Almanya'da en son bitirdiği okullara ait dağılımlar verilmiştir.

Gruplar	F	%
Hauptschule	9	26,47
Realschule		
Gymnasium	6	17,64
Gesamtschule		
Berufskolleg	5	14,70
Hiç okula gitmedi	13	38,23
Diğer	1	2,94
Toplam	34	100,00

Tablo12'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin dokuzu (%26,47) babalarının Almanya'da Hauptschule, altısı (%17,64) Gymnasium, beşi (%14,70) Berufskolleg mezunu olduğunu; on üçü (%38,23) hiç okula gitmediğini, biri (%2,94) ise çıraklık eğitimine gittiğini ifade etmiştir.

Tablo 13'te çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin babalarının Türkiye en son bitirdikleri okulların dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
İlkokul	6	17,64
Ortaokul	6	17,64
Lise	9	26,47
Üniversite	3	8,82
Hiç gitmedi	10	29,41
Toplam	34	100,00

Tablo 13'te görüldüğü üzere, çalışma grubunun altısı (%17,64) babalarının Türkiye'de ilkokul, altısı (%17,64) ortaokul, dokuzu (%26,47) lise, üçü (%8,82) üniversite mezunu olduğunu; onu (29,41) ise hiç okula gitmediğini belirtmiştir.

Tablo 14'te çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin annelerinin Almanya'da en son bitirdikleri okulların dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
Hauptschule	10	29,41
Realschule	4	11,76
Gymnasium	2	5,88
Gesamtschule		
Berufskolleg	1	2,94
Hiç okula gitmedi	17	50
Toplam	34	100,00

Tablo14'te görüldüğü üzere, katılımcıların onu (%29,41) annelerinin Almanya'da Hauptschule, dördü (%11,76) Realschule, ikisi (%5,88) Gymnasium, biri (%2,94) Berufskolleg mezunu olduğunu; on yedisi (%50) ise hiç okula gitmediğini belirtmiştir.

Tablo 15'da çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin annelerinin Türkiye'de en son bitirdiği okulların dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
İlkokul	11	32,35
Ortaokul	7	20,58
Lise		
Üniversite	3	8,82
Hiç gitmedi	13	38,23
Toplam	34	100,00

Tablo 16'da katılımcıların Almanya'da yaşadığı yıl sayılarının dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
3 yıl	1	2,94
10 yıl	1	2,94
13 yıl	2	5,88
15 yıl	1	2,94
19 yıl	4	11,76
20 yıl	8	23,52
21 yıl	4	11,766
22 yıl	2	5,88
23 yıl	4	11,76
24 yıl	3	8,82
25 yıl	1	2,94
26 yıl	1	2,94
28 yıl	1	2,94
29 yıl	1	2,94
Toplam	34	100,00

Tablo 16'da görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin biri (%2,94) üç yıldır, biri (%2,94) on yıldır, ikisi(%5,88) on üç yıldır, biri (%2,94) on beş yıldır, dördü (%11,76) on dokuz yıldır, sekizi (%23,52) yirmi yıldır, dördü (%11,76) yirmi bir yıldır, ikisi (%5,88) yirmi iki yıldır, dördü (%11,76) yirmi üç yıldır, üçü (%8,82)

yirmi dört yıldır, biri (%2,94) yirmi beş yıldır, biri (%2,94) yirmi altı yıldır, biri (%2,94) yirmi sekiz yıldır, biri (%2,94) ise yirmi dokuz yıldır Almanya'da ikamet etmektedir.

Tablo 17'de çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin Türkiye'de eğitim alıp/alınmalarının dağılımı verilmiştir.

Gruplar	F	%
Evet	7	20,58
Hayır	27	79,41
Toplam	34	100,00

Tablo 17'de görüldüğü üzere, katılımcıların yedisi (%20,58) (bir öğrenci ilkökul ikinci sınıfa kadar, bir öğrenci ilkökul dördüncü sınıfa kadar, bir öğrenci ilkökul yedinci sınıfa kadar, iki öğrenci ortaokul boyunca, iki öğrenci erasmus programı ile) daha önce Türkiye'de okula gittiğini, yirmi yedisi (%79,41) ise Türkiye'de okula gitmediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 18'de çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin iki dilliliğe karşı olan işlevsel bakış açılarının dağılımı verilmiştir.

Gruplar	F	%
İki dilli olmak diğer insanlarla olan iletişim becerileri açısından önemlidir.	20	58,82
İki dilli olmak ekonomik refah açısından önemlidir.	1	2,94
İki dilli olmak iş hayatı ve kariyer açısından önemlidir.	1	2,94
İki dilli olmak diğer insanların saygı duyması açısından	1	2,94

önemlidir.		
İki dilli olmak akademik başarı açısından önemlidir.	2	5,88
İki dilli olmak farklı kültürleri tanımak açısından önemlidir.	9	26,47
Toplam	34	100,00

Tablo 18'de görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yirmisi (%58,82) iki dilli olmanın diğer insanlarla olan iletişim becerileri açısından önemli olduğunu, biri (%2,94) ekonomik refah açısından önemli olduğunu, biri (%2,94) iş hayatı ve kariyer açısından önemli olduğunu, biri (%2,94) diğer insanların saygı duyması açısından önemli olduğunu, biri (%2,94) akademik başarı açısından önemli olduğunu ve dokuzu (%26,47) ise farklı kültürleri tanımak açısından önemli olduğunu ifade etmiştir.

4. 2. NİTEL VERİLERİN ANALİZ EDİLMESİ İLE ELDE EDİLEN BULGULAR

4. 2. 1. İkinci Dilin Edinilme Koşulları¹

4. 2. 1. 1. Eş zamanlılık

Çalışma grubunu oluşturan yirmi sekiz öğrenci, Almanya doğumlu olup Türkçe ve Almancayı eş zamanlı olarak edinmiştir. Bu öğrencilerin yirmi biri, anaokuluna kadar genellikle Türkçe ile temas halinde olmuş ve anaokuluna başlamakla beraber Almanca ile daha yoğun bir şekilde karşılaşmıştır.

K2: "Evde ailemden öğrendim. Küçüklüğümde yani. Konuşmaya başladığımda ilk konuştuğum dil, Türkçeydi. ... Almancayı, üçüncü yaşından sonra anaokulunda öğrendiğimi düşünüyorum. Tam hatırlamıyorum ama evde sadece Türkçe konuşulduğu için öyle sanırım."

K4: "Annem, babam Türk olduğu için doğumdan itibaren evde öğrendim. Annemden, babamdan... Üç yaşından itibaren (Almanca) anaokulu deniliyor, kreş, (kindergarten), Almanya'da orada öğrendim."

¹Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin ikinci dili edinme koşulları öğrencilerin iki yaşına kadar nerede doğduğu ölçüt alınarak kategorize edilmiştir.

K6: "Türkçeyi ailemizden evde öğrendik. Almancayı da anaokulunda öğrendik."

K7: "Türkçeyi ailemden öğrendim. Doğduğumda Türkçe konuşmaya başladım. Anaokulunda (Almanca) öğrendim."

K8: "Türkçeyi ben, Almanya'da doğduğum büyüdüğüm için evde öğrendim, annemden babamdan dolayı. Çünkü okulda da, ne deniyor ona, kreşte de konuşmadığım için ilk anne ve babamdan öğrendim. İlk olarak kreşte (Almanca) öğrendim."

K9: "Türkçeyi çocukluğumda öğrendim. Yani, küçük yaşta, annem-babam sayesinde... Anaokulunda (Almanca)."

K11: "Evde öğrendim ve iki yaşından itibaren ilk dilim olarak Türkçeyi öğrendim. Almancayı anaokulunda veya evet, çoğunlukla anaokulunda öğrenmeye başladım. Evde fazla Almanca konuşmadılar."

K12: "Türkçe, ana dilim ve ilk öğrendiğim dil. Yani, evde ailemden öğrendim. Almancayı anaokulunda öğrendim. Yani, üç yaşından sonra..."

K13: "Evde küçüklükten beri (Türkçe) biliyorum yani. (Almanca) Anaokulu."

K15: "Türkçeyi doğduğumdan beri evde de Türkçe konuşulduğundan da o şekilde öğrendim, evde öğrendim yani. Almancayı öğrenmeye üç yaşında başladım, anaokuluna gittiğim için..."

K16: "Ben hatırlamıyorum ama annemin babamın demesiyle zaten babam da öğretmen olduğu için duyduğuma göre, ilk önce ana dilini öğretmek gerekiyormuş ki başka dili de çabuk öğrenebilsin, diye. Ben de ilk önce Türkçe öğrenmişim. Almancayı da anaokulunda işte..."

K18: "Türkçeyi Almanya'da öğrendim. İlkokuldan itibaren hatta kreşten itibaren burada öğrenmeye başladım yani. Onu da aynı şekilde (Almanca) kreşten itibaren yani, doğduktan sonra artık iki dille beraber büyüdük."

K20: "Türkçeyi... Türkçe zaten ana dilimdi. Biz evde ailece hep Türkçe konuşuyoruz. Öyle öyle... Almancayı kreşte öğrendim."

K21: "İlk karşılaştığım dil, Türkçedir. Almancayı kreşte, Almanya'da yani, kreşte, çocukluğumda ilk olarak öğrendim."

K22: "Annemle babam şöyle anlaşmışlar ki: Üç yaşına kadar sadece bir dili konuşsun, çocuklar demişler. Kardeşim için de, benim için de. Öyle, ikisi de Türkçe konuşmaya gayret etmiş. Babamın zaten Türkçesi annemden dolayı olduğu için... Üç yaşına kadar sadece Türkçe konuşmuşlar benle. Ben de öyle öğrenmiş oldum yani. Almancayı da anaokuluna

başlamakla beraber öyle öğrendim. Ondan sonra tabii ki, evde daha çok babamla Almanca, annemle Türkçe konuşarak iki dilimi de öyle geliştirdim."

K23: "Ne zaman konuşmayı öğrendiysem, o zaman Türkçeyi öğrendim. Almancayı kindergarten'a (anaokulu) başladığımda öğrendim. Ne oluyor? Anaokulu mu oluyor Türkçede?"

K26: "Kendi evimde anne ve babamdan iki-üç yaşlarında (Türkçe) öğrendim. Almancayı anaokulunda, kindergarten (anaokulu) dedikleri yerde."

K28: "Aile içinde daha çok Türkçe konuşulduğu için daha sonra dışarıda arkadaşlarla olsun ve ilkokulda olsun, Almanca konuşulduğu için daha sonra Almanca geldi. Dediğim gibi, (Almanca) anaokulunda dört-beş yaşında... Daha sonra ilkokulda arkadaşlarla Almanca konuşmaya başlamıştık."

K29: "Türkçeyi annemle sürekli konuştuğum için ben dolayısıyla küçüklükten beri Türkçe evde konuşulduğu için... Kreş zamanı (Almanca) öğrendim."

K31: "Evde annemden, Türkiye'den geldiği için, ilk, Türkçeyi evde annemden öğrendim. Onu (Almanca) kreşte öğrendim."

K33: "Ben ilk Türkçe öğrendim zaten, annem babamdan öğrendim. Üç yaşına kadar sadece Türkçe konuştum ondan sonra anaokuluna başlamadan birkaç ay öncesi Almanca öğrendim. Öğretmeye başlamışlar."

Beş öğrenci, aile ortamında Türkçe ve Almanca ile yoğun bir şekilde karşılaştığını belirtmiştir.

K1: "Yok, öyle değil. Annemle, babamla ben sürekli Türkçe konuşurum. Abimin eskiden Alman arkadaşı vardı. O, gelip gidiyordu bize. Hani, onlardan duyarak Almanca öğrenmişim ben."

K5: "Zaten burada doğma büyüme olduğum için ev ortamında öğrendim Türkçeyi. O da (Almanca) aile ortamında oldu aslında. Annemle daha çok Türkçe konuştum. Babamla daha çok Almanca konuştum. Daha sonra anaokulunda, ilkokulda Almanca dil ağırlık olduğu için Almancayı dışarıda daha çok görmüş oldum."

K14: "Aslında öyle tam diyemeyiz. Çünkü aile içinde paralel bir şekilde hem Türkçe hem Almanca öğrendim ama tabii, anaokuluna gittiğimiz zaman Almanca yoğunluklu bir çalışma yapıldı. Yani, daha çok o dile hâkim olabilmek için."

K19: "Çünkü ablamlar, abimler Almancayı düzgün konuştuğu için onlarla daha çok Almanca, annemle babamla daha çok Türkçe..."

K25: "Şöyle söyleyeyim: Benim annemin ve babamın Almancası ve Türkçesi çok iyi. Onlar burada doğmadı, Türkiye'den geldiler. Ama yine de kendilerini geliştirdiler. Bu sebepten onlar da Almancayı iyi biliyorlar. Hem Türkçe hem Almanca, iki dilli büyüdüm."

İki öğrenci ise, ilkokula kadar genellikle Türkçe ile etkileşim halinde olmuşlar ve ilkokula başlamakla birlikte Almanca ile daha yoğun bir şekilde karşılaşmıştır.

K10: "Türkçe, benim ana dilim. Yani, doğuştan beri kullandığımız, evde kullanılan dilimiz Türkçe olduğu için... Almancayı okulda öğrendim. Birinci sınıfta başladım Almanca konuşmaya."

K17: "Ev ortamında (Türkçe), çocuklukta... İlk dilim, ana dilim... Okulda (Almanca), arkadaşlarla..."

4. 2. 1. 2. Ard zamanlılık

Altı öğrenci, Türkiye doğumludur. Bu öğrenciler Almanya'ya geldikten sonra Almanca öğrenmiştir.

K3: "Ben, Türkiye doğma-büyümeyim. Türkçeyi, Türkiye'de doğuştan tabii ki de öğrendim. İkkokula kadar, ilköğretim yedinci sınıfa kadar Türkiye'de yaşadım. Almancayı da, Almanya'ya geldiğim zaman okula başladığımda hiçbir şekilde hiçbir kelime Almanca bilmiyordum. Okulda öğrendim Almancayı."

K24: "Benim dilim (Türkçe). Evde karşılaştım, annem babam Türk olduğu için... Dört yaşında Almanya'ya geldikten sonra, ana sınıfında (Almanca), öğrenmeye başladım."

K27: "Ben Türkiye'de doğdum, orada büyüdüm. O yüzden hani, aile içinde Türkiye'de, orada öğrendim. Almancayı tam olarak on yıl önce Almanya'da, burada öğrendim. Remscheid'da normal bir okulda, normal bir sınıfta, daha doğrusu biraz özel bir sınıfta. Orada tam on kişiydik, diğer ülkelerden gelen öğrencilerle. Hiç Almanca bilmeyen kişileri birleştirmişlerdi. Orada o şekilde öğrendim."

K30: " Türkiye doğumluyum. Zaten aile içinde Türkçe yetiştim. Almancayı ilk defa üç buçuk yaşına geldiğimde kreş, dışarıdan ve televizyon..."

K32: "Türkçe, ana dilim. Yani, doğduktan sonra ilk öğrendiğim dil, Türkçe oldu. Almancayı dokuz yaşında, Almanya'ya geldiğim zaman öğrendim. Yani on-on bir yaşlarımda öğrendim, diyebiliriz."

K34: "Ben zaten Türkiye'de doğdum. On dört yaşımıdayken Almanya'ya geldim. Türkçe ben ana dilimdir. Almancayı okulda öğrendim. Yaşım küçük olduğu için normal bir okula gittim."

Almanca bilmediğim için hazırlık sınıfında altı ay okumak zorunda kaldım. Altı ay içerisinde Almancayı öğrendim. Daha sonra normal okuluma devam ettim..."

4. 2. 2. Konuşma Eğitimi

4. 2. 2. 1. Kod değiştirimi

4. 2. 2. 1. 1. Almanca kod değiştirimi yapanlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin on yedisi; 'Almanca kelime dağarcıklarının Türkçeye göre daha geniş olması', 'Türk arkadaşlarla karma dil konuşulması', 'Türkçe akademik terimlerde eksiklik hissedilmesi' ve 'Türkçe kelimelerle karşıdaki kişiye kendini tam olarak ifade edememe' düşüncelerinden dolayı genellikle Türkçe kullanımlarında kod değiştirimi yaparak Almancaya geçiş yaptıklarını, ifade etmiştir.

K2: "Sık yapıyorum aslında. Özellikle Türk arkadaşlarımla Türkçe konuşurken bazı Türkçe laflar aklıma gelmediği zaman Almancaya değiştiriyorum."

K4: "Türkçe. "

K5: "Yok, Türkçe konuşurken Almanca kodlamalar oluyor."

K6: "Daha çok Türkçe konuşurken Almanca kelimeleri kullanıyorum."

K10: "Türkçede yaparım genellikle. Çünkü Almancayı genellikle Almanlarla konuştuğum için orada kod değiştirimi yapamıyoruz. Ama Türklerle her iki dili de konuştuğumuz için kod değiştirimini Türkçe de yaparız genellikle."

K11: "Genellikle Türkçeden Almancaya yapıyorum."

K14: "Aslında çoğunlukla diyebilirim. Çoğunlukla çünkü Almancayla değiştiriyorum kelimeleri ama kendime göre fark ediyorum. Sonra Almanca cümleler katıyorum sohbetin içinde. Kısa da olmuyor, bazen uzun oluyor, sonra yine Türkçeye dönüş yapıyorum. Hani, o şekilde oluyor."

K17: "Aynen aynen. Türkçe konuşurken Almanca kelimeler katıyorum."

K20: "Çoğu zamanlar kelimeler aklıma gelmediği zamanlar Almanca daha kolayıma geldiği için hemen Almanca kelimeleri alıyorum ve Türkçeye ekliyorum. Öyle bir... Şu son zamanda sadece dikkat ediyorum Türkçe konuşabilmek için ama zorlandığım zaman da oluyor."

K24: "Türkçesini bilmediğim bazı sözcüklerin Almancadan Türkçeye çeviremediğim zaman veya Türkçeden Almancaya çeviremediğim zaman Alman dilinden yardım alıyorum."

K23: "Türkçe. Çünkü Almancayı Almanlarla konuştuğum için ve onlarla Türkçe konuşamayacağım için Türkçe konuşurken kod değişimi yapıyorum."

K25: "Güncel konularda rahatlıkla Türkçe konuşabilirim ama Türkçe konuşurken Almanca kelimelere ihtiyaç duyabiliyorum."

K29: "Yani, Almanlar içerisindeysem sürekli Almanca konuşmak zorundayım. Türklerle olduğumda sürekli kod-biçim dediğimiz olayı yapıyorum. Yani, ya da aile içerisinde hangisi daha kolay ya da hangisi aklıma geliyorsa, onu konuşuyorum."

K30: "Genellikle Türkçe kullanımında Almancaya geçiyorum. Bu da karşımdakinin sanki beni anlamadığını düşündüğüm için... Yani, tekrar vurgulamak istediğimde bir şeyi Almancaya geçiyorum."

K31: "Türk arkadaşlarımla da Almanca konuştuğum için daha hızlı oluyor. Kekelemiyorum böyle, şu an anlattığım gibi."

K32: "Genelde Türkçe konuşurken Almanca kelimeler kullanıyorum."

K34: "Arkadaşlarımla Türkçe konuştuğumuz zaman anlamadığım kelimeleri direkt Almancaya çevirebiliyorum."

4. 2. 2. 1. 2. Türkçe kod değiştirimi yapanlar

Dört öğrenci; 'Almanca kavram ve akademik terim bilgilerinin eksik olması', 'Türk arkadaşlarla rahatça karma dil konuşulması' ve 'Türkçede kendilerini daha iyi ifade edebilme' düşüncelerinden dolayı genellikle Almanca kullanımlarında kod değiştirimi yaparak Türkçeye geçiş yaptıklarını, dile getirmiştir.

K8 : "Güzel soru. Zaten Almanya'da yaşayan Türkler çoğu zaman kelimeleri değiştirdiği için yani, Almanca konuşurken Türkçe kelime kullandığı için, şimdi tam olarak aklıma gelmiyor ama çoğu zaman da Almanca konuştuğum halde 'hadi' derim veya 'gel' derim. Öyle kelimeleri değiştirebilirim yani."

K16: "Daha çok Almanca konuşurken Türkçe kavramlar daha çok aklıma geliyor. Onları diyorum yani."

K19: "Almanca konuşurken daha çok Türkçeye."

K28: "Hayır, Almanca konuşurken Türkçe kelimeler kullanıyorum."

4. 2. 2. 1. 3. İki dilde de kod değiştirmisi yapanlar

On öğrenci; 'İki dilde de sözcük dağarcıklarının yetersiz olması' ve 'Türk arkadaşlarla karma dil konuşulması' düşüncelerinden dolayı her iki dilin kullanımında da kod değiştirmisi yaptıklarını, belirtmiştir.

K1: "Valla, ikisini de yapıyorum. Hani, arkadaşlarımla konuşurken, atıyorum, cümleye Almanca başlıyorum, Türkçede de bitirdiğim oluyor. Terside oluyor. Türkçede başlarım, Almanca ile bitiririm."

K7: "Genellikle iki dilde de öyle oluyor. Türkçe ve Almanca, aslında fark etmiyor."

K9: "İki dil için de yapabilirim ama sıklık olarak söyleyemem. Türkçede daha fazla yapıyorum, Almancada daha fazla yapıyorum, değil. O an aklıma bir kelime gelmeyebilir. Yani, dil olarak fark etmiyor aslında."

K12: "Değişiyor, aslında yani. Kimle konuştuğuma bağlı. Açıkçası, bir arkadaşımınla Türkçe konuştuğumda araya Almanca kelimelerde katıyorum, eğer beni Almanca anlayacaksa o kişi. Almancada da genellikle aslında aynısı oluyor."

K13: "Her iki dilde de yapıyorum."

K15: "Genellikle şimdi, aslında konuştuğum dile bağlı. Yani, Almanca konuşuyorsam, Türkçeye çevirdiğim oluyor. Türkçe konuşuyorsam, Almancaya çevirdiğim oluyor."

K21: "Ya, şöyle söyleyeyim: Bu biraz bağlama göre değişiyor. Özellikle Almanca bilen arkadaşlarım olduğu zaman konuşurken genelde iki dili karışık kullanıyoruz. Yani, ben de dâhil olmak üzere bunu istemeden yapıyorum ve daha çok Türkçe bilen arkadaşlarla genellikle Türkçe konuşuyorum. Türkçeyi iyi konuşamadığını düşündüğüm arkadaşlarla genellikle Almanca konuşuyorum."

K26: "Çok değişiyor. Hem Türkçe konuşurken hem Almanca konuşurken ortaya çıkıyor kod değiştirme bende."

K28: "Daha çok Almanca kelimeler kullanırken Türkçe kelimeler kullanıyorum. Ama tam terside oluyor. Yani Türkçe konuşurken de Almanca kelime kullanabiliyorum. Genel olarak bakarsak, ikisinde de oluyor."

K33: "Yani, hangi dil şimdi tam olarak onu söyleyemem. İkisinde de. Yani, Almancada da Türkçede de, o an hangi dil daha kolayıma veya hangi kelime daha kolayıma geliyorsa, onu kullanıyorum."

4. 2. 2. 1. 4. Kod değiştirimi yapmayanlar

Üç öğrenci ise, her iki dilin kullanımında da kod değiştirimi yapmamaya özen gösterdiklerini, dile getirmiştir.

K3: "Ben aslında cümle içinde kod değişimi yapmıyorum. Hani, cümleden cümleye okulla ilgili bir şeyler olduğu zaman, okula ait terimler olduğu zaman direk Almanca konuşuyorum. Kod değiştirimi yapmıyorum aslında."

K22: "Bu konuda biraz tikliyim. Beni bilen bilir, karıştırmamaya çok dikkat ediyorum. Karıştırsam eğer, Almanca konuşurken Türkçe kelimeler katıyorum."

K27: "Aslında çok sıkça olmuyor, diye düşünüyorum. Çünkü hani, özen gösterdiğim bir konu. Çünkü hani, öğretmen de olmayı istediğim için dikkat etmem gerekiyor. Sadece Türkçe ya da sadece Almanca konuşmaya ister istemez oluyor ama çok olduğunu sanmıyorum. Yani, ben fark edemiyordumdur belki de."

4. 2. 2. 2. Ani tepki dili

4. 2. 2. 2. 1. Türkçe tepki verenler

Çalışma grubunu oluşturan yirmi sekiz öğrenci; üzıldüklerinde, sevindiklerinde ya da öfkelenediklerinde verdikleri ani tepkilerin genellikle Türkçe olduğunu dile getirmiştir.

K1: "Türkçede oluyor, herhalde. Bir düşünmem lazım. Türkçede oluyor, evet."

K2: "Türkçe."

K3: "Türkçe, ana dilim."

K4: "Genellikle Türkçe oluyor."

K6: "Kesinlikle, Türkçedir."

K7: "Genellikle Türkçe dilinde oluyor."

K10: "Türkçede olur."

K11: "Genellikle Türkçede oluyor."

K12: "Türkçede."

K13: "Ani tepki... Türkçe olabilir o zaman."

K14: "Genellikle Türkçede oluyor."

K15: "Genellikle Türkçe oluyor... Ama hani şöyle şey tepkiler olur ya hani, sadece iki, ne denir ona? Hani anlık... şu an aklıma gelmiyor nedense bu tepki ama hani iki harften oluşan

tepkiler... Mesela, onlar genelde Almancada kullanılan tepkiler oluyor. Hani, Türkçede kullanılan değil ya da burada büyümeme bağlı olan diye, düşünüyorum."

K16: "Türkçe oluyor."

K18: "Türkçe oluyor."

K19: "Türkçede."

K20: "Türkçede oluyor, evet."

K21: "Yüzde olarak söyleyeyim. Genelde yüzde yetmiş, yüzde seksen Türkçe oluyor, öfke sevinç gibi. Almanca da oluyor ama genelde Türkçe oluyor."

K22: "Her zaman Türkçe."

K23: "Türkçe oluyor. 'Of ya' falan, 'tüh' oluyor, ne bileyim... Öyle birden."

K24: "Bu kesinlikle Türkçede oluyor. Çünkü kendi duygu ve düşüncelerimi Türkçede daha iyi, daha düzgün bir şekilde ifade edebildiğimi düşündüğüm için."

K25: "Türkçe"

K27: "Hep Türkçe. Benim her şeyim Türkçe."

K28: "Duruma göre değişiyor. Çok öfkelenen biri olmadığım için o durumlarda sakin kalıyorum ama öyle bir şey olduğu zaman da iki dili de kullanıyorum. Duruma göre değişiyor ama genelde Türkçe oluyor."

K30: "Ortama göre değişiyor. Yani, Türkler arasındaysam Türkçe oluyor, Almanlar arasındaysam Almanca oluyor ama ilk kendi içimde Türkçe bir tepki oluyor."

K31: "O, Türkçe oluyor nedense."

K32 : "Genellikle Türkçe oluyor. Galiba ilk öğrendiğim dil Türkçe olduğu için ve kendimi Türkçeye daha yakın hissettiğim için tüm tepkilerimi Türkçe veriyorum."

K33: "İçten içe evet. Tabi dışa vurduğum Alman olunca farklı olur ama içimden yani sevindiğim zaman zaten, hani sevinince şükretmek vardır ya, zaten dini dilim diyeyim, zaten Türkçe olduğundan dolayı..."

K34: "Türkçe oluyor."

4. 2. 2. 2. 2. Almanca tepki verenler

Üç öğrenci; üzülduğünde, sevindiğinde ya da öfkelenildiğinde verdiği ani tepkilerin genellikle Almanca olduğunu, ifade etmiştir.

K17: "Almanca."

K26: "Almanca."

K29: "Almanca."

4. 2. 2. 2. 3. Bağlama göre tepki dili değişenler

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin üçü ise; üzüldüklerinde, sevindiklerinde ya da öfkelenediklerinde verdikleri ani tepkilerin dilinin genellikle bağlama göre değiştiğini, belirtmiştir.

K5: "Beni üzen, sevdiren ve öfkeliendiren kişiye bağlı. Hani, bazı terimler daha çok Türkçede ifade edilebilir veya metin, metin değil de, değişik sözcüklerle daha çok Türkçe dilinde uygun olan şeyler vardır. O yüzden Türkçede söylerim. Almancada daha çok onu ifade edebilecek şeyler varsa, Almancada söylerim. Bir de konuştuğum kişiye bağlı."

K8: "O aslında duruma bağlı. Yani, Alman biriyle tartışırsam veya bir şeye üzülsürsem, genelde Almanca oluyor. Ama yalnız kaldığımda düşünürsem, Türkçe oluyor. Hele, öfkem Türkçe oluyor, evet."

K9: "Yani, benim de ortama göre değişiyor ama öfkeliendiğimde daha çok Almancayı kullanıyorum sanırım. Ama duygusal yani, üzüldüğümde, sevinç, genellikle Türkçede oluyor."

4. 2. 2. 3. Dil sürçmesi

4. 2. 2. 3. 1. Türkçe dil sürçmesi yaşayanlar

Çalışma grubunu oluşturan dokuz öğrenci, genellikle Türkçe konuşurken dil sürçmesi yaşadıklarını, ifade etmiştir.

K1: "Daha çok Türkçede yaşıyorum."

K5: "Türkçede oluyor genellikle."

K8: "Evet. Maalesef, Türkçede yaşıyorum. Çünkü Almanca, burada doğduğum büyüdüğüm için, bana daha kolay geliyor. Türkçede bazen sorunlar yaşayabiliyorum."

K10: "Türkçede olur genellikle. Çünkü Almancayı çok az kullanırım."

K11: "Şimdi, Türkçe aslında çok zor bir dil. Mesela, ekler geldiği zaman bir kelimenin uzaması olursa, bazen dilim dönmüyor. Yani, konuşurken..."

K19: "Yani, yanlış seslendirmede... Bazen Türkçede olduğunu düşünüyorum. A'ları daha çok uzatma olabilir. Yârın gibi yani yarın değil de yârın demek gibi, olabilir."

K20: *"Türkçede. Bence, bu dil sürçmesi bende Türkçeyi sadece evde ana dil olarak öğrendiğim için ve ilkokulda Türkçe gördüm ama okumasını yazmasını üniversiteye kadar sonradan konuşarak öğrendiğim için zorlanıyorum, o kelimeleri okumakta. Mekan diyorum mekân diyeceğim zamanda mesela, geçen sunumumda o hatayı yapmışım. Çünkü Türkçeyi Almanca gibi böyle yazılı öğrenmedim. Konuşarak öğrendim evde. Oradan kaynaklandı, diye tahmin ediyorum."*

K22: *"Türkçede oluyor. Çünkü Almancayı genellikle çok dikkatli kullanıyorum. Yani, mesela, okulda kullanmam gerektiği zaman kullanıyorum veya resmi dairelerde Almanya'da. O zaman da zaten düşünerek yani, daha fazla düşünerek konuştuğum için yani, hazırlıklı oluyorum bir nevi. Ama Türkçeyi her zaman her yerde kullandığım için, daha fazla konuştuğum için daha fazla sürçme yaşıyorum yani."*

K28: *"Türkçede oluyor."*

K30: *"Nadiren. Yaşıyorsam da Türkçede oluyor."*

4. 2. 2. 3. 2. Almanca dil sürçmesi yaşayanlar

Öğrencilerin yedisi, genellikle Almanca konuşurken dil sürçmesi yaşadıklarını, belirtmiştir.

K3: *"Almancada yaşıyorum."*

K14: *"O da Almancada oluyor."*

K26: *"Almanca konuşurken oluyor."*

K27: *"Türkçede değil. Yani, neredeyse Türkçede hiç olmuyor ama Almancada çok oluyor. O da hani Almancayı sonradan öğrendiğimden ve biraz daha kendimden emin olamadığımdan Almancada çok oluyor. Birazda çekiniyorum Almanca konuşurken ama Türkçede çok yaşadığım bir şey değil."*

K29: *"Almanca."*

K33: *"Almancada."*

K34: *"Telaffuzda problem çıkabiliyor. Sonuçta ben sonradan öğrendiğim için bazı kelimelerin telaffuzunda zorlanıyorum. Eğer o kelimeyi iyi bilmiyorsam zorluk çekiyorum. Genelde Almancada oluyor."*

4. 2. 2. 3. 3. İki dilde de dil sürçmesi yaşayanlar

Yedi öğrenci, her iki dili konuşurken de dil sürçmesi yaşadıklarını, dile getirmiştir.

K2: "İkisinde de yaşıyorum aslında ama daha çok Türkçe diyebilirim. Yani, biraz daha çok. İkisinde de var da..."

K4: "Evet. Ben, dil sürçmesi her iki dilde de yaşıyorum. Çok hızlı konuştuğumdan ara ara oluyor."

K7: "Hiç dikkat etmedim ama iki dilde de var galiba."

K9: "İki dil, yine aynı öbür soru gibi. İkisinde de oluyor."

K18: "Dil sürçmesi... Ara sıra yaşıyorum, evet. Türkçede de Almancada da..."

K23: "Aslında iki dilde de yaşıyorum. Almancada da Türkçede de oluyor."

K31: "O, iki dilde de oluyor."

4. 2. 2. 3. 4. Dil sürçmesi yaşamayanlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin on biri ise, her iki dili konuşurken de genellikle dil sürçmesi yaşamadıklarını, belirtmiştir.

K6: "Binde bir. Heyecanlanınca falan olabiliyor."

K12: "Yok."

K13: "Yok, pek yaşamıyorum."

K15: "Yaşadığımı düşünmüyorum, hayır."

K16: "Hiç farkına varmadım."

K17: "Sanmıyorum. Yok, hayır."

K21: "Yok yok. Onda hiçbir sorunum olmadı."

K24: "Hayır."

K25: "Bence olmuyor."

K32: "Yok, yaşamıyorum."

4. 2. 2. 4. Sunum dili

4. 2. 2. 4. 1. Almancayı tercih edenler

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin on altısı; 'Anaokulu/ilkokul/ortaokul ve lise hayatı boyunca derslerin Almanca olması ve sunumların Almanca yapılması', 'Üniversite dışındaki okul hayatı süresince Türkçe derslerinin az olması ve Türkçe sunum yapılmaması', 'Türkçede kelime dağarcığının ve akademik terim bilgisinin yetersiz olması', 'Türkçe konuşurken dil sürçmesi yaşanılması' ve 'Türkçe sunum sırasında anlaşılama hissine kapılınması' düşüncelerinden dolayı bir sunum gerçekleştirecekleri zaman kendilerini Almancada daha rahat hissettiklerini, ifade etmiştir.

K1: "Çünkü şimdiye kadar hep daha çok Almanca konuştuğum, kullandığım için hani, orada daha rahat oluyor."

K2: "Almancada daha rahat hissederim. Çünkü Almancaya biraz daha fazla hâkim olduğumu düşünüyorum."

K4: "Çünkü Almanya'da doğup büyüdüm. Okul boyu sadece Almanca dersi gördüğüm için kendimi Almancada daha rahat hiss ediyorum."

K5: "Sanırım, Almanca dilini kullanınca daha rahat hiss ederim. Çünkü küçük yaştan beri burada doğup büyüme olduğum için, Almanca diliyle daha çok temasta olduğum için, bir de okulda zaten o dersleri gördüğümüz için Almanca benim daha güvenli olur."

K6: "Okulda eğitimimizi Almanca aldığımızdan daha güvende hiss ediyorum yani."

K8: "Kesinlikle Almancada. Çünkü okulda da çoğu zaman bir sunum gerçekleştirdiğim için, o da Almancada olduğu için, Almanca diyebilirim."

K12: "Herhalde, Almancada. Çünkü okulda sürekli sunumları Almanca yaptığım için, Türkçe çok az dersim olduğu için Almancada sunum yaparken daha rahat hiss ederim."

K13: "Çünkü burada doğup büyüdüm. Orada kelime haznem daha büyük olduğu için..."

K20: "Almancada daha rahat hiss ederim. Çünkü Almancayı dediğim gibi, okulda öğrendiğim için okumada da konuşmada da daha çok kendimi rahat hiss edeceğim için Almanca derim. Türkçede de hiss ederim ama Türkçede dil sürçmesi gibi şeyler olabilir yani ondan."

K23: "Almancada daha rahat hiss ederim. Nedeni şu: Birinci sınıftan beri okulda Almanca görüyorum. Ben Türkçe dersi hiç görmedim. Şimdi üniversitede ilk defa karşıma çıkıyor. O yüzden hep Almancada öğrendiğim için sunum yapmayı, Almancada daha rahat oluyorum."

K25: *"Kesinlikle Almanca. Bilmiyorum. Çünkü Almanca konuşulan okullara gittim, insanlarla karşılaşıyorsun ve sürekli Almanca konuşuyorsun. Nerede olursan ol hep Almancayı kullanıyorsun. Bu sebepten kendini o dilde daha fazla geliştiriyorsun ve o dili konuşurken kendini daha rahat hissediyorsun."*

K26: *"Şöyle ki: Türkçeyi akıcı bir şekilde konuşmayı daha çok üniversitede öğrendim, diyebilirim. Almanca ise okula gidip geldiğim için hayatımda her zaman vardı. O sebepten sunumlarımı derslerde Almanca yaptığım için o dilde daha kolay yaparım, diye düşünüyorum."*

K28: *"Alman dilinde daha kolay oluyor. Dediğim gibi, ilkokuldan beri biz Alman dilini daha çok konuştuğumuz için sunumlarda da Almanca konuşmak daha kolayıma geliyor."*

K30: *"Bu da biraz ortama bağlı. Daha çok Almancada rahat hissediyorum kendimi. Bu da sanki anlaşılmadığımdan dolayı geliyor."*

K31: *"Çünkü o dili okulda on sene öğrendik ya da on üç sene öğrendik, her zaman onu konuştuk. Türkçeyi sadece evde konuşmaya başladık. Arkadaşlarımızla aramızda da Almanca konuştuk. O yüzden Almancada kendimi daha rahat hissediyorum."*

K33: *"Almanca. Çünkü Almancada daha deneyimliyim. Okulda bütün sunumları Almanca yaptığımız için yani daha emin olurum, kendimden diye sanıyorum."*

4. 2. 2. 4. 2. Türkçeyi tercih edenler

On beş öğrenci; 'Almancada kelime ve akademik terim bilgisi eksikliği', 'Almanca hata yapabilme ve akademik terimleri yanlış seslendirme korkusu', 'cinsiyet bildiren kelimeleri yanlış seçebilme' ve 'Türkçe sunum sırasında kendini daha güvende hissetme' düşüncelerinden dolayı bir sunum gerçekleştirecekleri zaman kendilerini Türkçede daha rahat hissettiklerini, ifade etmiştir.

K7: *"Türkçede de sunum hazırladım ben. Sunum sundum Almancada da... Ama Türkçede sunduğum zaman yani, mesela, okulda sunmuştum. Daha anlaşılır gibi, Almancada kullandığım kelimeleri tam doğru seçmiyormuşum gibi geliyor bana."*

K9: *"Türkçe."*

K10: *"Türkçe ana dilim. Yani, bugüne kadar kendimi en iyi Türkçede ifade ettim her zaman. Almancayı daha sonradan öğrendiğim için birtakım hatalar yaparım korkusu olabilir, psikolojik olarak, bilmiyorum."*

K14: *"Tabii bu soru hangi dersi yaptığıma bağlı. Türkçede yaparsam, tabii daha rahat hissediyorum. Almancada biraz daha insan sözlü seçimde zorlanıyor, diyebilirim."*

Almancada fachwörter (terim) dediğimiz, onların anlamı, onları güzel telaffuz etme de onu bilmek lazım. Hani, o telaffuzu bilmek lazım. O yüzden Türkçede daha kolay, diyebilirim."

K15: "Türkçede. Bunun da sebebi aslında şu; Almancada cinsiyet ayrımı var, 'der, die, das' falan olunca, orada emin olmayınca insan tabii ki tereddüt yaşıyor. O yüzden Türkçe sunumları daha rahat yapıyorum, daha hoşlanıyorum yani."

K16: "Aslında, ikisi de. İkisinin de avantajları, dezavantajları var ama daha çok sanki Türkçe. Çünkü burada Almanya da yaşadığımız için Almanlar daha iyi konuşuyormuş gibi geliyor bana. O yüzden Türkçe daha hazırlıklı hissediyorum."

K17: "Evet. Ortama bağlı daha çok bende. Mesela, ben Türkçede herkesi tanıdığım için rahat rahat Türkçeyi yani, çok rahat konuşuyorum. O zaman Türkçe diyebilirim. Mesela, Almancada çok daha az insanla tanıştığım için ondan dolayı Türkçede daha rahat hissediyorum."

K18: "Nedeni bilmiyorum ama Türkçede kendimi daha rahat ifade edebildiğimi düşünüyorum ben. Ondan dolayı da sunumlarım olsun, ders ödevlerim olsun, ondan sonra başka bir aktiviteler falan olsun, kendimi Türkçede hazırlamakta daha rahat hissediyorum."

K21: "Şöyle söyleyeyim: Ağırlıklı olarak lise eğitimimi Türkiye'de tamamladım ve genelde kişiliğimin oturduğu dönem de o on beş-on altı yaş sonrasıdır. Bu dönemde de genelde bana kalırsa, sunumları da lisede yaptığım için ilköğretim ve ortaokulda ek sunum yapılmaz bilirsiniz, hep Türkçede yaptığım için bir alışkanlık olsa gerek Türkçede daha rahat hissediyorum."

K22: "Ya, nedeni, demin söylediğim ile de biraz alakalı. Türkçe de kendimi daha rahat ifade edebileceğimi düşünüyorum, ettiğimi düşünüyorum. O yüzden de konuşurken, Almanca konuşurken daha fazla Türkçe kelime katıyorum. Yani, bir dili karıştırıyorsam, öyle karıştırıyorum. Çünkü Almancada her zaman söylemek istediğimin karşılığı yok gibi hissediyorum, çok fazla..."

K24: "Yine Türkçede kendimi daha rahat hissediyorum. Çünkü öğrencilerin verebileceği, sorabileceği sorular karşısındaki ani cevapları Türkçede daha rahat verebildiğimi düşünüyorum."

K27: "Kendimi daha iyi anlatabildiğim için ve hani, sunumlarda karşınızdaki öğrenciler oluyor ya da kendi yaşitlarınız oluyor. Onlardan gelen herhangi bir soruya ya da herhangi bir tepkiye Türkçede her zaman her şeye hazırlıktım yani. Her şekilde tepkimi verebilirim, her şekilde açıklama yapabilirim ama Almancada o kadar kendime güvenmiyorum o yüzden."

K29: "Uzun yıllar Türkiye'de yaşadığım için sanırım bunun kolaylığını daha iyi"

hissediyorum. Yani, şöyle söyleyeyim: Daha güvende hissediyorum kendimi. Daha çok kelime hazinem Türkçede geliştiği için sanıyorum, Türkçede rahat hissediyorum ve beni dinleyen insanlar Türk olduğunda da daha rahat oluyorum, özgüvenim daha fazla oluyor."
K32: *"Türkçe. Çünkü herhalde bu yaşıma gelmeme rağmen Almanca konuşurken kendimi güvende hissetmediğim için."*

K34: *"Aslında kendimi daha çok Türkçeyle ifade etmeye çalışırım. Çünkü Türkçede takıldığım yerler olsa bile bir bağlantı kurabiliyorum. Ama Almancada daha çok düşmeme yol açıyor."*

4. 2. 2. 4. 3. İki dili de tercih edenler

Bir öğrenci, her iki dilde de kelime bilgisine güvenmesinden dolayı, bir sunum gerçekleştireceği zaman kendisini her iki dilde de rahat hissedebileceğini, belirtmiştir.

K11: *"Şöyle bir şey var: Mesela, bir metin incelemem gerektiği zaman onun sunumunu, mesela, metin Türkçe olduğu zaman Türkçede daha rahat yaparım. Almanca olduğu zaman Almancada daha rahat yaparım."*

4. 2. 2. 4. 4. Konuya bağlı olarak dil tercihi yapanlar

İki öğrenci ise; 'Akademik terim eksikliği' düşüncesinden dolayı bir sunum gerçekleştirecekleri zaman kendilerini rahat hissedecekleri dilin konuya göre değişebileceğini, dile getirmiştir.

K3: *"Konuya bağlı. Çünkü on dört yaşında geldiğim için Türkiye'den bazı konular ve terimler eksik olduğu için bazen Almancada daha rahat hissedebiliyorum ama geçen hafta Türkçede bir sunum yaptım. Çok fazla araştırmadan o konuya çok iyi..."*

K19: *"Daha çok konuya bağlı. Hani, hangi konuda daha çok ders aldıysam ve o dilde konuşurum. Örneğin matematik sunumunda daha çok Almanca konuşmayı tercih ediyorum çünkü oradaki terimleri bilmediğimden ama Türkçe sunusu olduğunda ya da edebiyat konusu olduğunda Türkçe sunumda daha rahat hissediyorum."*

4. 2. 2. 5. Rüya dili

4. 2. 2. 5. 1. Türkçe konuşanlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yirmi ikisi, rüyalarında genellikle Türkçe konuştuklarını, ifade etmiştir.

K4: "Türkçe."

K5: "Türkçe."

K6: "Türkçe."

K7: "Türkçe."

K9: "Emin değilim ama sanırım Türkçe."

K10: "Türkçe."

K11: "Türkçe konuşuyorum."

K12: "Hatırlamıyorum, yle bir Şey olduğunu. Genellikle Türkçe oluyor."

K13: "Genelde Türkçe."

K14: "Genellikle Türkçe konuşuyorum."

K16: "Türkçe."

K19: "Türkçe."

K20: "Türkçe."

K22: "Türkçe konuşuyorum."

K23: "Türkçe konuşuyorum. Bu soruyu kendime çok kez sordum. Sonra düŐündüm, acaba nasıl oluyor diye. Evet, dikkatimi çekti Türkçe... Ryalarım genelde Türkçe oluyor."

K24: "O da Türkçe oluyor."

K26: "Evet, genelde Türkçe konuşuyorum."

K27: "Türkçe, hep Türkçe."

K29: "Türkçe konuşuyorum."

K31: "Türkçe."

K32: "Ryalarım da Türkçe konuşuyorum."

K34: "Türkçe konuşurum."

4. 2. 2. 5. 2. İki dili de konuşanlar

On öğrenci, rüyalarında her iki dilde de konuştuklarını, ifade etmiştir.

K3: *"Rüyalarımnda aslında önceleri, birkaç yıl öncesine kadar sürekli Türkçe görürdüm, Türkçe yazılar görürdüm, Türkçe konuşurdum ama son dönemlerde değişti gibi hissediyorum. Almanca da gördüğümü hissediyorum yani."*

K8: *"Rüyalarımnda genellikle Türkçe diyebilirim. Evet, ama Almanca da var."*

K15: *"Genelde Türkçe ama Almanca rüyalar gördüğümde olur. Yani, rüyamda Almanca konuştuğum zamanlar olabilir."*

K17: *"Çok karışık. Ya, işte, aslında o da kişiye bağlı. Ben hatırlıyorum çoğu rüyamda ailemle konuşunca genelde sadece hep Türkçe oluyor ama mesela, ne bileyim, sevdiğim çocuğu falan görünce o zaman hep Almanca oluyor."*

K18: *"Almanla Almanca konuştuğum oluyor, evet. Zaten Almanla Almanca oluyor, Türk ile de Türkçe oluyor. Yani, öyle görüyorum rüyaları genelde."*

K21: *"Bu iki dilde de oluyor."*

K25: *"Karışık görüyorum."*

K28: *"Her iki dilde de aslında rüya görüyorum ama o da duruma bağlı. Almanda çok oluyor. Bunu da tam olarak açıklayamayacağım ama Alman dilinde daha çok."*

K30: *"Yani, iki dilde de konuştuğum oluyor ama sıklıkla Türkçe."*

K33: *"Güzel soru. Karışık. O, galiba benim yaşantıma, o gün hangi dili daha çok kullandığıma veya neler hissettiğime bağlıdır, diye düşünüyorum."*

4. 2. 2. 5. 3. Almanca konuşanlar

Bir öğrenci, rüyalarında genellikle Almanca konuştuğunu, dile getirmiştir.

K1: *"Almanca."*

4. 2. 2. 5. 4. Rüya dilini hatırlamayanlar

Bir öğrenci ise, rüyalarında hangi dili konuştuğunu hatırlamadığını, belirtmiştir.

K2: *"Bilmiyorum. Ben konuşmuyorum."*

4. 2. 3. Okuma Eğitimi

4. 2. 3. 1. Akademik metin okuma dili

4. 2. 3. 1. 1. Almancayı tercih edenler

Çalışma grubunu oluşturan yirmi dört öğrenci; 'İlkokul/ortaokul ve lise hayatı boyunca Almanca metinlerin okunması', 'Türkçe akademik terimlerdeki bilgi eksikliği', 'Almancada eş anlamlı sözcüklerin daha fazla olması', 'Türkçe alfabenin öğrenilmemesi ve Almanca'nın daha sistemli bir şekilde öğretilmesi' ve 'Akademik bilgilerin Almancadan edinileceğine inanılması' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin okurken Almancayı tercih ettiklerini, ifade etmiştir.

K1: "O da Almanca."

K2: "Almanca."

K3: "Almanca."

K4: "Evet, tabii ki. Dediğim gibi sürekli Almanca dilinde okullarda romanlar olsun, metinler olsun, değişik şeyleri hep Almanca dilinde kullandığımız için, okuduğumuz için kendimi de o konuda daha güçlü, güvende hissediyorum."

K6: "Almancayı tercih ederim."

K7: "Orada Alman dilini tercih ederim, Almanca metni okumayı."

K8: "Yine Almanca derim. Çünkü daha demin dediğim gibi, okulda Almanca okuduğum için..."

K9: "Akademik, Almanca diyebiliriz, o zaman."

K11: "Nedenim yine aynı. Almanya'da yaşıyorum. Çoğunlukla Almanca metin okuduğum için daha kolay oluyor."

K13: "Daha basit geliyor bana Türkçeden."

K14: "Şöyle söyleyeyim: Konuşma açısından Türkçe daha kolayıma kaçıyor ama yazma içinse, bazı yerlerde emin olamıyorum. Hani, bazı kelimeleri güzel mi seçtim, nasıl iyi yazabilirim, diye... Almancayı ama okuldan beri başlı başına öğrendiğimiz için daha kolayıma kaçıyor, diyebilirim."

K15: "Çünkü akademik dil olarak okulda Almancayı gördük. Bu yüzden daha kolay çünkü Türkçe bir metin okurken, akademik bir metin orada anlamadığım kelimeler çok fazla oluyor. Bir de tümce kurma falan değişik geliyor. Tabii normal metne karşı, o yüzden Almanca daha alışkın bir dil olduğu için bana göre Almancayı tercih ederim."

K17: "Çünkü okulda genelde biz akademik metinler olarak, akademik metinleri Almanca dersinde daha çok işledik. Türkçede pek az yaklaştık, o konulara ondan dolayı. Bilmiyorum, çok daha zorlanıyorum, çoğu kelimeyi anlamıyorum. Bir de Almanca okuyunca daha iyi anlıyorum metinleri."

K19: "Şimdiye kadar hep Almanca okuduğum için herhalde, Almanca."

K20: "Evet. Çünkü Türkçeyi alfabe olarak öğrenmediğim için yazarak, ondan Almanca derim."

K22: "Ya, çünkü Türkçeyi çok seviyorum, çok kullanıyorum ama burada gördüğümüz Türkçe dersler dışında, okuldan bahsediyorum, üniversiteden değil, okulda gördüğümüz Türkçe dersleri bizi buna yeterince hazırlamıyor. Öyle olunca da, böyle bir metinle karşı karşıya kaldığımızda çoğu yerini anlamıyor, olabiliriz. Ben yine de zevk alıyorum. Çünkü yeni yeni kelimeler, Türkçe öğrenmeyi çok seviyorum yani. Bu bölümü, çok severek okuyorum ama rahatlık açısından yani, bir kere okuduğumda hemen anlayayım diyorsam, Almanca tercih ederim."

K23: "Almancayı kullanmayı tercih ederim yine."

K24: "Akademik bir metinde Almancayı kullanmayı tercih ediyorum. Çünkü bu, sanırım Almanya'da aldığım eğitim ile ilişkili."

K25 : "Almancaya daha hâkim olduğumu düşünüyorum ve bu dilde kendimi daha rahat hissediyorum."

K26: "Bu da, yine okulla çok alakalı. En son dördüncü sınıfta Türkçe dersi gördüm, sonra da üniversitede Türkçe okumaya başladım. Hayatım boyunca Alman okullarında okuduğum için, buna alışkın olduğum için Almancayı tercih ederim."

K27: "Bana kalsa, hep Türkçe olur ama İspanyolcaya da İngilizce metinler okuyorum genelde. Mecbur yani."

K28: "Almanca. Alman dilindeki metinler daha kolayıma geliyor."

K30: "Almanca olmasını tercih derim. Türkçe akademik kelimelere hâkim olamadığımı düşünüyorum."

K31: "O da yine okulda öğrendiğimiz için, okulda sık sık Almanca okuduğumuz için, konuştuğumuz için falan Almancada daha rahat hissediyorum."

4. 2. 3. 1. 2. Türkçeyi tercih edenler

Beş öğrenci, 'Türkçede daha güvende hissedilmesi' ve 'Türkçe sözcük dağarcığının daha geniş olması' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin okurken Türkçeyi kullanmayı tercih ettiklerini, dile getirmiştir.

K5: "Türkçe."

K16: "Burada da Türkçe galiba."

K18: "Tekrar Türkçe."

K29: "Evet, daha rahat hissediyorum, daha iyi anlayabiliyorum. Dediğim gibi, uzun zaman Türkiye'de yaşadığım için yine Türkçede daha rahat hissediyorum kendimi."

K34: "Türkçeyi tercih ederim. Anlamamı daha kolay hale getiriyor. Konuşsam bile metni bağlantı yoluyla çıkarabiliyorum."

4. 2. 3. 1. 3. İki dili de tercih edenler

Beş öğrenci ise; 'Her iki dilde de akademik bilgiye güvenilmesi' ve 'Türkistik bölümünün akademik bilgiyi geliştirmesi' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin okurken her iki dili de tercih edebileceklerini, belirtmiştir.

K10: "İkisine de bakarım. Hani, fark etmiyor. Hatta yerine göre Almancasına baktığım da olur."

K12: "Aslında ikisini de akademik metin okurken..."

K21: "Zorlanmıyorum, iki dilde de rahat oluyor."

K32: "İki dilde de aynı aslında. Okulda Almanca gördüğüm için Almancada da gayet rahatım. Türkçede de yine aynı şekilde rahatça okuyup anlayabiliyorum."

K33: "Okurken... Yani, bundan Türkistik'e başlamadan önce Almanca derdim ama bu bölüme başladığımdan beri Türkçede de gayet iyi yani. İkisi de olabilir."

4. 2. 3. 2. Sözlük kullanımı

4. 2. 3. 2. 1. Türkçe sözlük kullanımı

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin on altısı; 'Türkçe akademik terim bilgi eksikliği', 'Türkçede bilinmeyen sözcüklerin anlamını bağlamdan çıkaramama' ve 'Almanca akademik metinleri okumada kendine daha çok güvenme' düşüncelerinden

dolayı Türkçe akademik metinleri okurken daha sık sözlük kullandıklarını, belirtmiştir.

K4: "Türkçe."

K5: "Evet, Türkçede daha sık oluyor."

K8: "Türkçe."

K11: "Türkçe metinleri."

K13: "Her ikisinde de aynı derim ama Türkçede belki biraz daha fazla."

K15: "Türkçede."

K16: "Türkçe."

K17: "Türkçede."

K22: "Türkçe metinleri."

K20: "Türkçe."

K24: "Çünkü yabancı kelimelerin Türkçesini bilmediğim zaman, hangi anlama geldiğini contextten de (bağlam) çıkaramıyorum."

K25: "Türkçe."

K26: "Türkçe diyelim."

K28: "Dediğim gibi, Alman dilinde akademik metinleri okumak daha kolayıma geliyor ama orada da zorluklar çekiyorum, Türkçede de zorluklar çekiyorum. Ama şimdi tercih edecek olursam, herhalde Türkçe akademik metinlerde daha sık sözlük kullanıyorum."

K31: "Türkçe."

K33: "Almancada sözlük kullandığımı hatırlamıyorum. Yani dediğim gibi okulda, daha ben Türkçe dersi görmedim okulda, ondan yani. Almancaya yoğunluk verildiği için sözlü dilde, Almancada belki kendimi daha emin hissediyor olabilirim. Türkçede bazı kelimeleri, bilmediğim kelimeler oluyor."

4. 2. 3. 2. 2. Almanca sözlük kullanımı

Dokuz öğrenci; 'Almanca akademik terim bilgi eksikliği' ve 'Almanca'nın daha az kullanılması' düşüncelerinden dolayı Almanca akademik metinleri okurken daha sık sözlük kullandıklarını, ifade etmiştir.

K6: "O da yine Almancada."

K10: "Türkçede hemen hemen hiç sözlük kullanmam. Kullanırsam, Almancada..."

K12: "Daha çok herhalde, Almancada."

K18: "Akademik metinler okurken... Şimdi daha çok, bir tık daha Almanca diyebilirim. Türkçede de oluyor tabii. Hani, akademik dil başka bir dil olduğu için bazı metinler değişik oluyor. Onlara bakmamız gerekiyor ama tabii Almanca... Ben daha çok Türkçe ağırlıklı konuşan bir insanım ama Almancada konuşunca tabii Almancayı daha az kullandığım için bir de üstüne akademik dil geldiğinden dolayı Almanca akademik şeylerde daha sık sözlük kullanırım."

K23: "Şimdiye kadar Türkçe sözcüklerde hiç sözlük kullanmadım. Almancada daha çok kullandım gibime geliyor."

K29: "Almanca."

K30: "Almancada böyle oluyor. Çünkü Türkçede bağlama göre anladığım oluyor ama akademik metinler haricinde."

K32: "Almanca metinlerde daha sık sözlük kullanıyorum."

K34: "Eğer Almancada anlamıyorsa, sözlüğe bakıp Türkçe ne anlama geldiğini öğrenirim. Genellikle Almancada daha sık sözlük kullanırım."

4. 2. 3. 2. 3. İki dilde de sözlük kullanımı

Üç öğrenci, 'İki dilde de akademik terim bilgisi eksikliği' olması düşüncesinden dolayı her iki dildeki akademik metinleri okurken de sözlük kullandıklarını, belirtmiştir.

K3: "İkisinde de kullanıyorum. Yani, yine arada kalmışlık da var bende. Geldiğim yaş, ne çocukluk yaşı ne ergenlik yaşı. İkisi de denilemez. Türkçede de bilmediğim, özellikle Türkistik bölümündeki derslerde fark ediyorum ki, çok bilmediğim terimler de oluyor. Yani, ve de bazı hocalar Türkiye'deki terimleri kullanmıyor. Kendilerine ait terimler oluyor. Oralarda ben de artık sözlüğe bakma gereği duyuyorum daha önceki üniversitede genelde Almanca sözcüklere bakma gereği duyuyordum yani. Ama bu bölümde, daha, Türkistik bölümü olduğu için çok bakıyorum yani ben de."

K14: "Hangi sözcükler olduğuna bağlı. Yani, hiç duymadığım bir sözcük de olabilir. Tabii o zaman sözlüğe bakıyorum. Bu, Türkçe de olabilir çünkü Türkçede tabii birçok sözcük var. Hepsini de biliyorum, diyemem tabii ama ikisini de aynı derece biliyorum, diyebilirim."

K21: "Hangi dildeki metinleri okurken... Genelde sözlük derken? Sözlük çok sık kullanmıyorum açıkçası. Bilmediğim kelimeler olunca tabii ki de her iki dilde de bakıyorum."

4. 2. 3. 2. 4. Sözlük kullanmayanlar

Altı öğrenci ise; 'Bilinmeyen sözcüklerin anlamını bağlamdan çıkarma' düşüncesinden dolayı her iki dildeki akademik metinleri okurken de genelde sözlük kullanmadıklarını, dile getirmiştir.

K1: "İkisinde de kullanmıyorum."

K2: "Hiçbirinde aslında sözlük kullanmıyorum. Ama kullanacak olsam, daha çok Türkçede olur galiba."

K7: "O, aslında hiç sözlük kullanmıyorum ben."

K9: "Pek kullanmam aslında."

K19: "İkisinde de pek kullanmıyorum ama..."

K27: "Aslında Türkçe hiç sözlük kullanmıyorum. Çünkü Almanca da aslında gerekli tabii ama daha çok bağlamdan anlamaya çalışıyorum. Hani sonra kendim bir şekilde onu kendime göre anlamlandırıyorum ama sözlüğü böyle açıp baktığımı hatırlamıyorum. İlk dili öğrendiğim zamanlar tabii ki farklı ama şimdi sözlük kullanmıyorum."

4. 2. 3. 3. Akademik metin okuma becerisi/hızı

4. 2. 3. 3. 1. Türkçe akademik metinlerde daha çok süre harcayanlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yirmi üçü; 'Türkçede kelime ve akademik terim bilgi eksikliği', 'Türkçe metinlerin anlaşılması için bir seferden fazla okunması' ve 'Türkçe akademik metinlerle ilk defa üniversitede karşılaşılması' düşüncelerinden dolayı Türkçe akademik metinleri okurken daha fazla süre harcadıklarını, ifade etmiştir.

K1: "Türkçede daha uzun sürüyor, okumam ve anlamam."

K4: "Yine Türkçe."

K5: "Türkçe dilinde."

K6: "O da Türkçede oluyor."

K7: "Türkçe."

K8: "Türkçe."

K10: "Şu ana kadar okulda devamlı Almanca metinler üzerine daha yoğun durduğumuz için, çalıştığımız için Türkçede fazla çalışmada bulunmadığımız için, bazı kelimeleri anlamadığımız için Almanca daha rahat olabilir, diye düşünüyorum."

K11: "Yine Türkçe metinlerde."

K13: "Her ikisinde de aynı derim ama Türkçede belki biraz daha fazla."

K14: "Türkçe."

K15: "Türkçede daha çok süre harcıyorum. Almancayı yazarken de daha kolay. Diyelim ki şey yazarken, bilimsel metin yazarken, bilimsel metin yazarken Almancada hemen 10 sayfayı doldururken, Türkçede dört sayfa için baya süre harcıyorum."

K16: "İkisi de ama daha çok Türkçe galiba."

K17: "Ama anlamak için Türkçeyi iki kez okuyorum mesela. O zaman Türkçe daha fazla sürüyor."

K19: "Şu an için biraz Türkçede. Çünkü ben bu terimleri bilmediğimden dolayı."

K20: "Türkçe."

K22: "Türkçe metinleri."

K23: "Belki de önceden Türkçeyle hiç alakam olmadığı için, okulda hiç Türkçe metinle karşılaşmadığım için yine Almanca diyeceğim. Şimdiye kadar işlediğimiz metinlerde, mesela az önce bir metin okuduk, onda fazla süre harcamadım, kolay bir metindi. Ama Almanca eğer akademik bir metinse, zor bir metinse, daha çok süre harcıyorum düşünürken."

K25: "Birden fazla kez okuduğumda anlıyorum. Bir de sürekli Türkçe metinlerle karşılaşmadım. Sadece üniversite hayatımda Türkçe metinlerle karşılaştım."

K26: "Türkçe."

K28: "Türkçedeki bazı kelimeler aklıma gelmediği için ya da bilmediğim için daha çok Türkçe oluyor."

K30: "Türkçede."

K31: "Türkçe."

K33: "Sözlüğü Türkçede kullanıyorsam, Türkçe yani..."

4. 2. 3. 3. 2. Almanca akademik metinlerde daha çok süre harcayanlar

Yedi öğrenci; 'Almanca kelime ve akademik terim bilgisi eksikliği' ve 'Türkçeye daha fazla hâkim olduğunun düşünülmesi' düşüncelerinden dolayı Almanca akademik metinleri okurken daha fazla süre harcadıklarını, belirtmiştir.

K12: "Yani, Almancada sözleri açıp bakma gereği hissettiğim için Almancada daha çok."

K18: "Almanca."

K21: "Bunda Almancada daha çok süre harcadığımı, söyleyebilirim."

K24: "Almancada biraz daha fazla süre harcıyorum."

K27: "Almanca."

K29: "Almanca yine. Okurken acayip bir sayfa için on dakika, on beş dakika, dört dörtlük anlamam için gerekiyor yani."

K34 : "Almanca daha çok zamanımı alıyor. Çünkü sözcüğü bilmiyorsa çok araştırmam gerekiyor. Çünkü Almanca bir kelimenin Türkçe anlamını bazen çıkaramıyorum. Anlamıyorsa, anlamaya çalışırım, karşılaştırmaya çalışırım. Bu da ister istemez benim zamanımı alıyor."

4. 2. 3. 3. 3. Bağlama göre okuma süresi değişenler

İki öğrenci, Türkçe ve Almanca dillerinde akademik metin okuma sürelerinin metnin konusuna göre değişebileceğini, ifade etmiştir.

K3: "O da konuya göre değişiyor aslında. Yani, bazı konularda, Türkçe, işte, geçen hafta sunum için okuduğum metinler çok komplekti. Orada Carl Max'in teorilerinden falan, belki de çevirme metinler olduğu için daha zorlanmış olabilirim ama tam Türkçe, Türk yazarların yazdığı metinlerde aslında zorlanmıyorum."

K32: "Aslında metnin kendisine ve konusuna bağlı bir şey. Şu an Türkçe ya da Almanca olarak ayırt edemiyorum."

4. 2. 3. 3. 4. Karşılaştırmakta yapmakta zorlananlar

İki öğrenci ise, pek fazla Türkçe akademik metin okumadıkları için bu soruya cevap vermekte zorlandıklarını, dile getirmiştir.

K2: "Türkçede fazla okumadığım için fazla bir şey diyemeyeceğim ama bilmiyorum."

K9: "Ya, şimdiye kadar pek akademik metin okumadığım için biraz zor oluyor bu soru."

4. 2. 3. 4. Okuduğunu anlama becerisi/hızı

4. 2. 3. 4. 1. Türkçeyi tercih edenler

Çalışma grubunu oluşturan on altı öğrenci; 'Günlük hayatta daha çok Türkçe kullanımının tercih edilmesi', 'Bazı kelimelerin Türkçe yazıldığı zaman daha anlamlı olması', 'Türkçe kelimelerin duyguyu daha hoş vermesi', 'Türkçenin daha hızlı ve rahat takip edilmesi', 'Türkçe ile daha barışçıl olunması', 'Türkçe alt yazı takibinde daha rahat hissedilmesi' ve 'Türkçe alt yazıların görsel olarak daha hoş görülmesi' düşüncelerinden dolayı alt yazılı bir film/video izlerken seçme şansları varsa, Türkçeyi tercih ettiklerini, belirtmiştir.

K4: "Herhalde günlük hayatımda daha çok Türkçe kullandığım için Türkçeyi anlamakta yani, film gibi, senaryo gibi şeylerde Türkçe dilini..."

K5: "Türkçe."

K9: "Zaten yapıyorum, Türkçe oluyor bu."

K10: "O zaman Türkçeyi tercih ederim."

K11: "Yine Türkçe seçerim."

K12: "Ya genelde zaten kitap okurken de, film izlerken de Türkçeyi daha çok tercih ederim."

K15: "Alt yazıysa Türkçeyi tercih ederim."

K18: "Türkçe, genel hayatımda Türkçeyi daha sık kullandığım için ve onla daha barışçıl olduğum için, daha kavrayabildiğim için bazı şeyleri Almancaya kıyasla o yüzden Türkçeyi seçerim."

K19: "O zaman ben yine Türkçe diyorum. Türkçede daha kendimi rahat hissettiğim için."

K22: "Çünkü kendimi, yani, ne bileyim, direk düşünmeden Türkçe derim. Çünkü bir süre sonra alt yazılı okuduğunuz zaman o filmi... Otomatikleştirdiğimiz için hani, Türkçe izliyormuşum gibi gelir bana, o yüzden."

K23: "Tamam, düşünüyüm. Türkçeyi tercih ederim. Sebebi de şu: Bence Türkçede insanın hisleri, duyguları insana daha güzel ifade ediliyor."

K24: "Türkçeyi daha çok tercih ederim. Çünkü bağlamdan yola çıkarak resimlerin de sayesinde filmi daha rahat bir şekilde izleyebileceğimi düşünüyorum."

K27: "Türkçeyi tercih ederim. Çünkü daha çabuk okurum. Hani, filme bakmak açısından."

K28: "Türkçe derim yine. Normal filmlerde Almanca izlerken anlamak bana daha kolay geliyor. Bu sebepten altyazıyı Türkçe tercih ederim."

K29: "Türkçe."

K34: "Türkçeyi tercih ederim. Çünkü Türkçe daha çok anlamamı sağlıyor, daha kolayıma geliyor. Türkçeyi daha iyi anladığımı düşünüyorum."

4. 2. 3. 4. 2. Almancayı tercih edenler

Öğrencilerin on altısı; 'Almancanın daha hızlı ve akıcı okunması', 'Almancanın daha kolay anlaşılması', 'Almanca alt yazı ile izlerken filmde daha fazla zevk alınması', 'Almanca alt yazı ile izleme alışkanlığının olması', 'Türkçe uzun cümlelerin takibinin zorluğu', 'Almanca çevirilerin daha anlamlı olması' ve 'Türkçe çevirilerin söylemi yansıtmaması' düşüncelerinden dolayı alt yazılı bir film/video izlerken seçme şansları varsa, Almancayı tercih ettiklerini, ifade etmiştir.

K1: Almanca.

K2: "Almanca."

K3: "Almancası. Çünkü daha akıcı ve de çevirimi daha iyi oluyor. İngilizceden Almancaya çevirimi daha doğru olduğunu düşünüyorum. Yani, daha iyi anlıyorum. Türkçede belki de kelimeler benzemediği için, belki de İngilizce ve Almanca benzediği için bazı şeylerin Almancasıyla İngilizcesi çok benzediği için de daha çabuk hâkim olabiliyorum konuya. Almanca çeviri olursa..."

K6: "O zaman pek far etmez de Almanca diyelim."

K7: "Almancayı tercih ederim galiba."

K8: "Aslında Türkçe olsa da sorun olmaz, diye düşünüyorum. Ama tercihim olsa, yine de Almanca derim. Çünkü bana biraz daha rahat gelir ve hızlı okuyabilirim."

K13: "Almanca."

K14: "Çünkü çoğu yer Almanca izlerken daha çok zevkli oluyor. Bazı, her filme mesela, Türkçe alt yazı yakışmıyor."

K16: "O zaman Almanca."

K17: "Mesela, bugüne kadar Türk dizilerinin hepsinde alt yazı Almancaydı. Böyle bir alışkanlık oldu galiba bende."

K20: "İkisini de aslında tercih ederim ama daha çok Almancayı tercih ederim daha kolayıma geldiği için. Ama böyle küçük cümleler veya tümceler kurulduğu zaman Türkçeyi de seçerim. Yani, okuyup anlamakta zorlanmam. Yani böyle..."

K26: "Bazı şeylerin Türkçeye kolay çevrilmediğini düşünüyorum. Bazı cümlelerin veya kelimelerin Almancada daha iyi karşılık bulduğunu düşünüyorum."

K30: "Türkçe çevirilerin, filmdeki söylemi gerçekten yansıttığını düşünmüyorum. O hissi vermiyorlar."

K31: "Yine Almancayı daha çabuk okuyabiliyorum."

K32: "Okurken galiba zamanla oluşan bir refleks gibi bir şey. Almancayı daha hızlı okuyabiliyorum."

K33: "Almanca."

4. 2. 3. 4. 3. İki dili de tercih edenler

Bir öğrenci, alt yazılı bir film/video izlerken seçme şansı olsa bile her iki dili de tercih edebileceğini, dile getirmiştir.

K21: "O biraz o anki zevkime kalmış. Yani, iki dili de tercih ederim."

4. 2. 3. 4. 4. Bağlama göre dil tercihi değişenler

Bir öğrenci ise, alt yazılı bir film/video izlerken tercih edeceği alt yazı dilinin filmin konusuna göre değişebileceğini, belirtmiştir.

K25: "Filme bağlı. Duygusal bir filmse, Türkçeyi tercih ederim. Bir konu üzerine ya da bilgilendirici bir filmde Almancayı tercih ederim."

4. 2. 4. Dinleme/İzleme Eğitimi

4. 2. 4. 1. Dinlediğini/izlediğini anlama becerisi/hızı

4. 2. 4. 1. 1. Almancayı tercih edenler

Çalışma grubunu oluşturan otuz bir öğrenci; 'Almanca dublajların daha rahat anlaşılması, daha akıcı olması, orijinalinden daha güzel bulunması, hisleri daha güzel ifade edilmesi', 'Seslendirme açısından Almaların daha profesyonel bulunması', 'Ses tonu güzelliğinin Almancada daha hoşça gidilmesi', 'Almanların senkronizasyonu

daha iyi yapması', 'Türkçe dublajlarda aktarılmak istenen mesajın eksik kalması ve ses-ritim bozukluğu olması' ve 'Yabancı filmlere Almanca dublajın daha çok yakışması' düşüncelerinden dolayı orijinal dili Türkçe ya da Almanca olmayan bir film ya da videonun Almandaki dublajlı halini izlemeyi tercih ettiklerini, ifade etmiştir.

K1: "O da Almanca."

K2 : "Orada da Almanca. Yine daha iyi anlayabileceğimi düşünüyorum. Bazı yerlerde belki Türkçede takılabılırım. Almandada takılmam diye düşünüyorum."

K3: "Almanca. Çünkü daha akıcı ve de çevirimi daha iyi oluyor. İngilizceden Almandaya çevirimi daha doğru olduğunu düşünüyorum. Yani, daha iyi anlıyorum. Türkçede belki de kelimeler benzemediği için, belki de İngilizce ve Almanca benzediği için bazı şeylerin Almancasıyla İngilizcesi çok benzediği için de daha çabuk hâkim olabiliyorum konuya. Almanca çeviri olursa..."

K4: "Almanca."

K5: "Almanca."

K6 : "Burada Almandayı..."

K7: "Seslendirme konusunda Türkler biraz değiştirebiliyor. Yani..."

K8: "Yine Almanca derim, herhalde."

K9: "Ses tonunun güzelliği Almandada daha hoşuma gidiyor. Yani, ama bu şey şimdi, kimler var piyasada bunları yapan? Onlara göre değişiyor."

K10: "Almanca. Çünkü Almanlar senkronizasyonu (eşleme) daha iyi yaptıkları için Almandayı."

K11: "Bu sefer Almanca."

K12: "Ya, aslında o biraz tercih meselesi bence. Almanca dublajlar daha bir etkili. Türkçeyle aynı değil. Türkçede daha bir nasıl anlatayım, kelimeyi bulamadım şu an, yani, Türkçe dublajlar daha bir eksik gibi geliyor bana."

K13: "Almanca."

K14: "Almanca."

K15: "Almanca. Dublajlar daha iyi olduğu için öyle düşünüyorum. Yani, senkronize olarak yani, düşününce Almanca."

K17: "Çok güzel, dublajları süper yapıyorlar. Orijinalinden bile daha iyi yaptıkları için bu sebepten dolayı. Her zaman için Türkçenin çok berbat... Böyle bir eleştiri olsun."

K18: "Şimdi, burada dublaj deyince, Türk dublajları da çok izledim ben. Yalnız Almanca dublajla Türk dublaj arasında çok farklılıklar oluyor. Hani, Almandada daha güzel, daha iyi geliyor mesaj bize. Bana daha doğrusu. Türkçede de çok basit oluyor sanki. Böyle bire bir dublaj edilmişçesine geliyor. Yani, pek aktarılmak istenilen aktarılamıyor."

K19: "Bu, oradaki ses-ritim biraz rahatsız ediyor beni, Türkçedeki dublajda."

K21: "Dublaj kalitesi açısından Almanca."

K22: "Almanların, kesinlikle... Yani, Almanca izlerim. Çünkü Türkçe dublajları çok kötü."

K23: "Almanca. Bunun sebebi dille alakalı değil, sadece ses ve ritimle alakalı."

K25: "Kesinlikle Almanca. Çünkü hem daha iyi anlıyorum hem de kullanılan tekniklerden dolayı Almanca daha iyi oluyor bence."

K26: "Çünkü az önceki gibi, Almandada kelimelerin daha iyi karşılık bulduğunu, düşünüyorum."

K27: "Çünkü Türkçe dublajlar gerçekten çok kötü. Yani, o sesler falan gerçekten çok kötü, o yüzden... Almandada her oyuncuya belirli bir ses veriliyor ve hep aynı ses kullanılıyor. O yüzden onlara bakmayı daha çok seviyorum."

K28 : "Bu sefer Almandayı tercih ederim."

K29 : "Almanca."

K30: "Yine Almandayı tercih ederim. Aynı sebepten dolayı... Almandada daha iyi vurgulandığını, daha iyi yansıtıldığını düşünüyorum hislerin."

K31: "Türkçedeki dublajları güzel yapamıyorlar. Türkçe olsun, Almanca olsun, ikisini de iyi anlıyorum ama işte, Türkçenin dublajı hoşuma gitmiyor."

K32: "İzlediğim filmlerde Türkçe dublajların fazla kaliteli olmadığını gördüm. O yüzden Almanca bulmaya çalışıyorum."

K33: "Almanca."

K34 : "Seslendirmeyi Almanca tercih ederim. Çünkü yabancı bir filmi, yabancı bir dublajla izlemek ilgimi daha çok çekiyor. Kültürle alakalı mı bilmiyorum ama Türkçeye çevirdiğin zaman farklı bir boyut ortaya çıkıyor ondan dolayı galiba."

4. 2. 4. 1. 2. Türkçeyi tercih edenler

Öğrencilerin üçü ise, 'Türkçeye daha yakın hissedilmesi' düşüncesinden dolayı orijinal dili Türkçe ya da Almanca olmayan bir film ya da videonun Türkçedeki dublajlı halini izlemeyi tercih ettiklerini, belirtmiştir.

K16: "Türkçe. Arkadaşlarla daha çok Türkçe konuştuğumuz için daha hoş geliyor."

K20: "Fark etmez, Türkçe de olabilir."

K24: "Çünkü dediğim gibi Türkçeyle daha yakın hissediyorum kendimi. Yani, boş zamanımda çok fazla Almancayla vakit geçirmek istemiyorum. Bu da film dublajlı olduğu zaman Türkçeyi daha kolay akıcı bir şekilde dinleyebileceğimi, düşünüyorum."

4. 2. 4. 2. Medya dili

4. 2. 4. 2. 1. Türkçeyi tercih edenler

Çalışma grubunu oluşturan yirmi sekiz öğrenci; 'Türk programlarının ve siyasetinin daha çok ilgilendirmesi', 'Türk programlarını izleme alışkanlığı olması', 'Türkçenin daha melodik gelmesi', 'Türk programlarının daha eğlenceli ve aktif bulunması', 'Türkiye ve Türk kültürüne olan aidiyet duygusu', 'Türklerin daha dinamik, sevecen ve heyecanlı olması' ve 'Alman haberlerinin durumu olduğu gibi aktarmaması' düşüncelerinden dolayı haber/spor/siyaset/eğlence vb. konularla ilgili herhangi bir programı izlerken ya da dinlerken genellikle Türkçeyi tercih ettiklerini, ifade etmiştir.

K2: "Türkçe."

K3: "Türkçe, daha çok aslında belki de Türkiye'deki politik yani, Türkiye'nin politikasını, Türkiye'nin haberlerini belki de takip ettiğim için Türkçe bakıyorum."

K4: "Pek fark etmiyor ama genelde evde Türk kanalları izlediğimiz için Türkçe diyebilirim."

K6: "Daha çok Türkiye'nin siyaseti, sporu vs. ilgimi çektiği için onları Türkçe izlemeyi tercih ediyorum."

K7: "Türk dilini, Türkçeyi tercih ediyorum. O, ama Alman kanalları yoktu bizim evde bir zamanlar, o yüzden daha çok Türkçe."

K8: "Eğlencede fark etmez. Türkçe de olur, Almanca da olur ama haber, spor ve siyasette kesinlikle Türkçe, derim."

K9: "Daha hoş geliyor, evet. Daha rahat anladığımı düşünüyorum. Almanca'yı da rahat anlarım ama daha hoş geliyor bana. Daha keyifle dinlerim."

K10: "Nedenini pek düşünmedim ama herhalde Türkiye'deki olaylar daha çok ilgimi çektiği için olabilir. Fenerbahçe'yi tuttuğum için Alman kanallarında Fenerbahçe ile ilgili bir haber olmayacağı için mesela, Türk kanallarını tercih ederim."

K11: "Mesela, haberleri, Alman haberleri izlemiyorum. Türk haberlerini izliyorum. Çünkü beni daha çok enterese ediyor."

K12: "Ya, genelde evde de Türkçe televizyon izlediğimiz için aslında daha çok Türkçe izlerim."

K13: "Almanca da pek kulağa gerçekten hoş gelmiyor o sundukları haberler. Türkçede daha iyi bana göre, bilmiyorum."

K14: "Yani, bu tarz şeylerde mesela, haberlerde Alman milleti genellikle daha çok böyle mesela, durumu olduğu gibi aktarmıyor, yeterince bilgi sunmuyor."

K15: "Türkçeyi tercih ediyorum. Daha eğlenceli geliyor çünkü. Haber olarak da genellikle Türkçe okuyorum."

K16: "Genellikle Türk haberleri ilgilendirdiği için... Yani, Türk siyaseti olsun, eğlence, spor..."

K17: "Burada nedense, Türkçeyi tercih ediyorum."

K18: "Türkçe dilinde kendimi daha rahat hissediyorum, bir şey izlerken. Bir de hani, Türk olduğumuz için kendimizi otomatikman oralı hissediyoruz. Bu ayrımcılık değil de bir o grup oluyor, bir bu grup oluyor. İnsan kendini otomatikman Türk şeyine atıyor..."

K19: "Türkçe."

K21: "Şöyle diyeyim: Haber, spor, siyaset, eğlence... Genelde Türk kanallarını tercih ediyorum. O da Türkçe dili oluyor. Alman kanallarını da izlediğim oluyor ama Türkçe dili daha yatkın kendi kültürümüze. Kendi kullanımımız dil olduğu için ağırlıklı olarak gülerken de... Örneğin; eğlence kanalları. Eğlence kanallarında Türk kanalları izlemeyi tercih ederim çünkü espriler bile kendi içimden gelen espriler. Daha zevkli oluyor yani."

K23: "Türkçeyi tercih ediyorum. Bence Türk haberleri, ne olursa olsun, bir talk show olsun, bir program olsun... Türkler daha dinamik, daha sevecen, daha heyecanlı anlattığı için."

K24: "Eğer söylemem gerekirse, yine Türkçe olacak bu. Çünkü çok fazla Almanca, radyo haricinde, televizyon izlemiyorum ama izlersem de bu, Türkçe oluyor."

K26: "Dille daha az alakası var herhalde. Daha çok tercih meselesi diye düşünüyorum. Hangi program daha çok ilgimi çekiyorsa, ona yöneliyorum. Burada da daha çok Türkçe kanallar ilgimi çekiyor."

K27: "Türkçe."

K28: "Türkçe. Evde daha çok Türk kanalları olduğu için böyle bir alışkanlık var."

K29: "Genellikle Türkçe tercih ediyorum. Bazen kafamı boşaltmak istiyorsam ve negatif bir şey görmek istemiyorsam, kesinlikle Türkçe izlemiyorum. Daha çok Almanca izliyorum. Çünkü pozitif şeylerden de daha çok haberlerde bahsedildiği için..."

K30: "Ailece izlediğimizden dolayı olabilir. Türkçe konuşuyoruz evde. Bu yüzden genellikle Türkçe kalmayı tercih ediyoruz."

K32: "Türkçeyi izlemeyi ya da dinlemeyi tercih ediyorum. Çünkü evde izlediğimiz kanallar genelde Türkçe oluyor. Haber olsun, magazin olsun, televizyonda baktığım her şey Türkçe olduğu için onu tercih ediyorum."

K33: "Türkçe. Yani, genel olarak öyle eğlence programı olsun, haber olsun, Türk kanallarını izlerim."

K34: "Daha inandırıcı geldiği için Türkçeyi tercih ederim. Almanda dolaylı yoldan anlatmaya çalıştıkları için ilgimi pek fazla çekmiyor. Türkçe dinlediğim zaman heyecanlanıyorum. Çünkü direkt, olduğu gibi aktarıyor."

4. 2. 4. 2. 2. Almandayı tercih edenler

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin üçü 'Almanya'da yaşandığı için Alman programlarının daha çok ilgilendirmesi' düşüncesinden dolayı haber/spor/siyaset/eğlence vb. konularla ilgili herhangi bir programı izlerken ya da dinlerken genellikle Almandayı tercih ettiklerini, belirtmiştir.

K1: "Almanca."

K5: "Haber, spor, siyaset dediğimiz zaman baya, hani, ülkeyle alakalı olan şeyler bunlar. Ben Almanya'da doğma-büyüme, burada yaşadığım için, hani, Alman haberleri, Alman siyaseti beni daha çok ilgilendiriyor. Birebir şahsımla alakalı olduğu için Almanca bunları şey yapmam benim için daha uygun olur."

K22: "Burada da genellikle Almandayı tercih ediyorum. Çünkü Almanya'da yaşadığımız için Alman gündemini daha fazla takip ediyorum. Türkçe, yani, Türkiye'nin gündemini de çok fazla takip ediyorum ama Almanca ağır basar yani."

4. 2. 4. 2. 3. İki dili de tercih edenler

Üç öğrenci ise, haber/spor/siyaset/eğlence vb. konularla ilgili herhangi bir programı izlerken ya da dinlerken her iki dili de tercih edebileceklerini, dile getirmiştir.

K20: "Almanca da olabilir, Türkçe de olabilir. İkisini de dinlerim çünkü evde boş zamanlarımda en çok Türkçe dizilerini takip ettiğim için zorlanmam... Türkçe de bakarım fark etmez. İkisi de olur."

K25: "Her ikisi de olabilir, bence."

K31: "O, fark etmez. Türk ve Alman haberlerini dinleyebiliyorum."

4. 2. 5. Yazma Eğitimi

4. 2. 5. 1. Akademik metin yazabilme becerisi

4. 2. 5. 1. 1. Almancayı tercih edenler

Çalışma grubunu oluşturan yirmi altı öğrenci; 'Almanca metin yazarken daha güvende hissedilmesi', 'İlkokul/ortaokul ve lise hayatı boyunca eğitim dilinin Almanca olması, metinlerin Almanca yazılması, Türkçe ders saatlerinin sayısının az olması ve bu derslerde yazma etkinliklerinin yapılmaması', 'Almancada akademik terimlere daha fazla hâkim olunması ve kelime bilgisinin daha geniş olması', 'Türkçe metin yazarken yazım hatalarının yapılması ve cümlelerin nasıl kurulacağına uzun zaman alması' ve 'Almanca'nın akademik dil olarak daha gelişmiş olduğuna inanılması' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin oluştururken genellikle Almancayı tercih ettiklerini, ifade etmiştir.

K1: "Almanca."

K2: "Almanca."

K4: "Almanca."

K5: "Almanca."

K6: "Burada yine Almancayı... Okulda eğitimimizi aldığımız için..."

K7: "Hangi dili kullanmayı tercih ederim, orada da yine Almancayı tercih ederim, akademik kelimelere daha hâkim olduğum için."

K8: "Yine Almanca."

K9: "Almanca."

K11: "Yine aynısı. Almanca dilimde daha büyük bir dil kapasitem var."

K12: "Bunda herhalde Almanca. Çünkü dediğim gibi, okulda da sürekli metinleri Almanca yazdığımız için yani, bir alışkanlık diyelim. Almancayı tercih ederim."

K13: "Bu da yine kelime haznemin daha fazla olması... Hem daha çabuk yazabilirim Türkçeden. Türkçede daha hem yazım hatalarımı bir de cümleyi nasıl kuracağımı düşünmem gerekiyor, ondan önce."

K14: "Almanca."

K15: "Almanca biraz öncede söylediğim gibi. Ama akademik olduğu sürece...",

K17: "Almanca."

K18: "Tabii, daha rahat hissetmem. Akademik dilde tabii bazı kelimeler dediğimiz gibi, yine bakmamız gerekiyor sözlükten ama orada tabii yüzde doksan Türkçe konuştuğum için orada kendimi daha rahat hissediyorum. O yüzden akademik dilin Türkçe olmasını tercih ederim."

K20: "Orada, şimdi Almanca derim çünkü evet."

K21: "Almancada belirttiğim gibi, dilin gelişmiş olması, akademik bir dil olması, yazmada daha kolaylık sağlıyor."

K22: "Akademik... Yine Almancayı..."

K23: "Almancayı kullanmayı tercih ederim yine."

K25: "Almanca."

K26: "Almanca. Kendimi daha rahat hissettiğim için ve okula Almanya'da gittiğim için..."

K28: "Yani, ben, burada pek Türkçe dersi görmedim. Sekizinci sınıftan itibaren gördüm. Yani, ortaokulda. Bu yüzden, Almanca daha kolayıma geldi. Daha anlaşılır oluyor benim için."

K30: "Almancayı tercih ederim. Yine kelimelere hâkim olduğum için..."

K31: "Almanca."

K33: "Türkçede okurken de aynısı işte... Sözlükten bakmam gereken kelimeler olduğu için Almancada belki daha mı kolayıma gelir, diye düşünüyorum."

K34: "O halde Türkçe. Almancayı sonradan öğrendiğim için inandırıcı gelmiyor. Türkçe biraz daha duygusal olarak beni harekete geçiriyor. Beraber yaşıyormuşuz gibi, hissediyorum."

4. 2. 5. 1. 2. Türkçeyi tercih edenler

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin sekizi; 'Türkçe metin yazarken daha rahat hissedilmesi', 'Türkistik bölümünde alınan derslerin katkısıyla Türkçeye daha yakın hissedilmesi', 'Türkçe kelime bilgisinin daha geniş olması' ve 'Yazı dilinde Almancanın inandırıcı gelmemesi' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin oluştururken genellikle Türkçeyi tercih ettiklerini, belirtmiştir.

K3: "Türkçe."

K10: "Türkçe olur."

K16: "Türkçe daha çok ilgilendiriyor beni. O yüzden daha severek yapıyorum."

K19: "Şu an Türkçede okuduğum için bana daha yakın geliyor."

K24: "Onda önceliğim yine Türkçe oluyor. Çünkü Türkçe bir akademik metin yazdığım zaman birisine bunu kontrol ettirme ihtiyacı çok nadiren duyuyorum ama Almanca bir metin, bilimsel bir metin yazmam gerektiğinde, ev ödevlerinde örneğin, bunu kesinlikle ikinci bir kişinin okumasını tercih ediyorum."

K27: "Türkçe."

K29: "Türkçe."

K32: "Türkçeyi tercih ederdim."

4. 2. 5. 2. Kısaltma dili

4. 2. 5. 2. 1. Türkçe kısaltma yapanlar

Çalışma grubunu oluşturan yirmi dört öğrenci; 'Türkçede kısaltmaların yaygın olması ve bunun sonucunda alışkanlık oluşması', 'Türkçede kısaltmaların daha anlaşılır olması', 'Türkçe kelimelerin daha uzun olması', 'Türk kültüründe kısaltmaların olduğuna inanılması' ve 'Sanal ortamda genellikle Türk arkadaşlarla yazışılması' düşüncelerinden dolayı arkadaşlarıyla olan yazışmalarında (telefon/internet) genellikle Türkçe sözcüklerin kısaltmasını yaptıklarını, ifade etmiştir.

K1: "Türkçe kelimeleri kısaltıyorum. Tamam'ı mesela, 'tmm' yazıyorum, 'a'ları' yazmıyorum. Selam verirken 'slm' yazıyorum."

K2: "Türkçe."

K4: "Türkçe. Almancada pek fazla kısaltma kullanılmadığı için ve Türkçede de baya yaygın olduğu için Türkçe de daha fazla kullanıyoruz."

K5: "Türkçe dilinde herhalde."

K6: "Kısaltmayı daha çok Türkçede yapıyoruz."

K7: "Türkçe."

K8: "Genellikle Türkçe, evet."

K10: "Türkçe daha anlaşılır olduğu için kısaltmalarda... Mesela, 'ş' harfi için 'ş' sesi için bir tane harf yeterli oluyor. Ama Almancada üç tane harf yan yana gelmesi gerekiyor, dizilmesi gerekiyor. Mesela, schaukel (salıncak) dersem, Almancada örneğin, orada ş'yi 'sch' olarak yazmam lazım. 'S' olarak yazarsam, anlaşılabilir."

K11: "Türkçe dilinde."

K12: "Türkçede, genellikle."

K13: "Türkçe."

K16: "Türkçe."

K18: "Türkçenin kısaltmasını yapıyorum."

K19: "İşte, bunu da pek yapmadığım için hani, yapmış olsam, Türkçe herhalde."

K20: "Türkçe."

K21: "Türkçede genelde."

K22: "Türkçede."

K23: "Türkçede."

K24: "Yok, hayır. Hatta Almancada olabildiğince düzgün yazmaya çalışıyorum."

K29: "Hangi sözcüklerin kısaltması? Ve benzeri gibi, örnek gibi..."

K30: "Türkçe kısaltmalar yapıyoruz."

K31: "Türkçe."

K32: "Türkçedeki kelimelerin kısaltmasını yapıyoruz genellikle."

K34: "Türkçe daha çok yapıyorum."

4. 2. 5. 2. 2. Almanca kısaltma yapanlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin üçü, 'Yazışma dili olarak genellikle Almancanın kullanılması' ve 'Almanca kelimelerin uzun olması' düşüncelerinden dolayı arkadaşlarıyla olan yazışmalarında (telefon/internet) genellikle Almanca sözcüklerin kısaltmasını yaptıklarını, belirtmiştir.

K17: "Almanca. Yani, aklıma şimdi gelmiyor çünkü biz Almanca yazıştığımız için."

K26: "Almancada."

K27: "Almancada çok kısaltma yapıyorum çünkü oradaki kelimeler bana daha çok uzun geliyor. Ama Türkçeyi genellikle yazıyorum."

4. 2. 5. 2. 3. İki dilde de kısaltma yapanlar

Üç öğrenci, arkadaşlarıyla olan yazışmalarında (telefon/internet) bağlama göre her iki dile ait olan sözcükleri de kısaltarak yazdıklarını, ifade etmiştir.

K14: "Eee... Selam, ... Almanca, viele grüsse... Örneğin; selam verirken de yine."

K25: "Her iki dilde de kullanıyorum. Türk olursa, iki dili kullanıp kısaltmalarını yaparım."

K28: "Daha çok Türkçede oluyor ama duruma göre her iki dilde de kullanıyorum."

4. 1. 5. 2. 4. Kısaltma yapmayanlar

Dört öğrenci ise; arkadaşlarıyla olan yazışmalarında (telefon/internet) her iki dile ait olan sözcükleri de kısaltma yaparak yazmayı sevmediklerini, dile getirmiştir.

K3: "Ben, kısaltma yapmıyorum. İki dilde de kısaltmaları sevmiyorum."

K9: "Hatta kısaltmayı da aslında hiç sevmem. Bence diller konuşulduğu gibi yazılmalı ama yaptığım zaman, hiç vaktim olmazsa, Almancayı yaparım. Türkçede pek yaptığım görülmez."

K15: "Ya, ben kısaltma kullanmayı sevmiyorum, kullanmıyorum da bu yüzden."

K33: "Kısaltma kullanmam."

4. 2. 6. Kişisel Görüşler

4. 2. 6. 1. İki dillilik kavramına yönelik görüşler

4. 2. 6. 1. 1. Dil becerileri açısından yaklaşım

Çalışma grubunu oluşturan on sekiz öğrenci, 'iki dillilik kavramının kendileri için ne ifade ettiği' sorusuna, her iki dildeki dilsel becerileri ölçüt alarak yanıt vermişlerdir.

K3: "İki dillilik, herhalde, doğma-büyüme iki dili de öğrenmek, iki dile birden hâkim olmaya çalışmak bence."

K4: "İki dile de hâkim olmak yani, içinde yaşamış olmak. İkisi de ana dilim gibi sonuçta. Kendimi ikisinde de rahat hissetmek."

K6: "İki dillilik; iki dili bir anda yani, herhangi bir kişiyle hem Almanca hem Türkçeyi yeterince hem anlamak hem anlatmaktır yani."

K10: "İki dillilik; bir insanın iki dille yetişmesi, iki dili öğrenmesi, o iki dile de hâkim olması."

K11: "İki dillilik; bir insanın iki ayrı dili hem yazılı hem sözlü olarak bilmesidir."

K12: "İki dillilik bence, iki dili çocukluktan öğrenip ve iki dile de aynı eşitlikte hâkim olmaktır."

K14: "İki dillilik... Şöyle söyleyeyim: Siz bana sorsanız, iki dilli misiniz diye, iki dilliyim, derdim. Hani, kendi ana dilimi unutmadım. Her şekilde gerçekleşti. Yani, ailem öngörmedi. Başta da söylediğim gibi, yani, Almanya'da yaşıyoruz. Alman okuluna gidiyorsun, Almanca konuşmalısın. Hani, bu sürede Türkçeyi unutmadım. Hani, o yüzden iki dilliyim, derdim, evet."

K15: "İki dillilik, iki dile tam anlamıyla hâkim olmak her türlü... Konuşurken, yazarken sorun yaşamamak, yaşayabilmek her türlü, hem orada hem burada, sorunsuz bir şekilde iki dille de yaşayabilmek."

K17: "Benim ilk aklıma gelen bir çocuğun başka bir ülkede iki farklı dili öğrenmesi aynı anda ya da ilk birini sonra diğerini... Yani hem ana dilini hem de yaşadığı ülkenin dilini öğrenmesi."

K19: "İki dili aynı anda öğrenmek, iki dili de aynı güzellikte konuşmak."

K20: "İki dillilik bence avantajları vardır. İki dillilik iyi bir şeydir. Mesela, nasıl diyeyim... Bir insan ana dilini iyi bilmezse eğer, öteki dil ediniminde zorlanır benim gözümde ve çoğu zaman bunu görüyorsun. Türkçesi aileden gelen çocukların çok zayıf olan çoğu zaman Türkçeyi çok anlayamayan, çok konuşamayan insanlar Almancada da çok zorluk çekiyor."

Çünkü evet, iki dillilik önemlidir bence ve avantajları vardır. Dezavantajları da tabii olabilir. Anne baba Türkçeyi dediğim gibi, sistemli öğretmediği zaman ve anne babanın da konuşmada hataları olduğu zaman çocukta o dili ediniyor ve dolayısıyla dilde böyle bir zorlukları kalıyor. Böyle bir nasıl diyeyim? Ne deniyor ona? Bir şeyleri kalıyor... Dili tam edinmiyor, tam konuşamıyor, kendini tam ifade edemiyor ve o yüzden de yani, iki dillilik tam sistemli öğretilse, aslında çok avantajlı. Hiç dezavantajı olmaz ama işte ailenin Türkçesi işte alırsa, Türkçesi zayıf olursa, çocukta öyle öğreniyor ve o zaman dezavantajları olabilir. Kendini ifade etmede, yazmada falan..."

K24: "Yani, aslında hem Almanca hem Türkçeyi konuşabilmek, yazabilmek, dinleyip anlayabilmek... Yani, temel becerileri kapsıyor. Aynı zamanda duygu ve düşüncelerimizi de her iki dilde aynı düzeyde, aynı anlamda ifade edebilmek..."

K29: "İki dillilik deyince; mesela, burada doğmuş olup da ana dil olarak Türkçesi olan daha sonra kreşte Almanca öğrenmek gibi..."

K30: "İki dillilik kavramı bana göre... Zor bir soru. Yani var olduğunda bir çocuğa yetişme süresinde iki dilin de öğretilmesi bir şekilde mümkünse..."

K31: "Evet. Çünkü Almanya'da yaşadığım halde ilk öğrendiğim dil Türkçeydi. Ona neden oldu. Annem Almanca bilmiyordu. İlk tabii, Türkçeyi öğretti bana. Ondan sonra kreşe girdim. Orada Almancayı öğrendim. Yani, iki dille büyüdüm..."

K32: "İki dillilik deyince iki şey canlanıyor gözümde; öncelikle, doğduğun andan itibaren ana dilini öğrendiğin zaman iki farklı dil öğrenmek. Mesela, annenin Almanca, babanın Türkçe öğretmesi gibi... Çocuğun iki dili aynı anda ve aynı sürede öğrenmesi veya iki dillilik olarak şu da olabilir; ana dil olarak tek dil öğreniyorsun sonradan yabancı dil olarak başka bir dil öğreniyorsun..."

K33: "İki dillilik... İki dili konuşmak yani... Benim fikrimce iki dili aynı seviyede konuşmak diyebilirim..."

K34: "Ana diline hâkim olup, ikinci ya da üçüncü dili öğrendiğinde onları da ana dili gibi kullanmak. Ben Türkçe biliyorsam ve Almancayı öğreniyorsam, bu demek oluyor ki: Ben iki dilliyim aslında. Üçüncü ya da dördüncü bir dil de öğrenebilirim, kolaylaştırıyor yani. Eş anlamlı olarak bilinen dilleri aynı anda kullanmak..."

4. 2. 6. 1. 2. Dil becerileri ve kültürel öğeler açısından yaklaşım

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin onu, 'iki dillilik kavramının kendileri için ne ifade ettiği' sorusuna, dilsel becerileri ve kültürel öğeleri ölçüt olarak yanıt vermiştir.

K1: "İki dili anlayan ve konuşabilen biri aklıma geliyor. Hani, iki dille büyüyen, iki kültürü de yaşayan, bizler gibi birileri aklıma geliyor."

K2: "Kendi hayatım geliyor. Çünkü kendim iki dilli büyüdüğüm için ve gelecek hayatımı Almanya'da geçirmeyi düşündüğüm için hayatım boyunca ben, iki dilli bir hayat yaşayacağım, aklıma geliyor."

K7: "İki dil ile büyüyen bir insan aklıma geliyor."

K18: "İki dillilik... Bizim için özellikle Almanya'da en azından şöyle bir durum var: Göç olayı da giriyor tabii buna. O zamanlar dedelerimiz falan dil bilmiyordu buraya gelirken. Bizim de burada iki dillilik avantajımız hani, onlara yardımcı olmak, burada artık öyle bir şeyin, öyle bir zorluğun olmadığını hissettirmek. Bir de entegrasyon meselesi var burada. Bana göre yok ama hala olduğu için bizim iki dillilik avantajımız burada devreye girip o meseleyi ortadan kaldırmak içinde büyük bir güç ifade ediyor yani."

K21: "İki dil ile iki kültür ile... İki dilin kültürüne de hâkim olan, iki dile de düzgün bir şekilde hâkim olan... Şöyle diyeyim: Multi fonksiyonel bir birey."

K22: "Ya, ilk canlanan aslında Türkiye'den gelip anneannelerimizin-dedelerimizin, Türkiye'den gelip Almanya'da doğup büyüyen gençlik geliyor, komple gözümün önüne. Çünkü sürekli bunla savaştan bir gençlik var burada aslında. Yani, bir yandan Türkçeyi kaybetmeme, kendi kültürüne, kendi benliğine hâkim olmak, onu kaybetmemek adına bir savaş var. Bir yandan da buraya adapte olmak, kendini buradan hani, yani, soyutlamamak... Buraya, ne bileyim, kendini ait hissetmek istiyor insan. Böyle bir çelişki var. Bence, dilden de çok kaynaklanıyor. Yani, Türkçeyi doğru dürüst konuşamazsınız, Alıncı olursunuz. Alıncayı doğru dürüst konuşamazsınız, yani, Türk olursunuz, hani, yabancı olursunuz."

K23: "İki dillilik benim için; iki dili birden öğrenmek, iki kültürü birden öğrenmek... Almanya'daki Türkler aklıma geliyor."

K25: "İki dille büyüme. Diyelim ki: Ben burada doğdum, burada büyüdüm ama annem-babam Türk. Türkçeyle büyürüm. Yani, iki dille büyüme..."

K26: "Bana göre, ufkü gelişmiş bir insanı ifade etmektedir. Eğer iki dil de güzel konuşulursa, bir dil bir insan, iki dil iki insan sözü yerine gelmiş olur. Çünkü her iki dil de dünyaya bakış açısı kazanıp dünyanın farklı yönlerini görüyorsunuz."

K27: "Bence, iki dillilik bir zenginliktir. Yani ne kadar çok dil bilirsek, o kadar zengindir bir insan bence. İki dillilik güzel bir şey ama iki dili de gerçekten iyi bir şekilde bilmek gerekiyor. Yani ikisini de yarım yarım konuşursanız ve hepsini birleştirirseniz, çok sinir oluyorum. Açıkçası Almanya'da özellikle gençler, hani, ergen yaşta olan gençler, Türkçeyi

çok kötü konuşuyorlar ve Almancayla birleştiriyorlar. Ona kesinlikle karşıyım ama zenginliktir aslında iyi bir şekilde konuşulduğunda, her dil zenginliktir yani."

4. 2. 6. 1. 3. Kültürel öğeler açısından yaklaşım

Beş öğrenci, 'iki dillilik kavramının kendileri için ne ifade ettiği' sorusuna, kültürel öğeleri ölçüt olarak yanıt vermiştir.

K5: "İki dillilik deyince; kültür zenginliği, şahsi zenginlik, zaten bir sözcük de vardı, bir lisan bir insan mıydı, nasıl? Öyle bir şey vardı yani, sadece kültür bakımından değil, aynı zamanda kendimizi geliştiriyoruz. Değişik değişik diyarları keşfetmekle alakalı olan bir şey... Zaten o da kültürün bir kısmına giriyor. Aynı zamanda siyasi bakımdan da iki dilli veya daha çok dilli olmak avantajlar getirdiğini düşünüyorum. O yüzden, iki dillilik önemlidir bence."

K8: "İki dillilik; insana bence, iki karakterlilik oluşturuyor gibi."

K9: "İki dil, iki kültür. Yani, kültür olarak çoğunluk... Yani, üç dilse, üç kültür bir kişiliğin içinde, bir insanın içinde..."

K13: "Ne geliyor... İki dili bilen bir insan... Yani, her iki kültürden de belki bir şey kapmıştır, o geliyor aslında."

K16: "İki dil, iki kültür, hoşgörü, anlama..."

4. 2. 6. 1. 4. Kültürel ve ekonomik değerler açısından yaklaşım

Bir öğrenci ise, 'iki dillilik kavramının kendileri için ne ifade ettiği' sorusuna, kültürel öğeleri ve ekonomik değerleri ölçüt olarak yanıt vermiştir.

K28: "İki dillilik çok güzel bir şey. Her iki kültürü de benimsemiş olmak çok güzel bir şey. Her iki dili bilen insan için oldukça faydalıdır. Hem iş imkânı olsun ya da başka türlü kültürel açıdan çok faydalı olduğunu düşünüyorum."

4. 2. 6. 2. İki Dilliliğin olumlu/olumsuz yönlerine yönelik görüşler

4. 2. 6. 2. 1. Olumlu görüşler

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin tamamı, iki dilliliği bir avantaj olarak görmektedir. Bu avantajlar; ‘dilsel/iletişimsel beceriler, kültürel öğeler, zihinsel fonksiyonlar ve ekonomik değerler’ açılarına göre çeşitlilik göstermektedir.

K1 : "Sonuçta hani, kendimden örnek vereyim: Hem Almancamın hem de Türkçemin gayet iyi olduğunu düşünüyorum. Firmalara falan işe girsem, burada işe girsem, Türkiye ile irtibata geçebilirim. Türkiye’de girsem Almanya ile..."

K2: "Bir avantajdır kesinlikle. Çünkü iki kültürü de görüyorsunuz ve bence bir dil daha fazla bilmenin dezavantajı olamaz hiçbir konuda."

K3: "Bence avantajdır. İki dili de ama... Avantajı şu: Birinden birine çok iyi hâkim olunması gerekiyor bence. Zaten diğer dili de öğrenmek, kolay olmaz, eğer bir dile hâkim olmadıysak. O yüzden avantaj, doğru öğrenildiyse."

K4: "Yani, iki kültürle de, iki toplumla da anlaşabiliyorsun. Hele ki, Almanya gibi bir yerde... Burada Türkler de çok var, Almanlar da çok var. Zaten Almanca mecbur bilmemiz gerekiyor. Türkçeyi bilmemiz de diğer Türklerle daha iyi anlaşmak açısından falan daha avantajlı tabii ki."

K5: "Avantaj, kesinlikle. Tabii, iki dili de dört dörtlük biliyorsan."

K6 : "Çünkü dil, her zaman dildir. Yani, sadece Türkçe-Almanca değil, herhangi bir ikinci diliniz olursa, her yerde avantajını görürsünüz."

K7: "Çünkü daha çok insanlarla irtibata geçip onlarla anlaşabileceğini düşünüyorum. Tek dilli insan, bir tek bir toplumla konuşabilir. İki dilli insan ise, daha fazla..."

K8: "Kesinlikle avantajıdır. Çünkü zaten ne kadar dil bilersen o kadar iyidir bence ve Almanya’da hem Almanca konuşabildiğimiz için, Almancamız gerçekten, doğup büyüdükten sonra her zaman Almancamız iyi oluyor. Bu bizim için avantajdır. Çünkü Almanlardan bir farkımız olmuyor ama Türkçe de avantaj. Biz ne olursa olsun Türk’üz ve Türkiye’ye gittiğimiz zaman Türkçe konuşabiliyoruz."

K9 : "Avantajdır. Yani, dünyada daha çok şey görmüş oluyorum, daha çok şey öğrenmiş oluyorum ama dezavantajları da var."

K10: "Avantajdır. İnsanın düşüncesini güçlendirir. Konuya hâkimiyetini güçlendirir. Yani, avantajları çoktur iki dilliliğin."

K11: "Birkaç dil bilmek hiçbir zaman dezavantaj olamaz. Hiçbir zaman sorun yaşayamazsınız birkaç dil bilerek. Her konuda yani..."

K12: "Bence bir avantajdır kesinlikle. Çünkü iki ana dilin varmış gibi aslında belki biri daha fazla benimsiyor insan ama yine de küçüklükten yetişmiş, yani benim için bir avantajdır."

K13: "Dezavantaj/avantaj öyle bir kısıtlama yapılmamalı bence. Çünkü avantaj da olabilir bazı yerlerde, dezavantaj da olabilir ama daha çok avantajı vardır. Çünkü sonuçta her iki dili alınca daha çok insanlarla iletişim haline geçebilirsiniz."

K14: "Çünkü örneğin; ben öğretmenlik alanında çalıştığım zaman birçok Türk ailelerle karşılaşacağım. Belki onlar Almancayı yeterince bilmiyordur. O zaman amacım onlara yardım edebilmektir. Tercüme açısından, her anlamda yani..."

K15: "Avantaj aslında. Çünkü Almanya'da çok rahat bir şekilde yaşamımı sürdürebiliyorum dilimden dolayı. Türkçede de aynı şekilde. Türkiye'de de yaşadım altı ay kadar kısa bir dönem. Hiçbir sorunla karşılaşmadım. Dilim biraz yetersiz olsa, tabii ki daha sorunlarla karşılaşabilirdim."

K16: "İşte, dediğim gibi, iki kültür biliyorum, iki kültür tanıdım. Mesela, Türkçedeki eksikliklerimi Almancayla tamamlayabiliyorum. Bu, Almanya'da, öbür türlü Almancada..."

K17: "Çünkü yani, bir dil bir insan, sözü var. Ben bunu çok beğeniyorum. Her dilde belki farklı bir düşünceye sahip olabiliyorsunuz. Daha fazla dil her zaman avantajdır, iş hayatı içinde."

K18: "Avantajlarını burada, Türk toplumunu daha iyi temsil edebilmek açısından çok büyük bir avantaj. Hele de biz akademisyen jenerasyonu olduğumuzdan dolayı o sorunu ortadan kaldırdığı için büyük bir avantaj oluyor bizim için."

K19: "Çünkü bir dil bir insan, iki dil iki insan gibi geliyor bana. Onun için de iki dilli olmak her zaman iş hayatında da daha avantajlı olacaktır."

K20: "İki dillilik bence avantajları vardır. İki dillilik iyi bir şeydir. Mesela, nasıl diyeyim... Bir insan ana dilini iyi bilmezse eğer, öteki dil ediniminde zorlanır benim gözümde ve çoğu zaman bunu görüyorsun. Türkçesi aileden gelen çocukların çok zayıf olan çoğu zaman Türkçeyi çok anlayamayan, çok konuşamayan insanlar Almancada da çok zorluk çekiyor. Çünkü evet, iki dillilik önemlidir bence ve avantajları vardır."

K21: "Ben kesinlikle avantaj olarak görüyorum. Zaten bir dil bir insan, diye bir söz vardır. Kendi benliğini, kendi dilini, kendi özünü kaybetmeden farklı diller öğrenmek çok iyi bir şey, çok avantajlı bir şey. İletişimde insanları bir-sıfır, iki-sıfır..."

K22: "Ne gibi bir avantaj? Bir kere, bir dil, bir insan demişler, doğru demişler bence. Yani, her dil bir zenginliktir. Kesinlikle, buna katılıyorum. Ben, mesela, babam Alman olduğu halde, Türkçeyi çok kötü konuşmadığımı düşünüyorum. Yani, mesela, Türkçe öğretmenlerimin, hocalarımın bunu söylediğinde veya başkaları söylediğinde bundan çok gurur duyuyorum ve mutluluk duyuyorum. Diğer taraftan, Almancamın da iyi olması benim için tabii ki bir avantaj. Çünkü burada yaşıyorum, burada çalışacağım. Yani, burada yaşamayı düşünüyorum. Tabii ki, Almancamın çok iyi olması gerekiyor ki, yarı Almanım da. Bilmiyorum, çok mutluyum yani. Türkiye'ye gittiğim zaman da Türkçem ile hiçbir zaman sıkıntı yaşamam. Türkiye'de mesela, daha uzun zaman kalıp çalışmışlığım olmuştur. Hep, iyi tepkiler aldım dil ile ilgili. O yüzden, bir sıkıntı yok, benim açımdan."

K23: "Bence avantaj. Dediğim gibi iki kültürü birden öğreniyor insan. Ondan sonra ne deniyor ona, kelime dağarcığı mıydı? Daha geniş oluyor, ufkumuz daha geniş oluyor, gibime geliyor."

K24: "İki dili konuşabilmek bir avantaj mı? Elbette. Eğer bir dil bir insan dersek, elbette bir avantaj."

K25: "Kesinlikle evet. Çünkü bir dil, bir insandır; iki dil, iki insandır. Yani, dünya için, hayat için kesinlikle daha avantajlıdır."

K26: "Farklı kültürlerden insanları anlamaya yardımcı oluyor. Başka bir ülkeyi gezdiğinizde o ülkenin dilini biliyorsanız, daha kolay adapte olmanızı sağlıyor. Edebiyatta örneğin; Almanca yazılmış bir eserin Türkçe çevirisini okumaktansa Almancasını okumak daha orijinal oluyor."

K27: "Dediğim gibi, yani, ne kadar dil bilirsek, o kadar zenginleşiriz ve o kadar insan kendini, nasıl söyleyeyim, insan kendini daha iyi ifade eder ve dünyanın herhangi bir yerinde mesela, İngilizce bilirsek, daha iyi konuşabiliriz ya da Almancayla. O şekilde yani, ne kadar çok dil bilirsek o kadar avantajlıdır."

K28: "Dediğim gibi, hem buranın kültürünü hem de diğer kültürü tanıyorsunuz. İleride de iş imkânı ve başka imkânlar bulabiliyorsunuz. Benim için faydalı yani."

K29: "Kesinlikle avantaj. Hani, bir öğretmen olarak da bir avantaj olarak çok büyük olduğunu düşünüyorum. Çünkü Türk öğrencileriniz olduğunda bazı kavramları anlamadıklarında bunun karşılaştırılmasını Türkçede yaparken çocuklar daha rahat anlayabiliyor."

K30: "Yani, ne kadar çok dil bilerseniz, o kadar çok insana ulaşabiliyorsunuz. Bu yüzden avantajlıdır."

K31: "Örneğin, ben İspanyolca öğrendim okulda. Nedense Türkçeye yakın kelimeler. Pantolon, misal; 'pantalones', bisiklet; 'bicicleta' öyle bir şeydi. Onları ben çok daha çabuk öğrendim."

K32: "Evet, kesinlikle. Çünkü ne demişler; bir dil, bir insan; iki dil, iki insan. Daha çok insanla anlaşma şansın oluyor. Daha çok iş bulma şansın oluyor. Genelde hiçbir insan artık kendi küçük sınırları içinde kalmadığı için dünyaya açılmaya çalıştığı için iki dillilik daha çok avantaj sağlıyor."

K33: "Kesinlikle avantaj. Sonradan okulda öğrendiğimiz diller işte İspanyolca öğrendim, İngilizce öğrendim. Ben, kesinlikle önceden Türkçe öğrenmenin faydasını gördüğümü düşünüyorum. Zaten biyolojik açıdan da iki dillilerin beyin gelişiminde bir farklılık olduğu ispatlanmıştır. Kesinlikle bir avantaj olduğunu düşünüyorum."

K34: "Büyük bir avantaj benim için. Çünkü ne kadar dil bilirsek o kadar kendimizi geliştirebiliyoruz. Türkçe-Almanca bilmem benim üçüncü bir dili öğrenmemi kolaylaştırıyor. İster istemez bazı sözcüklerin telaffuzları aynı olabiliyor, bağdaşım kurabiliyoruz. Benim için avantaj. Yani, dil öğrenmemizi kolaylaştırıyor."

4. 2. 6. 2. 2. Olumsuz görüşler

Çalışma grubunu oluşturan yirmi öğrenci, iki dilliliğin aynı zamanda bir dezavantaj oluşturabileceğini de düşünmektedir. Bu dezavantajlar; 'dilsel beceriler, kültürel öğeler ve zihinsel fonksiyonlar' açılarına göre çeşitlilik göstermektedir.

K3: "Dezavantajı, bazen burada görüyoruz. Hani, hem Türkçede hem de Almancada böyle ikisine de hâkim olamayan derken dilbilgisi olarak olabilir, gramer olabilir. Böyle tam olarak hâkim olmadıkları zaman..."

K5: "Dezavantaj ne zaman olur, bir dili tam çözemeyince..."

K7: "Vardır bence. Çünkü benim gibi diyebilirim aslında. İki dili de konuşan ama iki dile de pek hâkim olamayan, arasında kalan insanlarda olabiliyor yani. Almancayı da, Türkçeyi de pek konuşamayan."

K8: "Yok, dezavantaj olarak görmüyorum. Sadece dezavantaj şu olabilir: O, eğitime bağlı. Sadece Almanca öğrenirseniz, Türkiye'de sorun yaşayabilirsiniz. Sadece Türkçe öğrenirseniz, okulda Almancadan dolayı sorun yaşayabilirsiniz."

K9: "Mesela, kardeşimi örnek verebilirim. Onun iki kültüre pek sahip çıktığını göremiyorum. Yani, kendisine daha çok Alman kültürünü yakın görüyor, daha çok Alman kültürüne göre

yaşıyor. Yani, o da olabiliyor. O zaman da kişiliğini bulmak da zorluk çekebilir veya bize, annemle bana uyum sağlamak da zorluk çekebiliyor."

K12: "Dezavantajı şöyle olabilir: Yani, iki dille birlikte büyüdüğümüz için kendi ana dilimizi belki dört dörtlük konuşmuyor olabiliriz. O, dezavantaj olabilir."

K15: "Dezavantaj olabilir mi? Olabilir tabii. Çünkü Türkçe düşünüp Almanca konuşurken tümce kurmakta zorluk çekebiliyorum. O yüzden Türkçe konuşurken sadece Türkçe düşünmeye kendimi..."

K16: "Bazen dezavantajları oluyor işte. Yukarıda dediğimiz gibi, işte bazen karıştırıyorum. Bir kod değişimi olduğu için bazen şey oluyor, işte, okulda da ifade etme problemleri oluyor ama ben daha çok avantaj olarak görüyorum iki dilliliği."

K17: "Evet. Kod değiştirme olduğu için belki bu biraz dezavantaj olabilir. Türkçeyi düz konuşamam, belki bu olabilir."

K18: "Dezavantajı pek olduğunu düşünmüyorum. Belki şöyle bir şey olabilir: Bir dili diğer dilden daha sıklıkla kullandığımızdan dolayı o kullanmadığımız dil daha gerileyebilir, diye düşünüyorum."

K20: "Dezavantajları da tabii olabilir. Anne baba Türkçeyi dediğim gibi, sistemli öğretmediği zaman ve anne babanın da konuşmada hataları olduğu zaman çocukta o dili ediniyor ve dolayısıyla dilde böyle bir zorlukları kalıyor. Böyle bir nasıl diyeyim? Ne deniyor ona? Bir şeyleri kalıyor... Dili tam edinmiyor, tam konuşmıyor, kendini tam ifade edemiyor ve o yüzden de yani, iki dillilik tam sistemli öğretilse, aslında çok avantajlı. Hiç dezavantajı olmaz ama işte ailenin Türkçesi işte alırsa, Türkçesi zayıf olursa, çocukta öyle öğreniyor ve o zaman dezavantajları olabilir. Kendini ifade etmede, yazmada falan..."

K21: "Örneğin; kendimden örnek vereyim. Sırf Türkiye'de, lisede hep Türkçe konuşuyordum ağırlıklı. Liseyi bitirdiğim dönemde Türkçem kelime bilgimle çok iyiydi. Burada iki dili de karıştırmaya başladım. Bunu fark ettim ve Türkçede birkaç kelimeyi artık kullanmadığımı fark ettim ve o kelimeleri unuttuğumu fark ettim. Bu bir dezavantaj."

K23: "Hayır, hiç yok. He, şöyle olabilir: Mesela, benim kardeşimde, kız kardeşim var, 13 yaşında. İki dili de iyi bilmezsen, o zamana sıkıntı oluyor. Yarı dil gibi bir şey oluyor."

K24: "Dezavantajı olduğunu düşündüğüm noktalar... Bu bağlama bağlı. Yani, eğer bir Alman diyelim, bizi kabul etmemişse, bir Türk veya Türkçe konuşan bir insan olarak kabul etmemişse, bu bize yansıyor. Orada bir dezavantajı olduğunu düşünüyorum. Yani ben Alman olsam ve karşımdaki de yine Alman olsa orada bir problem oluşmayacağını, düşünüyorum."

K25: "Hayır. Belki, ne kadar doğru konuşulduğuna bakılabilir. Çünkü aynı anda iki dille

büyüyorsun ve zorluklar çekiyorsun. İki dili de mükemmel kullanamazsın, diye düşünüyorum."

K28: "Code mixing' denilen bir şey var. İki dili de kullanmak bazen zorluklar çıkarabilir tabii ki. O yönden dezavantajı olabilir belki ama genel anlamda iki dilliliği dezavantaj olarak görmüyorum."

K29: "Bence yok. Yani, bana göre yok ama diller karışabilir."

K31: "Yok. Sadece... Ya da var. Almandaki grameri Türkçeye alıyorum bazen."

K33: "Dezavantaj şöyle: Ben mesela ilk Türkçeyi öğrenip sonradan Almandayı öğrendiğim için Türkçe ne kadar iyiyse, Almandada o kadar iyi öğrenilir ama şimdi gözlemlediğim etrafımda arkadaşlarımda olsun, Türkçeyi düzgün öğrenmedikleri için sonradan Almandada yarım yamalak oluyor, iki dili böyle karışık bir şekilde ne Türkçede kendilerini doğru ifade edebiliyorlar ne Almandada. Böylelerine yani, doğru öğretilmediği zaman dezavantaj olduğunu düşünüyorum."

K34: "Ana dilimize hâkim değilsek, ikinci dili öğrenirken zorluk çekebiliyoruz. Dezavantajı bu. Diğer dili öğrenirken denge kuramayıp ana dilimize gerileyebiliyoruz. Benim için bu, dezavantaj."

4. 2. 6. 3. Türkçe-Almanca iki dilli olmaya yönelik görüşler

4. 2. 6. 3. 1. Olumlu görüşler

Çalışma grubunu oluşturan yirmi yedi öğrenci, Türkçe-Almanca iki dilli olmayı çeşitli değişkenler açısından avantajlı olarak görmektedir. Bu değişkenleri; Almanya, Türkiye, Avrupa ve dünya geneli oluşturmaktadır.

K1: "... Ama Avrupa'da avantaj olarak görüyorum. Sonuçta, Türkiye'dekiler daha çok Avrupa'ya gelmek istediği için daha kolay olur."

K2: "Evet, bu ülkede yaşadığım için, evet."

K4: "Almanya'da değil ama Türkiye'de avantaj."

K5: "Bizim atalarımız, gast arbeiter (göçmen işçi) dediklerimiz, zamanında gelmişler. Elli dört sene oldu herhalde, yanılmıyorsam. Onla beraber burada, Almanya'da, en büyük azınlık olmuş oluyoruz. İki buçuk milyon Türk var burada ve bu, Türk-Alman ilişkilerini de güçlendiren bir bağdır, diye düşünüyorum ki, iki değişik diyarları birleştiren bir köprü..."

K6: "Az önce de belirttiğim gibi işte. Türkçe-Almanca olmak bence avantajlıdır. Çünkü Almanca, Avrupa'da baya insanın konuştuğu bir dil. Türkçede ana dilimiz olduğu için avantajlıdır yani."

K7: "Almanya'da yaşayan biri için avantajdır."

K8: "Bence yine avantaj. Çünkü zaten Almanya'da en çok Türkler olduğu için bu, bana göre bir avantaj. (Avrupa genelinde) yine avantaj. Çünkü zaten Avrupa'da yaşayan çoğu insan tatilini Türkiye'de yaptığı için bize soruyorlar, nasıl olduğunu, ne yapabiliriz... Bize göre bir avantaj. Almanya'da bir destek oluyoruz."

K9: "Bu zamanda evet. Yani, şu anda Almanya'da çok Türkler yaşadığı için. Yani, eskiden öyle bir şey yoktu. Şimdi, evet."

K12: "Tabii ki de avantaj (Almanya'da)."

K13: "Yerine göre dediğim, ya, şimdi burada daha çok yaşlı teyzeler oluyor. Onlara yardım ediyorum. Türkçe tercüme ediyorum, Almanca olunca. O mesela, en küçük, günlük hayatta en basit..."

K14: "Yani, meslekte, iş hayatında (Avrupa ve dünya genelinde)..."

K15: "Avantaj, evet. Çünkü Almanya'da çok sayıda Türkler yaşıyor. Bizim olduğumuz bölge, bu bölgelerde yararlı olduğunu düşünüyorum. Dışarıda olsun, iş hayatında olsun, hani, Türk ile karşılaştığımızda Almanca bilmiyorsa, Türkçe yardımcı olabiliyoruz falan. Yani, bu kesinlikle bir avantaj."

K16: "Evet. Çünkü Almanya'da daha çok Türk var. Yani, işçi olarak Almanya'ya Türkler geldiği için daha çok Türkler yaşadığı için yabancı olarak bunlarla daha iyi kontak kurabilmek için, işte, yardım edebilmek için. (Dünya geneli için) Şimdi, Türkiye'ye bakarsak da baya bir yükselmeye başladı politik açısı olsun... Türkler de her yerde. Türk, hani, İtalya'ya gidelim orada da Türk var. Her ülkede neredeyse var Türk yani. İletişim kurmak içinde Türkçe bence önemli bir dil."

K18: "Almanya'da avantaj."

K19: "Avantaj olarak görüyorum çünkü burada (Almanya'da) çok fazla Türk öğrenci de olduğu için hani, bunlarda bir şekilde yardımcı olabilmek için iki dili de güzel konuşmak gerekiyor."

K20: "Almanca-Türkçe iki dilli olmak, Almanya'da yaşayan insanlar için tabii ki avantajdır. Çünkü Almanya'da çoğu zaman Türkler çok yaşadığı için insan kendini böyle daha çok ifade edebilir. Her bilgiyi önde... Mesela, Almancası olmayan yok. İki dillilik burada... Bence, avantajı vardır. Yani, hem Türkiye'ye gittiği zaman avantajı vardır. Zorluk çekmez..."

Avrupa'da da avantajı var. Çünkü Avrupa'da çok Türkler yaşadığı için Almanca-Türkçe bilen bir insan Fransa'ya gittiği zaman Fransızca bilmiyor, İngilizcesi de zayıf olduğu için orada da Türkler olduğu için Türkçe kendini ifade eder."

K21: "... Türkçe dilinin köküne dayanarak, Türkçe dilinin zenginliklerine bakacak olursak avantaj tabii yani. Bizim Türkçeye hâkim olmamız birçok Türk ülkeleriyle, Ortadoğu ülkeleriyle konuşabildiğimizi gösterir. Yani, ben kaç Arap insan gördüm, Türkçe biliyor. Türk ülkeleri var, doğuda bildiğimiz gibi Türkçe biliyorlar. Batı olarak değil de doğuya yönelik bir avantaj tabii."

K22: "Türkiye açısından düşündüğüm zaman avantajlı. Yani, mesela, birçok arkadaşım var ki, ileride ne olacağı belli olmaz, benim başıma da aynısı gelebilir. Başıma gelebilir derken, öyle bir karar alabilirim, Türkiye'ye gitmek için ve Türkiye'de Almanca bilmek, yabancı bir dil bilmek zaten çok çok iyi yerlere getirebiliyor insanı. Ben, bunun avantajını çok çok yaşadım. Almanya'da da, Almanya'da bir avantaj mı, Türkçe bilmek, olabiliyor. Bazen, yani, çalıştığınız yere göre değişebiliyor. Mesela, kendi annemden biliyorum. Girdiği işe, kısa süreli olarak girdi ve sadece Türkçesinin çok iyi olmasından orada kaldı. Yani, kontrat imzaladı. Orada şu an, 4-5 senedir çalışıyor. Öyle, avantajları olabilir."

K23: "Evet, aslında avantaj. Neden olmasın Almanya'da? Çünkü biz kaç? İki buçuk milyon Türk'üz burada. Avantaj, evet."

K24: "Almanya'da avantajlıyım. Çünkü çok Türk var. Hatta ben Almancayı bilmeyen Türklere yardımcı olabiliyorum bu şekilde, Türkçeyi bildiğim için. Avrupa'da bilmiyorum. Soru işareti. Olabilir, olmaya da bilir. Dünyada, yani, bunun içine Türkiye'de giriyor, avantajlıyız yani."

K25: "Hem, hem, hem. Yani hem burada, Almanya'da avantajlıdır. Genelde hem Avrupa'da hem de dünyada her zaman avantajlıdır."

K26: "Bana göre bir avantajdır. Çünkü dediğim gibi, diller birbirinden her ne kadar farklı da olsa, iki farklı kültürü tanımak çok büyük bir avantaj."

K27: "Avantajdır, evet. Almanya'da yaşadığım için, tabii ki. Genel olarak da avantajdır. Mesela, ben Türkiye'ye gidip orada yaşamak istesem, orada benim Almanca bilmem, bana avantaj olur."

K29: "Evet. Eğer Almanya da yaşıyorsanız ve dil olarak Türkçe biliyorsanız, bence büyük bir avantaj. Almanya'da yaşayan çoğu insan artık yani, Türk olduğu için çoğunluk Türkiye'de. Yani, çok Türk geliyor Almanya'ya artık, çok fazla Türk Almanya'da yaşadığı için..."

K30: "Almanya boyutunda, kesinlikle çünkü Türk vatandaşı çok olan bir ülke. Avrupa'da da yine aynı yorumu düşünüyorum. Dünyada... Yani, bana kalsa, hep avantajdır. Belki Türkçe olduğu için dışarıda pek hoş görüntü vermiyordur, dışarıya ama bence avantajdır."

K31: "Dünya'da belki değil ama Almanya'da avantajdır. Çünkü Almanya'da çok Türk olan var, Almancayı bilmiyorlar, onlara yardımcı olabiliyorum. Tercümanlık yapabiliyorum. Burada da çok Türk firmaları var, böyle benim gibi insanları istiyorlar. Çünkü Türkçe-Almancayı çevirebilsinler, Türkiye'deki firmalarla konuşabilsinler. Yani sadece orada avantajını görüyorum."

K32: "Evet, avantaj. İki ülkede de kendini kolayca ifade edebiliyorsun, işlerini halledabiliyorsun."

Üç öğrenci; Türkçe-Almanca iki dilli olmayı, her iki dilin de farklı dil ailelerine ait olmalarından dolayı daha fazla dili, daha kolay öğrenebilme açısından avantajlı olarak görmektedir.

K10: "Diller, birbirinden farklıdır fakat her ikisinin de mantığı vardır. İkisinin mantığını kavradıktan sonra mesela, Almancayı kavrayınca batı dillerine hâkim oluruz. Türkçeyi kavradığımız zaman çok farklı bir mantık olduğu için insanın beyni daha çok gelişir bu diğer dilleri öğrenmekte de kolaylık sağlar."

K17: "İkisi de farklı dil ailelerinden geliyor. Mesela, ben Almancada İngilizce kelimeleri diyelim. Latince daha kolay seçenek oluyor, o yüzden Almanca çok beğendiğim bir dil. Türkçede Ural-Altay dil ailesinden geliyor bundan dolayı daha farklı oluyor. Yani, bambaşka iki aileden gelen dili bilmek bu da, bir beceridir."

K33: "Türkçe-Almanca... Kesinlikle bir avantaj. Şimdi şeyini bilmiyorum. Türkçenin o ne diyorlardı, Uğur-Altay... Ural-Altay işte dil aileleri. Dil ailelerinin farklılığından dolayı işte iki farklı dil ailesinden dil öğrendiğim için diğer o ailelerde olan dilleri öğrendiğimden kolaylık sağlayabilir. Ondan dolayı bence avantajdır."

4. 2. 6. 3. 2. Olumsuz görüşler

On altı öğrenci, Türkçe-Almanca iki dilli olmayı çeşitli değişkenler açısından dezavantaj olarak görmektedir. Bu değişkenleri; Almanya, Avrupa ve dünya geneli oluşturmaktadır.

K1: "Dünya çapında düşünürsem, aslında pek de avantajlı değil..."

K2: "O zaman tabii (Avrupa'da), İngilizce mesela, daha iyi olabilir. Çünkü daha fazla konuşulan bir dil olduğu için."

K3: "Yani, ben part-time (yarı zamanlı) olarak bazı yerlerde çalışıyorum. Yani, hissetmiyorum. Hani, bir Rusça ve Almanca bilen veya İngilizce ve Almanca bilen daha avantajlı."

K6: "Şimdi, dünyaca bakarsak, aslında pek bir avantajımız olmuyor. Ancak binde bir, bir Alman veya Türkü bulursanız, orada onunla iyi konuşursunuz ama öyle aşırı bir avantajı olduğunu düşünmüyorum."

K7: "Pek sanmıyorum. Neden sanmıyorum çünkü Türkçe de, Almanca da çok konuşulan bir dil değil Avrupa'da. Yani, İngilizce konuşuluyor."

K9: "Dışarıdakilerin (Dünya geneli ve Avrupa) hiç avantaj olarak gördüğünü düşünmem. Ben de pek görmezdim. Yani, burada yaşadığımda anlarım."

K12: "Yani, avantaj olabilir de (Avrupa'da) aslında daha çok İngilizce avantaj olabilir gibi geliyor bana."

K15: "Mesela, şimdi, Amerika gibi bir yerdeysem, herhalde Türkçe-Almancadan çok İngilizce-Türkçe ya da İngilizce-Almanca dillerine hâkim olmayı tercih ederdim. Avrupa genelinde de Almancanın çok geçerli bir dil olduğunu düşünmüyorum Fransızcanın yanında. Türkçe ana dilim, onu kesinlikle çıkarmam."

K18: "Dünya genelinde soruyorsanız bence değil. Avrupa genelinde de değil, diye düşünüyorum."

K20: "Dünya genelinde... O kadar yok. O kadar yok. Çünkü Türkçe çok bilinmediği, Almanca da çok bilinmediği için o kadar avantajı yok."

K21: "Güzel bir soru. Biraz politik bir cevap vermek istiyorum. Bizim Türkçe dilimiz, İngilizce gibi biraz daha bilimsel bir dil olsaydı, dünya çapında çok büyük bir avantaj olurdu. Avrupa çapında da, Almanya çapında da... Ancak biz bilim yönünde son yüz yıldır, iki yüz yıldır bir gelişme göstermediğimiz için bir avantaj olarak görünmüyor. Her insan gözünde yani, bu benim için de sizin için de..."

K23: "Avantajlı değilim (Dünya genelinde). İngilizce olsa, avantaj olurdu. İngilizce-Fransızca iki dilli olsa, avantaj olurdu. O yüzden ya da İspanyolca. Türkçe-Almanca çok fazla konuşulan dillerden değil."

K27: "Pek sanmıyorum (Avrupa'da). Dünyada da sanmıyorum. Orada İngilizceyle Türkçe olsa, bir avantaj olurdu."

K28: "Her insanın İngilizce dışında farklı bir dili olmalıdır. Örnek veriyorum: Oldu ya, iş yerinde ya da başka bir yerde bir kişi Almanca konuştunuz. İngilizceniz olmadığı için o dille kendinizi ifade edebilirsiniz diye düşünüyorum. Dünya ya da Avrupa genelinde Almancanın

geçerli olduğunu düşünüyor musunuz, deseniz, geçerli olduğunu düşünmüyorum. Türkçede Avrupa'da her yerde geçerli değil."

K31: "...Ama bütün dünyada Türkçe çok yaygın olmadığı için avantajı yok galiba. Öyle düşünüyorum."

K32: "Dünya geneline bakınca Almanca-İngilizce olması daha büyük bir avantaj sağlar, diye düşünüyorum."

4. 2. 6. 3. 3. Fikri olmayanlar

Bir öğrenci ise, Türkçe-Almanca iki dilli olmanın avantaj olup olmadığı konusunda fikrinin olmadığını ifade etmiştir.

K11: "Onu bilmiyorum."

4. 2. 6. 4. Türkçenin Almanya'daki diğer diller arasındaki durumuna yönelik görüşler

4. 2. 6. 4. 1. Olumlu görüşler

Çalışma grubunu oluşturan yirmi üç öğrenci; 'iletişimsel beceriler', 'kültürel öğeler' ve 'mesleki' açılardan dolayı Almanya'da Türkçe-Almanca iki dilli olmanın Almanya'daki diğer iki dillilere avantaj sağlayacağı, görüşündedir.

K1: "Tek avantajımız şöyle söyleyeyim: Burada daha fazla Türk yaşadığı için daha fazla insanla muhatap olabiliyoruz. Bence, tek avantaj odur."

K2: "Var. Çünkü görüyoruz, yani, Almanya'da ne kadar çok Türk'ün yaşadığını. Onun için ben, Türkçe dilimle, mesela bir Arap'tan veya bir İspanyol'dan daha fazla insanla konuşabilirim."

K5: "Vardır, kesinlikle vardır ama şu an aklıma gelmiyor."

K7: "Vardır elbet."

K8: "Durumu, aslında aklıma ilk gelen şey, daha demin dediğim şey: Almanya'da çok Türk yaşadığı için... Bana göre bu avantaj, yoksa..."

K9: "Var, tabii ki. Türkler daha, en yüksek sanırım sayıları burada, yani, yabancı olarak. Bizim daha çok, yelpazemiz daha geniş. Yani, öbür, ne var mesela? Polonya. Onlarda pek bir şey göremiyorum mesela. Biz daha avantajlıyız. Yemek yerken mesela... Türk yemekleri bayâ geniş burada, var. Yazılar, dükkânlardaki yazılar, giysi..."

K10: "Bence, Türkçe-Almanca iki dillilik biraz daha büyük avantaj olur. Çünkü alışveriş merkezlerine falan gittiğimiz zaman illa bir Türk ile karşılaşabiliriz ama diğer yabancılarla fazla karşılaşma olasılığımız yoktur."

K11: "Dediğim gibi, zaten Türkler Almanya'da göç olarak en büyük grubu oluşturmakta. Bu yüzden daha bir avantajlıyız."

K12: "Vardır. Çünkü Almanya'da çok fazla Türk yaşadığı için ve Almanya dışında çok fazla Türk olduğu için ve Türkiye ile çok fazla nasıl anlatayım... Ya, burada çok fazla Türk olduğu için Türkçe de çok önemli Almanya'da. Hem okullarda artık ders olarak veriliyor yabancı dil olarak. O yüzden iki dillilik önemli. Hani, Almanca-Türkçe önemli bence, Almanya'da."

K13: "Belki biz daha şanslı olabiliriz çünkü daha demin dediğimiz gibi, toplumda çok fazla Türk olduğu için bizim avantajımız daha fazla olur."

K14: "Almanya'da zaten yani, herhalde Almanlardan çok Türk insanı yaşıyordur. Hani, o şekilde bakarsak, Japonca, Çince konuşmak gibi sanki daha çok dezavantaja kaçır, diye düşünüyorum. Tamam, o dili bilirsin ama sonuçta ne kadar işine yarayacak, o önemli."

K15: "Bu da dediğim gibi, Türklerin çok yoğun olmasıyla alakalı."

K16: "İşte, daha çok Türk yaşadığı için..."

K18: "Bence biz daha avantajlıyız o konuda çünkü artık böyle eskisi gibi, eski bir dil olarak kabul edilmiyor. Daha çok yavaş yavaş bütün dünyaya yayılmakta olan bir dil olarak kabul edilen bir dilimiz var, bizim de artık. Ondan dolayı Türkçe-Almanca iki dilliliği bana göre daha avantajlı."

K20: "Dediğim gibi, çoğu insanlar Almanya'da Türklerin çoğunluğu yaşadığı için vardır. Yani, insan kendini her iki dilde de ifade edebilir ve çoğu zaman böyle her yönde vardır bence. Bir devlet kapısına gitse, çoğu zaman kendini Türkçe de bazen ifade edebilir. Türkler çalıştığı zaman Almancada zorladığı zamanı, o insanlar o insanla Türkçe konuştuğu zaman yani, iki dillilik mesela bir kelime bilmediğin zaman Almancasını değil, Türkçesini anlattığın zaman karşıdaki çoğu zaman seni anlıyor. O da Almanya'da Türkler çok olduğu için."

K22: "... Almanya'da fazla Türk olduğu için olabilir belki. Hani, mesela, demin bahsettiğim işi imkânları gibi veya mesela, öğretmenlik gibi. Türkçe öğretmenliği okuyamazdık, Türkçe olmasaydı."

K23: "Evet, orada var. Çünkü çok Türk yaşıyor Almanya'da, o yüzden... Türkçe küçümsenecek dil değil burada. O yüzden avantaj..."

K24: "Bu bizim bulunduğumuz, oturduğumuz bölgeye göre avantajlı. Çünkü şu anda mesela, Bulgarlar, Romenler de geldi. Onlar da çat patta olsa, Türkçe biliyorlar. Yani, onlar Arapça

bilmiyorlar. Yani, Türkçe biliyorlar özellikle. O yüzden de ben avantajlı olduğumu düşünüyorum."

K27: "Şöyle var: Almanya'da büyük oranda Türk olduğu için bir avantajı vardır bence."

K28: "Almanya'da Türklerin buraya gelmesiyle birlikte Türkçenin buradaki önemi bir hayli artmıştır, diğer dillere göre."

K30: "Vardır. Çünkü dediğim gibi Türk vatandaşı çok olan bir ülke... Bu yüzden Türkçenin diğer dillere karşı avantajı olduğunu düşünüyorum."

K32: "Yani, Türk insanının Almanya'da yoğunluğuna bakarak, neredeyse üç milyon insan yaşıyor, bu yüzden avantaj olabilir."

K33: "Var, kesinlikle var. Burada Türklerin çok olmasından dolayı kesinlikle bir avantajı var. Şimdi bir yere gittiğin zaman doktor olsun, kuaför olsun, herhangi bir market olsun kesinlikle bir Türk çalışan oluyor yani. Hep de denk gelmişimdir. Hatta Almanlar bazen diyor Almancaya gerek bile kalmadı artık Türkçeyle her şey halloluyor diye."

4. 2. 6. 4. 2. Olumsuz görüşler

Dokuz öğrenci; Almanya'da Türkçe bilmenin, Almanya'da yaşayan diğer iki dillilere göre bir avantaj sağlamayacağı, görüşündedir.

K3: "Değil aslında. Dünya dilleri arasına girmiş olan diller mesela, İspanyolca, Fransızca... Türkiye'de bu diller öğretilir ama her ülkede Türkçe öğretilmez. Dünyada belli diller vardır ya, mesela, bir şeyler imal edilir, onun üstünde hangi dil var? Arapça vardır, ha bir Arapça bilmek bile Almanya'da Türkçe bilmekten daha iyi olabiliyor. Yani, yer yer... Ben çalıştığım yerlerde bunu fark ettim."

K4: "Yani, Türkçe bilmek bir avantaj değil. Mesela İspanyolcayı bilmek dersiniz... Avantaj olur. Çünkü burada İspanyolca dersler de görülüyor, ortaokulda olsun, lisede olsun. Ama bu, çok fazla yaygın değil Türkçede. Bu yüzden fazla bir avantaj değil, benim açımdan."

K6: "Pek sanmıyorum, yoktur."

K17: "Diğer şeylere bakarsak; mesela, İspanyolca. Onlar bizden daha avantajlı, diye düşünüyorum. Türkçe sadece Türkiye'de konuşulan bir dil. Diğer dillerden hangisi... İtalyanca mesela, diğer büyük grubu oluşturuyor, yanlış hatırlamıyorsam. Onlar daha avantajlı bana göre. Türkçe sadece Türkiye'de konuşuluyor. Diğer ülkelere gidince o dilleri daha rahat kullanabiliyorsunuz."

K19: "Ek bir avantaj olarak değil de hani, aynı değerde görüyorum."

K21: "Şöyle söyleyeyim: Pek bir avantaj sağlamıyor."

K26: "Bence yok."

K29: "Yok, bence değil. İngilizce olsaydı, belki dediğim gibi, dünya dili olduğu için daha avantajlı olabilirdik. Ama Türkçenin o kadar revaçta olduğunu, düşünmüyorum."

K34: "Yok aslında. Ne onlar Türkçe konuşabiliyor ne de ben onların dilini konuşabiliyorum. Ortak noktamız Almancada anlaşıyoruz."

4. 2. 6. 4. 3. Fikri olmayanlar

İki öğrenci ise Almanya'da Türkçe bilmenin, Almanya'da yaşayan diğer iki dillilere göre bir avantaj sağlamayıp sağlamayacağı konusunda fikirlerinin olmadığını ifade etmiştir.

K25: "Bilmiyorum"

K31: "Bilmiyorum. Hani, belki İspanyolca-Almanca olsaydı, daha avantajlı olabilirdi. Türkçede fazla bilmiyorum."

4. 2. 6. 5. Farklı dil tercihlerine yönelik görüşler

Tablo 19'da çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin farklı dil tercihlerine yönelik dağılımları verilmiştir.

Gruplar	F	%
İngilizce-Türkçe	13	38,23
İngilizce-Almanca	4	11,76
İngilizce-İspanyolca	3	8,82
Türkçe-Arapça	2	5,88
Türkçe-İspanyolca	2	5,88
Almanca-İspanyolca	2	5,88
İngilizce-Fransızca	2	5,88
İngilizce-Arapça	2	5,88
İngilizce-Japonca	1	2,94
Türkçe-Almanca	1	2,94

İspanyolca-Fransızca	1	2,94
İngilizce-Latince	1	2,94
Toplam	34	100,00

Tablo 19'da görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturan on üç öğrenci; 'Farklı dillerde iki dilli olmayı seçebilseydiniz, hangi dili tercih ederdiniz?' sorusuna İngilizce ve Türkçe dilleri yanıtını vermiştir.

K6: "Birincisi, kesinlikle İngilizcedir. Dünyanın her tarafında hemen hemen konuşulur. İkincisi de gene ana dilimiz olduğu için Türkçeyi seçerdim."

K7: "Türkçe-İngilizceyi tercih ederdim."

K9: "Türkçe-İngilizce."

K12: "Diğer dil... Belirli bir dil yok ama öyle yani, herhalde, Türkçe ve İngilizce derdim."

K14: "Evet. Hangi dilleri seçerdim? Yani, İngilizce de önemli. Yine kendi ana dilimi."

K15: "Yani, İngilizce seviyemde iyi aslında ama tabii ki ana dilim gibi değil. Bunu çok isterdim, ikinci dilimin İngilizce olmasını. (İlk dil, Türkçe)"

K18: "İngilizceyi katardım kesinlikle içine. İkinci dil olarak Türkçeyi katardım."

K19: "Şu an İngilizcem biraz zayıf olduğu için İngilizce derdim. (Diğer dil) Türkçe."

K21: "Farklı dillerde... İngilizceyi hiç şüphesiz seçerdim çünkü günümüzde dünya dili ve ben sanırım yine Türkçeyi seçerdim."

K22: "İngilizceyi tercih ederdim. Çünkü dünya dili olduğu için. Onun dışında Türkçeyi çok seviyorum."

K27: "Türkçe ve İngilizceyi tercih ederdim. İngilizce de dünya dili olduğu için hani, rahat edebilmek için ama hiç sevmiyorum İngilizceyi. O ayrı bir dava. O yüzden hiç severek yapmadım yani."

K28: "Kesinlikle İngilizce. Bir de ailemde olan dili kesinlikle öğrenmek isterdim, Türkçe ise Türkçe; Arapça ise Arapça..."

K33: "Yani ben Türkçeyle, Türkçe olduğu için dilim çok memnunum. Almancanın yerine belki İngilizce olabilirdi, daha işte dünyaca, evrensel olduğu için."

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin dördü, bu soruya İngilizce ve Almanca yanıtını vermiştir.

K2: "Almanya'da yaşadığım için Almanca. İkinci dilde seçme şansım olsa, İngilizce olurdu. Çünkü İngilizce tüm dünyada konuşulan bir dil. Her yerde de lazım olan bir dil. Onun için İngilizce alırdım ama şimdi ki durumumda asla değiştirmem, ana dilimi değiştirmek istemem."

K8: "Ben, herhalde ilk önce İngilizceyi seçerdim ve herhalde yine Almanca gibi bir dil seçebilirdim."

K17: "İngilizce. Almanca."

K32: "İngilizce-Almanca galiba daha avantajlı olurdu."

Üç öğrenci, tercih hakları olsa, İngilizce ve İspanyolca dillerini seçebileceklerini ifade etmiştir.

K3: "Güzel soru, zor soru. Birincisi İngilizce. Hani, İngilizcenin ana dilim olmasını isterdim. Çünkü evrensel bir dil, artık bilmemek ayıp gibi bir şey. İkinci dil olarak da, eğer ben hiç Türkiye'de doğup-büyümüş olmasaydım, sempati duyduğum dil diyelim, İspanyolca'yı tercih ederdim."

K11: "İngilizce ve İspanyolca."

K26: "İspanyolca – İngilizce isterdim. Ama bunun nedeni, o dillere ilgi duyduğum için."

İki öğrenci, Türkçe ve Arapça dilleri yanıtını vermiştir.

K5: "İyi bir soru. Aslında ben hep Arapça öğrenmek isterdim. Hani, hep ikinci dilimin veya üçüncü dilimin Arapça olmasını isterdim ama bu Türkçeden vazgeçeceğim anlamına gelmiyor. İlk veya ikinci dilimin Türkçe olmasından gayet memnunum ve herhalde değiştirmek istemezdim."

K10: "Türkçe ve Arapça."

İki öğrenci, Türkçe ve İspanyolca dillerini tercih edebileceğini belirtmiştir.

K16: "Zaten Türkçeyi bırakırdım. İlk önce ilgimi çektiği için de, sevdiğim için de Türkçeyi bırakırdım. Yanına İtalyanca ya İspanyolca gibi bir dil. (İkinci dil seçimi: İspanyolca)."

K31: "Türkçe isterdim. Çünkü Türkçeyi çok seviyorum. Bir de İspanyolca..."

İki öğrenci, İspanyolca ve Almanca dillerini tercih edebileceği açıklamıştır.

K13: "İspanyolca ve... Almanca yine iyi bir dil bence."

K24: "İspanyolca-Almanca."

İki öğrenci, İngilizce ve Fransızca dilleri tercih edebileceğini ifade etmiştir.

K20: "Fransızca'yı seçerdim, ilk dil olarak. Çünkü o dil benim kulağıma çok güzel geliyor ve güzel. Bir de Fransızca, İngilizceden sonra mı geliyor, gelen, üçüncü mü ne... Yani, kullanılan bir dil ve tabii ki İngilizce çünkü İngilizce bilen bir insan dünyanın her tarafında yaşama, çalışma, kendini ifade etme amacı olduğu için İngilizce ve Fransızca."

K23: "Aslında Türkçe ve Almanca'yı bilmekten gurur duyuyorum ama avantaj yönüne bakarsan, İngilizce- Fransızca..."

İki öğrenci, İngilizce ve Arapça dillerini tercih edebileceğini dile getirmiştir.

K25: "İngilizce, dünya dilidir. Arapça, birçok Arap ülkesi vardır. Dinimizden dolayı Kur'an-ı Kerim'de Arapçadır."

K30 : "Sanırım, İngilizce olurdu başta. Yani, daha iyi İngilizce konuşmayı tercih ederdim, dünyada kullanıldığı için. Bir de Arapça ve Çince arasında gidip geliyor, yaygınlaşmaya başladığı için. Yani, ekonomide olsun... Şu anda Arapça biraz fazla yaygınlaşıyor. İşte, ekonomide dünya dili olacak gibi. O açıdan öyle."

Birer öğrenci ise, 'İngilizce-Japonca', 'Türkçe-Almanca', 'İspanyolca-Fransızca' ve 'İngilizce-Latince' dillerini tercih edebileceğini ifade etmiştir.

K1: "İngilizceyi ama nedeni yok. (Diğeri) Japonca. Onun da nedeni yok. Hoşuma gittikleri için sadece."

K4: "Ben, yine Türkçe-Almanca diyeyim."

K29: "İspanyolca-Fransızca."

K34: "Benim ana dilim Türkçe olduğu için Türkçeyi tercih ederdim fakat yabancı bir dili konuşuyor olsaydım İngilizceyi seçerdim. Neden dersiniz, Türkçe bana daha basit geliyor. Fakat Türk olmasaydım İngilizce derdim. (Diğer olarak) Latinceyi daha çok sevdiğim için Latince derdim. Okulda da görüyorum. Kendimi Latinceye yakın hissediyorum."

4. 2. 6. 6. İki dili de kullanmaktan dolayı yaşanan sorunlara yönelik görüşler

4. 2. 6. 6. 1. Sorun yaşayanlar

Çalışma grubunu oluşturan on dokuz öğrenci; 'dilsel beceriler', 'düşünme becerileri', 'zihinsel fonksiyonlar', 'bilişsel yapılanış' ve 'duygusal' açılardan dolayı iki dili de kullanmaktan dolayı sorunlar yaşadığını ifade etmiştir.

K1: "Var. Hani, burada yaşamıyorum da, Türkiye'de yaşıyorum. Sonuçta şey oluyor çoğu zaman, Almanca kullandığım tümceleri birebir Türkçeye tercüme ediyorum. Oradakiler anlamıyor. Ne diyorsun, gibi bir şeyler oluyor."

K3: "Şöyle sorun var: Türkiye'de doğup büyüdüğüm için Türkçe düşünüyorum bazı konularda ve Almanca söyleyeceğim cümleyi, Türkçe düşünerek söylüyorum. Bu da yanlış oluyor. Eylem farklı yere geliyor, öznesi farklı yere oluyor bazen. Bazen çok zor şeyler söyleyeceğim zaman, hani, ne bileyim, akademik metinler yapmaya, üretmeye çalışacağım zamanlar Türkçeden Almancaya düşünerek geçirdiğim için yanlış yapabiliyorum. Öyle zorluklar çekiyorum şu an."

K4: "Çok fazla sorun yaşamıyorum. Yalnız, şimdiki gibi biraz heyecanlı olduğumda kelime açısından biraz zorlanıyorum, hani, kelime seçiminde. Çünkü bizi, sırf Türkçe, sırf Almanca konuşmak bizi zorluyor."

K5: "Konuşmamdan da belli olmuştur. Kendimi pek iyi ifade edemiyorum. Oradaki o zorlukları çekiyorum. Daha çok bir dile ağırlık verdiğim için Almancam Türkçeden baya bir ileride. Hani, orada, o sorunları yaşadığımı düşünüyorum. Bir dilden yine de ister istemez, geride kalmış oldum."

K7: "Şimdi düşünüyorum da, sırf Almanca konuşulan bir yerde arada Türkçe konuşma gereği hissediyorum. Çünkü aradaki kelimeleri bilmediğim için. Ama sorun olduğunu sanmıyorum. Kendini biraz sıkınca o kelimeler de bulunuyor."

K8: "Sorunlar tabii ki var. Mesela, Türkçe ve Almanca öğrenip büyüdüğümüz için iki dilde de biraz sorunlarımız oluyor. Mesela, Türkiye'de Almanya'dan geldiğimiz belli oluyor. Biraz sorunlar oluyor, insan heyecanlanıyor. Tam konuşamıyor, kendisini ifade edemiyor. Bu bana göre bir sorun. Çünkü okullarda sadece Almanca öğrendiğimiz için kendi dilimizi biraz arka planda bırakıyoruz. Almanca da şöyle: Bazı anne-baba sadece Türkçe öğrettiği için çocukların okulda sorunları oluyor yazma-okuma şeklinde. Bu, biraz sorun olabilir."

K9: "Yani, sorun, şimdi bilmiyorum ama dışarıda Alman arkadaşlarımın yanında diyelim, bir tane Türk arkadaşım var. Onunla Türkçe konuştuğumda onlar bunu hoş görmeye biliyor. Aynen. Bu tür sorunlar oluyor veya hiç arkadaş ortamı bile olmasına gerek yok. Dışarıda Almanların veya yabancıların ter ters bakışları oluyor bazen. Yoksa, pek bir sorun göremiyorum aslında."

K12: "Aslında oluyor. Yani, örneğin şöyle: Biz şimdi, Almanya'da arkadaşlarla ve ailede herkes Almanca-Türkçe iki dil bildiği için hani, karışık kullanabiliyoruz. Kelimeleri karıştırabiliyoruz ama Türkiye'ye gittiğimde sadece Türkçe konuşmam gerektiğinde bazen zorluk çekiyorum. Kelimeleri bulamıyorum ve aynısı Almancada da oluyor. Hani, bazen Alman arkadaşlarımla konuştuğumda kelimelerin anlamı aklıma gelmiyor, Türkçesi geliyor, öyle sıkıntılar olabiliyor."

K17: "Bazen Almanlarla konuşunca kitleniyorum. Türkçe kelimeyi aklıma getirmeye çalışıyorum. Türkçe dersinde de mesela. Hoca Türkçe bekliyor bizden. O anda zorluk çekiyorum. Almanca aklıma geliyor ama Türkçeyi düşünmekte zorlanıyorum."

K19: "Çok az da olsa telaffuzda bazen sorun yaşıyorum. Deminki verdiğim örnekte mesela, yarın-yârın misalinde. Ama pek hata görmüyorum. Sadece bazen tercümelerde hata olabiliyor."

K21: "Var. Girişim hataları. Örneğin; "sürmek devam ediyorum" vardır mesela. Almancada kullandığımız bir tabir vardır, Türkçede genelde "devam sürüyoruz" demektir ve ben bunu da çok yaşadım, lisede bu durumu. Mesela, devam ediyorum, devam sürüyorum. Bu, böyle sorunlar çıkıyor ya da iki dili durmadan karıştırıp iki dili de kendine özgün aynı şekilde kullanmayı unutuyoruz. Örneğin; ben sadece Türkçe konuşmaya çalıştığım zaman zorlanıyorum. Sadece Almanca konuşmaya çalışınca da zorlanıyorum çünkü hem karıştırdığım için beyin fonksiyonları artık onları ayırtırmayı unutuyor. Hani, ben onu, ben öyle fark ettim onu. Sonra bir şey daha var. Tabi iki dilde de kelime 'vocabulary' dediğimiz şey, onda da sorunlar yaşıyorum, yani hani. Hatırlamakta mesela... Türkçede örneğin bir kelime oluyor, Almancada aklıma gelmiyor. Almancada bir kelime oluyor, Türkçede aklıma gelmiyor. Hâlbuki biliyorum. Hatırlayamıyorum. Şundan da kaynaklanıyor olabilir: Örneğin; Almanya'da Almanca aile yazdığınız zaman 'familie' yazdığınız zaman, bir de Türkçede aile yazdığınız zaman akla çok farklı görseller geliyor. Örneğin; biz aile dediğimiz zaman genelde bir dayanışma, bir böyle beraber sofrada yemek yeme, böyle bir aile ortamı geliyor ama Almancada 'familie' dediğim zaman genelde aklıma Alman aile kültürü geliyor. Yani, böyle birbirilerine Alman disiplini, birbirlerine çok bağlı değil. Ondan da kaynaklanabiliyor olabilir. Yani, o iki dil aynı anlama geliyor. O iki dil aynı ancak ikisini farklı dilde duyduğumuz zaman aklıma farklı şeyler geliyor."

K22: "Var. Yani, Türkçeyi bilmeseydim, Almancanın soğukluğunun farkında olmazdım diye düşünüyorum. Almancanın soğukluğundan çok rahatsız oluyorum. Evet, duygusal olarak da çok soğuk geliyor. Evet, duygusal olarak soğuk geliyor. Çünkü gerçekten söylediğim gibi birçok hissettiğim şeyi Almanca söyleyebilirim ama yani, bende Türkçesini söylediğimdeki etki olmuyor. Mesela, keşke kelimesi... Keşke kelimesinin, Almanca bir çevirisi yok. Yani, şöyle olsaydı, ne olurdu gibi kurabilirsiniz tümceyi ama keşke diyemezsiniz. Oysa Türkçede keşke bana göre, birçok şeyi ifade eden, tek başına kalsa bile bana bir duygu aktarabilen bir kelime."

K23: "İşte, o dil sürçmeleri ondan sonra birden kod değişimleri... Onlar bazen sorun oluyor. Ama herkes bunları yaptığı için çevremde, burada, sorun değil. Sadece Türkiye'ye gidince sorun oluyor, burada yok."

K25: "Dediğim gibi, kendimi bazen ifade edemiyorum, ondan dolayı. Bazen de Almanca konuşursam, Türkçe sözcüğü aklıma geliyor, Almancası gelmiyor. Yani, kendimi ifade etmekte zorluk çekiyorum."

K26: "Vardır. Özellikle cümle yapısında mesela... Bazen Almandan Türkçeye çeviriyorsunuz ya da Türkçeden Almancaya çeviriyorsunuz. Böylece konuşma ve yazmada hatalar ortaya çıkabiliyor. Bunu sorun olarak görüyorum."

K27: "Sorunlar dediğim gibi, ikisi bir arada kullanıldığında hani, bir dili katletmiş oluyoruz sonuçta. Bu, Türkçe de olsa Almanca da olsa aynı şey. Bu bence bir sorundur. Başka... Bazen bir şeyleri Almanca anlatmak istiyorum ama evde anneannem olsun, dedem olsun, çok iyi anlamadıklarında öyle sorunlar çıkıyor ama yoksa, etrafımdaki herkes benim gibi iki dilli olduğu için sıkıntı çekmiyoruz."

K29: "Var. Mesela, bazen şey diyoruz: Arabayı sıfırdan aldım, deyimi Türkçe bir deyim ama Almancaya çevirdiğimizde 'von null ein auto' dediğimizde, Alman size garip garip bakabiliyor. Bunun çevirisini yapabiliyoruz ama bizi sadece bir Türk anlayabiliyor."

K33: "Yaşadığım sorunlar şöyle; mesela Türkiye'ye izne gittiğim zaman Türkçeyi çok konuştuğum zaman Almanya'ya gelip sadece Almanca konuşmam gerektiği zaman zorlanıyorum yani kelimeler aklıma gelmiyor falan veya ilk Türkiye'ye gittiğimde ikisini birlikte kullanma ihtiyacı duyuyorum ama öyle illa bir zorluk değil bence. Bir-iki sonra geçiyor zaten."

K34: "Bazen takılıyorum. Tümce kurarken zorlanıyorum. Kendimi ifade edemiyorum. Türkçe ifade edemediğim zaman Almanca da konuşuyorum. Bu da benim Türkçemi geliştirmeme engel oluyor. Çünkü ben bir tümce kurduğumda ya da bir şey anlattığımda Türkçe konuştuğumda bu sefer terimler aklıma gelmiyor. Almanca bildikleri için Almanca konuşarak terimlerle bağdaşım kurmaya çalışıyorum. Bu sebeplerde benim Türkçemi geliştirmemi engelliyor. Zaten Türkçem bu sebepten geriledi. Almanca öğrenyim derken Türkçe konuşmamaya başladım, bu kez de Türkçem geriledi. Türkçemi genel olarak üniversitede geliştirdim."

4. 2. 6. 6. 2. Sorun yaşamayanlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin on beşi ise, iki dili de kullanmaktan dolayı herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir.

K2: "Hayır."

K6: "Yoktur. Yani, gerçekten sadece avantajını görüyorum. Dezavantajı yoktur yani."

K10: "Sorunlarım yok, aslında iki dili kullanmaktan. Hatta avantajlarım var."

K11: "Hiçbir sorun yaşamadım."

K13: "Yok, yaşamadım."

K14: "Kendi açımdan sorun yaşadığımı söyleyemeyeceğim. Daha sonradan tabii ikinci dili öğrenenler tabii çok gelişim hataları falan oluyor tabii. Onlar zamanla öğreniliyor."

K15: "Sorun hiç yaşamadım."

K16: "Bir şey aklıma gelmiyor."

K18: "Yoktur aslında, hayır."

K20: "Sadece böyle, bazen... Yok, eskiden daha çok vardı. Böyle on dört-on beş yaşında sadece Türkçe konuştuğum zaman daha çok Almanca kelimeler alıyordum veyahut Almanca konuştuğum zamanlar böyle kolayıma geldiği için Türkçe kelimeler alıyordum. Şimdi, zamanla böyle yaşım ilerledikçe onları daha çok ayırt edebiliyorum ve aslında bence sorunlarım yok. Benim için avantaj iki dilli olmak."

K24: "Aslında yok."

K28: "Nedenini söyleyemeyeceğim ama yaşamıyorum."

K30: "Yok. Yani, bazen bir dildeki kelimeler aklıma gelmediğinde diğer dilden onu tamamlayabildiğim için avantaj olduğunu düşünüyorum. Hiçbir sorun olduğunu düşünmüyorum."

K31: "Hayır."

K32: "Kendimde görmüyorum da bu sorunu. Bizden sonraki kuşakta yetişen çocuklar iki dili birbirine katıyorlar mesela Türkçeyi de bozuk kullanıyorlar, Almancayı da bozuk kullanıyorlar. Burada tek dil öğrensinler ama tamamen öğrensinler, derdim."

4. 2. 6. 7. Almanya'daki Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine yönelik görüşler

Çalışma grubunu oluşturan on yedi öğrenci; Almanya'da ortaokul ya da lise seviyesinde, sekiz öğrenci ise, ilkökul seviyesinde Türkçe dersleri aldığını ifade etmiştir. Dokuz öğrenci ise, Türkistik bölümüne başlayana kadar hiç Türkçe dersi almadığını belirtmiştir.

'Almanya'daki Türkçe öğretiminde okuma/yazma/dinleme ve konuşma beceri alanlarında karşılan sorunlar nelerdir?' sorusuna yanıt veren yirmi beş öğrenci;

'okuma/yazma/dinleme/konuşma' beceri alanlarında yaşanan sıkıntılara ek olarak 'Türkçe dersinin her okulda olmaması/ders saatlerinin yetersiz olması', 'Türkçe derslerinde dil bilgisi eğitimin verilmemesi/ ders müfredatının sıkıştırılmış bir şekilde hazırlanması', 'İlk önce Almanca alfabenin öğretilmesi', 'Türkçe derslerinin dine yönelik olarak işlenmesi' ve 'Türkçe dersine önem verilmemesi' sorunlarının da Almanya'daki Türkçe eğitiminin kalitesinin düşmesine neden olduğunu ifade etmiştir.

Öğrenciler; 'Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar sorusuna' öneri olarak 'okuma/yazma/dinleme ve konuşma beceri alanlarına daha fazla ağırlık verilmesinin' yanı sıra 'Türkçe eğitimine ilkökulda başlanması ve daha fazla önem verilmesi', 'Dil bilgisi eğitimine daha fazla önem verilmesi', 'Ailelerin Türkçe eğitimi konusunda daha bilinçli davranması', 'öğrencilerin dil mantığının geliştirilmesi', 'Türkçe derslerinde yaratıcı uygulamaların daha fazla yer alması', 'İki dilin kültürüyle de yoğrulan Türkçe öğretmenlerinin sahada daha fazla yer alması' ve 'Türkçe ders kitaplarının iki dilli çocuklara yönelik olarak hazırlanması' önerilerini de dile getirmiştir.

4. 2. 6. 7. 1. Sorunlar ve öneriler

Sorun

K2: "Bence, en büyük sorun zaten, Almanya'da bu Türkçe dilinin fazla verilmemesi. Yani, her yerde yok. Ben, şahsen, iki-üç sene gördüm ortaokulda ama çoğu kişiden duydum mesela, hiç Türkçe görmemişler okulda. Bence, en büyük problem bu..."

Öneri

K2: "Türkçenin yani, bu kadar fazla üstüne düşülmemesi (düşülmeli), verilmemesi (verilmeli) okullarda dersin."

Sorun

K3: "Aldım. Şimdi, burada Türkçe derslerinde benim izlenimime göre, Almanca derslerini birebir Türkçe yapmaya çalışıyorlar. Ağırlık olarak diyelim, aldıkları metinler veya dilbilgileri falan direk Almandan geçirilen şeyler. Türkçede mesela, Türkiye'de farklı ağırlıklar verilir. Burada, Almanya'da doğup büyüyen çocuklara dilbilgisi aktarılmamakta. Biz mesela... Türkçe dilbilgisi, gramer aktarılmadığı için buradaki öğrenciler zorluk çekiyorlar. Hani, metnin içeriğini onlar benden çok daha iyi anlayıp benden çok daha çabuk,

pratik cevaplar verebiliyorlar ama benim gördüğüm, gramer olarak, dilbilgisi olarak yeteriz, eksik kalıyorlar veya kullandıkları sözcükler de hep aynı oluyor. Zengin değiller bu konuda."

Öneri

K3: "Öneri olarak aslında tabii ki de yani, bunlar ilköğretimde, ilkokulda çözülecek sorunlar da değil. Bence, direk, madem ilkokuldan diyelim ki, üçüncü/dördüncü sınıftan yazmayı öğrendikten sonra bence Türkçe dersi de paralel olarak verilse, bence bu tür sorunlar kaldırılır. Çünkü aradaki eksikler önceden giderilmesi gereken eksikler yani. Bir yedinci sınıfa gelen bir öğrenciye Türkçe gramerde dilbilgisinde ders vermek de ne kadar mantıklı? Hani, ne kadar çok başarabilirler, bilmiyorum. Daha verimli olabilmeleri için bence ilköğretimden, üçüncü-dördüncü sınıftan bence başlanması gerekiyor. Yani, evde anne-baba da bu tür bilgileri aktaramayacağına göre, bence..."

Sorun

K4: "Hayır, ben almadım. Bence konuşmada pek fazla sıkıntı olmuyor. Çünkü burada yaşayan Türkler de gayet iyi Türkçe konuşabiliyorlar. Yani, kimisi şiveli konuşur, kimisi daha yanlış konuşur, daha az kullanır ama genelde okuma ve yazmada sorun oluyor."

Öneri

K4: "Daha küçük yaşta Türkçe eğitimi vermek bence..."

Sorun

K7: "Bence, daha çok yazmada sorun oluyor. Türkçe evde de konuşuluyor. O yüzden ben, konuşmada pek sorun olduğunu sanmıyorum. Yazmada ise, çok sorun yaşanılıyor. Kendim de yaşıyorum. Mesela, lisede yazılı notlarım sözlü notlarımdan hep daha kötüydü."

Öneri

K7: "Nasıl çözülebilir? Eğitime daha önce başlayarak yani, Türkçe dersini... Daha önce, doğru başlanmalı. İlk senelerde beşinci-altıncı sınıfta hiç yazı yazmadık biz. Hep sadece konuştuk."

Sorun

K10: "Aldım. Aslında her alanda biraz sıkıntı var, ufak ufak. Konuşma alanındaki sıkıntımız örneğin; öğrenciler, burada yaşayan insanlar daha çok Almanca ile büyüdüğü için, haşır neşir olduğu için Türkçeyi pek bilmiyorlar. Dolayısıyla öğretmeni anlamak da zorluk çekiyorlar. Bu anlamda konuşmada sıkıntı yaşıyoruz. Okumada da keza aynı şekilde. İlk önce Almanca alfabe öğrenildiği için mesela, 's' ile 'z' çok sık karıştırılır, Türk öğrenciler tarafından. I'nın üzerine nokta konur bazen. Bu tür şeyler olabiliyor. Her alanda aslında sıkıntı yaşıyoruz. Yazma, okuma, dinleme, konuşma olsun, her alanda sıkıntılar oluşuyor."

Öneri

K10: "Çocukların dil mantığını geliştirmemiz gerekiyor. Çocuklara ezberden ziyade o dildeki bir kuralın neden o şekilde olduğunu anlatabilsek, çocuğun mantığını geliştirebilirsek, bu sorunların kalkacağını düşünüyorum. Hani, geleneksel dilbilgisinden ziyade biraz işlevsel dilbilgisi görmeleri çocukların daha uygun olur."

Sorun

K11: "Şöyle bir şey var: Ben mesela, Nordrhein Westfalen'de yaşıyorum. Nordrhein Westfalen'de herhalde bir tek iki veya üç okul var Türkçe dersi sunulan. Hani, büyük okullarda... Ben, mesela, on iki sene boyunca Türkçe dersi gördüm ama benimle birlikte üniversiteye gidip Türkçe öğretmenliği okuyan arkadaşlarım var. Bir tek üniversitede yani, burada Türkçe öğreniyorlar ve bence sorunlar Almanya'da. Daha fazla Türkçe öğretimi sunmaları gerekiyor ki, Türkçelerimizi, Türkçe dilimizi geliştirebilmemiz için. (Benim okulumda) Yazmada sorun yoktu ama bence mesela, konuşmada daha fazla sözlü sorular veya daha fazla sözlü sınavlar yapılması gerekiyor. Çünkü evde öğrenilmiş Türkçe ile okulda öğrenmek, hani, gerçekten çok büyük fark var."

Öneri

K11: "O yüzden, Türkçemizi düzeltmek için okullarda daha fazla sözlü sınavlar veya sözlü dersler mevcut olması gerekiyor."

Sorun

K12: "Aslında en büyük sorun Almanya'da yaşayan Türklerin bence ilk okuma-yazmayı Almancada öğrenmeleri, ana dilinde öğrenmemeleri bunu. Çünkü ben de ilk Türkçe dersi mesela, yedinci sınıftan sonraydı ve ben sonra Türkçe yazmayı daha çok öğrendim. Gramerini falan, bu bir sorun olabilir, öğrencilerin geç başlamaları okuma-yazmaya."

Öneri

K12: "Daha erken başlamaları bence, gerekiyor. Hani, ilkokuldan itibaren bence Türkçe derslerine başlamalı."

Sorun

K13: "Almadım. Yazmada sıkıntı yaşanıyor. Somut örnek... Ya, zaten her zaman Almanca metinler yazdığımız için diyelim. Bir analiz olsun, hep Almanca yazdığımız için Türkçesini daha bilmiyoruz bile."

Öneri

K13: "Hiç karşılaşmadık (Türkçe metinlerle), o var. (Biraz daha pratik yapılmalı)."

Sorun

K15: "Hayır, sadece ilkokulda... Konuşmada çok sıkıntı yaşanabileceğini düşünmüyorum ama yazma konusunda sıkıntı olabilir tabii. Çünkü çocuklar, hatta bugünkü çocuklar, kendi yeğenimi falan düşününce de Türkçede yetersiz baya çünkü ailede de anne-baba Almanca konuşunca hepsi Almanca konuşuyor. Bu konuda yetersiz kalıyorlar. Yani, baya iş var aslında. O kadar da kolay değil Türkçe öğretmenliği yapmak herhalde."

Öneri

K15: "Okumak yani. Bol bol okumak lazım. Ben de sonuçta sadece ilkokulda Türkçe dersini gördüm ama burada Türkçe öğretmenliğine başladığımda da aslında hiç sorun yaşamadım, diyebilirim. Sadece bilimsel makale hazırlarken sorunlar yaşadım. Onun dışında okumak çok önemli. Küçüklükten beri çocuğu dışarıda Almanca gördüğü ve okulda da Almanca kitaplar gördüğü için Türkçe kitaplara kesinlikle teşvik etmek gerek."

Sorun

K16: "İlk önce zaten Türkçe öğretmenleri var. Bu her okulda yok, ben gördüm. Daha çok anne ve babam üstelediği için görebildim Türkçe dersini. Bence burada başlıyor sorun, devlette de bir sorun var."

Öneri

K16: "Yani, biraz daha destek olması (Alman devletinin okullardaki Türkçe öğretmeni sayısının arttırılması açısından) lazım."

Sorun

K17: "Bence yazarken ve okurken. Yani, anlamadan mesela, anlamadan yazmak ya da anlamadan okumak olmuyor."

Öneri

K17: "Şey biz bunu şu anki aldığımız dönemdeki derste öğrendik. Mesela, metinleri didaktik biçimde değiştirme. Bu tür, öğrencilere değişik şekilde çalışmalar hazırlama. Mesela, diyelim okuma becerisini geliştirmek için... Örneğin; böyle bir sırada bütün kelimeleri birleşik yazıp bunları nasıl tonlayabiliriz, vurgulayabiliriz bunları çalışabiliriz bence. Bu şekilde... Bir de anlamlandırabiliyoruz çünkü kelimeler böyle bir bütün halinde böyle tek tek ayırıp... Yaratıcı aktivitelerle..."

Sorun

K18: "Lisede almadım, lisede Türkçe dersi almadım. Ortaokulda, ortaokul seviyesinde Türkçe eğitimi aldım fakat orada pek bir işe yaramadı, diyebilirim. Hepsinde (sorun) vardı çünkü öğretmenimiz öyle pek dersine biraz şey olacak, söyleyeceğim ama pek dersine önem vermiyordu. Aslında genel gözlemlerim öyleydi. Hem fazla bir öğretim üyesi yoktu Türkçe dersinde. Bir de o az miktarda olan Türkçe öğretim üyesi de öyle önem vermiyordu derse sözlü şeylere, yazımsal şeylere falan... Ondan dolayı pek bir şey getirdi, diyemem yani."

Öneri

K18: "Hem daha bilinçli... Bir de hem akademik bir jenerasyon olduğumuz için Türkçe öğretmenleri zamanla yetişiyor. Bu çok önemli bir avantaj. Bir de Türkçe dersini daha erken başlayıp, daha sık bir çalışma programı olması gerekiyor."

Sorun

K21: "İlköğretimde aldım, bir ile dört... Hatırladığım kadarıyla o dönemki öğretmenim yani, o dönem aldığım Türkçe eğitimi çok iyiydi. Gerek dil anlatım, gerek dil-tarih anlamında. Tabii Türkçe, Türkiye'deki gibi değil. Biz Türkçe derslerinde burada tarihi de, dil anlatımı da hepsini birlikte görüyoruz. Örneğin ben ilköğretimde Türkçede, bir ile dördüncü sınıf arası Kurtuluş Savaşı, İnkılap Tarihi, cumhuriyetin kuruluşu gibi tarih olaylarını o derste gördük. Yani, bir de 'a-b' alfabe olsun, birçok tam hatırlamıyorum, orada görmüştük. Yani, hepsi sıkıştırılmış şekilde. Eksiklik o dönem var diyemezdim çünkü zaten hepsi sıkıştırılmıştı. Öğrenebildiğimiz kadar öğrendik yani. Öğretmenimiz de sağ olsun, elinden geleni yapıyordu. Defterlerden öğreniyorduk, okuyorduk, şey yapıyorduk... Ortaokul olarak bir de onu cevaplayayım. Ortaokulda çok eksiklikler vardı. O öğretmenden de kaynaklanıyor olabilir. Öğretmen, beşinci-altıncı sınıfta genellikle ders işlemiyordu. Futboldan konuşuyordu. Başka konulardan konuşuyordu. Film açıyordu. Yani, o dönem iki yıl boyunca hiçbir şey öğrenmedik. O, beşinci-altıncı sınıf boşa geçti. İşte, arada bir Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi öğretiliyordu. İstiklal Marşı öğretiliyordu. Okuyorduk ama anlamıyorduk. Çünkü bilmediğimiz bir şey. Örneğin; 'Şüheda fıskırarak, toprağı sıksan, şüheda' dan altıncı sınıfta Almanya'da yaşayan çocuk ne anlayacak?"

Öneri

K21: "Öncelikle bu sorunu çözebilmem için... Çok geniş bir konu şimdi... Öncelikle her şey okullardan başlıyor. Öğretmenlerden başlıyor ve onun akabinde de ebeveynlerden başlıyor. Şimdi öğretmenler genelde Türkiye'den gelme, buradaki öğrencilerin sorunlarına inemiyor, inemediği için de anlayamadığı için de bir süre sonra ipin ucunu da bırakıyor. Yani; geliyor, bir metin veriyor ya da bir gazete parçası veriyor. Okuyun, diyor. Çocuklar zaten bu dersi saat ikiden üçten sonra görüyor. Bütün Almanlar eve gidiyor, bu çocuklar okulda kalıyor. O da sekiz-dokuz kişi. Yani, çocukların zaten kafalarında: "Türkçe dersi ne ki!" diye bir algı

oturuyor, zaten ister istemez. Öğretmenlerin de çok eksikliği var. Müfredat eksikliğinin de çok etkisi var. Ebeveynlerde bir süreden sonra çocuğum Almanca öğrensin, diyor. Almanca dersine gidiyor, Türkçe dersine gitmesine gerek yok diyor ve alıyor Türkçe dersinden. Zaten önemi bir düşüyor. Bunu düzeltebilmek için ben geçen dönem bunun hakkında bilimsel bir araştırma metni yazmıştım. Yani, öncelikle hepsi ebeveynde başlıyor. Ailenin çocukları teşvik etmesi lazım. Bunun yanında o çocukların sorunlarına değinebilecek öğretmenler atanması ve bunun içinde onların sorunlarını çözebilecek ders kitapları olması lazım. Kitaplar Türkiye'den geliyor. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ama buradaki çocukların anlamayacağı şekilde. Bizim zamanımızda da öyleydi. Yani, bize hitap etmiyor. Bizim görüşlerimize, bizim kültürümüze, bizim büyüme şeyimize hitap etmiyor. Yani, okuyorduk, anlıyorduk ama boş! Yeni nesil çocuklar da Türkçeyi çok iyi bilmiyorlar. Açıkçası, konuşamıyorlar bile. Doğru düzgün konuşmuyorlar. Konuşamıyorlar, istemiyorlar, utanıyorlar. Yani, stajda da karşılaştım. Çocuk birden ona kadar yazamadı. Yani, o derece. Yani, onu nasıl düzeltereğimi artık araştırmalar mı gösterecek, okuldaki müfredatlar mı? Yani, Türkçe dersinin müfredatına bakıldığı zaman bu Almanya'daki birçok şey yazıyor ama o çocukların ihtiyaçlarına, o çocukların beklentisine göre değil. Önce onların değiştirilmesi lazım..."

Sorun

K22: "Evet. Bana göre, kesinlikle büyük problemler var, o konuda. Çünkü Almanya'da Türkçeye özel bir ilginiz yoksa mesela; yazım kurallarına veya imla hatalarını çok fazla yapabilirsiniz. Çünkü bu dersleri geç görüyorsunuz. Mesela, atıyorum sekizinci sınıfta görüyorsunuz. O zamana kadar belirli bir şey hani, hiç o durumda kalmadıysanız, Türkçe yazmak zorunda kalmadıysanız, doğru bir şekilde bilmiyorsunuz. O saatten sonra çok zor işliyor. Mesela, benim birçok arkadaşım, konuşurken hiç sorun yaşamam, yani, onlarla. Siz de yaşamazsınız. Sorunsuz konuşabilirler. Yani, Türkiye'de de ama nasıl söyleyeyim: Mesela; benim kitaplarım hep Türkçedir. Şiire ilgim vardır. Şarkı sözlerine ilgim vardır. Araştırırım. Zaten sorun yaşamadım yani, Türkçe yazmayı öğrenirken ama bilmiyorum. Bence yetersiz. Haftada bir saat, iki saat sadece Türkçe dersi görmekle olmaz yani. Belirli bir ilginiz olmadıkça olmaz. Almanca da öyle değil. Mesela, Almancada girdiğiniz zaten her derste Almancayı doğru yazmak zorundasınız. Yani; hiç yazamayan bir insan bile bir yerden sonra illa ki yazar. Yani; yine orada, burada hata yapar ama Türkçedeki gibi değil. Yani; yaşlılarım, Almanya'da doğup büyüyen yaşlılarımın Türkçe yazmalarını okuduğum zaman bana göre, çok korkutucu. Yani, gerçekten çok korkutucu. Böyle, ne bileyim, Türkiye'nin ilkokulu bile öyle yazmaz. İlkokul öğrencisi bile öyle yazmaz. Bence, kesinlikle değiştirilmesi gereken bir şey..."

Öneri

K22: "Bizim, ya, benim okuduğum lisede Türkçe seçmeli ders olarak da vardı, ana dilin yanında seçmeli ders olarak da vardı. Ona da girmiştım. Onun bana çok katkısı olduğunu düşünüyorum. Bunun daha fazla okullarda olması bence yani, çok güzel bir şey olur. Çünkü zaten Türkçe sınıfında olmak da birçok öğrencinin yani, okulda böyle moral yükseltiyor. Çünkü bütün sınıflardaki Türkler toplanıyor. İnsanda bir birlik hissi oluşuyor. Mesela, başka okullardan olan arkadaşlarımla konuştuğumda her zaman demişlerdir. Yani, keşke bizde de olsa seçmeli ders. Ne güzel hani, giriyorsun, daha fazla Türkçe öğreniyorsun. Gerçekten bence talep var ama yani, karşılanmıyor bir şekilde. Evet, daha sistemli olması gerekiyor bence. Bana göre, aile ile de çok alakası var. Yani, okul kurumunun dışında aile ile de çok çok alakası var. Aile bir şeyin üzerinde ne kadar fazla durursa, o kadar fazla gelişeceğini düşünüyorum çocukların. Yani, mesela, kendi annemden konuşabilirsem, hani, şey, benim annem için her zaman çok önemlidir. Mesela, dedim ya, tikliyim o konuda. Ayırıyorum. Yani, karıştırmıyorum iki dili birbirine. Bu, bana annemden gelen bir şey. Çünkü her zaman itina ile düzeltmiştir. Yani, ben de onu sekizinci sınıfa kadar diyeyim, çok sık yapıyordum. Yani, insan ister istemez karıştırıyor. Özellikle Türk olan bir arkadaşım var karşımda ama Almanca biliyor, tabii ki karıştırıyor. Daha rahat konuşuyorsun. Öyle oluyor, böyle oluyor... Annem sürekli mesela, yapma, mesela bir şeyin Almancasını söylediğim zaman Türkçe bir tümcenin içerisinde, ne o, anlamadım falan yapıyordu ve bu bende gerçekten yerleşti. Bence böyle şeylerde hani, küçük ama önemli olan şeyler..."

Sorun

K23: "Almadım. Şöyle bir fikir yürütebilirim: İşte, Almancaya çok geçme, kod değiştirme, bunlar sorun olabilir ya da çocukların iki dili de çok bilmemesi, kendilerini ifade edememesi bunlar sorun olabilir."

Öneri

K23: "Bence ilk başlarda, çocukluktan başlayan bir şey bu. Nasıl hani, çocuklukta, hani, bebeklikte, ilk önce ana dili öğrenmeyen ikinci dili iyi öğrenemez derler ya, orada başlıyor. Temelinde başlıyor. Türk çocuk önce Türkçeyi öğrenmeli, zaten ben de öğrendim. Almanca'yı geç oldu ama öğrendim. Yani, şimdi iki dili de biliyorum o yüzden çocuklukta, bebeklikte, ilk konuşmaya başladığında ana dili öğrenmeli çocuk."

Sorun

K24: "Sadece beşinci sınıfa kadar. Şöyle söyleyebilirim: Arkadaş çevremden ve Türkistik bölümünde girdiğim derslerden yola çıkarak Türkçeyi yani, ana dilimizi tam anlamıyla öğrenemiyoruz. Bu gerek ses-ritim olarak olsun, gerek yazma becerisi olarak olsun, söylemek istediklerimiz daha çok Almanca'ya geçiyor yani. Az önce de bir örnek vardı."

Mesela, 'telefonu kaldırdım da', aslında 'öğrenci telefonu kaldırdığımda' demek istiyor. Ama orada Almancadan telaffuzu daha çok kulak dolgunluğu olduğu için 'kaldırdım da' diyor. Bu şekilde problemler çıkabiliyor."

Öneri

K24: "Önerim şöyle olabilir; ana dilimizi kesinlikle unutmamamız lazım demeyeyim, belki biraz abartı olur ama ana dilimizle de kitap okuyabiliriz yani. Türkçe kitaplar okuyabiliriz. Eğer evlerde, bazı evlerde, Almanca daha çok konuşuluyor, Türkçe daha az konuşuluyor, bunu kaldırabiliriz. Yani, sadece annesiyle Türkçe konuşup, sadece babasıyla Almanca konuşup, Almanca ve Türkçesini geliştiren öğrencilerimiz olabilir yani."

Sorun

K25: "İlkokulda Türkçe dersini aldım, evet. Aklıma gelmiyor. Ne zorluklar olabilir... Sürekli Almanca konuşuyorsunuz, Alman okulundasınız ve bir anda başka bir dile giriyorsunuz. Aynı zamanda başka bir kültüre de girmiş oluyorsunuz. Ondan dolayı belki biraz, hani, o şeye girmeye uyum sağlamak belki biraz zor olabilir. Ama bence önemlidir yine de. Çünkü ana dilin... Onu da geliştirmen gerekiyor."

Öneri

K25: "Daha da sık sık böyle bir şeyi görmek... Ben mesela sadece ilkokulda ders görmüşümdür. Ondan sonra da görmedim çünkü yok. Okulumda Türkçe dersini vermiyorlar. Yani sık sık o dersin planlı, sistemli bir şekilde öğretilmesi gerekiyor."

Sorun

K26: "Hayır... Şunu söyleyebilirim: Ben sorun İngilizce ek dersleri yaşayan çocuklara veriyorum. Onlarla da konuştuğumuzda, hiçbir şey yapmıyoruz, öğretmenimiz ciddiye almıyor, saçma filmler izliyoruz diyorlar. Öğretmenlerin dersi ciddiye almaması ve öğrencilere bir şeyler öğretme isteğinin bulunmaması, gidip orada vakit öldürmesi."

Öneri

K26: "Şöyle yapabiliriz: Benim duyduğuma/gördüğüme göre çoğunlukla ortaokulda Türkiye'den gelen hocalar eğitim veriyor. Haliyle çocuklara iyi eğitim veremiyorlar. Çünkü kendileri iki dille yetişmediler. Örneğin, Essen Üniversitesi'nde Türkçe Öğretmenliği bölümü sunuluyor. Yani, daha çok buradan mezun olan öğretmenleri tercih etmelerini tavsiye ederim. Çünkü buradakiler iki dillilere göre Türkçeyi öğreniyorlar. Böylece çocukların seviyelerini ve dil durumlarını daha iyi anlayacaklarını düşünüyorum."

Sorun

K27: "Evet. Lisede aldım, Almanya'da. Konuşmada çok sıkıntı olduğunu düşünmüyorum. Şöyle sıkıntı olabilir: Sonuçta her insan farklı şehirlerden geliyor. Bazı şiveler oluyor, orada belki sorunlar olabilir. Ama herkes genelde orta düzeyde Türkçe konuşup birbiriyle anlaşabiliyor. Ama yazmada çok sorunlar çıkıyor. Şöyle ki: Mesela, birçok kişi ş'leri ve s'leri fark edemiyor. Mesela, 'Sıla' yazacağına 'Şıla' yazıyor. Ç-c'leri ayırt edemiyor. Öyle sorunlar var ya da mesela Almancadan direkt Türkçeye çevirdiğimde mesela, Almancada gitar çalmak değil, oynamak deniyor. O yüzden hep gitar oynamak, diyorlar mesela. Öyle sorunlar var. Bu tür sorunlar çok oluyor, evet."

Öneri

K27: "Bunlar çok derin sorunlar. Aslında hani, küçüklükten beri çocuklara öğretilmesi gereken şeyler. Türkçe dersleri aslında yedinci sınıftan itibaren hatta bazı okullarda beşinci sınıfta ama genelde yedinci sınıftan itibaren başlıyor. O sınıftan itibaren anlatılırsa, direkt çevirme yapılmaması gerektiği, Türkçede birçok şeyin çok farklı olduğunu, s-ş ayrımlarını özellikle küçüklükten anlatılırsa, değiştirilebilir ama çok geç başlanılırsa, bunların değiştirilebileceğini pek sanmıyorum. Benim bir arkadaşım da var öyle bir sorun. Son iki senede lisede Türkçe görmüştü ve onu değiştiremedi ve notları çok kötüydü. Sonra Türkçeyi değiştirmek zorunda kaldı. Dersi tamamen bıraktı."

Sorun

K28: "Dediğim gibi, ortaokulda sekizinci sınıfta Türkçe dersi gördüm. Ama ondan önce Türkçe dersi yoktu. Aile içinde ve arkadaş ortamında konuştuk daha çok. Yani, okulda olmadı pek. Çocuklara Türkçe dersinin önemi çok fazla verilmiyor Almanya'da. Buna yönelik öğretmenler de bu alana ilişkin bir çalışmada bulunmuyorlar, diye düşünüyorum ben. Ama yeni gelen öğretmenler bu konuda daha bilgili. Çünkü hem buranın hem de aile içindeki kültürü daha iyi benimsediği için bu iki kültürde daha iyi olduğunu ve daha iyi olacağını düşünüyorum."

Öneri

K28: "Ama yeni gelen öğretmenler bu konuda daha bilgili. Çünkü hem buranın hem de aile içindeki kültürü daha iyi benimsediği için bu iki kültürde daha iyi olduğunu ve daha iyi olacağını düşünüyorum."

Sorun

K30: "Ortaokulda aldım. Ya şöyle: Maalesef çok iyi olduğunu düşünmüyorum. Kısıtlı bir ders programı oluyor. Bu yüzden benim aldığım derslerde ben, doğrusu zorlanmadım,

kolaydı. Ama genel anlamda bakarsak, konuşma becerisi sanki daha ön planda, yazma biraz geri kalıyor."

Öneri

K30: "Yani; daha fazla yazmamız gerekli ama bunun için programın değişmesi gerekir. Yani, yazmaya yönelik daha fazla ders konulmalı".

Sorun

K31: "Aldım, beşinci sınıftan yedinci sınıfa kadar. Evet sorun oluyordu. Çünkü ilk, Türkçe harflerini anaokulunda öğrendim. İlkokul mu oluyordu? Evet, ilkokul. Eee, 'ğ' olsun, 'ı' olsun. Onları okuyamıyordum doğru düzgün. Yani, çok kekeleyordum. Yazma da öyleydi. 'ğ' yerine 'y' yazıyordum falan. Onlarda da çok zorluk çekiyordum."

Öneri

K31: "Kitap okumak..."

Sorun

K32: "Evet, aldım. Çocuklar genelde ilkokulda Türkçe dersi görmüyorlar, hiçbir şekilde Türkçe metinlerle karşılaşmıyorlar ve okumakta zorluk çekiyorlar çünkü alfabede her şey aynı olmadığı için bayağı zorluk çekiyorlar. Yani konuştukları dil değil de çok yabancı bir dil öğreniyorlarmış gibi oluyor ve tam ortaokul ve lise çağlarında bir metinle karşılaştıklarında afallıyor çocukla, tam da okuyamadıkları için zorluk çekiyorlar."

Öneri

K32: "Türklerin bu kadar yoğun yaşadıkları çevrelerde ilkokuldan itibaren Türkçe dersinin verilmesini önerirdim."

Sorun

K33: "İkinci sınıftan dördüncü sınıfa kadardı, tam öyle hatırlamıyorum ama yazılı dilde ilk duyarak öğrendiğimiz için Türkçeyi işte, 'gidecem' diyoruz ama 'gideceğim' yazmak zorundayız. Bunlar zorluk çıkardı. Ama öyle dinlemede veya okumada bir sorun yaşadığımı hatırlamıyorum."

Öneri

K33: "Ondan dolayı (konuşma dili ile yazma dili arasındaki fark) problem yaşadık ama o da öyle çalışmalarla ona göre hocalarda düzeltmeye çalışıyordu".

Sorun

K34: "Aldım. Anlamakta sıkıntı çekiyoruz. Şöyle ki, anlamakta derken sözcük hazinemiz gelişmemiş ise bazı terimleri anlamakta zorluk çekebiliyoruz."

Öneri

K34: "Okuma için Türkçe kitapları tavsiye ederim. Zaten bu büyük bir rol oynuyor. İkinci olarak ise, derste CD'lerden ve kasetlerden dinletilen hikâyelerle sorunu çözmeye çalışırdım."

4. 2. 6. 8. Almanya'daki Türklere Almanca öğretiminde karşılaşılan sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik görüşler

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin otuz biri; Almanya'daki Türklere Almanca öğretiminde aksayan yönlerin bulunduğunu ifade etmiştir. Öğrenciler; 'okuma/yazma/dinleme/konuşma' beceri alanlarında aksayan durumlara ek olarak 'Düşünme becerilerinde eksiklik olması', 'Almanca öğrenirken dil bilgisi sorunlarının yaşanması', 'Almancanın ezberlenerek öğrenilmesi', 'İlk önce Türkçenin öğrenilmesi', 'Evde Almancanın konuşulmaması' ve 'Ailelerin yeterince Almanca bilmemesi' sorunlarının yaşanmasının da Almanya'daki Türklerin Almanca öğrenmesini olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir.

Öğrenciler; 'Almanya'daki Türklere Almanca öğretiminde karşılaşılan sorunlar sorusuna' öneri olarak 'okuma/yazma/dinleme ve konuşma beceri alanlarına daha fazla ağırlık verilmesinin' yanı sıra 'İlk olarak Almancanın öğretilmesi/ iki dilin de eş zamanlı olarak öğretilmesi', 'Türkçe eğitime daha fazla önem verilmesi ve ilkokuldan itibaren başlanması', 'Almancanın mantığının kavranarak ve uygulamalar yapılarak öğrenilmesi', 'Yabancı öğrencilere yönelik ayrı bir yazma eğitimi dersi konulması', 'Öğrencilerde eleştirel düşünme becerilerinin oluşturulması', 'Ana dili Almanca olan insanlarla daha fazla konuşma pratiğinin yapılması', 'Almanca öğretmenlerinin iki dilli öğrencilere daha bilinçli yaklaşması', 'Almanca-Türkçe iki dilli öğretmenlerin sahada daha fazla yer alması' ve 'Türkçe ve Almancanın karşılaştırmalı olarak öğretilmesi' önerilerinde de bulunmuşlardır.

4. 2. 6. 8. 1. Sorunlar ve öneriler

Sorun

K1: "Karşılaşıyoruz, evet. Yazmada daha çok zorlanıyoruz gibi geliyor bana. Birçok kural olduğu için (Almancanın)... Ona dikkat edeceksin, buna dikkat edeceksin gibi kuralları var Almancanın. Ya da kelimelerin sonlarına... Onlarda zorlanıldığını düşünüyorum."

Öneri

K1: "Belki de çözüm olarak şeyi görebiliriz: Çocuklarla ilk Almanca konuşulması. İlk çözüm olabilir. Sonuçta, çocuklar daha kolay kaptığı için her şeyi hani, bir çözüm olabilir ama Almanca öğreteceğim diye de Türkçeyi şey yapmamak gerekiyor."

Sorun

K2: "Türklerde bir sorun çıkabilir. Çünkü Türk insanı iki dilli olduğu için belki de iki düşünceli olabilir. Ben bunu düşünüyorum. Onun için bazı şeyleri Almanca anlarken Türkçe de anlamaya çalışan insanlar vardır, diye düşünüyorum. En büyük problem de bu, olabilir. Her şeyi iki türlü anlamak, iki dilde anlamak..."

Öneri

K2: "Daha çok Türkçe dersi bütün okullarda..."

Sorun

K3: "Gramer... Dil bilgisi alanında hâlâ sıkıntılarım var."

Öneri

K3: "Bazı şeyler doğuştan bilinmesi gereken veya ezbere bilinen şeyler vardır. Mesela, İngilizcede artikel vardır ya, 'the' diye. Her şeye 'the' dersiniz. Almancada 'der' vardır, 'die' vardır, 'das' vardır. Bunlara bir diyelim; masaya, cama, bunlara maskulin midir (eril) ya da feminen midir (dişil), diye özellikler yüklenir. Anlamı da yoktur bunların. Hani, bunları doğuştan ya öğrenirsiniz ya da sonradan zor olur ya da belki çok okunması gerekiyor ama okula gidip, üniversiteye gidip, çalışıp böyle bir tempo içinde bu kadar şeye bu kadar çabuk hâkim olmak zor bence."

Sorun

K4: "Şimdi, 'der, die, das' diye artikullar var Almancada, Türkçede olmayan. Evet, artikeller. Orada çok fazla sorun yaşıyoruz. Türkçede olmadığı için de birebir Almancaya aktarmak istediğimiz için dili orada sorunlar oluyor."

Öneri

K4: "Yok. Akluma (öneri) gelmedi şu an."

Sorun

K5: "Kendimden de yola çıkarak cevap vermem gerekirse, şimdi bir yanımız Almanya, bir yanımız Türkiye. Almanca diline daha yatkın oluyoruz genelde. Burada Almanca diliyle temasta olduğumuz için o yüzden Almancadaki kurallar bize daha aşına geliyor. Sonra birisi bize Türkçe dilini öğretmek istediği zaman da, yok, şu kural, bu kural. Bu, tamamen farklı... İki dilin de kökleri başka yerlerden türediği için acayip değişiklikler var. O yüzden bakış açısını değiştirmek sonra o cümleyi diğer tarafta kurmak, baya bir zorlanıyor insan. Aynı zamanda bazen böyle bir sorun yaşıyor: Kafanda bir Almanca cümle var. Onu Türkçeye değiştirmek istiyorsun. Harfiyen değiştirdiğin zaman ama o Türkçe anlamı tutturamıyor. Evet, o sorunu yaşıyoruz. Sanırsam eğer, Almanya'da yaşayan her Türk'ün sorunu budur."

Öneri

K5: "Benim gittiğim okullarda hiç Türkçe dersi yoktu. Hani, ilkokuldan başlayarak liseye kadar giden Türkçe dersleri olabilirdi. O yönden çok eksik olduğunu düşünüyorum. Zaten bizim burada Türkçe dilini okumamızın sebebi de bu... Almanya çapında yaygınlaştırmak istiyoruz Türk dilini. İnşallah bu sebeple büyük farklılık yaratabiliriz."

Sorun

K6: "Daha çok yazmadadır, metin üretmektedir. Artık fantezi mi farklı oluyor, kültürden mi bağlı oluyor, bilmiyorum ama daha çok yazmasında sıkıntı oluyor."

Öneri

K6: "Çok okumak ile daha çok hem beynini, zihnini genişletir hem daha faydasını görürsün. Okumak ile bu sorun çözülür yani."

Sorun

K7: "Almanca öğrenirken, evet, kökleri çok farklı olduğu için dillerin çok sıkıntı yaşıyoruz. Mesela, artikel dediğimiz 'der, die, das'lar' Türkçede olmadığı için burada sorun yaşıyoruz onları öğrenirken, gramer olsun."

Öneri

K7: "İnsanlara belli bir yaştan sonra zaten, o dili öğrenmesi zor olacağını düşünüyorum. Daha küçük yaşlarda o dersleri öğrenmesini tavsiye ediyorum. Çoğu insan galiba zaten anaokulunu da göndermiyor. Almancayı öğrenmek için de kendi ana diline de hâkim olman gerekiyor. Önce asıl ana dilini yani, Türkçeyi öğrenmemiz gerekiyor. Sonra o dille, Almancayı öğretmek daha kolay olur, diye sanıyorum, düşünüyorum."

Sorun

K8: "Dil bilgisi bence sorun olabilir. Çünkü Almanca biraz zor bir dil."

Öneri

K8: "Nasıl çözebiliriz? Yani, eğitim çok önemli. Yani, bunun üstüne düşmeleri lazım diye düşünüyorum. Okullara gidip Almanca öğrenilmesi gerekiyor. Yoksa, Almanca kendiliğinden öğrenilmez zaten."

Sorun

K9: "Telafluz ederken zorluk çekebilir. Kardeşimi örnek alırsa, evet, o da yaşıyor bu sorunu. Kelimeleri anlamayabilir. Okuması akıcı olmayabilir. Başka bir şey gelmiyor aklıma."

Öneri

K9: "Okuma (geliştirilmeli) akıcı olmayabilir."

Sorun

K10: "Biz, Almancayı ezberleyerek öğrenmeye çalışıyoruz. Onun yerine pratikte uygulayarak ve mantığını kavrayarak öğrensek, bu kadar sıkıntı yaşamayız, diye düşünüyorum. Mesela, çocuklar madchen'in artikelinin niye 'das' olduğunu kavramıyorlar? Çünkü bize okulda öğretilirken erkek olanların hepsine 'der', kız olanların hepsine 'die', nötr olanların hepsine 'das' denir, deniliyor. Ama fakat kızın artikeli Almancada 'das'tır. O da sonundaki ken'den (chen) kaynaklanır. Mesela, bu mantık bilinmediği için bunu bilmeyen bir insan 'die madchen' diyor. Bu tür, sıkıntılar yaşıyoruz."

Öneri

K10: "(Dil) Mantığını (geliştirmeliyiz) kavramıyoruz. Ezberlemeye çalışıyoruz. İçimizden geldiği gibi konuşmaya çalıştığımız için bu tür sıkıntılar yaşıyoruz."

Sorun

K12: "Burada dediğim gibi, yine o çocuklar iki dilli olduğu için karşılaştığı sorun hani evde genellikle çoğunluk, mesela bizde öyleydi, sadece Türkçe öğrendik biz ilk başta. Anaokuluna gittikten sonra Almancayı öğrendik ve tabii ki Alman öğrencilerden eksiklerimiz vardı, onlara göre ve bu sorun olabiliyor hani o dili sonradan öğrendikleri için..."

Öneri

K12: "Aslında iki dili de aynı anda öğrenmek gerekiyor bence. İki dili de aynı anda. Evde iki dilin de olması gerekiyor, hem Almanca hem Türkçe."

Sorun

K13: "Yani, iyi Almanca öğretmiyorlar bence. İlk sınıftan itibaren öğretilmeli, eksik öğretiliyor bana göre. Almancada en basiti artikullarda. Yani, ben orada problem yaşıyorum. Daha çok dil bilgisel açıdan problemler yaşıyorum hani."

Öneri

K13: "Aklıma gelmiyor, şu anda, yok."

Sorun

K14: "Şöyle söyleyeyim: Kendi açımdan değil ama öğrencilerde... Ben ders veriyorum, onlar da yazım şeklini görüyorum. Hani, Türkçe olsun... Türkçeyi Almancaya aktarıırken olduğu gibi, o Türkçe cümleyi Almancaya çevirmeye çalışıyor. Yani, başı sonu belli olmuyor. İşte, yüklemi başa kayıyor."

Öneri

K14: "Yani, ancak sık sık çalışarak, metinler üreterek gelişecek yani. Bugünden yarına kadar bir şey değişmez ama uzun bir süre içinde yani, insan belli bir proje uygularsa, metin ya da herhangi bir şey sık üzerinde durursa, neden olmasın. Sonuçta hiç kimse annesinin karnında öğrenmiyor. Biz de yani, belli bir zaman sonra öğrendik Almancayı. O şekilde yani. Tam olmasa bile illa ki belli bir başarıya ulaşılır, diye düşünüyorum."

Sorun

K15: "Şeylerde... Ne diyorlar ona, cinsiyet ayrımı mıydı? Onda çok büyük sorun yaşadığını düşünüyorum, Almanlarda yaşıyor. Onun dışında kendim şahsen sorunla karşılaşmadığım için..."

Öneri

K15: "Öğrenmekle yani, yine okumak. Okumaya çok önem veriyorum şahsen. Yine okumakla bunu en aza indirebiliriz. Bizim Türk olan öğretmenimiz vardı, siyasal bilimler, sosyal bilimler dersinde o bize hep şey yapardı: Mesela, duyduğunuz bütün kelimelerin önüne işte şeye bakarak, sözlüğe bakarak onların tanımlarını yazmamızı isterdi. Bu da, güzel bir çalışmaydı bence."

Sorun

K16: "Bence, burada da yazma. Bu aileyle de alakalı. Evde daha çok Türkçe mi konuşuyor, Almanca mı konuşuluyor? Daha çok Türkçe konuşan anne babalarda bu Almanca eksik kalmış oluyor, o yüzden..."

Öneri

K16: "Yabancı öğrencilere yönelik ayriyeten bir ders vermeleri lazım bence."

Sorun

K17: "Hani, biraz ön yargı olacak ama çoğunlukla Türkler bir arada olduğu için bir Almanla konuşurken belki bir zorluk çekebiliyoruz. Ben kendim çekebiliyorum, sadece bir Almanla konuşunca. Hani, belki hata yapabilirim, diye düşünüyorum."

Öneri

K17: "Daha çok bir arada, tek kendi toplumumuz içinde değil de, karışık onlarla konuşmak."

Sorun

K18: "Almancayı öğrenirken nerede sıkıntı yaşıyoruz... Biz otomatik olarak, bende öyle şahsen, Türkçeyle Almancayı birebir kıyaslıyorum. Mesela, bir kelime olsun. Almancada bir kelime oluyor, onu birebir Türkçesine çevirip öğrenmeye çalışıyorum. Bu biraz dezavantaj oluyor bazı yerlerde. Bazı yerlerde avantaj olabilir ama benim şahsen genel problemim öyle oluyordu."

Öneri

K18: "Bu sorunu yani, daha çok öğretmenler ele almalıdır, diye düşünüyorum. Hani, derslerini ona göre ayarlayıp mesela, nasıl anlatayım, ifade edemedim kendimi şu an... Hani, Türkçe öğretirken Almanca karşılığını hemen öğretebilir gibi. Atıyorum, Türkçe öğrettiği zaman Almancada da aynı şeyi birebir değil, karşılaştırarak değil, bunun Almanca yöntemini bulup da öğretmek, diye tahmin ediyorum, düşünüyorum."

Sorun

K19: "Grameri öğreniyoruz ama cümle kurmayı daha çok formalite icabı öğreniyoruz. Yani, oradaki dil bilimini öğreniyoruz ama oradakini günlük hayatımızda nasıl kullanacağımızı bilemiyoruz gibi. Günlük konuşmayı öğrenmiyoruz."

Öneri

K19: "Derslerde iletişim halinde olmak lazım. Hani arada bir metinler okunmalı ama birçok yerde de eleştirel bakılarak öğrencilerinde konuşmasını sağlamak gerekiyor çünkü orada da cümleler, eksiklikler çıkabiliyor. Hani yazmada çok fazla sıkıntı olmayabiliyor bazen ama bunu rahat bir şekilde telaffuz edecek olsa veya o metin hakkında konuşacak olsa o konuşmayı yapamayabiliyor."

Sorun

K20: "Onlar da bence konuşma... Çünkü çoğu zaman böyle kurslarda okuma oluyor. Yani, okutuyorlar bir metni veya yazıyorlar dinliyorlar öğretmeni ama hiç bir zaman teoride böyle konuşmuyorlar. Konuşmadıkları için bir ortama girdikleri zaman zorlanıyorlar ve o dil düzleşmesi dediğimiz gibi, onlarda çok oluyor. Hele böyle sonradan böyle Almancayı öğrenmişler; o, sch'yi, onu yapamadıkları için ve Almanların konuştuqlarıyla ya da bizim gibi burada büyüyüp Almancayı ana dil gibi öğrenenlerle onlar arasında çok fark olduğu için böyle çekingen oluyorlar."

Öneri

K20: "Bence onları konuşma, daha çok konuşma alanlarında şey yapmamız lazım. Yani, çözüm bulmaları lazım ve bence öyle insanları böyle ana dili Almanca olan insanlarla tek konuşma yaptırılması lazım. Böyle ikili konuşma öğrensinler, diye... Yani, çekinmesinler kelimeleri yanlış ifade etmesinler diye... Bir de Almancada 'der, die, das'ı böyle sonradan öğrenenler çok yanlış kullanıyor ve çok saçma duyuluyor o zaman mesela 'der madchen' diyor. O zaman insanlar böyle gülümseme tebessüm oluyor. Çünkü tuhaf bir cümle kurmuş oluyorlar o anda ve onlar da çekingen olmuş oluyorlar. Yani, konuşma bence çok önemli."

Sorun

K21: "Almanya'da yaşayan Türklere... Öncelikle Almanca öğretmenlerinden başlayayım ben. Öğretmenler, tabii çocuklar, öncelikle Türk çocukları evde genellikle Türkçe, arkadaş ortamında Almanca, yerine göre Almanca-Türkçe karışık, Alman çocuklarıyla sadece Almancayı bilmiyorlar. Öğretmenler de bu konuda okulda onlardan Alman çocukları gibi performans bekliyor. Bunu görmedikleri zamanda yapamıyor deyip, gayret etmiyorlar düzeltmek için. Sosyal statüleri, ailelerin sosyal konumları da göz önünde bulundurarak çocuğunuz iyi olmaz, diyor. Okullarda iyi not alamıyorlar. Örneğin; Almanla aynı sınavı yapmış. Birisi, iki almış; birisi üç alıyor çocukların. Yani, öyle örnek vereyim. Sorunlar, örneğin; çocuk okumada sorun çekiyor. Yazmada mesela, yazma diyelim. Düzgün yazarken hata yapıyor ve hep hatalarını göz önünde bulunduruyorlar. Bunu düzeltme, bu iyi değil. Konuşurken hata yapıyor. Çocuğunuz konuşmuyor, evde Almanca konuşun, diyorlar. Yani, bu çocuklara hep böyle yapamıyor-edemiyor, yapamıyor-edemiyor diyerek, çocuk zaten ne denir ona, öğrenilmiş çaresizliğe kapılıyor. Ben zaten bilmiyorum diyor, tamamen bırakıyor. Yani, bu benim çocukluğumda da geldi başıma. Hala da birçok küçük çocuğun başına geliyor, öğrenilmiş çaresizliğe kapılıyorlar. Biz zaten yapamayız, biz zaten bu topluma entegre olamayız, diye oraya kadar gidiyor bunlar maalesef. Biz zaten bu okulda iyi değiliz diyerek... Mesela, bir soru soruluyor. Ben zaten bunu yapamam, diyor ve tamamen ipleri bırakıyor."

Öneri

K21: "Öğretmenlerin teşvik etmesi lazım. Teşvik eden öğretmenler de var, düzgün. Hani, onların dersine gelen öğrenciler zaten Almancayı düzgün bir şekilde biliyor. Teşvik etmeyen, sizin çocuğunuz zaten yapamaz, diyenler onlar çok zorluk çekiyor. Ya, hep yapamıyorsunuz. Evde Almanca konuş, evde Almanca konuş diyenler; nasıl yapabilirsiniz? Tartışsalar, çocukları daha iyi entegre edebilirler kendilerine ve toplumlarına. Yani, asimile yapmadan normal..."

Sorun

K22: "Ne sıkıntısı yaşıyoruz? Bir sıkıntı yaşamadım aslında. Yani, evden, yine aileden çok fazla, evde çok fazla Almanca konuşulmuyorsa, mesela, zorlanabiliyorlar yani. Her şeyi yeniden öğreniyorsun."

Öneri

K22: "Mesela, yine okumak ile de alakası var bence. Çok fazla kitap okuyorsanız, yazarken zorlanacağınızı düşünmüyorum. Evde çok Almanca konuşuluyorsa, anlamak da zorluk çekeceğinizi düşünmüyorum. Ama yani, Almanca ile hiçbir alakanız yoksa, hiç ilgilenmiyorsanız, ne okuyorsanız, ne dinliyorsunuz, evde konuşacak kimse yoksa, arkadaşlarınız Alman değilse, o zaman tabii ki, insan bir yerden sonra zorluk yaşıyor. Evet. Yani, Almanca ile Türkçe de çok farklı diller. Öğrenirken de çok farklı. Mesela, 'der, die, das' diyorlar. Ya, ben bunu nasıl öğreneceğim, kuralı ne diyorlar. Ezber yapacaksın, diyorum. Her kelimenin der'si var, die'si var, das'tı var. Öğreneceksin. Böyle farklılıklar olduğu zaman Türkçede bildiğimiz kuralları Almancada uyarlayamadığımız zaman da sorun yaşıyor, olabiliriz."

Sorun

K23: "Mesela derslerde anne baba yardımcı olamıyor evde. O yüzden Almanlardan bir adım gerideyiz. Kelime haznesi geniş değil çocukların. Türkçeyi iyi bilmezse Almancayı da öğrenemiyor."

Öneri

K23: "Çok kitap okumak bence. Çok okumak, çok dinlemek, çok televizyon izliyorsan, Türk programlarını izlemek ya da ne bileyim, Almancası iyi değilse, Almanca diziler izlemek, kitap okumak bence."

Sorun

K24: "Bir kere Almanca derslerinden yola çıkayım, çok haksızlık yapıyorlar ve bunlara bizim anne-babalarımız eğer ki, yeterli Almancaları yoksa, bu en büyük dezavantaj ve genç yaşta değilse, diyeyim, kırklı yaşta ise, çocuklarını savunamıyorlar. Bu da öğrencinin

Almancadaki notunun kötü olmasına yansiyabiliyor. Yani, mesela öğrenci haksızlığa uğramış. Diyelim ki, kötü not almış. Almancası zayıf olduğu için. Bu onun yapabileceği bir şey değil, elinde olan bir şey değil. Ama belki bu sorun, öğretmende diyelim. Şöyle biraz daha dramatikleştiririm: Öğretmen de o çocuğa kötü not vermeye meyilli, istekli. Çocuk, haksızlığa uğradığı zaman gidebileceği kim var? Annesi- babası. Annesi-babası, Almancaya tam hâkim olamadığı için okula gidip: 'Neden benim öğrencime bu notu verdiniz, bana bunu açıklayabilir misiniz?' diye çocuğunu savunamıyorlar. Hepsinin değil ama art niyetli olanların da kesinlikle bundan istifade edip kullandığını, düşünüyorum."

Öneri

K24: "Daha çok Türk öğretmenlerin bunları çözebileceğini düşünüyorum. Sonuçta o bizim ana dilimiz ve biz hem Almanca bilerek, illa Almanca öğretmeni olmamız şart değil, Almanca bilen bir Türk öğretmeniysek, öğrenciye bir şekilde yardımcı oluruz yani. Öyle düşünüyorum."

Sorun

K25: "Belki sözcüklerin anlamlarında olabilir. Hani, direkt bir sözcüğü başka bir sözcüğe çevirmekle olmuyor. Anlamı da farklı oluyor. Onları da belirlemek gerekiyor. O noktada belki zorluklar çekebiliriz."

Öneri

K25: "Onlara daha çok değinmek... Her zaman örneklerle anlatmak diye, düşünüyorum."

Sorun

K26: "Kelimleri sesletme (telaffuz). Çünkü kelimeleri sesletirken Almancanın da biraz karıştığını düşünüyorum. Alman aksanıyla söyletebiliyor ve bu, sorunlara sebep oluyor ve dediğim gibi, Almancadan cümle yapılarını direkt aktarma yapıldığı için cümle bozuklukları ortaya çıkıyor."

Öneri

K26: "Almanya'daki Türk öğrencilerine şunu önerebilirim: kitap okumak. Yani, kitap okuyarak bu sorunun çözülebileceğini düşünüyorum."

Sorun

K27: "Ben Almanca öğrenirken en zor, artikül var üç tane. Her kelimenin yani, ismin önüne article geliyor. İngilizcedeki 'the' artikül gibi onda çok zorlanmışım. Bana ilk öğrettiklerinde işte, bunu hissetmen gerekiyor. Yani, belirli bir şey yok. Her kelimedede bu var ama üçünden hangisi olacağını hissedeceksin, dediler. Bana çok saçma geldi. Nasıl hissedeceğim? Hani, üçü de olabilir. Hissedemem. Çünkü ana dilim değil ama şimdi yavaş

yavaş hissedebiliyorum yani. Şimdi hiç bilmediğim bir kelime olsa, sorsalar, hangisi diye büyük bir ihtimalle yüzde doksan tahmin edebiliyorum."

Öneri

K27: "Aslında yani, aşılması çok zor. Yani Almancayı sonrandan öğrenen biri için. Yani, ben sadece ezber yaparak öğrendim. Onu hissetmeyi öğrenebilmek, galiba kendinden gelen bir şey... Yani, onun öğrenile bilineceğini pek sanmıyorum."

Sorun

K28: "Okuma-yazma becerisinde çoğunlukla hataların olduğu biliniyor. Diğer taraftan da öğrenciye bağlı bu... Başarılı bir öğrenci hem evde hem dışarıda bu becerilerini kullanabiliyorsa, bu becerilerini daha iyi öğrendiği ortadadır ama sorun olarak kesinlikle okuma ve yazma becerisinde sorunlar oluyor."

Öneri

K28: "Kendimden yola çıkarsam, benim öğretmenim bana daha çok kitap oku, kitap okursan, hem yazma hem okuma becerin daha iyi olur, diyordu. Ama genel olarak öğrenciler okumayı sevmediği için buralarda sıkıntı yaşıyorlar. Artık kitap ve gazete yerine telefon ve diğer iletişim araçları kullanıldığı için bu sorunlar ortaya çıkabiliyor."

Sorun

K30: "Yani, diller arasındaki farklar... Yani, mesela, Almancadaki gibi Türkçede bazı şeylerin olmaması... Nasıl söyleyeyim... Okumada sorun olacağını düşünmüyorum. Görüleni okuyabiliyorlar. Yazmada biraz sorun olabiliyor. Biz duyduğumuz gibi yazan bir milletiz. Almancada maalesef böyle değil, kelimeler duyulduğu gibi yazılmıyor. Dinlemede de sorun olacağını düşünmüyorum. Konuşmada işte, bazı gramer hataları haricinde söylenenin karşısına aktarılabilmediğini düşünüyorum."

Öneri

K30: "Öneri... Yani, yaşa göre değişir. Çocuklar da daha çok okumayla, yazmayla bir şeyler düzelebilir de yetişkinlerde bu daha farklı yapılmalı. Ama onunla ilgili pek de bilgim yok."

Sorun

K31: "Konuşmada. Yani, kelimeleri doğru konuşmamak... Almancada çok harf var. Yazıldığı gibi okunmuyor bazen harfler yutuluyor da öyle okunuyor."

Öneri

K31: "Yani, onu öğrenmek için çok Almanca dinlemek ve konuşmak lazım."

Sorun

K33: "Gramerinde sorun olduğunu düşünüyorum, ondan dolayı hem konuşmada hem yazmada yani. Şimdi, Türkçe öğrendiğin zaman mesela adil düşüren bir dil olduğu için Türkçe, Almandada tam tersi adil kullanılan bir dil. Böyle sorunlar ortaya çıkabilir. Zaten Türkçe öğrenmiş olup da sonrada Almandayı işte, hangi dili öğrenirsen öğren, zaten aynı, Türkçe bir cümleyi Almandaya olduğu gibi çevirdiğin zaman çok farklı bir şey ortaya çıkabiliyor yani nasıl diyeyim... O dile özgü özellikleri öğrenmek lazım, zorluk çıkabiliyor."

K33: "Öyle bir soru ki şimdi, böyle kısa bir sürede bilemiyorum. Tabii, dediğim gibi, ailelere düşen çocuklara önceden Türkçeyi sağlam bir şekilde, güzel bir şekilde öğretmeleri hem yazılı bir şekilde ilkokuldan eğitim alıp liseye kadar eğitim görmeleri çok önemli. Ben görmedim, tamam ama benim annem babam üstüme çok durdu. İşte okumak, dinlemek bunların üzerine çok durulduğu için sonradan"

K34 : "Almanca, Türkçe gibi okunmuyor. Yazarken de farklı olduğu için Almanca yazarken de biraz sıkıntı çektik. Bir de okurken ve dinlerken yani anlamakta zorluk çektik".

Öneri

K34 : "Kitap okumayı, Alman kanallarına bakmayı, dergileri takip etmeyi tercih ederim. Gazeteler büyük rol oynar. Ne kadar gazete okursak o kadar sözcük dağarcığımızda geliyor. Ama daha çok Alman arkadaşlarla ortam oluşturup konuşmaya çalışırdım."

Üç öğrenci ise, Almanya'daki Türklerin Almanca öğrenimi sırasında herhangi bir problem yaşanmadığını dile getirmiştir.

K11 : "Almanya'da entegre çok büyük bir konu olduğu için ve çok önemli bir konu olduğu için Türklerin Almanca öğreniminde fazla bir sorun olmuyor. Mesela, ilkokullarda Deutsch als Zweite Sprache diyorlar. Yani, iki dillilik kursları oluyor. Bu iki dillilik kurslarına hani, Türkler olsun, diğer göçmenler olsun, bu kurslara katılıyor, Almandamızı düzeltmemiz için. Bu yüzden Almanlar göçmenleri destekliyor ama tek kendi dillerinde."

K29 : "Bilmiyorum, düşünüyorum şu anda ama. Yani, bizim Türk çocuklarına atıyorum, Almanca öğretildiğinde konuşulan sonra yani söylenen sorunlar... Bence bir sıkıntı yok."

K32 : "Aslında hatırladığım kadarıyla çok çabuk öğrendim. Galiba çocuk yaşta olunca dil öğrenmeye daha yatkın olunuyor ve gerçekten bir sene içinde dili yaşlılarının seviyesine gelebilecek şekilde öğrendim."

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5. 1. SONUÇ VE TARTIŞMA

5. 1. 1. Görüşme Kayıtlarının Değerlendirilmesi ile İlgili Sonuçlar

1. Öğrencilerin yirmi sekizi, Almanya doğumlu olup Türkçe ve Almancayı eş zamanlı olarak edinmiştir. Bu öğrencilerin yirmi biri, anaokuluna kadar genellikle Türkçe ile temas halinde olmuş ve anaokuluna başlamakla beraber Almanca ile daha yoğun bir şekilde karşılaşmıştır. Beş öğrenci, aile ortamında Türkçe ve Almanca ile yoğun bir şekilde temas halinde olduklarını ifade ederken, iki öğrenci ise, ilkokula kadar genellikle Türkçe ile etkileşim halinde olduklarını ve ilkokula başlamakla birlikte Almanca ile daha yoğun bir şekilde karşılaştıklarını belirtmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin çoğunluğunun Türkçe ve Almancayı eş zamanlı olarak öğrenmiş olması, onların üçüncü nesil olarak adlandırılan kuşak olduğunu destekler niteliktedir.

Altı öğrenci ise, Türkiye doğumlu olduklarını ve Almanya'ya geldikten sonra Almanca öğrendiklerini dile getirmiştir.

2. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yirmi sekizi; üzüldüklerinde, sevindiklerinde ya da öfkelendiklerinde verdikleri ani tepkilerin genellikle Türkçe olduğunu, dile getirmiştir. Üç öğrenci, ani tepkilerin dilinin bağlama göre değiştiğini; üç öğrenci ise, Almanca olduğunu ifade etmiştir.

Uzun (2011), bilişsel yapılanış açısından iki dilliliğin; bileşik iki dillilik, sıralı iki dillilik ve alt sıralı iki dillilik kavramlarından oluştuğunu belirtmektedir. Alt sıralı iki dillilikte, dillerden biri diğer dile göre daha kaliteli girdilerle beslenmiştir ve bu durumun doğal bir sonucu olarak diğerine göre daha zayıf olan dil, güçlü olanın hâkimiyeti altındadır. Bir anlam dizgesi altında iki ayrı anlamlar dünyası gelişmiştir fakat bir anlamlar dünyası diğerine göre daha baskındır. Ani tepki dili sorusuna

verilen yanıtlar bilişsel yapılanış açısından ele alındığında ani tepki dillerinin Türkçe olduğunu ifade eden otuz bir öğrenci '*ani tepki dili*' başlığı altında alt sıralı iki dilli olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda öğrencilerin yirmi sekizin baskın dili Türkçe; üçünün ise, Almancadır. Üç öğrencinin ise, ani tepkilerin dilinin bağlama göre değişmesi, bağlama göre ayrı anlamlar dünyaları oluşturmalarına işaret eder. Yani; öğrencilerin bu grubunu ani tepki dili bağlamında sıralı iki dilli olarak niteleyebiliriz.

3. S. Freud (1925/2009), dil sürçmesi hatalarının üç farklı şekilde ortaya çıkabildiğini ve bunların, anlam hatası; ses hatası ve anlam ve ses hataları olarak görülebildiğini ifade etmektedir. Çalışma grubunu oluşturan gruba dil sürçmesi ile 'ses hatalarının' kastedildiği ifade edilmiştir.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde öğrencilerin dokuzu, Türkçe konuşurken; yedisi ise, Almanca konuşurken kelimeleri seslendirmede sıkıntı yaşayabildiklerini dile getirmiştir. Yedi öğrenci, her iki dilin kullanımında da seslendirme sıkıntısı yaşadıklarını belirtirken on bir öğrenci ise, her iki dilde de ses hataları yaşamadıklarını açıklamıştır.

4. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin on altısı; 'Anaokulu/ilkokul/ortaokul ve lise hayatı boyunca derslerin Almanca olması ve sunumların Almanca yapılması', 'Üniversite dışındaki okul hayatı süresince Türkçe derslerinin saatlerinin az olması ve Türkçe sunum yapılmaması', 'Türkçede kelime dağarcığının ve akademik terim bilgisinin eksik olması', 'Türkçe konuşurken dil sürçmesi yaşanılması' ve 'Türkçe sunum sırasında anlaşılama korkusu yaşanması' düşüncelerinden dolayı bir sunum yapacakları zaman kendilerini Almancada daha rahat hissettiklerini, ifade etmiştir.

On beş öğrenci; 'Almancada kelime ve akademik terim bilgi eksikliği', 'Almanca hata yapabilme ve akademik terimleri yanlış seslendirme korkusu', 'Cinsiyet bildiren kelimeleri yanlış seçme' ve 'Türkçe sunum sırasında kendini daha güvende hissetme' düşüncelerinden dolayı bir sunum yapacakları zaman kendilerini Türkçede daha rahat hissettiklerini, dile getirmiştir.

İki öğrenci; 'Akademik terim bilgi eksikliği' düşüncesinden dolayı bir sunum yapacakları zaman kendilerini rahat hissedecekleri dilin konuya göre değişebileceğini belirtirken bir öğrenci ise, 'Her iki dilde de kelime bilgisine güvenmesinden' dolayı kendisini her iki dilde de rahat hissedebileceğini, belirtmiştir.

Bir öğrenci ise, her iki dilde de kelime bilgisine güvenmesinden dolayı kendisini her iki dilde de rahat hissedebileceğini, belirtmiştir.

5. Öğrencilerin yirmi ikisi, rüyalarında genellikle Türkçe konuştuklarını ifade ederken; bir öğrenci, rüyalarında Almanca konuştuğunu dile getirmiştir. On öğrenci, rüyalarında her iki dili de konuştuklarını; bir öğrenci ise, rüyalarında hangi dili konuştuğunu hatırlamadığı ifade etmiştir.

'Rüya dili' sorusuna verilen yanıtlar bilişsel yapılanış açısından ele alındığında rüya dillerinin Türkçe olduğunu ifade eden yirmi iki öğrenci ve Almanca olduğunu belirten bir öğrenci '*rüya dili*' başlığı altında alt sıralı iki dilli olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda öğrencilerin yirmi ikisinin baskın dili Türkçe; birinin ise, Almancadır. On öğrencinin ise, rüya dillerinin bağlama göre değişmesi, bağlama göre ayrı anlamlar dünyaları oluşturmalarına işaret eder. Yani; çalışma grubunun bu kesitini rüya dili bağlamında sıralı iki dilli olarak niteleyebiliriz.

6. Çalışma grubunu oluşturan yirmi dört öğrenci; 'İlkokul/ortaokul ve lise hayatı boyunca Almanca metinlerin okunması', 'Türkçe akademik terim bilgi eksikliği', 'Almancada eş anlamlı sözcüklerin daha fazla olması', 'Türkçe alfabenin öğrenilmemesi ve Almancanın daha sistemli bir şekilde öğretilmesi' ve 'Akademik bilgilerin Almancadan edinileceğine inanılması' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin okurken Almancayı tercih ettiklerini, ifade etmiştir.

Beş öğrenci, 'Türkçede daha güvende hissedilmesi' ve 'Türkçe sözcük dağarcığının daha geniş olması' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin okurken Türkçeyi kullanmayı tercih ettiklerini, dile getirirken beş öğrenci ise, 'Her iki dilde de akademik bilgiye güvenilmesi' ve 'Türkistik bölümünün Türkçe akademik bilgiyi geliştirmesi' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin okurken her iki dili de tercih edebileceklerini, belirtmiştir.

7. Öğrencilerin on altısı; 'Türkçe akademik terim bilgi eksikliği', 'Türkçede bilinmeyen sözcüklerin anlamını bağlamdan çıkaramama' ve 'Almanca akademik metinleri okumada kendine daha çok güvenme' düşüncelerinden dolayı Türkçe akademik metinleri okurken daha sık sözlük kullandıklarını, belirtmiştir.

Dokuz öğrenci; 'Almanca akademik terim bilgisi eksikliği' ve 'Almancanın daha az kullanılması' düşüncelerinden dolayı Almanca akademik metinleri okurken daha sık sözlük kullandıklarını, ifade ederken üç öğrenci, 'İki dilde de akademik terim bilgisi

eksikliği' düşüncesinden dolayı her iki dildeki akademik metinleri okurken de sözlük kullandıklarını, dile getirmiştir.

Altı öğrenci ise, 'Bilinmeyen sözcüklerin anlamını bağlamdan çıkarma' düşüncesinden dolayı her iki dildeki akademik metinleri okurken de genelde sözlük kullanmadıklarını, açıklamıştır.

8. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yirmi üçü; 'Türkçede kelime ve akademik terim bilgisi eksikliği', 'Türkçe metinlerin anlaşılması için bir seferden fazla okunması' ve 'Türkçe akademik metinlerle ilk defa üniversitede karşılaşılması' düşüncelerinden dolayı Türkçe akademik metinleri okurken daha fazla süre harcadıklarını, ifade ederken, yedi öğrenci; 'Almanca kelime ve akademik terim bilgisi eksikliği' ve 'Türkçeye daha fazla hâkim olunduğunun düşünülmesi' düşüncelerinden dolayı Almanca akademik metinleri okurken daha fazla süre harcadıklarını, belirtmiştir.

İki öğrenci, Türkçe ve Almanca dillerinde akademik metin okuma sürelerinin metnin konusuna göre değişebileceğini, belirtirken, iki öğrenci ise, pek fazla Türkçe akademik metin okumadıkları için bu soruya cevap vermekte zorlandıklarını, dile getirmiştir.

9. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin on altısı; 'Almanca'nın daha hızlı ve akıcı okunması', 'Almanca'nın daha kolay anlaşılması', 'Almanca alt yazı ile izlerken filmde daha fazla zevk alınması', 'Almanca alt yazı ile izleme alışkanlığının olması', 'Türkçe uzun cümlelerin takibinin zorluğu', 'Almanca çevirilerin daha anlamlı olması' ve 'Türkçe çevirilerin söylemi yansıtmaması' düşüncelerinden dolayı alt yazılı bir film/video izlerken seçme şansları varsa, Almanca'yı tercih ettiklerini ifade ederken, on altı öğrenci ise; 'Günlük hayatta daha çok Türkçe kullanımının tercih edilmesi', 'Bazı kelimelerin Türkçe yazıldığı zaman daha anlamlı olması', 'Türkçe kelimelerin duyguyu daha hoş vermesi', 'Türkçenin daha hızlı ve rahat takip edilmesi', 'Türkçe ile daha barışçıl olunması', 'Türkçe alt yazı takibinde daha rahat hissedilmesi' ve 'Türkçe alt yazıların görsel olarak daha hoş görülmesi' düşüncelerinden dolayı alt yazılı bir film/video izlerken seçme şansları varsa, Türkçeyi tercih ettiklerini, belirtmiştir.

Bir öğrenci, alt yazılı bir film/video izlerken seçme şansı olsa bile her iki dili de tercih edebileceğini, bir öğrenci ise, alt yazı dilinin filmin konusuna göre değişebileceğini, açıklamıştır.

10. Çalışma grubunu oluşturan otuz bir öğrenci; 'Almanca dublajların daha rahat anlaşılması, daha akıcı olması, orijinalinden daha güzel bulunması, hisleri daha güzel ifade etmesi', 'Seslendirme açısından Almanların daha profesyonel olması', 'Ses tonu güzelliğinin Almanda daha hoşla gidilmesi', 'Almanların senkronizasyonu daha iyi yapması', 'Türkçe dublajlarda aktarılmak istenen mesajın eksik kalması ve ses-ritim bozukluğu olması' ve 'Yabancı filmlere Almanca dublajın daha çok yakışması' düşüncelerinden dolayı orijinal dili Türkçe ya da Almanca olmayan bir film ya da videonun Almandadaki dublajlı halini izlemeyi tercih ettiklerini, ifade etmiştir. Öğrencilerin üçü ise, 'Türkçeye daha yakın hissedilmesi' düşüncesinden dolayı orijinal dili Türkçe ya da Almanca olmayan bir film ya da videonun Türkçedeki dublajlı halini izlemeyi tercih ettiklerini, belirtmiştir.

11. Çalışma grubunu oluşturan yirmi sekiz öğrenci; 'Türk programlarının ve siyasetinin daha çok ilgilendirmesi', 'Türk programlarını izleme alışkanlığı olması', 'Türkçenin daha melodik gelmesi', 'Türk programlarının daha eğlenceli ve aktif bulunması', 'Türkiye ve Türk kültürüne olan aidiyet duygusu', 'Türklerin daha dinamik, sevecen ve heyecanlı olması' ve 'Alman haberlerinin durumu olduğu gibi aktarmaması' düşüncelerinden dolayı haber/spor/siyaset/eğlence vb. konularla ilgili herhangi bir programı izlerken ya da dinlerken genellikle Türkçeyi tercih ettiklerini, ifade etmiştir.

Öğrencilerin üçü; 'Almanya'da yaşanıdığı için Alman programlarının daha çok ilgilendirmesi' düşüncesinden dolayı haber/spor/siyaset/eğlence vb. konularla ilgili herhangi bir programı izlerken ya da dinlerken genellikle Almandayı tercih ettiklerini belirtirken üçü ise, her iki dili de tercih edebileceklerini, dile getirmiştir.

12. Çalışma grubunu oluşturan yirmi altı öğrenci; 'Almanca metin yazarken daha güvende hissedilmesi', 'İlkokul/ortaokul ve lise hayatı boyunca eğitim dilinin Almanca olması, metinlerin Almanca yazılması, Türkçe ders saatlerinin sayısının az olması ve bu derslerde yazma etkinliklerinin yapılmaması', 'Almandada akademik terimlere daha fazla hâkim olunması ve kelime bilgisinin daha geniş olması', 'Türkçe metin yazarken yazım hatalarının yapılması ve cümlelerin nasıl kurulacağına uzun zaman alması' ve 'Almanca'nın akademik dil olarak daha gelişmiş olduğuna inanılması' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin oluştururken genellikle Almandayı tercih ettiklerini, ifade etmiştir. Öğrencilerin sekizi ise; 'Türkçe metin yazarken daha rahat hissedilmesi', 'Türkistik bölümünde alınan derslerin katkısıyla

Türkçeye daha yakın hissedilmesi', 'Türkçe kelime bilgisinin daha geniş olması' ve 'Yazı dilinde Almancanın inandırıcı gelmemesi' düşüncelerinden dolayı akademik bir metin oluştururken genellikle Türkçeyi tercih ettiklerini, belirtmiştir.

13. Çalışma grubunu oluşturan yirmi dört öğrenci; 'Türkçede kısaltmaların yaygın olması ve bunun sonucunda alışkanlık oluşması', 'Türkçede kısaltmaların daha anlaşılır olması', 'Türkçe kelimelerin uzun olması', 'Türk kültüründe kısaltmaların olduğuna inanılması' ve 'Sanal ortamda genellikle Türk arkadaşlarla yazışılması' düşüncelerinden dolayı arkadaşlarıyla olan yazışmalarında (telefon/internet) genellikle Türkçe sözcüklerin kısaltmasını yaptıklarını, ifade etmiştir.

Üç öğrenci, 'Yazışma dili olarak genellikle Almancanın kullanılması' ve 'Almanca kelimelerin uzun olması' düşüncelerinden dolayı, arkadaşlarıyla olan yazışmalarında (telefon/internet) genellikle Almanca sözcüklerin kısaltmasını yaptıklarını, üç öğrenci ise, bağlama göre her iki dile ait olan sözcükleri de kısaltarak yazdıklarını belirtmiştir. Dört öğrenci ise, her iki dile ait olan sözcükleri de kısaltma yaparak yazmayı sevmediklerini, dile getirmiştir.

Türkçede her hecede bir mutlaka bir ünlü harfin olması ve Almancada iki ya da daha çok ünsüzün yan yana gelebiliyor olması Türkçeyi Almanca karşısında kısaltma dili bağlamında daha pratik bir konum haline getirse de özellikle Almancada kısaltma alışkanlığının olmaması, Almanların dile uyguladıkları disiplin dolayısı ile mi kısaltma yapmayı tercih etmedikleri, sorusunu akla getirmektedir.

14. Çalışma grubunu oluşturan on sekiz öğrenci, 'iki dillilik kavramının kendileri için ne ifade ettiği' sorusuna, her iki dildeki dilsel becerileri ölçüt olarak; on öğrenci, dilsel beceri ve kültürel öğeleri ölçüt olarak; beş öğrenci kültürel öğeleri; bir öğrenci ise, kültürel öğeleri ve ekonomik değerleri ölçüt olarak yanıt vermiştir.

15. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin tamamı, iki dilliliği bir avantaj olarak görmektedir. Bu avantajlar; 'dilsel/iletişimsel beceriler, kültürel öğeler, zihinsel fonksiyonlar ve ekonomik değerler' açılarına göre çeşitlilik göstermektedir. Yirmi öğrenci ise, iki dilliliğin aynı zamanda bir dezavantaj oluşturabileceğini de düşünmektedir. Bu dezavantajlar; 'dilsel beceriler, kültürel öğeler ve zihinsel fonksiyonlar' açılarına göre çeşitlilik göstermektedir.

16. Çalışma grubunu oluşturan on yedi öğrenci, Türkçe-Almanca iki dilli olmayı çeşitli değişkenler açısından avantajlı olarak görmektedir. Bu değişkenleri; Almanya,

Türkiye, Avrupa ve dünya geneli oluşturmaktadır. On altı öğrenci ise, Almanya, Avrupa ve dünya geneli açısından Türkçe-Almanca iki dilli olmayı dezavantaj olarak görmektedir. Bir öğrenci ise, Türkçe-Almanca iki dilli olmanın avantaj olup olmadığı konusunda fikrinin olmadığını ifade etmiştir.

17. Çalışma grubunu oluşturan yirmi üç öğrenci; 'iletişimsel beceriler', 'kültürel öğeler' ve 'mesleki' açılardan dolayı Almanya'da Türkçe-Almanca iki dilli olmanın Almanya'daki diğer iki dillilere avantaj sağlayacağı, görüşündedir. Öğrencilerin dokuzu, Almanya'da Türkçe bilmenin, Almanya'da yaşayan diğer iki dillilere göre bir avantaj sağlamayacağını; ikisi ise, Almanya'da Türkçe bilmenin, Almanya'da yaşayan diğer iki dillilere göre bir avantaj sağlamayıp sağlamayacağı konusunda fikirlerinin olmadığını ifade etmiştir.

18. Çalışma grubunu oluşturan on üç öğrenci, 'Farklı dillerde iki dilli olmayı seçebilseydiniz, hangi dili tercih ederdingiz?' sorusuna on üç öğrenci 'İngilizce-Türkçe'; üç öğrenci, 'İngilizce-İspanyolca'; ikişer öğrenci, 'Türkçe-Arapça', 'Türkçe-İspanyolca', 'İspanyolca-Almanca', 'İngilizce-Fransızca' ve 'İngilizce-Arapça'; birer öğrenci ise, 'İngilizce-Japonca', 'Türkçe-Almanca', 'İspanyolca-Fransızca' ve 'İngilizce-Latince' yanıtlarını vermiştir.

19. Çalışma grubunu oluşturan on dokuz öğrenci; 'dilsel beceriler', 'düşünme becerileri', 'zihinsel fonksiyonlar', 'bilişsel yapılanış' ve 'duygusal' açılardan dolayı iki dili de kullanmaktan dolayı sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. On beş öğrenci ise, iki dili de kullanmaktan dolayı herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir.

20. Çalışma grubunu oluşturan on yedi öğrenci; Almanya'da ortaokul ya da lise seviyesinde, sekiz öğrenci ise, ilkokul seviyesinde Türkçe dersleri aldığını ifade etmiştir. Dokuz öğrenci ise, Türkistik bölümüne başlayana kadar hiç Türkçe dersi olmadığını belirtmiştir.

'Almanya'daki Türkçe öğretiminde okuma/yazma/dinleme ve konuşma beceri alanlarında karşılan sorunlar nelerdir?' sorusuna yanıt veren yirmi beş öğrenci; 'okuma/yazma/dinleme/konuşma' beceri alanlarında yaşanan sıkıntılara ek olarak 'Türkçe dersinin her okulda olmaması/ders saatlerinin yetersiz olması', 'Türkçe derslerinde dil bilgisi eğitimin verilmemesi/ ders müfredatının sıkıştırılmış bir şekilde hazırlanması', 'İlk önce Almanca alfabenin öğretilmesi', 'Türkçe derslerinin dine yönelik olarak işlenmesi' ve 'Türkçe dersine önem verilmemesi' sorunlarının da

Almanya'daki Türkçe eğitiminin kalitesinin düşmesine neden olduğunu ifade etmiştir. Öğrenciler; 'Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar sorusuna' öneri olarak 'okuma/yazma/dinleme ve konuşma beceri alanlarına daha fazla ağırlık verilmesinin' yanı sıra 'Türkçe eğitimine ilkokulda başlanması ve daha fazla önem verilmesi', 'Dil bilgisi eğitimine daha fazla önem verilmesi', 'Ailelerin Türkçe eğitimi konusunda daha bilinçli davranması', 'Öğrencilerin dil mantığının geliştirilmesi', 'Türkçe derslerinde yaratıcı uygulamaların daha fazla yer alması', 'İki dilin kültürüyle de yoğrulan Türkçe öğretmenlerinin sahada daha fazla yer alması' ve 'Türkçe ders kitaplarının iki dilli çocuklara yönelik olarak hazırlanması' önerilerini de dile getirmiştir.

21. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin otuz biri; Almanya'daki Türklere Almanca öğretiminde aksayan yönlerin bulunduğunu ifade etmiştir. Öğrenciler; 'okuma/yazma/dinleme/konuşma' beceri alanlarında aksayan durumlara ek olarak 'Düşünme becerilerinde eksiklik olması', 'Almanca öğrenirken dil bilgisi sorunlarının yaşanması', 'Almancanın ezberlenerek öğrenilmesi', 'İlk önce Türkçenin öğrenilmesi', 'Evde Almancanın konuşulmaması' ve 'Ailelerin yeterince Almanca bilmemesi' sorunlarının yaşanmasının da Almanya'daki Türklerin Almanca öğrenmesini olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir.

Öğrenciler; 'Almanya'daki Türklere Almanca öğretiminde karşılaşılan sorunlar sorusuna' öneri olarak 'okuma/yazma/dinleme ve konuşma beceri alanlarına daha fazla ağırlık verilmesinin' yanı sıra 'İlk olarak Almancanın öğretilmesi/ iki dilin de eş zamanlı olarak öğretilmesi', 'Türkçe eğitime daha fazla önem verilmesi ve ilkokuldan itibaren başlanması', 'Almancanın mantığının kavranarak ve uygulamalar yapılarak öğrenilmesi', 'Yabancı öğrencilere yönelik ayrı bir yazma eğitimi dersi konulması', 'Öğrencilerde eleştirel düşünme becerilerinin oluşturulması', 'Ana dili Almanca olan insanlarla daha fazla konuşma pratiğinin yapılması', 'Almanca öğretmenlerinin iki dilli öğrencilere daha bilinçli yaklaşması', 'Almanca-Türkçe iki dilli öğretmenlerin sahada daha fazla yer alması' ve 'Türkçe ve Almancanın karşılaştırmalı olarak öğretilmesi' önerilerinde de bulunmuşlardır.

Üç öğrenci ise, Almanya'daki Türklerin Almanca öğrenimi sırasında herhangi bir problem yaşanmadığını dile getirmiştir.

5. 2. ÖNERİLER

5. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Çevirme (2012), Türkçe ve Türk kültürü derslerinin Alman eğitim sistemi içinde müfredat dışı verilmesini, seçmeli ders olmasını, kimi zaman bu listeden çıkartılmasını, uygun olmayan saatlerde verilmesini ve müfredat dışı olduğu için Türk sivil toplum örgütlerinin ve öğretmenlerin özel çabalarıyla yürütülmesini dersin geleceği için tehlike olarak görmektedir. Almanya'da yetişen Türk soylarını ilkokul/ortaokul ve lise eğitimleri boyunca yaşadıkları eyaletlerin eğitim programlarına göre ya Türkçe eğitimi dersleri almamaktadır ya da alınan Türkçe eğitimi derslerinin saatleri yetersiz kalmaktadır. Bu sonuç doğrultusunda çift ayaklı teraziye benzeyen iki dilliliğin Türkçe kısmı eksik kalmakta öğrencilerin Türkçe okuma/yazma/konuşma ve dinleme beceri alanlarında aksamalar meydana gelmektedir. Duisburg/Essen Üniversitesi Türkistik bölümü bu aksaklıkların giderilmesi ve özellikle öğrencilerin akademik bir Türkçe öğrenebilmeleri için yoğun bir mesai harcamaktadır. Bu durum ilk dönem öğrencilerinin dilsel beceri ve iki dillilik kavramına yönelik görüşleri ile üst dönem öğrencilerinin dilsel beceri ve iki dillilik kavramına yönelik görüşleri karşılaştırıldığında gözlemlenmektedir. Dengeli ve sağlıklı iki dilli bireyler yetiştirebilmek için iki ya da çok dilliler için özel eğitim programları hazırlanabilir ve öğrencilerin dil mantıkları geliştirilebilir. Baker (2001), iki dilliliğin, ikinci dilin edinildiği yaş ölçüt alınarak eş zamanlı iki dillilik (simultaneous bilingualism) ve birbirini izleyen iki dillilik (sequential bilingualism) olmak üzere ikiye ayrıldığını ifade etmektedir. Bu bağlamdan hareket ederek, her iki dilin de eş zamanlı ve sistematik bir şekilde öğretilmesi, bir çözüm önerisi olarak düşünülebilir. Uluçam (2007), iki dilli bireylerin ana dilleri Türkçeye yönelik becerilerinin geliştirilmesi konusunda ihtiyaç duyulan noktaların tek dilli bireylerinkinden kısmen de olsa farklılık gösterdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla iki dilli ortamlarda o kültürle yetişmiş öğretmenlerin yurt dışında sahada daha fazla yer alması iki dilli öğrencilere verilen Türkçe eğitimi derslerinin kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca ders kitabı ve müfredatının da iki dilli öğrencilerin gelişim özellikleri ölçüt alınarak hazırlanması derslerin daha verimli bir şekilde işlenmesini sağlayacaktır. Uzun (2011), bilişsel yapılanış açısından iki dilliliğin; bileşik iki dillilik, sıralı iki dillilik ve alt sıralı iki dillilik kavramlarından;

dilsel beceriler açısından ise, dengeli iki dillilik, baskın iki dillilik ve sınırlı iki dillilik kavramlarından oluştuğunu belirtmektedir. İki dilli öğrencilerin dil potansiyellerinin en yüksek seviyede kullanarak sıralı ve dengeli iki dilliler olabilmelerinde kuşkusuz ailelere de büyük görev düşmektedir. Aileler ana dili eğitiminin önemini farkına vararak iki dilliğin çift ayaklı kaldıraç olduğunu unutmamalıdır. Çocuklarını kaliteli girdilerle besleyerek sözcük dağarcıklarını geliştirmelerine yardımcı olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Achard, P. (1994). *Dilsel Toplumbilim*. (Çev. Deniz Kırmısoy). İstanbul: İletişim Yayıncılık. (Eserin orijinali 1993'te yayımlandı).
- Akmajian, A. ve diğerleri(2010). *An Introduction to Language and Communication* (6th edition). London: The MIT Press.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. (5. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2004). *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*. İstanbul: Multilingual.
- Al, H. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (3. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arslan, M. (2007). Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 40/1, 41 61.
- Arslantürk, Z.(2004). *Sosyal Bilimler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri*.(6. Baskı). İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Aşçı, U. D. (2013). İngiltere'deki Türkçe Konuşan Toplumda İki Dillilik (Bilingualism) ve Dil Karışması (İnterference). *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü*, 101 107.
- Aydar, H., Ulutaş, İ. (2010). Dilin Kökeni: Kur'an-ı Kerim ve Diğer Kutsal Kitaplara Göre Dil Olgusu. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5/4, 679-696.
- Baker, C. (2001). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*.(3rd ed.). Clevedon: Multilingual Matters.
- Baker, C. (1988). *Key Issues in Bilingualism and Bilingual Education*. Clevedon, UK: Multilingual Matters Ltd.
- Bakırlı, Ö. C.(2008). İki Dillilikte Beyin ve Zeka. *Dil Dergisi*, 140, 32-42.
- Beals, R. L.,Hojjer, H. (1972). Antropolojinin Konusu ve Alanı (Çev. Gürbüz Erginer). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35 (2), 9-34.
- Beceren, S.(2010). Comparison of Metalinguistic Development in Sequential Bilinguals and Monolinguals. *The International Journal of Educational Researchers*, 1(1), 28-40.

- Belet, Ş. D.(2009). İki Dilli Türk Öğrencilerin Ana Dili Türkçeyi Öğrenme Durumlarına İlişkin Öğrenci, Veli ve Öğretmen Görüşleri (Fjell İlköğretim Okulu Örneği, Norveç). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 71-85.
- Benyelles, C. L.(2010). *Language Contact and Language Conflict*. Unpublished master's thesis. Faculty of Letters and Languages: Tlemcen.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5–34.
- Bialystok, E.(2009). *Bilingualism: The Good, The Bad, and Their Different*. Cambridge University Press, 12(1), 3-11. DOI: 10.1017/S1366728908003477
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. (1st edition). New York: Henry Holt and Company, Inc.
- Brisk, M. E., Harrington, M. M.(2000). *Literacy and Bilingualism: A Hand Book for All Teachers*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cengiz, A. K. (2006). *Dil-Kültür İlişkisi Açısından Hatay'da İki Dillilik*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cemaloğlu, N.(2009). Veri Toplama Teknikleri: Nicel-Nitel. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. A. Tanrıoğen (Editör)., s. 133-166. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Chomsky, N. (1972). *Language and Mind*. (Enlarged Edition). United States of America: Harcourt Brace Jovanovich Inc.
- Clark, E. V.(2003). *First Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Clye, M.(1967). *Transference and Triggering*. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Corballis, M. C. (2003). *İşaretten Konuşmaya Dilin Kökeni ve Gelişimi*. (Çev. Aybek Görey). İstanbul: Kitap Yayınevi. (Eserin orijinali 2002'de yayımlandı).
- Coşkun, E. (2009). Text Chronology in the Narrative Texts of Turkish Students and Bilingual Uzbek Students in Turkey. *Scientific Research and Essay*, 4(7), 678-684.
- Cummins, J. (2001). Bilingual Children's Mother Tongue: Why Is It Important for Education. *Sprogforum*, 7(19), 15-20. Cummins, J. (1978). Bilingualism and The Development of Metalinguistic Awareness. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 9 (131), 131-149. DOI: 10.1177/002202217892001

- Çevirme, H. (2012). Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Üzerine Bir Araştırma: Bremen Örneği. *Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Üzerine Çalışmalar*. E. Yılmaz, M. Gedizli, E. Özcan, Y. Koçmar (Editörler). (Birinci Baskı), s. 329-334. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Deak, G.O. (2003). *The Development of Cognitive Flexibility and Language Abilities*. In R. Kail (Ed.), *Advances in Child Development and Behavior*, Vol. 31, 271-327. San Diego: Academic Press.
- Demir ve Yapıcı (2007). Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 177-192.
- Demircan, Ö. (1999). Edward Sapir. *Yirminci Yüzyıl Dilbilimi*. B. Vardar (Editör). s. 51-65. İstanbul: Multilingual.
- Diebold, A. R. (1961). Incipient Bilingualism. *Linguistic Society of America*, 37(1), 97-112. <https://www.jstor.org/stable/pdf/411253.pdf> adresinden 02. 03. 2016 tarihinde erişildi.
- Downes, W. (2003). *Language and Society*. (2nd edition). Cambridge. Cambridge University Press.
- Ellis, R.(1997). *Second Language Acquisition*. (firstpublished). Oxford: Oxford University Press.
- Erginer, G. (1991). Antropolojinin Konusu ve Alanı. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,35(2), 9-34. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1254/14381.pdf> adresinden 08. 10. 2016 tarihinde erişildi.
- Ergün, M., Özsüer, S. (2006). Vygotsky'in Değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 269-292.
- Freud, S. (2009). *Yaşamım ve Psikanaliz*. (Çev. Kamuran Şipal). Ankara: Say Yayınları. (Eserin orijinali 1925'te yayımlandı).
- Gass, S. M., Selinker, L.(2008). *Second Language Acquisition*. (third edition). New York: Routledge.
- Gauthier, C.(2010). *Language Development In Bilingual Children*. Unpublished master's thesis. Rehabilitation Institute: Carbondale.
- Geray, H. (2006). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gollan, T. H., Montoya, R. I., Notestine, C. F., Morris, S. K.(2005). Bilingualism Affects Picture Naming but Not Picture Classification. *Memory and Cognition*, 33(7), 1220-1234.

- http://download.springer.com/static/pdf/957/art%253A10.3758%252FBF03193224.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Farticle%2F10.3758%2FBF03193224&token2=exp=1462885290~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F957%2Fart%25253A10.3758%25252FBF03193224.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.3758%252FBF03193224*~hmac=4e4b5609416f8b2b2811371de426986a76c19b8c35662072777d5ebdb5d8982e adresinden 09. 02. 2016 tarihinde erişildi.
- Göker, G. (2015). *Göç Kimlik Aidiyet: Kültürler Arası İletişim Açısından İsveçli Türkler*. (1. Baskı). Konya: İpek Ofset.
- Grosjean, F. (2001). *Life with Two Languages*. (11th Edition.) London: Harward University Press.
- Guagnano, D.(2008). *Bilingualism and Cognitive Development: A Study on the Acquisition of Number Skills*. Unpublished doctoral dissertation. Centro Interdipartimentale Mente/Cervello: Trento.
- Gumperz, J. J.,Gumperz, J. C. (1982). *Introduction: Language and Communication of Social Identity*. InGumperz, J. J. (firstpublished), Cambridge: Cambridge University Press.
- Günay, D. (2004). *Dil ve İletişim*. İstanbul: Multilingual.
- Gündoğan, A. O. (2002). Dil –Düşünce ve Varlık İlişkisi. *Türk Yurdu*, 178, 18-22.
<http://www.aliosmangundogan.com/PDF/Makale/Ali-Osman-Gundogan-Dil-Dusunce-ve-Varlik-Iliskisi.pdf?ckattempt=1> adresinden 08. 03. 2016 tarihinde erişildi.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güneyli, A. (2007). *Etkin Öğrenme Yaklaşımının Ana Dili Eğitiminde Okuma ve Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, A. (2015). *Türkiye’de Günümüze Kadar Yapılmış Olan Toplumsal Dilbilim Çalışmalarına Genel Bir Bakış*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, A. (2012). Toplumsal Dilbilimin Kapsam Alanı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 55-62.

- Güvenç, B. (2010). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Boyut Yayınları.
- Güzel, A. (2014). *İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi (Almanya Örneği)*. (3.Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Japha, E. A.,Artzi, J. B., Libnawi, A. (2010). Cognitive Flexibility in Drawings of Bilingual Children. *Child Development*, 81(5), 1356-1366. Doi: 10.1111/j.1467-8624.2010.01477.x.
- Hamers, J. F. ve Blanc, M. H.A. (1989), *Bilinguality and Bilingualism*, Great Britain: Cambridge University Press.
- Hengirmen, M.(2009).*Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*.(3. Baskı). Ankara: Engin Yayınevi.
- Hockett, C. F. (1958). *A Course In Modern Linguistic*. New York: The Macmillan Company.
- Hoff, E.,Core, C., Place, S., Rumiche, R., Senior, M. and Parra, M.(2012). Dual Language Exposure and Early Bilingual Development. *Journal of Child Language*, 39(1), 1-27. DOI: 10.1017/S0305000910000759
- Huber, E. (2008). *Dilbilime Giriş*. (1. Baskı). Ankara: Multilingual.
- Ianco-Worrall, A.D. (1972). Bilingualism and Cognitive Development. *Child Development*, 43(4), 1390-1400. DOI: 10.2307/1127524
- İlhan, N. (2012). Toplumsal ve Ferdi Düşüncenin Dile Yansımaları (Dil Düşünce İlişkisi). *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7/3, 1517-1525.
- İnce, B.(2011). *Yurt Dışındaki Türk Çocuklarının Anadilleri Türkçede Yaşadıkları Anlatım Sorunları: Fransa Örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul
- İmer, K. (1990). *Dil ve Toplum*. (1. Baskı). İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Kandemir, O. (2010). *İktisadi Gelişme Sürecinde Göç Olgusu: Türkiye Örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Kao, S. M.,Pinter, F., J.(2012). Measuring Balanced Bilingual Children with Sentence-embedded Word Translation. *Theory and Practice in Language Studies*, 2/1, 31-42. Doi: 10.4304/tpls.2.1.31-42
- Kara, F. A.ve Ağırman F. (2015). İki Dillilik Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 894-903. http://www.ijlet.com/Makaleler/460049161_Fahriye%20Aytolu%20KARA

- %20%20&%20Feyzullah%20A%C4%9EIRMAN.pdf adresinden 11. 02. 2016 tarihinde erişildi.
- Kara, Ş. (2004). Ana Dil Edinimi ve Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 295-314.
[http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2004-17\(2\)/295314.pdf](http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2004-17(2)/295314.pdf) adresinden 07. 01. 2016 tarihinde erişildi.
- Karaağaç, G. (2011). Bireysel İki Dillilik ve Toplumsal İki Dillilik. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 717, 222-228.
- Kaysılı, A. (2013). *Yurt Dışına Göç Olgusu ve Eğitim İlişkisi (Konya İli Kulu İlçesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kerimoğlu, C. (2014). *Genel Dilbilime Giriş*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kıran, Z., Eziler Kıran, A. (2002). *Dilbilime Giriş*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Koçak, M.(2012). Almanya’da Yaşayan Türklerin Türkçe Dil Becerileri Üzerine Bir İnceleme. *Zeit schrift für die Welt der Türken*, 4(1), 303-313.
<http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/view/305/kocak> adresinden 12. 02. 2016 tarihinde erişildi.
- Kovacs, A. M., Mehler, J. (2009). Flexible Learning of Multiple Speech Structures in Bilingual Infants. *Science*, 352(611), 611-612.
Doi: 10.1126/science.1173947
- König, G. (1985). Toplum Dilbilimin Tarihsel Dilbilime Katkıları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3/2, 33-42.
<http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/index.php/EFD/article/view/49/33> adresinden 09. 01. 2016 tarihinde erişildi.
- Kuş, E. (2009). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*. (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Liddicoat, A. (1991). *Bilingualism: An Introduction*. *National Languages Institute of Australia*, 2, 1-21. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED404847.pdf> adresinden 03. 12. 2015 tarihinde erişildi.
- Mackey, W.F. (1968), *The Description of Bilingualism*. (Ed. J.A. Fishman), *Readings in The Sociology of Language*. The Hague: Mouton.

- Manuel-Dupont, S., Ardila, A., Roselli, M. ve Puente, A. E. (t.y.). *Bilingualism*. <http://antonioepuente.com/wp-content/uploads/2013/01/1992.-Bilingualism-1992.pdf> adresinden 08. 12. 2015 tarihinde erişilmiştir.
- Martinet, A. (1998). *İşlevsel Genel Dilbilim*. (Çev. B. Vardar). İstanbul: Multilingual. (Eserin orijinali 1960'da yayımlandı).
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap Nitel Veri Analizi (Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook)*. Çev. Edt. (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Moradi, H.(2014). An Investigation through Different Types of Bilinguals and Bilingualism. *International Journal of Humanities and Social Science Studies*, 1/2, 107-112. https://www.ijhsss.com/files/Hamzeh-Moradi_6813z4a4.pdf adresinden 11. 11. 205 tarihinde erişildi.
- Okur, A. (2014). Language Use of Turkish Speaking Communities in the United Kingdom (A Case Study According to the Views of Families, Teachers and Students). *International Online Journal of Educational Sciences*, 6 (2), 292-306. Doi: <http://dx.doi.org/10.15345/ijoes.2014.02.004>
- Oladosu, M., A. (2011). *Code Mixing As A Sociolinguistic Medium In Some Selected Songs In The Nigerian Music Industry*. An Essay Degree of Bachelor. Faculty Of Arts: Ilorin.
- Oller, D. K. and Eilers, R. E. (eds.) (2002). *Language and Literacy in Bilingual Children*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ozil, Ş. (1999). Leonard Bloomfield. *Yirminci Yüzyıl Dilbilimi*. B. Vardar (Editör). s. 66-86. İstanbul: Multilingual.
- Özdemir, E. (1983). Ana Dili Olarak Türkçe Öğretimi. *Dil Öğretimi*, 379-380, 18-35.
- Özdemir, M. (2008). *Türkiye'de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, M. Ç. (1988). *Federal Almanya'daki Türk İşçi Çocuklarının Eğitim Sorunları Açısından İki Dillilik ve İki Kültürlülük ile İlgili Eğitim Modelleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Perrot, J. (1997). *Dilbilim*. (Çev. Emel Ergun). İstanbul: İletişim Yayıncılık. (Eserin orijinali 1953'te yayımlandı).

- Petitto, L. A.,Kovelman, I. (2003). The Bilingual Paradox: How Signing-Speaking Bilingual Children Help Us Resolve Bilingual Issuesand Teach Us about The Brain’s Mechanism Underlying All Language Acquistion. *Learning Languages*, 8(3), 5-18. http://petitto.net/wp-content/uploads/2014/04/2003_PetittoKovelman_LearningLanguages.pdf adresinden 18. 03. 2016 tarihinde erişildi.
- Renan, E. (2011). *Dilin Kökeni Üzerine*. (Çev. Dr. Atakan Örs.). İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayıncılık. (Eserin orijinali 1848’de yayımlandı).
- Reyes, I. (t. y.). Bilingualism in Holistic Perspective. *Encyclopedia of Bilingual Education In the US*, 1-6. [http://www.u.arizona.edu/~ireyes/bibDoc/Reyes_Bilingualism\(3\).pdf](http://www.u.arizona.edu/~ireyes/bibDoc/Reyes_Bilingualism(3).pdf) 02. 02. 2016 tarihinde adresinden erişildi.
- Rolffs, S. (2009). Yine İki Dillilik Üzerine. *Die Gaste*, 5,7. <http://www.diegaste.de/gaste/diegaste-sayi506.html> adresinden 07. 01. 2016 tarihinde erişildi.
- Romaine, S.(1989). *Bilingualism*. (firstpublished). New York: Basil Blackwell Inc.
- Sadat, J., Martin, C. D. , Alario, F. X.(2012). Characterizing the Bilingual Disadvantage in Noun Phrase Production. *J Psycholinguist Res*, 41, 159-179. Doi 10.1007/s10936-011-9183-1
- Sağ, V. (2003). Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27/1, 11-25.
- Saville-Troike, M. (2009). *Introducing Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saydı, T.(2013). Avrupa Birliği Vizyonuyla İki Dillilik, Çok Dillilik ve Eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(28), 269-283. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi28_pdf/saydi_tilda.pdf 16. 03. 2016 tarihinde adresinden erişildi.
- Seidman, I. E. (1991). *Interwieving as Qualitative Research: A Guide For Researchers In Education*. New York: Teachers College Press.
- Senemoğlu, O., Vardar, B. (1999). Roman Jakobson. *Yirminci Yüzyıl Dilbilimi*. B. Vardar (Editör). s. 201-220. İstanbul: Multilingual.
- Sommer, B. and Sommer R. (1997). *A Practical Guide to Behaviroral Research Tolls and Techniques*. (4th press). New York: Oxford University Press, Inc.

- Sorace, A. 2011. *Cognitive Advantages In Bilingualism: Is There A "Bilingual Paradox"?*In P. Valore (ed.) *Multilingualism. Language, Power, and Knowledge*, 335-358. Pisa: Edistudio.
http://linguistics.humanity.ankara.edu.tr/files/2014/12/dilim_9.pdf
adresinden 17. 12. 2015 tarihinde erişildi.
- Sözer, E. (1999). Noam Chomsky. *Yirminci Yüzyıl Dilbilimi*. Berke Vardar (Editör). s. 272-293. İstanbul: Multilingual.
- Subaşı Uzun, L. (29 Ekim 2011). *İki Dilli Ortamda Ana Dili Öğretiminin Dilbilimsel Temelleri. Göçmen Topluluklarının Eğitim ve (Ana)Dil Öğrenim Arayışları- Bakış Açıları, Uygulamaları ve Sonuçları- Sempozyumu*.
- Şavlı F., Kalafat, S. (2014). Yabancı Dil Derslerinde Ana Dil Kullanımı Üzerine Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9/3, 1367-1385.
http://turkishstudies.net/Makaleler/197891093_80%C5%9Fav1%C4%B1%20f%C3%BCsun%20ede-1367-1385.pdf adresinden 22. 22. 03 tarihinde erişildi.
- Şentürk, H. (2010). *The 1989 Migration from Bulgaria to Turkey: Nationalism and Identity Among the Migrants*. Unpublished master thesis. Institute for the Social Sciences.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Temel, Z. F., Bekir Şimşek, H.(2005). Erken Çocukluk Döneminde İki Dillilik. *Türk Dili*, 637, 65-72.
http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/2005s637/2005_637_08_Z_F_TEMEL_H_BEKIR.pdf adresinden erişildi.
- Thompson, L., 2000, *Young Bilingual Learners in Nursery School*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Tokdemir, A. (1997). *Dil Edinimi ve Yabancı Dil*. (1. Baskı). Ankara: Sam Yayınları.
- Toklu, M. O. (2011). *Dilbilime Giriş*. (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tombul, A., E.(2014). Dilin Kökenleri. *Gazi Türkiyat*, 14, 239-241.
- Topbaş, S. S.(2007). *Dil ve Kavram Gelişimi*. (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Türk, H. (1998). Beyin Evrimi Işığında Dilin Kökeni. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 38/1.2, 527-549.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1613/17373.pdf> adresinden 26. 01. 2016 tarihinde erişildi.

Uluçam, I. A. (2007). İki Dilli Öğrencilerin Yazılı Metin Üretimindeki Sorunları. *Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi*, 135, 28-43. Doi: 10.1501/Dilder_0000000068

Uyar, G.(2012). İki Dillilik (Bilingualism). *Ankara Üniversitesi Dilbilim Topluluğu*, 9, 21-24.

Vardar, B. (2003). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.

Vardar, B. (2001). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. (2. Baskı). İstanbul: Multilingual.

Yalçın A. (2008). Elli Yıllık Göç ve Yarı Dilli Entegrasyon. *Die Gaste*, 2, 1-2. <http://www.diegaste.de/gaste/diegaste-sayi201.html> adresinden erişildi.

Yağmur, K. (2007). İki Dilli Çocukların Dil Becerilerinin Ölçümü ve Eşik Kuramı, *Dil Dergisi*, 135, 60-76.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/27/760/9651.pdf> adresinden 07. 01. 2016 tarihinde erişildi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, C. (2012). *Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi (Almanya Örneği)*. Ankara: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenler ve Etkileri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9/2, 1685-704.

http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1475860303_95Y%C4%B1lmazAbdurrahman-sos-1685-1704.pdf adresinden 09. 12. 2015 tarihinde erişildi.

Yılmaz, M. Y. (2014). İki Dillilik Olgusu ve Almanya'daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9/3, 1641-1651. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/588784507_97Y%C4%B1lmazMehmetYal%C3%A7%C4%B1n-edb-1641-1651.pdf adresinden 13. 02. 2016 tarihinde erişildi.

- Yüksek, S. S. (2013). *Bilingualism and Attitudes Towards Foreign Language Learning*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Mersin
- Zeev, S. B. (1977). The Influence of Bilingualism on Cognitive Strategy and Cognitive Development. *Child Development*, 48(3), 1009-1018.
Doi: 10.2307/1128353

EKLER

EK 1. Katılımcılara Ait Genel Bilgiler Formu

A. Katılımcılara Ait Genel Bilgiler

1. Yaşınız: :.....
2. Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()
3. Doğum Yeriniz: Almanya () Türkiye () Diğer () Belirtiniz:.....
4. Babanız nerede doğdu? Almanya () Türkiye () Diğer () Belirtiniz.....
5. Anneniz nerede doğdu? Almanya () Türkiye () Diğer () Belirtiniz.....
6. Evinizde genellikle hangi dili konuşuyorsunuz?
Almanca () Türkçe () Karma () Diğer () Belirtiniz
7. Türk arkadaşlarınızla genelde hangi dili konuşuyorsunuz?
Almanca () Türkçe () Karma () Diğer () Belirtiniz
8. Yabancı arkadaşlarınızla genelde hangi dili konuşuyorsunuz?
9. Kulüpte/iş ortamında Türk arkadaşlarınızla genelde hangi dili konuşuyorsunuz?
10. Kulüpte/iş ortamında yabancı arkadaşlarınızla genelde hangi dili konuşuyorsunuz?
11. Babanız en son hangi okulu bitirdi?
Almanya:Hauptschule () Realschule () Gymnasium ()
Gesamtsschule () Berufskolleg () Diğer () Belirtiniz.....
Hiç okula gitmedi ()
Türkiye: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
Diğer () Belirtiniz..... Hiç okula gitmedi ()
12. Anneniz hangi en son okulu bitirdi?
Almanya:Hauptschule () Realschule () Gymnasium ()
Gesamtsschule () Berufskolleg () Diğer () Belirtiniz.....
Hiç okula gitmedi ()
Türkiye: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
Diğer () Belirtiniz..... Hiç okula gitmedi ()
13. Kaç yıldan beri Almanya'da yaşıyorsunuz?
14. Türkiye'de okula gittiniz mi?
Evet () Hayır () Evet ise, Okul türü:..... Süre:.....

B. İŞLEVSEL OLARAK İKİ DİLLİLİK

- Farklı bir dili öğrenmek ya da konuşmak diğer insanlarla olan iletişim becerileri açısından önemlidir.
- Farklı bir dili öğrenmek ya da konuşmak ekonomik refah açısından önemlidir.
- Farklı bir dili öğrenmek ya da konuşmak kariyer açısından önemlidir.
- Farklı bir dili öğrenmek ya da konuşmak diğer insanların saygı duyması açısından önemlidir.
- Farklı bir dili öğrenmek ya da konuşmak akademik başarı açısından önemlidir.
- Farklı bir dili öğrenmek ya da konuşmak farklı kültürleri tanımak açısından önemlidir.

Yukarıda belirtilen maddeleri önem sırasına göre listeleyiniz.

EK 2. Görüşme Soruları Formu

Görüşme Soruları

- 1-) Türkçeyi nerede ve ne zaman öğrendiniz?
- 2-) Almancayı nerede ve ne zaman öğrendiniz?
- 3-) Konuşma sırasında genellikle hangi dilin kullanımında kod değiştirimi yapıyorsunuz? Ne sıklıkla?
- 4) Üzüldüğünüzde, sevindiğinizde ya da öfkelendiğinizde verdiğiniz ani tepkiler genellikle hangi dilde oluyor?
- 5-) Dil sürçmesi yaşıyor musunuz? Genellikle hangi dilde olduğunu belirtiniz.
- 6-) Bir sunum gerçekleştireceğiniz zaman kendinizi hangi dilde daha rahat hissedersiniz? Neden?
- 7-) Rüyalarınızda genellikle hangi dilde konuşuyorsunuz?
- 8-) -)Akademik bir metin okurken hangi dili kullanmayı tercih edersiniz?
- 9-) Hangi dildeki metinleri okurken daha sık sözlük kullanıyorsunuz?
- 10-) Hangi dildeki akademik metinleri okurken daha çok süre harcıyorsunuz?
- 11-) Alt yazılı bir film/video izlerken seçme şansınız var ise, hangi dili (Türkçe-Almanca) tercih edersiniz?
- 12-) Orijinal dili Türkçe ya da Almanca olmayan bir film/videonun hangi dildeki dublajlı halini izlemeyi tercih edersiniz?
- 13-) Haber/spor/siyaset/eğlence vb. konularla ilgili herhangi bir programı izlerken/dinlerken genellikle hangi dili tercih ediyorsunuz?
- 14-)Akademik bir metin oluştururken hangi dili kullanmayı tercih edersiniz?
- 15-) Arkadaşlarınızla olan yazışmalarınızda (telefon/internet) genellikle hangi dildeki sözcüklerin kısaltmasını yapıyorsunuz?
- 16-) İki dillilik kavramı size göre ne ifade etmektedir?
- 17-)İki dilli olmak size göre bir avantaj/dezavantaj mıdır? Neden?
- 18-) Türkçe- Almanca iki dilli olmak sizce bir avantaj mıdır? Neden?
- 19-) Almanya'da Türkçe-Almanca iki dilli olmanın Almanya'daki diğer dillilere göre avantajları var mıdır? Belirtiniz.
- 20-) Farklı dillerde iki dilli olmayı seçebilseydiniz, hangi dilleri tercih ederdingiz? Neden?
- 21-) İki dili de kullanmaktan dolayı yaşadığınız sorun(lar) var mıdır? Belirtiniz.
- 22-) Size göre;

- c.) Almanya'daki Türkçe öğretiminde okuma/yazma/dinleme/konuşma beceri alanlarında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- d.) Bu sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?

23-) Size göre;

- c.) Almanya'daki Türklere Almanca öğretiminde okuma/yazma/dinleme/konuşma beceri alanlarında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- d.) Bu sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir?

EK 3. Davetiye Mektubu

UNIVERSITÄT
DUISBURG
ESSEN

Offen im Denken

Universität Duisburg-Essen • 45117 Essen

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü
Sakarya/ Türkiye

**Fakultät für
Geisteswissenschaften**

**Institut für Turkistik
Berin Uyar**

Telefon (02 01) 1 83 – 3247
Fax (02 01) 1 83- 2158
E-Mail berinuyar@yahoo.de
Gebäude Universitätsstr. 12, R12 R03 B10

Datum: 28. 09. 2015

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dekanlığına,

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak görev yapan **Gökhan Haldun Demirdöven'in 01. -18. 12. 2015** tarihleri arasında "Yurtdışında Yetiştirilen Türkçe Öğretmeni Adaylarının ikidillilik Olgusuna Yönelik Görüşleri" konulu yüksek lisans teziyle ilgili görüşmelerde bulunmak, anketler yapmak ve veri toplamak amacıyla Duisburg Essen Üniversitesi, Türkistik Bölümü'ne yaptığı başvuru kabul edilmiştir.

Kendisini 01- 18 Aralık 2015 tarihleri arasında çalışmalarını Türkistik Enstitüsü'nde sürdürebilmesi amacıyla davet ediyoruz.

Saygılarımla,

Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik Bölümü/
Erasmus sorumlusu
Berin Uyar

Universität Duisburg-Essen
Fakultät für Geisteswissenschaften
Institut für Turkistik
Universitätsstr. 12
45117 Essen

EK 4. Yurt Dışı görevlendirme Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 16/10/2015-44558

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı :65182052/903.07.03/
Konu :Yurtdışı Görevlendirme/ Arş.Gör.
Gökhan Haldun DEMİRDÖVEN

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi :Türkçe Eğitimi Bölüm Başkanlığı 07/10/2015 tarihli ve 66643115-903.07.03-42154 sayılı yazı,

Fakültemiz Türkçe Eğitimi Bölümü öğretim elemanlarından Arş.Gör. Gökhan Haldun DEMİRDÖVEN'in 01-18 Aralık 2015 tarihleri arasında, 'Yurt Dışında Yetiştirilen Türkçe Öğretmeni Adaylarının İkidillik Olgusuna Yönelik Görüşleri' adlı yüksek lisans tezi kapsamında Essen/Duisburg Üniversitesi Turkistik bölümünde araştırma yapmak üzere, 2547 Sayılı Kanunun 39. maddesi ile Yurt İçinde ve Yurt Dışında Görevlendirmelerde Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmeliğin 2. maddesinin (a) fıkrası ve 3. maddesi gereğince, 01-18 Aralık 2015 tarihleri arasında yolluksuz-yevmiyesiz, maaş-izimli olarak Almanya'da görevlendirilmesinin uygunluğu ile ilgili Fakülte Yönetim Kurulumuzun 13.10.2015 tarih ve 506 sayılı toplantısında alınan karar örneği ekte sunulmuştur.
Olurlarınıza arz ederim.

Prof.Dr. Firdevs KARAHAN
Dekan

OLUR

Prof.Dr. Muzaffer ELMAS
Rektör

EKLER :

- 1- Karar örneği
- 2- Bölüm yazısı (4 sayfa)

Yazı İşleri Birimi Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı 34300/Hendek/SAKARYA
Tel:264 614 1033 Faks:264 295 7183
E-Posta :ef@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ :www.ef.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 5. Ses Kayıtları (Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerle yapılan ses kayıtları CD'ye aktarılarak tez metnine eklenmiştir.

ÖZGEÇMİŞ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ

Gökhan Haldun DEMİRDÖVEN, 1989 yılında Sakarya'nın Akyazı ilçesinde doğdu. İlkokulu ve ortaokulu 2003, liseyi de 2007 yılında bitirdi. Kocaeli Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümü mezunu olan araştırmacı 2013 yılında Sakarya Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı. 2015 yılından itibaren Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

Elektronik posta: gdemirdoven@sakarya.edu.tr